' Λ* CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL III Cartea H NOIEMBRIE Publicat de A A Abrikosov MOSCOVA Litografia de tip a T-va foarte aprobat IN Kushnerev and Co Pimenovskaya Uz , dețin casa Biblioteca "Runivers " Biblioteca "Runivers " CONŢINUT contele r Scopul vieții umane II (Sfârșit) -V V Trandafir- nova La problema conștiinței IV (Continuare) -F Kharitonov Pozitivismul lui Comte -A A Kozlova Fundamentul datoriei morale {Continuare) -IV tipi- Forme cehe de eudemonism -N I Grota Friedrich Nietzsche Critica moralității altruismului -V P Preo- Brajnski Sensul iubirii Articolul doi Vl S Solovieva ιοί Departament special Fondatorul sistemului monismului transcendental (Sfârşit') K I Vvedensky i Al Doilea Congres Internațional de Psihologie Experimentală chologie la Londra -V θ Chizha Întrebări de zoopsihologie {Sfârșit) -V A Wagner Legea percepției Dezvoltarea biologică a percepției -N N Lange Critică și bibliografie I REVIZIA REVISTELOR Vierteljahresschrift f Wissensch Filosofie -K Wenzel Revue philosophique - V Ivanovski Biblioteca "Runivers" IV II RECENZIE DE CARTE Pagină N A Lyubimov Istoria fizicii -E L Radlova W James Manual de psihologie -V Ivanovski Lor Fischer Théorie der Gesichtswahrnehmung -E Chelpanov Paul Carus Sufletul lui inan -P Sokolova F M Wendt Sufletul unei femei -V Ivanovski Wilh Ierusalim Laura Brigman -P Sokolova Alfr Binet Les alterations de la personnalité -P Mokiev-skago Știri și note -I N Kolubovskago Societatea psihologică Întâlnirea KhSP, octombrie - (Raport de N Ya Grot) - , Anunțuri despre premiul lui D A Stolypin și alții Biblioteca "Runivers " Scopul vieții umane (Sfârşit) II Despre adevăratele scopuri ale vieții umane I În concepția unei persoane despre obiecte la fel de generală ca și scopul vieții sale, este suficient să se schimbe ușor punctul de vedere, astfel încât întreaga lume a fenomenelor îmbrățișată de acest concept general să apară pentru el într-o lumină complet diferită și nouă Aici se întâmplă același lucru care se întâmplă în natură când se mișcă o sursă de lumină și un obiect care o ascunde: panta primului sau celui de-al doilea, cea mai imperceptibilă, este suficientă pentru ca o multitudine nemărginită de lucruri fie să fie din nou iluminate de lumină, sau, dimpotrivă, căderea în întuneric În alegerea fericirii drept principiu suprem, natura omului însuși a fost omisă cu desăvârșire din vedere: s-a ținut cont doar de senzația sa de suferință și plăcere, iar apoi pentru această senzație s-au căutat condiții pentru creșterea și scăderea lui, personală sau socială în afara persoanei Privită doar din unghiul acestei senzații, una și mereu aceeași, însăși natura omului era înțeleasă ca ceva dat, definit, ca un receptor imobil al sentimentelor care nu variază S-a stabilit o relație imobilă între ea și satisfacția ei dorită: o saturație eternă care are loc acum și aici, care nu poate fi mutată în viitor și înțeleasă ca un scop călăuzitor Întrebări de filosofie, KN eu Biblioteca "Runivers" V ROZANOV Acceptarea naturii umane ca imobilă tocmai în raport cu obiectele realizate, tocmai în contextul acestei întrebări, a ascuns adevărata sa soluție, care este atât de clară Cea mai profundă esență a acestei naturi, mai importantă decât că este rațională, că este morală sau liberă, este că este potențială - în toată compoziția sa, în toate direcțiile, în rațiune, ca în sentiment, ca în voință Nu există nimic în ea care ar fi fost dat de la început, care din însăși înfățișarea ei s-ar fi exprimat clar în ea, ferm cuprins: ea este totul în posibilitate, totul într-un efort șovăitor și nu ferm și numai, așa cum au fost, o premoniție a ceea ce de ce se intensifică, se întinde indistinct, este deja pusă în ea de la început; dar un presentiment

este la fel de puțin real, la fel de puțin exprimat în orice Fapte reale, ca o așteptare vagă în raport cu ceea ce se așteaptă, care nu este încă deloc, care urmează să vină A înțelege o persoană ca un sistem de astfel de așteptări, obscure în slăbiciunea sa de expresie, determinată de obiectele așteptate, și înseamnă abordarea nodului întrebării care ne ocupă Aici nu există arbitraritate, nu există artificialitate în a inventa; nu există decât un loc pentru descoperire, căruia mintea noastră trebuie să se supună, ca gândire obiectului său, ca ochi al văzătorului-lucului văzut de el Ceea ce se va dezvălui în acest sistem de așteptări este ceea ce se așteaptă de toată omenirea, același pentru toți, datorat tuturor și sub acoperământul de neclintit al căruia se află libertatea individului Voința, găsind aici o lege pentru sine, își găsește și o limitare, dar odată cu ea și o fermitate de acțiune, pe care nu o cunoștea înainte II Dar în măsura în care nu căutăm scopuri pentru acțiuni individuale, ci scopuri finale, dincolo de care nimic nu se află mai departe pentru om, trebuie să despărțim în natura sa potențială primordialul de transcendent Orice a aspirat în istorie, orice a căutat în personal Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE viața este o străduință, această căutare are în ea un germen pentru sine Dar embrionul poate fi o sămânță aruncată în el, care nu este deloc legată de structura sa originală Numai acele eforturi în care se exprimă această structură originară, din care constă însăși esența omului și fără ele el nu ar exista deloc - sunt esența sămânței naturii însăși a omului, din care căutăm rodul Organismul uman, ca un anumit sistem de Funcții și organe, nu are nimic de-a face cu scopul vieții sale, nu poartă acest scop în sine și nu îl indică indirect Și, de fapt, două trăsături sunt indispensabile în fiecare organ și în fiecare Funcție: finalitatea structurii și funcției deja chiar la apariția unei persoane și atragerea întregului său sens, toată semnificația pentru individul însuși, care este purtătorul lor Respirația, circulația sângelui, alimentația, activitatea simțurilor externe - toate acestea se formează, se formează în timpul perioadei de viață, în timp ce organismul născut este încă fuzionat cu cel al mamei; și, dimpotrivă, de îndată ce s-a despărțit de ea, a devenit un individ - toate acestea sunt deja în funcțiune, gata; și deși apoi crește în volum, nu se transformă, nu se dezvoltă într-o formă mai bună și mai înaltă Și, mai departe, fiecare organ și fiecare Funcție separată este un organ și o Funcție numai pentru cel în care se află și nu au nicio semnificație, semnificație și importanță pentru alți oameni: prin această semnificație a lor, toți sunt închise în interior, unul față de celălalt, iar prin interacțiunea lor formează viața individului Astfel, acest individ, dacă are: un scop în afara lui, spre care mai trebuie să se străduiască, să-l realizeze, să-l apropie de sine, are organizarea sa fizică doar ca suport pentru aspirațiile sale; mai precis, susținerea ființei cuiva, condițiile necesare existenței sale - existență pentru ce? fiind pentru ce? nu există un răspuns la aceasta în organismul însuși * Biblioteca "Runivers" V ROZANOV S-ar putea crede că funcțiile și organele de reproducere, referindu-ne la ceea ce urmează după aceea, ar putea avea o anumită legătură cu scopul existenței umane Dar aceste Funcții și organe sunt întoarse și prin semnificația lor spre interior, dar nu a individului, ci a genului: ele susțin existența omenirii, așa cum orice altă Funcție susține viața unei persoane Astfel, caracterul de constanță, certitudine, completitudine este și el caracteristic acestei funcții, ca și în cazul tuturor celorlalte; este, de asemenea, doar o condiție necesară pentru

existența umanității: existență pentru ce? la care nu se dă răspuns Plinătatea realității, în care totul este exprimat și nimic nu este așteptat, este astfel esența naturii fizice a omului; și întrucât scopul, conform conceptului nostru (vezi mai sus cap I, VIII) este acela care încă "devine real prin real acum", ceea ce va veni, se va realiza, este clar că această natură nu are nimic de-a face cu aceasta Scop A-l sprijini, a nu-l deranja, este datoria și dreptul fiecărui om, încălcarea primelor are drept rezultat suferință fizică, iar atunci când este cauzată de condițiile nu ale vieții individuale, ci ale vieții colective, fiecare are dreptul de a cere schimbarea acestor conditii colective, pentru ca ele sa nu-i constrânga si sa-i mutileze existenta individuala Este primum in raport cu aceste conditii, si in acelasi timp pri-mum este neschimbator, constant, imobil, care, prin însăși esența sa, nu poate fi de acord cu nimic și nu poate fi aplicat la nimic, ci cu ceea ce poate și trebuie să fie de acord tot ceea ce se schimbă în viața umană Alături de acest drept, spuneam noi, există și datoria de a nu supăra această organizație prin activitate personală: este un dat pe care fiecare este obligat să-l protejeze, dar ceea ce nu i se dă să schimbe sau să distrugă, dacă nu propria creație Prin urmare (contrar părerii unora) o persoană nu are dreptul să se sinucidă: în acest ultim Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE deși în Fantezia sa criminală distruge ceea ce încă nu înțelege deloc, ceea ce i s-a dat și ceea ce nu a reușit să facă față Astfel, neputința, datoria neîndeplinită, o încălcare a ceea ce nu există drept, sunt combinate în acest act, care este pe bună dreptate considerat de toți oamenii a fi ceva nefiresc și teribil, un fel de denaturare a legilor fundamentale ale naturii din partea de cel mai înalt purtător al lor, vorbitorul lor foarte ușor și înțelept Sh Ceea ce cuibărește în acest organism și pare a fi legat de el, ca o rădăcină cu pământ hrănitor, este spiritul uman Oricare ar fi ea, indiferent de opiniile pe care le avem asupra ei, chiar dacă îi negăm existența ca ceva special din natura fizică a omului, nu contează: nu vom putea niciodată să privim această natură doar ca pe un sistem clar exprimat diviziuni și Funcții, ne vom aținti mereu și involuntar ochii asupra acestei străluciri care se înalță deasupra ei, pe care nu suntem în stare să o înțelegem și, nevrând să o confundăm cu ceea ce se desparte, o numim spirit Într-una, opoziția dintre ea și baza sa fizică este tranșant exprimată: în timp ce aceasta din urmă este o realitate completă, spiritul este potențialitate pură, ca sinteză a abilităților și aspirațiilor, care numai prin interacțiunea cu obiectele exterioare se dezvăluie, iar în aceasta interacțiunea sunt transformate, relevate Este clar că relația cu scopul, dacă există doar pentru o persoană, este tocmai această latură a naturii sale complexe Totul în el este activ, dar nu pentru ceea ce este acum, ci pentru viitor; totul este schimbător, dar în direcții nu nenumărate, nu alternante, ci doar într-o direcție definită, în care crește mereu; totul este străduință, dar spre deosebire de funcțiile organice, care sunt închise în interior, luptă spre Biblioteca "Runivers" V ROZANOV conservarea individului - este deschis, diverge în toate direcțiile și se pare că în activitatea sa risipește forțele organismului până la desăvârșirea lui naturală, moartea Organismul uman de-a lungul întregii sale existențe, atât individual, cât și la fel de generic, doar continuă, este susținut, servind drept suport pentru ceva; spiritul uman, bazându-se pe organizarea fizică, poate pe baza ei, se naște veșnic, ia naștere în manifestări noi și noi, eforturi niciodată testate - și aceasta este atât în viața unui individ, cât și în viața întregului umanitatea Ea poate fi astfel înțeleasă ca ideea

adevărată a scopului, ca intenție, presentiment; dar ideea este întunecată, idee neclarificată pentru purtător, care doar încet, prin milenii de viață istorică, devine evidentă, tangibilă pentru toată lumea, îndreptată spre o anumită desăvârşire Această desăvârşire, ca un fel de realitate obiectivă și complexă, este adevăratul scop al unei persoane, a cărui buclă inițială este conținută în structura sufletului său, în realitatea sa subiectivă Viața personală și cea istorică este o rețea de cauze și efecte, care, oricât de bizar s-au împletit între ele, au (uneori ascuns omului) un singur scop: să tragă una sau alta linie de legătură între această buclă inițială a spiritului uman și acel produs final îndepărtat al mâinilor lui IV Scopul poate fi dezvăluit în două sensuri: în alcătuirea sa specifică, modul în care se va realiza (ce se va întâmpla când activitatea îndreptată către acesta se va opri); asta ar fi reprezentarea ei Și conceptul său poate fi dat, i e sunt indicate doar legea şi direcţia în care, acţionând, o persoană în timpurile moderne o va realiza în Forme, care vor fi determinate de împrejurările speciale ale vremii Biblioteca "Runivers" C-LL AL VIEȚII UMANE Nu mai trebuie spus că, în primul sens, scopul ultim al vieții umane nu poate fi descoperit; și este înțelept ca imaginea ei concretă, până la ultimul efort al omului din istorie, îi va rămâne ascunsă Pentru că cunoașterea acestei imagini i-ar îngrădi excesiv libertatea, nu i-ar lăsa nimic de ales, nimic la care să se gândească, ci doar de făcut, pentru a îndeplini pasiv ceea ce privirea lui vede în imaginea gata făcută care stă în fața lui Dimpotrivă, având doar conceptul scopului ființei sale, o persoană, suficient de limitată în arbitrariul său, își păstrează suficientă libertate de a alege, de a interacționa cu mediul; nu i se ia sensul, caci ar fi luat din cunoasterea scopului ca reprezentare V Există trei eforturi originale și ireductibile în om: de a distinge ceea ce este de ceea ce nu este - acesta este efortul său de a cunoaște adevărul; a elimina ceea ce împiedică aceasta și orice mișcare inițială similară este efortul său de a-și păstra libertatea pentru sine și după fiecare acțiune de a simți în sine o armonie mai înaltă decât ceea ce era înainte de a începe - acesta este un efort spre bine Când, la vederea cerului înstelat - în orice oră, în orice loc - un om, simțindu-se fericit, nu și-a ascuns fericirea, nu și-a ascuns fericirea într-o grimasă nepotrivită pentru el - aceasta era o simplă mișcare către adevăr, pe care nu-l putem raporta, ca sursă, la vreo influență externă asupra unei persoane din natură sau a altor oameni; a sângerat din dispozitivul ei original Și când mai târziu, deja constrâns atât de natură, cât și mai mult de oameni, și-a ascuns deja fericirea sub o grimasă, sau a hrănit răutatea sub pretextul dispoziției și a urât această mască, această grimasă, toată existența lui distorsionată, și-a urât constrângerea datorita irezistibilului o dorinta de a fi liber, pe care presiunea cea mai prelungita din afara nu a putut-o depasi in sfarsit Și, în sfârșit Biblioteca "Runivers" V ROZANOV când fiecare om, după ce și-a depășit frica de această presiune pentru un timp, o condamnă ca fiind rea și rupe măcar o părticică din acest rău, rănindu-se, el va experimenta un sentiment de armonie interioară, necunoscut lui înainte, a cărui sursă se află și ea în natura sa originară Nu numai că nu observăm, dar nu ne putem imagina vreun impuls extern căruia să-și datoreze originea actele de viață psihică tocmai citate Și, în același timp, prin structura lor, direcția și, în consecință, sursa lor, aceste acte sunt eterogene Dintre acestea, prima are o relație cu exteriorul, dar numai ca o contemplare a acestuia, conform căreia cutare sau cutare conținut se stabilește în sufletul uman și, după ce a fost stabilit, se exprimă din exterior fără

nicio schimbare în calea expresia acestuia Aici, deci, factorul determinant este realitatea obiectivă, căreia i se conformează realitatea subiectivă În cel de-al doilea caz, dimpotrivă, realitatea externă este ceea ce este schimbat de o persoană în conformitate cu conținutul său intern: este înlăturată sau lăsată în pace, dar nu în atenția propriei semnificații, ci doar în atenția la semnificația ei pentru un persoană: acesta este nucleul voinței sale, latura activului, o forță care se afirmă și neagă forța obstacolelor externe În fine, în al treilea caz, principalul este și starea interioară a sufletului uman, dar nu stabilită pasiv în conformitate cu realitatea obiectivă, ci străduindu-se să devină armonioasă cu aceasta, ascultătoare de cele mai înalte legi morale Aici nu există nicio negare a obiectelor exterioare, nu există dorința de a le sustrage fără a le schimba - există eforturi de a fi alături de ele în interacțiune, de a-și supune legea, care domnește în interiorul unei persoane și, în măsura subjugării acesteia, mai aproape şi mai aproape de a se contopi cu ei, până când Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE realizarea armoniei perfecte între sine și întreaga lume Toate acestea se referă la Forma sentimentului, mereu agitat acum de fericire, acum de tristețe, acum de așteptare, acum de disperare - în funcție de suișurile și coborâșurile luptei unei persoane cu realitatea din jurul său VI Cele trei elemente indicate ale naturii spirituale umane cuprind fiecare: o anumită activitate, ca un efort de a trece de la o stare dată, deja atinsă, la alta neexperimentată încă; direcția în care se face această tranziție; legea prin care se face Aceasta din urmă este o normă ideală conform căreia gândirea noastră se realizează, voința este întărită sau slăbită, sentimentul este agitat: toate acestea nu se întâmplă haotic, poartă trăsăturile unei ordini pe care, observând, o numim lege a sufletului uman Încălcarea ei, dezordinea ei - mai exact, scăparea din stăpânirea ei asupra vieții mintale a unei persoane - face ca această viață să ne fie de neînțeles, nepătruns de întunecată; și nedistingând nimic în ea, neînțelegându-l cu mintea noastră naturală, îl numim fără sens, nebun Ea continuă, dar nu după legile pe care numai noi le știm, după care sufletul nostru este aranjat și încetăm să interacționăm cu el, la fel cum un luminator care se mișcă după legea gravitației nu interacționează cu zborul unei lumini grindă, supus altor legi În orice caz, din Faptul de neînțeles pentru noi, de neînțeles, și nu numai gândurile unui nebun, ci și dorințele, dar și unele dintre sentimentele sale, putem concluziona că există o normă, o lege pentru sufletul uman , și, mai mult, în întregul ei structura complexă Direcția activității sufletului decurge din corelarea sufletului uman cu anumite idealuri, ca fațete ale acestei activități, ca scopuri finale ale acesteia Nu există nicio îndoială că în aranjat inițial Biblioteca "Runivers" V ROZANOV sufletul nu are nicio viziune asupra acestor idealuri, nici un simț al realității lor și, în consecință, nu poate exista o străduință distinctă către ele; există doar corelație; dar, la fel cum, în virtutea unei corelații asemănătoare, organele respiratorii ale unei ființe născute, de îndată ce aerul le devine disponibil, ele îl atrag imediat în sine, iar cu prima respirație, deja preconfortată, întregul organism a ființei născute se va umple de viață nouă - deci exact, și din același motiv, sufletul aranjat primordial, de la prima până la ultima ei mișcare, tot ceea ce face este doar corelat, interacționează doar cu idealuri îndepărtate prestabilite pentru ea , și trăiește în măsura acestei interacțiuni Aspirația ei pentru ei, căutarea lor veșnică, atât din punct de vedere al surselor, cât și din punct de vedere al calităților lor, și chiar din punct de vedere al

rezultatelor, este aceeași cu căutarea inexplicabilă, nemotivată și nu intenționată, dar totuși involuntară și necesară de către un bebeluș pentru sânul care îl hrănește VII Aceste idealuri, am spus deja, sunt adevărul, bunătatea și libertatea În afara relației cu ele, nu există viață pentru suflet; nu există nicio activitate pentru ea, de îndată ce încetează , distincția ei între adevărat și fals, binele de rău și sclavia față de libertate Ele nu sunt reductibile unele la altele, nu sunt fuzionate; este imposibil, sacrificând pe oricare dintre ei, să credem că pierderea poate fi răsplătită cu o dorință dublată pentru altul Astfel, natura umană este poliformă, nu unitară; și nu este static, ci dinamic - acestea sunt două adevăruri, după ce le-am înțeles, obținem o viziune complet diferită asupra întregii lumi complexe a istoriei și a vieții decât ceea ce este dezvăluit asupra lor din punctul de vedere al ideii de fericirea, ca singurul ghid al începutului pentru om Ce conține exact această idee, am arătat mai sus Cu aceeași completitudine, trebuie să descoperim o serie de concluzii care sunt cuprinse intern în poziția tocmai găsită Dar nu va fi de prisos să o formulăm în prealabil mai separat și mai precis: Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE unsprezece Viziunea totală este primul scop al unei persoane, iar atitudinea mentală față de orice este primul conținut al vieții sale, aceasta este datoria sa supremă și acesta este dreptul său nelimitat Să remarcăm că prin "totul" a cărui cunoaștere este scopul omului, înțelegem ceva care nu este obiectiv, adică întregul univers nu este necondiționat; este posibil ca în ea să existe unele părți care nu sunt absolut legate de mintea umană și, prin urmare, să fie pentru totdeauna și necondiționat închise de senzațiile sale, de ideea sau gândirea lui, în general de viziunea sa Dar prin "totul" înțelegem plinătatea înclinațiilor spre perspicacitate, care sunt deja cuprinse în mintea lui de la început și determină pentru totdeauna granițele a ceea ce poate fi recunoscut, conținut de el în sine Acest termen "totul" trebuie introdus neapărat în definiția scopului activității umane, pentru a indica constrângerea creșterii în ea pentru toată lumea, existența pentru el a unei limite în mod constant atinse, îndepărtate, pe care nimeni nu ar trebui să o piardă vreodată vederea Numai cu această escrocherie, dificilă și totuși deja impusă unei persoane, se poate combina dreptul vesel pentru el la orice cunoaștere individuală Și, în conformitate cu cele spuse, nu există dreptul la un efort de a ascunde adevărul de sine sau de alții; și orice astfel de efort, nefiind bazat pe niciun drept și contrar unei îndatoriri fundamentale, este primul criminal dintr-o persoană, de care, prin natura sa coruptă, este capabilă și de la care trebuie să fie reținută Binele este al doilea scop al unei persoane și împlinirea lui este al doilea conținut al vieții sale; acestea aducerea realității exterioare în armonie cu lumea idealurilor ascunse în acea parte a naturii umane pe care o numim sentiment Există trei idealuri constante și ireductibile, a căror atracție este primordială în om: moral, drept și frumos Prima se referă la mo- Biblioteca "Runivers" V ROZANOV tiv al oricărei acțiuni, ca stare pur psihică cu care se realizează; al doilea - la baza sa obiectivă, i e la o serie de Fapte anterioare în care dreptul de a efectua această acțiune este ascuns: al treilea - la imaginea efectuării acesteia, în general la apariția oricărui Fap, care ar trebui într-un anumit fel să fie în armonie cu contemplarea exterioară a o persoana Că toate aceste idealuri sunt eterogene se vede din Fapte unice în care ele nu sunt combinate: astfel, în celebra pildă a fiului risipitor care se întoarce cu pocăință la tatăl său, dreptul acestuia din urmă nu este să accepte fiul, ci obligația morală este de

a accepta În primul caz, tatăl s-ar baza pe realitatea trecută a fiului, care, desigur, nu are nicio legătură cu utilizarea ulterioară a adăpostului cald și a hranei consistente; dar milă pentru nenorocirea lui din momentul de față, dar compasiune pentru conștiința lui chinuită, dar datoria morală atât a tatălui, cât și a oricărui străin, îi poruncește să-i deschidă casa și să-l admită la masa lui Frumosul nu are nimic de-a face cu moralul și cu cel drept: fiecare faptă, rea sau bună, poate fi în exterior frumoasă, atrăgătoare pentru contemplare; cum, dimpotrivă, orice act poate fi indiferent din punctul de vedere al frumuseții exterioare, chiar dacă este și just și moral Toate activitățile lui Alcibiade erau cu siguranță imorale; dar totuși, până la ultima ei trăsătură, era și grațioasă; cât de slabă era, dimpotrivă, în această privință atât personalitatea, cât și viața rivalului său extrem de moral, Nikiya *) Aristides era idealul dreptății în lumea antică și, totuși, estetica chiar și în politică, atenienilor le lipseau ca *) Tucidide citează discursurile lui Alcibiade (și de asemenea lui Nikias) dinaintea celebrei campanii din Sicilia, pe care o admiră irezistibil tocmai pentru sensul lor, pentru motivația lor; și, în același timp, simți clar înșelăciunea lor totală, lipsa obrăzătoare de conștiință Biblioteca "Runivers" centrul vieții OM uneori, unui soț îi lipsește o soție credincioasă, dar urâtă; şi s-au dat în mâinile lui Temistocle, a cărui neruşinare era cunoscută tuturor Separarea acestor idealuri este și mai clar vizibilă în poezie și în artă în general: sculptura antică este toată senzuală, mai ales în manifestările sale ulterioare, cele mai mari; și senzuală deloc nu numai în intrigi, nu în conținut: nu, ea este senzuală în motive, în design, în respirația sufocă și grea, care se aude în spatele dalții, care i-a tras liniile minunate; și totuși cel mai strict popor și dintre toate popoarele, timp de două milenii s-a atras în sine O iubim pe Horatia mai mult decât iubim strictul Juvenal; și chiar și în vremea noastră, cum Heine atrage pe toată lumea și, ca întotdeauna, toată lumea a rămas indiferență față de moralizatorul Klopstock Multora li se pare că sentimentul estetic este adus la noi, format; și că, de asemenea, în trecut, popoarele s-au dezvoltat doar încet la el; Așa cum, cred mulți oameni, nu există un ideal de frumusețe pentru oameni, dar toată lumea înțelege diferite lucruri prin frumusețe Pe aceasta, trebuie remarcat că nu se poate educa decât în ceea ce există deja un depozit: la înțelept din prudență, la eroic din moral decent; iar sufletul omenesc îl înțelegem doar ca o serie de înclinații (totuși, hotărâte și către hotărât), dar ceva nepregătit, neformat deja Iar chiar clarificarea în istorie a presupuselor idealuri de frumusețe a fost aproape în mare măsură doar inventarea unor modalități de exprimare a acesteia: arhitectura în epoca lui Homer era brută, imperfectă; dar de ce sunt atât de frumoase cântecele lui Homer? La urma urmei, acest simț al proporției, armonia pe care o vedem în ele, trăiește în toate artele; și cum, dacă una dintre ele este înaltă în realizarea sa, poate cealaltă artă să fie slabă în concepție, în sentiment care se grăbește spre exprimare? Nu este destul de scăzut doar prin expresie? Biblioteca "Runivers" V ROZANOV În plus, în ceea ce privește diferența dintre idealurile conducătoare, nu este atât de mare și nu are sensul care i se atribuie La urma urmei, a crede că negrii și malaezii au un alt ideal de frumusețe decât rasa albă este același lucru cu a crede că există un alt spațiu pentru ei decât pentru noi, pe baza faptului că toate conceptele lor spațiale sunt atât de diferite din definiţiile geometriei noastre Aici trebuie să distingem grade de capacitate pentru unul, dar nu vedem nicio diferență în ceea ce este capacitatea Cartea

Esterei sau o statuie greacă, fiind produsă de un geniu, este de înțeles pentru fiecare geniu, indiferent de popor și timp căruia îi aparține; în ciuda faptului că deja contemporanilor din rândul lor, probabil, multora mai mult le plăcea ceva mai grosolan, nu atât de perfect ca aceste minunate monumente ale imaginației și frumuseții măsurate · Libertatea este a treia destinație a unei persoane și realizarea ei este al treilea conținut al vieții de către aceasta Libertatea trebuie înțeleasă aici atât în interior, cât și în exterior; prima constă în absența fricii de a-și exprima conținutul interior și depinde de noi; a doua este absența constrângerilor externe pentru această expresie și depinde de altele Credința, convingerea, presupusa datorie din partea celorlalți sunt uneori exprimate în această constrângere exterioară și, prin urmare, poate fi o simplă greșeală; dimpotrivă, frica lăuntrică dezvăluie întotdeauna indiferența față de adevăr și iubirea excesivă față de sine, față de poziția cuiva între oameni Forța cu care se dezvoltă sentimentul de libertate interioară este aproape întotdeauna opusă celei cu care constrângerea externă apasă în jos: prin urmare, vremurile de cea mai mare libertate exterioară sunt adesea vremuri de sclavie interioară fără margini și invers VSH Acum, după ce am clarificat semnificația celor trei obiective finale ale existenței umane, putem trece la derivarea normelor de reglementare pentru activitatea umană, Biblioteca "Runivers" C-BL-UL VIEȚII UMANE care, limitându-l din exterior, îi deschid în interiorul lor un domeniu nelimitat În cele trei idealuri există o măsură externă a binelui și răului pentru o persoană, independentă de satisfacția sa internă și sancționând această satisfacție, dar nesancționată de ea Și de fapt, deși sursa luptei pentru scopurile indicate constă în natura primordială a omului, totuși, ceea ce se termină efortul (orice adevăr unic, o singură faptă dreaptă) are o poziție externă față de acesta; este mai despărțit de natura lui, nu atât de strâns și contopit interior cu ea, pe măsură ce se contopește sentimentul de fericire, prin care totul este evaluat conform ideii avute în vedere mai devreme Și această senzație în sine, ca și orice mișcare interioară, primește în aceste lucruri obiective, realizabile, care sunt fără îndoială bune, măsurarea și aprecierea lor ca fiind bune sau la fel de rele În armonia conștiinței sale cu cele trei idealuri indicate, o persoană are un nucleu indestructibil pentru activitatea sa, urcând în dreptul și necesitatea ei la Voința care i-a creat natura originară Și de fapt, liniștea sufletului, care, totuși, este activă și, în plus, în direcția celor trei idealuri indicate, este starea normală și primară a naturii umane, a cărei păstrare este bună, iar încălcarea este totalitatea fiecărui rău care vine în istorie și, prin urmare, este temporar, nu este necesar Răul poate fi definit tocmai ca o abatere a unei persoane de la norma sa primordială, rezultată din impactul asupra sa al naturii fizice, sau din ciocniri cu oamenii, sau din alte condiții, în orice caz, doar nu primordiale: aceasta este cea mai generală , precis și exprimând pe deplin esența răului , definiția lui Și întrucât evitarea răului este întotdeauna bine, atunci întoarcerea unei persoane la odihna indicată, adică la restabilirea armoniei între activitatea cuiva şi înclinaţiile primordiale Biblioteca "Runivers" V ROZANOV al sufletului său - este pentru el un drept, primar, care nu se bazează pe nimic și nu are nevoie de niciun sprijin Este la fel de liberă de nevoia pentru sine a oricărei justificări exterioare, precum natura umană în constituția sa este liberă de nevoia pentru sine a oricărei sancțiuni externe Adevărat, există o sancțiune pentru această natură și pentru acest

drept, dar ea depășește deja limitele cunoașterii umane și a obiecțiilor sale: ea stă în voința Creatorului, din mâinile căruia a ieșit omul și odată cu el dreptul său primar indicat Ele sunt egale, la fel de lipsite de temei; și la fel cum sursa fizică a activității sale se află în om și în puterile sale, tot așa în acest drept se află sursa ideală Personalitatea este întotdeauna un întreg, în raport cu care societatea este un agregat, dar nu un organism care o adaptează la sine ca funcție sau ca parte variabilă Aceasta rezultă direct din perspectiva naturii primordiale a omului ca sământă eternă a activității sale necesare Nu există nimic în societate, nici chiar existența ei, care ar fi atât de primar și necesar, care ar fi atât de legat de sancțiunea Voinței Superioare, precum mintea unei persoane, inima sa, liberul arbitru sunt legate de ea Prin urmare, societatea se formează în jurul omului ca secundară și schimbătoare în raport cu el; dar nu se dezintegrează, ca primar, în lumea indivizilor ca organe secundare Individul este înaintea societății; și este mai semnificativ decât el, ca purtător al normelor principale și inviolabile ale întregii activități umane, ale întregii istorii Fără legătură cu aceste norme, fără hrană din ele și, în consecință, legată de ele, societatea este un agregat mecanic, golit de orice sens și semnificație Și dacă în ea poate exista și într-adevăr există și un caracter sacru, un sens profund și etern, atunci aceasta se datorează numai legăturii sale cu normele indicate înrădăcinate în individ Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE · Conformitatea societății, ca agregat, cu individul, ca întreg inviolabil, este subordonarea principiilor vieții colective legii moralității personale Și de fapt, în măsura în care lupta pentru cele trei idealuri indicate se manifestă în viața individuală, ea formează sfera moralului Nu oricine poate aborda aceste idealuri, de exemplu în Sfera mentalului - găsirea de noi adevăruri, extinderea Sferei viziunii umane; marea majoritate a oamenilor cu greu își pot permite să respecte principiile acestor idealuri în viața lor personală Dar ce este această respectare? În raport cu adevărul, aceasta va fi simpla veridicitate a vieții; în raport cu bunătatea - compasiune pentru durerea umană care se deschide direct; în relație cu libertatea - un grad de curaj suficient pentru a nu se retrage în fața necazurilor, care sunt asociate cu o viață adevărată și bună printre oameni, adesea deloc adevărată și deloc bună Fiind foarte succinte în exprimare, fără a-și extinde acțiunea dincolo de granițele existenței personale, toate aceste trăsături, în originea lor, sunt înrădăcinate în natura primordială a omului și, în consecință, urcă la cea mai înaltă sancțiune care poate fi În totalitatea lor, ei formează o viață morală și este imposibil să ne gândim la vreun act care, purtând de obicei denumirea de "moral", să nu fie în același timp o manifestare a uneia dintre aceste trăsături, sau a tuturor împreună Viața colectivă, în măsura în care trebuie să fie subordonată principiilor existenței individuale, nu poate face acest lucru decât prin conducerea acestor trăsături morale în întreaga sa structura Ei sunt cei care constituie miezul indestructibil al activității individuale, vălul inviolabil asupra personalității; şi, în consecinţă, tocmai printre ele se aplică propoziţia că societatea este un agregat conform individului, şi nu un organism conform cu sine însuşi Iar conformaţia în sine nu poate consta, așadar, decât în extinderea legii Întrebări de filosofie, XII IJ Biblioteca "Runivers" V ROZANOV morala personală în lumea nemărginită a relaţiilor colective - Principiile vieții colective, în măsura în care sunt deja de acord cu legea morală, își subordonează voința unei persoane individuale cu forța, dreptul și necesitatea cu

care aceasta este subordonată legii sacre a scopului său uman Societatea și individul, în măsura în care exprimă în activitatea lor o lege a scopului uman, sunt în perfectă armonie unul cu celălalt Dezarmonia dintre ele începe doar din momentul în care fie individul, fie societatea este impregnată de alte principii decât cele cuprinse în cele trei idealuri indicate Când o societate este pătrunsă altfel, individul are dreptul sacru de a se ridica împotriva ei; în același timp, el poate fi suprimat, învins, dar înăbușit numai cu forța, și nu de drept, iar moartea lui va fi la fel de spontană ca și moartea spontană de la o piatră căzută în cap sau de la un fulger Poate fi, dimpotrivă, cazul când individul, sub influența pasiunilor dobândite sau a circumstanțelor accidentale ale vieții, va fi atras de idealuri opuse celor trei indicate Societatea poate pune o barieră în fața acestor înclinații și aici va acționa deja cu dreptate împotriva forței elementare a individului Și dacă această personalitate piere într-o coliziune, ea va pieri ca un atom al naturii, ca un lucru fizic, care înainte era lipsit de orice conținut moral, umanitatea Fiind eterogene și la fel de semnificative, adevărul, binele și libertatea nu pot fi puse una împotriva celeilalte în raport cu mijloace și scopuri Aici, așadar, se pune o limită asupra arbitrarului omului în alegerea propriilor mijloace, care, dimpotrivă, este îndepărtat de el prin ideea fericirii ca singur principiu suprem al vieții sale A sacrifica adevărul, a comite nedreptate, a provoca suferință, este întotdeauna rău, indiferent de motiv; întrucât, din punctul de vedere al ideii pe care am respins-o mai devreme, este întotdeauna Biblioteca "Runivers" TSYH UMAN ZHGIZPTG Este bine când se întâmplă pentru realizarea unei plăceri mai mari decât suferința care este asociată cu un adevăr încălcat, o minciună folosită etc IX Din aceste propoziții generale, care determină actele individuale ale vieții individuale și colective, se poate trece la o definiție a istoriei și a factorilor ei principali, care, în lumina adevăratului destin al omului, capătă un alt și mai bun sens decât ceea ce au în lumina doctrinei utilitariste I Procesul istoriei este desfășurarea progresivă a spiritului uman ca oarecare sistem de înclinații prestabilite, mânate de forța atracției lor către ceea ce sunt înclinații Un depozit este o anumită realitate care presupune o alta, se corelează cu ea și o determină de la sine, la fel cum, dimpotrivă, este determinată de el Rațiunea, doar ca facultate, ca lumină ieșită, nu conține încă în ea însăși niciun obiect iluminat, niciun obiect care să poată deveni obiectul cunoașterii sale; și, în același timp, este deja o capacitate pentru ceva, este o iluminare pentru ceva care se află în afara lui și, totuși, se corelează cu el În acest sens, natura umană este, parcă, un ochi care vede încet, este un spirit care se trezește mereu Totul este prestabilit în el, dar nu în plinătatea realității sale, ci numai prin depunerea lui, parcă doar o reflectare; în această lume a reflexiilor, a semi-umbrelor, care formează spiritul său originar, el urcă la obiectele reflectorizante, care formează Universul Această ascensiune este istorie Nu există haos, ignoranță în ea, orice dezordine: tot ce urmează în ea este mai matur decât precedentul, totul este plin de conținut real, care umple încet cele patru- * Biblioteca "Runivers" P ROZANOV pescuitul ca sistem de scheme ideal pentru acesta În această mișcare progresivă nu există întoarceri, la fel cum nu există fluctuații semnificative: frunzele și ramurile cad, ramurile se desprind în vânt, dar "pomul vieții" crește până la sus - unde ar trebui să rodească În acest proces general de creștere umană, filozofia, arta și, mai devreme, familia, statul, apar ca produsele sale lent create Statul în procesul de creare este un

sistem de drepturi restaurate și protejate, ca restricții ale voinței unei persoane în raport cu o altă persoană Nu am spus "drepturi create", pentru că aceasta este o trăsătură esențială, deși mereu uitată a unei stări pure, că nu creează nimic și nu poate crea, ci doar protejează ceea ce este creat în limitele sale de către alte forțe creatoare ale omenirii Și de fapt, , dreptul, prin însăși esența ei, se referă la un Fapt trecut, din a cărui comitere urmează și apoi devine deja Faptul însuși: deci, a-l păstra este tot ceea ce poate face statul ca organism juridic; pentru că Faptul, din care s-a născut dreptul, s-a făcut el însuși în afara oricărui drept (deși fără tăgăduirea lui), și dacă a fost dus la îndeplinire de către stat, atunci deloc în sensul său juridic: ci ca popor și a lui conducători, aceste figuri vii ale istoriei, care sunt la fel de puțin esența statului ca filozoful însuși filozofia, sau preotul-religie Dar, fără a crea lege, statul restaurează dreptul luat și protejează fiecare drept dobândit Stabilirea unei corelații exacte între Faptul perfect și legea care decurge din acesta este o Funcție constantă și indivizibilă a statului, care se manifestă în legile sale Obiectul legii, despre ce se vorbește, este tocmai un astfel de raport, care este norma pentru activitățile tuturor cetățenilor Fiecare dintre acestea din urmă are un cerc de libertate, în interiorul căruia Biblioteca "Runivers" SCOPUL vieții umane se mişcă cu dorinţa lui, iar acest cerc este predeterminat de activitatea sa, sau de dragul lui, perfect: astfel, cel născut are libertatea doar de a crea, - puterea abilităţilor ce i se transferă la naştere: acesta este dreptul său primordial; creând, el are libertatea de a deține creatul: acesta este celălalt drept al său, dobândit; în posesie, el are libertatea de a transfera - în măsura în care a creat, nu a primit ceea ce a posedat Și toate acestea sunt atât în relațiile personale, între oameni individuali, cât și în cele colective, apărute istoric Un grup de oameni care au muncit din greu pentru a crea puterea și măreția statului (nu ca organism juridic, ci ca teritoriu, ca ansamblu de lucruri reale), are o cotă de participare la dispunerea acestei puteri și în folosirea roadelor acestei măreții: de aici dreptul de reprezentare, limitarea voinței suveranilor de acolo, unde nu totul a fost creat de mintea și vitejia lor Și orice alt drept pe care îl luăm, vom vedea întotdeauna că este înrădăcinat într-un fapt timpuriu perfect "Suum cuique", afirmă fiecare drept; ce este acest "suum" pe care îl păzește pentru "fiecare" ? Este rezultatul unui act "fiecare" perfect, deoarece efectul decurge din cauza sa fizică, dar rezultatul este ideal, în virtutea unei dependențe speciale, pe care o numim dreptate În conformitate cu această esență principală a statului, administrarea justiției este Funcția sa centrală: fără ea, statul se transformă într-un simplu haos de teritorii și mase umane, oricât de puternice, active, întreprinzătoare ar fi aceste mase; odată cu ea, odihnindu-se în orice altceva, statul este încă un stat în sens cu totul strict ' Spre deosebire de această singură latură protectoare, strict imobilă, statul are și o parte activă: aceasta este latura sa politică, mereu străduință, mereu realizând Începutul polonezei Biblioteca "Runivers" V ROZANOV zy *) aici există un principiu de conducere, deoarece începutul dreptului este un principiu în latura sa tocmai considerată; în contrast cu Faptul, din care decurge dreptul, în fața Faptului stă principiul utilității: el, ca scop al activității, atrage Faptele, le provoacă În statele emergente din punct de vedere istoric, "beneficiu" a fost întotdeauna înțeles doar empiric: după ce a înțeles ceva ca fiind util, "recunoscându-l ca bun", statul a realizat ceea ce era recunoscut ca atare în limitele forțelor care i-au fost

date; mai mult, adesea s-a întâmplat ca "binele" la un moment dat să fie recunoscut drept "rău", "în alta Și cel mai important, "binele" însuși a fost astfel în mintea statelor doar din cauza unei nevoi simțite, nevoi, adesea dezastre nu are concepte subordonate și niciun stat nu și-a armonizat vreodată activitățile cu principiul binelui în ea întreg, dar numai în unele dintre părțile sale Potrivit acestor părți, statul s-a dezintegrat în Funcțiile sale: securitatea, ca un fel de bun, a determinat organizarea forțelor sale militare; iluminarea, ca un alt fel de bine, a provocat în el organizarea muncii educaționale etc Fără explicații suplimentare, este evident că principiul utilității, care nu a fost încă pe deplin implementat, este, parcă, un principiu vital care organizează statul în conformitate cu ordinea lui logică, însuflețindu-l, mișcându-l, aspirând În conformitate cu această a doua sarcină, statul poate fi definit astfel: este un organism de instituții, în structura lor și în activitățile lor, realizând tipuri individuale conștiente de bine (beneficiu), care în ideea sa este principiul inspirator al acestui întreg organismul *) Aici trebuie să avem în vedere limitarea conceptului de "utilitate" care a fost făcută mai sus, cap I, XIII: și anume a înțelege prin ea tot felul de bine, făcut indirect și în virtutea unor motive indirecte Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE Această a doua definiție exprimă latura dinamică a statului, la fel cum cea anterioară exprimă latura sa statică, principală Familia este o organizație care se naște mai întâi în jurul individului, se contopește fiziologic cu acesta, dar rămâne "După moartea ei, ca o serie de indivizi, fiecare formând din nou în jurul său o organizație similară Familia, înaintea statului, este mai aproape de individ decât el; este mai sacru decât statul și, având în vedere relația sa cu acesta din urmă, trebuie să repetăm tot ce s-a spus mai devreme despre legile inviolabile ale existenței individuale în raportul lor cu regulile vieții colective Din familie poate să apară statul, iar istoria cunoaște exemple de astfel de ascensiune; dimpotrivă, o stare în ale cărei intestine familia este distrusă (sau slăbită, spulberată) poate continua să trăiască la fel de puțin ca un animal în sângele căruia au dispărut sau sunt infectate celulele roșii și albe care o anima Așa cum individul este purtătorul legilor morale primordiale, tot așa familia este Sfera descoperirii și acțiunii lor speciale Sentimentele de veridicitate, bunătate, libertate se manifestă aici involuntar; și manifestându-se în permanență aici, se întăresc într-o persoană, pentru a nu se clătina nici măcar în mediul mai sever al vieții strict obiective, departe de individ, de viața personală, de familia sa Încălcarea principiilor morale apare în familie ca excepție; prin excepție, există răutate împotriva tatălui din partea fiului sau împotriva fiului din partea tatălui; chiar și simpla indiferență aici este deja o anormalitate, o boală, o abatere; dimpotrivă, indiferența reciprocă este normală în societate, răutatea nu este neobișnuită în relațiile politice Același lucru se poate spune despre înșelăciune, invidie, despre oprimarea exterioară teribilă Toate acestea, dacă apar în familie, sunt în cea mai mare parte introduse în ea de influențe obiective, externe și depind cel mai adesea de stat; înainte de adăugarea ei, în familia patriarhală, ne întâlnim Biblioteca "Runivers" V ROZANOV ceai cele mai înalte standarde de moralitate, idealurile de neatins de umanitate pură, nealterată (Biblie; Maga-barata; epopeea homerică) Știința și arta, la originea lor, se întorc și la părțile primordiale ale naturii umane - la rațiunea ei și la simțul frumosului din ea Din aceasta cauza, in dezvoltarea lor nu sunt de acord nici cu cerintele statului si nici cu cerintele familiei, nu in opozitie cu

principiile lor, ci in diferenta, eterogenitate Nu există niciun antagonism între ei; există o simplă discrepanță, din cauza căreia sunt, parcă, orbi unul față de celălalt Ei se pot ajuta reciproc, convinând să ajute această natură integrală a omului, acest centru din care provin toată știința și orice stat; numai să se oprească unul pe altul, să se constrângă, nu pot: pentru aceasta nu au niciun motiv, bazându-se pe care s-ar constrânge de drept În general, trebuie menționat că niciun om nu este doar membru al statului: el este membru al statului doar cu o anumită parte a naturii sale, iar celelalte părți ale sale sunt libere de legătură cu el Cu aceste laturi ale sale, el poate fi un filosof, un poet, un predicator moral - și toate acestea sunt la fel de puțin legate cu statul, ca norii care plutesc pe cer nu prea au de-a face cu marea peste care trec; poate fi calm și reflecta acești nori la suprafața apelor sale, dar poate fi și furtunoasă, ne reflectând nimic în sine Aici, în lipsa puterii omului într-un singur lucru, stă sursa libertății sale: el participă doar la tot ce este în afara lui, dar trăiește numai cu el însuși, singur cu natura sa primordială X Religia se întoarce la însăși sursa din care a izvorât această natură primordială și care a determinat-o în impulsurile sale rudimentare Astfel, de tot ceea ce tocmai am considerat, se deosebește, în ansamblu, de părțile sale disparate și Biblioteca "Runivers" C-ЪL OM-VCHESKOGi VIAȚA acel întreg este ceea ce precede aceste părți și le generează din sine În orice altceva, spuneam noi, omul participă doar; el trăiește sub religie: ea îl îmbrățișează peste tot, îl luminează în toate, îl ferește de un lucru, îl obligă la altul Dar el îndeplinește acest lucru doar cu una și latura ei secundară: cealaltă și principală - este îndreptată către Ceea ce este incomparabil mai esențial decât persoana însuși și întreaga sa viață: mai prețios, mai semnificativ pentru întreg universul Nu există nicio religie care să învețe minciuna, să inspire răutate, să facă din om un sclav tremurător înaintea altor oameni Înclinația spre bine, așadar, este în toate religiile; dar în multe dintre ele această pantă este acoperită de o extraordinară multitudine de creșteri, dintre care unele pot părea chiar rău intenționate Evident, în religii, o persoană, parcă, căuta un adevăr final pentru sine, dar, de multe ori negăsindu-l, a rătăcit doar pe calea adevărului Cu toate acestea, toate ne trezesc interesul și chiar simpatia, tocmai pentru că sunt pe drum, pentru că arată cea mai bună căutare de care este capabilă o persoană Există o singură religie în care, în frumoasa expresie a lui Pascal, omul este "pe deplin explicat"; să corectăm și să spunem: "în care s-a găsit" Acesta este creștinismul Adevărurile despre starea bună inițială a unei persoane, despre depravarea sa, care a apărut mai târziu, despre revenirea sa la puritatea sa originală, dar într-o formă nouă, schimbată, care a trecut deja prin toate căile viciului și răului, sunt exprimate în această religie cu plenitudine și claritate, care nu lasă pe om la îndoială Este ceea ce a fost deja găsit, după care rămâne ca o persoană să asculte și să asculte, dar să nu mai caute, să nu greșească, să nu cadă Aici ne putem finaliza investigația Am vrut să le spunem că nu există o alegere nelimitată între bine și rău Biblioteca "Runivers" V ROZANOV pentru o persoană; nu există în el întuneric în raport cu binele și răul, în urma căruia, ca și cum, poate, fără discriminare, să aleagă ceva pentru el însuși după bunul plac Și, mai departe, în activitatea sa nu este singur; nu este izolat de întregul univers, din cauza căruia, parcă, nu trebuie decât să se satisfacă, să se sature, să îmblânzească cu belșug și să nu-și limiteze poftele Toate acestea nu sunt așa; și ar fi cea mai mare nenorocire pentru un om dacă ar fi

într-adevăr atât de orb pe cât își dorește uneori El, firea lui, nu este indiferent la toate; dar pentru unul este pozitiv, pentru celălalt este negativ Și deși poziția modernă și negația ei sunt într-adevăr amestecate, o persoană este deja atrasă de ceea ce ura înainte - dar este semnificativ că la început ei sunt complet separați Niciodată omul nu a fost atras mai întâi de nedreptate și apoi de dreptate; nu a încercat niciodată să formeze în mintea lui mai întâi amăgirea, apoi adevărul; și, de asemenea, în orice altceva Fiecare rău pentru el a fost întotdeauna doar o încălcare a binelui; dar binele nu a fost o călcare a răului, ci doar depășirea lui și o întoarcere la binele dinainte Este primuni; dar răul este întotdeauna secundum, introdus Doar pe aceasta se bazează posibilitatea combaterii ei, efortul de a scăpa de ea; căci efortul de a se elibera de primordial este imposibil din punct de vedere psihic: nu se poate decât scăpa de el, căde în această abatere ca în nenorocire, ca în calamitate Deoarece înclinațiile constante există primordial într-o persoană, ele sunt sacre pentru el, pentru că nu sunt alese de el, nu sunt inventate, nu sunt inventate și puse înaintea lor ca scop Deci, sunt obligatorii pentru toți oamenii și în orice moment Sub protecția lor, toată lumea este liberă de toată lumea; toți, abătându-se de la ele, vor greși împotriva celui care le-a rămas credincios Dacă toată lumea greșește și eu singur spun adevărul, atunci am dreptate și toată lumea Biblioteca "Runivers" SCOPUL VIEȚII UMANE doar amăgită Dar am dreptate nu prin dreptatea mea personală, ci prin fidelitatea mea față de ceea ce reprezintă o lege asupra întregii omeniri Aceste impulsuri primare ale omului sunt foarte elementare, dar este important ca toate să fie complet eterogene; De aici, elementalitatea lor crește mereu și devine mai complexă în istorie Și o persoană este elementară atunci când este întinsă ca organism: o linie longitudinală simplă în celulă și două îngroșări la capetele acesteia Dar cât de complex este organismul, care chiar din această simplitate se dezvoltă din ce în ce mai limpede, devenind mai mare, devenind mai plin în conținut, dar fără nicio tulburare sau abatere de la planul inițial Așa că viața unui om, toate pornind de la câteva înclinații elementare, crește încetul cu încetul în imensa complexitate a istoriei Această creștere are loc la fel de sistematic, la fel de involuntar, ca și dezvoltarea organismului; iar în ea putem distinge adevăratul de fals, norma de abatere Nu numai pentru realizarea viitoare, ci și pentru viața trecută, în aceste mișcări elementare ale sufletului uman, există un indiciu al unei legi superioare și, împreună cu aceasta, un criteriu de pronunțare a judecății asupra tuturor Spiritul uman, am spus deja mai sus, este, parcă, un plan, iar istoria este realizarea acestui plan Nu există nimic real în ea care ar fi deja un Fapt, un lucru perfect, terminat chiar dacă în mod ideal; nu există dorințe formate în el, gânduri distincte, sentimente definite; nu există "idei înnăscute" în terminologia secolelor anterioare Dar această absență a ceva real, format, mărturisește la fel de puțin despre ea ca o tabula rasa, întrucât absența completă nu numai a pereților desenați, ci și a Fundației din clădirea propusă, nu face nimic pentru a dovedi golul foii de va fi construită hârtie cu care artistul examinează zona în care se află Timpul va trece și zidurile vor începe să se construiască Biblioteca "Runivers" ' V ROZANOV curgere în simetrie strictă; cupola se va ridica, toate pasajele vor fi închise; gunoiul va fi dat deoparte, iar în fața privitorului, care era gata să-l ia pe artist pentru un vizitator atât de inactiv și ocazional în zonă ca el, va apărea o clădire terminată, în fața căreia va spune involuntar: "Exista

un plan pentru el și doar el nu era vizibil înainte de vreme" Luarea în considerare a naturii primordiale a omului este tocmai cunoașterea planului primar al istoriei: este simplă, aparent nesemnificativă, totul constă în semne scurte care arată doar direcții Dar ceea ce este îndreptat va fi incomensurabil după finalizare; și, împlinindu-se, este capabil să ocupe viața omului cu muncă pe toată durata ei Cel mai esențial lucru la aceste mărci este diferența de direcție și absența singularității în ele Nu există, așadar, nicio unitate în viața umană; există diversitate în ea și, în această diversitate, libertatea părților Este înlănțuit, este ținut în ascultare, desigur, de voință, dar nu de persoana însuși, și doar acest lucru este important pentru el Este important să nu existe voință asupra mea ca mine, de care să mă supun mai mult decât cerințele conștiinței mele Și cu cât această înțelegere a sinelui este mai clară, cu atât mai ferm este stabilită în conștiința unei persoane, cu atât mai puțin i se va cere să servească drept așternut pentru ceva, un mijloc de a atinge niște obiective mai înalte și îndepărtate Nu există scopuri mai presus și dincolo de cele pe care le cunoaște despre sine, pe care le poartă în natura sa Aspirând la ele, realizându-le, se poate pleca înaintea multora; gândindu-se la ei, la izvorul lor etern, îi poate umple sufletul de venerație și venerație Dar cu cât aceste sentimente sunt mai adânci în el, cu atât mai puțin poate deveni sclav al ceva, negândit, forțat, neputincios să reziste Între timp, acum este peste tot ca un sclav; iar această sclavie este profund legată de a lui   blasfemie, cinism, a se privi ca pe un lucru simplu Și de fapt: "un sclav este doar un lucru" (desigur, unul fizic), așa cum au definit deja romanii Din aceasta, el este doar o unealtă, fie că este în mâinile unui singur stăpân, fie al unei "majorități" dominante ": nu contează câți îl dețin; important este că tocmai "ei dețin", de aici el este un sclav Mulți li se pare că din această "posedare" se obțin rezultate mai mari decât ceea ce s-ar putea obține cu libertatea individuală Toată această sete de "mai mare" este cea care a adunat omenirea într-o masă compactă, în care fețele nu se mai disting, unde strigătele de conștiință individuală nu sunt auzite, suferința individuală Și această unitate devine mai puternică pe măsură ce mergem mai departe Legendele obscure ale trecutului devin realitate distinctă: o imensă mulțime jubilatoare la poalele unui idol monstruos, în gura căreia, pentru ca această jubilație să fie, intră doar câțiva; ele intră constant, periodic, pentru că periodic apare în mulţime această nevoie de trezire, desfătare exultante la vederea cât de dureros şi greu este pentru unii Sacrificiul uman a încetat de mult, dar în această formă concretă și miniaturală, așa cum știa doar antichitatea: în locul ei a crescut o formă mai abstractă, mai atotcuprinzătoare și nu mai puțin coercitivă; Mase uriașe de oameni pretutindeni, în fiecare moment, mor în cele mai diverse moduri, astfel încât "toată lumea ar fi la fel de bine ca acum" Dar chiar e bine? Nu este aceasta moarte în zadar? Nu este oare veșnic flămând, ca idolul de bronz al antichității, această umanitate veșnică flămândă devorându-și mădularele? Poate chiar și această foame de nestins va face o persoană să înțeleagă într-o zi ce satură cu adevărat: nu această abundență de senzații exterioare saturează, nu plinătatea plăcerilor, nu sațietatea celui care satisface Secretul trist este că această sațietate nu este   când nu se întâmplă ca o persoană să se îndepărteze cu atât mai mult de ea, cu atât mai lacom se va intensifica să se apropie de ea Un lucru îl poate satisface, aceasta este liniștea conștiinței, aceasta este lumina interioară, de care a uitat atât de

profund, căutând ceva pentru totdeauna în jurul său Într-adevăr, este timpul să ne opunem conceptului de "plăcere" cu care sunt impregnate tratatele de etică din ultimele secole, cu care este agitată istoria actuală, este timpul să ne opunem unui alt concept care a dispărut complet: acesta este conceptul de oras Ca ceva dezirabil, este unul cu plăcere, din aceeași categorie cu el Dar la origine, dar în natura sa, este diametral opus acestuia Bucuria este un sentiment pur interior, care apare "când s-a făcut tot ce este necesar"; este necesar nu pentru nevoile unei persoane, nu pentru a-l satura, ci uneori în ciuda acestor nevoi, limitând această săturare Sursa sa este în umanitatea pură inițial Așa cum ideea de "fericire" corespunde activității exterioare a unei persoane, o îmbrățișează, o ghidează în ea, așa și acest alt concept corespunde activității sale interne: însoțește ceea ce este corect în ea și dispare imediat când această regularitate este Am spus deja că în ea se află adevărata sursă de sațietate pentru om și, într-adevăr, istoria mărturisește acest lucru: nicio persoană care se bucură nu a dorit vreodată să moară, așa cum și-a dorit de prea multe ori cel care se bucură Acest indicator este adevărat, iar opiniile trebuie să se încline involuntar în fața lui, indiferent cât de bătrâni sau încăpățânați ar fi Можно представить себѣ печальныхъ утилитаристовъ двухъ послѣднихъ вѣковъ, этитаристовъ двухъ послѣднихъ вѣковъ, этъ старистовъ роителей человѣческаго счастья, какъ засвѣтились бы они совершенно имъ незнастья, какъ засвѣтились бы они совершенно имъ незнастья, какъ засвѣтились нѣ какого-нибудь великаго и уже яснаго катаклизма люди вдругъ почувствовали, что онть вбзма люди вдругъ почувствовали, что онь вбзма е малѣйшаго страданія они не pot lua la poalele lor Biblioteca "Runivers" VALOAREA VIEȚII UMANE fericirea pe care a venit momentul dezastrului, înaintea căreia trebuie să o îmbrățișeze Și dacă această pâlpâire ar fi trecut și oamenii încă mai trăiau, cât timp și-ar fi amintit că în momentul acestui pericol special, când se pare că nimeni nu putea fi fericit, erau doar cu adevărat fericiți Și utilitarii înșiși ar înțelege cât de mult nu știu în acest caz la o persoană, a cărei fericire încă o calculează atât de trist În fața lor s-ar fi deschis izvoare de viață, neavând nimic în comun cu cele pe care le păziseră până acum cu atâta grijă și, în grija lor de a le proteja în orice fel, le-ar fi acoperit cu gunoaie pe altele mult mai necesare V Rozanov Biblioteca "Runivers" La problema conștiinței IV*) Definiția conștiinței -Conștiință activă și pasivă; act conștient -Conștiința individuală și schimbarea ei Privind în toate manifestările caracteristice ale vieții noastre inconștiente și comparându-le cu cele ale vieții noastre conștiente, găsim în ele o trăsătură constantă: este absența completă a gândirii Senzația dureroasă nu numai că nu evocă niciun gând, dar nici măcar nu este percepută deloc; deși sunt percepute impresii senzuale, din ele se formează imediat reprezentări fără nici un act mental și, prin urmare, aceste reprezentări nu au niciodată caracter de noutate, ci doar asemănări cu cele vechi și sunt adesea iluzorii; reproducerea în memorie a reprezentărilor inconștiente nu este niciodată însoțită de acel proces mental numit reamintire care caracterizează actul conștient de reproducere; Însuși procesul gândirii din afara conștiinței curge în general fără idei călăuzitoare, iar dacă acestea din urmă apar uneori, ele nu decurg deloc din condițiile vieții, ci se datorează exclusiv unei apariții accidentale în memorie, ca produs al memoriei; în sfârșit, mișcările inconștiente sunt marcate și de absența unui gând călăuzitor *) Vezi Q Phil și Psych , carte al -lea Z Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI În consecință, toată viața

conștientă activă este exprimată prin prezența și munca gândirii Cu toate acestea, este imposibil să-l identificăm pe acesta din urmă cu conștiința, deoarece "ea" este recunoscută de noi; dacă îl numim produsul activității conștiinței, atunci nu este clar cum se întâmplă acest lucru și, în general, într-un astfel de caz, conștiința este un fel de forță mistică, intangibilă, o activitate fără acțiune, adică Trebuie să accept imposibilitatea logică Dar ce este acest gând călăuzitor? Ea nu poate fi în niciun caz atribuită sufletului inconștient, căci tocmai în el sorbi motivul diferenței vizibile dintre aceste Suflete; nu există altundeva unde să mergem în căutare - și iar privirea noastră se întoarce involuntar spre conștiință Dacă gândul călăuzitor nu poate fi recunoscut ca conștiință pentru că este recunoscut de noi, atunci, în orice caz, el servește ca singura sa expresie în timpul activității sale și în unele cazuri fie se contopește cu el într-un fel de întreg inseparabil, fie îl înlocuiește pentru un timp şi ea însăşi în Acest timp nu ne este cunoscut Toate acestea oferă motive solide pentru a suspecta cea mai strânsă conexiune înrudită dintre conștiință și ideile călăuzitoare, adică aceasta sugerează că este probabil ca conștiința să aibă și caracterul sau Forma unei idei În viață există multe idei care apar într-o persoană și apoi rămân pentru toată viața; luați, de exemplu, alegerea unei profesii, în conformitate cu care o persoană trebuie să-și schimbe viața și comportamentul, uneori părerile și caracterul; la început această idee este constant fixată în cap și recunoscută clar, iar mai târziu acest lucru nu se mai observă și numai în cazuri excepționale, când, de exemplu, o persoană își pierde cumpătul, își dă mai târziu seama că și-a uitat rolul În viață, însă, găsim idei mai generale, de exemplu Sunt bărbat, sunt nobil, trebuie să fie mereu sincer etc , care, fiind înfiați din copilărie, rămân tovarășii noștri de nedespărțit toată viața, dar tovarăși Întrebări de filosofie, i;n i;, Biblioteca "Runivers" F HARITONOV adesea intangibile, deoarece sunt foarte rar recunoscute de noi în sensul că ne controlează acțiunile cunoscute Acest lucru ne dă dreptul de a concluziona că trebuie să existe idei care, din cauza antichității, nu numai că nu sunt recunoscute ca ghidând acțiunile sau senzațiile noastre, ci chiar ca pur și simplu prezente, în noi, adică și nu sunt amintite; așa că, de exemplu, simt o aversiune de neînțeles față de măști și păianjeni; trebuie să existe un motiv pentru asta, sau mai degrabă, a fost în copilărie, dar nu-l amintesc și totuși se pare că există și, contrar rațiunii, mă controlează Trebuie să presupunem că avem și o idee atât de generală care servește ca expresie a întregii noastre conștiințe, dar din cauza îndepărtării originii sale, nu poate fi reținută de noi și, prin urmare, nu poate fi recunoscută Și în aceasta constă, așadar, secretul misterului și evazivității conștiinței - Desigur, nu ne gândim să ne înșelăm pe noi înșine cu speranța zadarnică de a cunoaște Formula exactă a ideii care exprimă conștiința - acest lucru este cu totul de neconceput, întrucât începutul ei se referă cel puțin la momentul nașterii noastre; luați, de exemplu, actul de a merge, care se bazează invariabil pe un proces mental, dar încercați să vă amintiți acea muncă mentală când ați învățat să mergeți și veți înțelege că va fi o pierdere de timp "Cu toate acestea, să încercăm să căutăm câteva indicii indirecte În primul rând, este necesar să se acorde atenție faptului că un subiect conștient se poate raporta inconștient la impresiile percepute dacă îi sunt complet nefamiliare: astfel, un copil care se târăște pe o masă se târăște până la margine și mai departe, căzând la podea; la vederea focului, îl apucă etc ; dar data viitoare

va fi destul de conștient de aceste percepții Și persoanele în vârstă nu sunt ferite de greșeli, dar de obicei o numesc necugetate: de exemplu, dacă un băiat linge un fier acoperit cu ger de îngheț sau dacă un țăran apucă conductoare electrice; cu toate acestea, oricât de mult au crezut, cu toate acestea, fără experiență, atitudinea lor față de mediu nu s-ar fi schimbat deloc De aici vedem că conștiința este ceva colectiv, că conștiința deplină este în același timp cunoaștere de ansamblu; dacă ar fi un fel de esență înnăscută, am trata totul la fel de sensibil din leagăn Dacă este permis să judecăm întregul după detaliile care apar, atunci este imposibil să nu vedem din Faptul de mai sus că conștiința se dezvoltă prin intermediul unor acte mentale particulare, care, sub forma experienței, sunt întipărite pentru totdeauna în memorie și astfel devină o conștiință anume în raport cu cel experimentat concluzii: este mai mult ca probabil ca manifestarea primară a conștiinței să aibă și Forma unui act gândire Acum trebuie să încercăm să aflăm ce fel poate fi această idee conștientă, adică că opa se poate îmbrățișa Prima și foarte grea indicație o găsim în relația dintre sentimentul de durere și conștiință Am văzut mai devreme că durerea trezește conștiința tocmai pentru că ne oferă cel mai perceptibil conceptul de existență a unei lumi exterioare și, prin urmare, separă egoul nostru de ea Apoi memoria noastră ne oferă un alt indiciu, unde conștiința, ca ceva colectiv, își pune experiența Ce găsim în ea Imagini imprimate din impresiile a două lumi, a propriei și exterioare, și diverse combinații ale acestor imagini Mai departe, vom aduna date și mai precise în senzația subiectivă în timpul pierderii și revenirii conștienței după o sincopă profundă În primul caz, după cum se știe, toate obiectele devin încețoșate și confuze în fața ochilor, sunetele se schimbă, senzația pământului se pierde - într-un cuvânt, ideea lumii exterioare se pierde; în al doilea, o persoană se uită în jur, uneori atinge cel mai apropiat obiect cu mâna sau se simte și aproape întotdeauna întreabă: "unde sunt?" Astfel, devine clar pentru noi că conștiința cuprinde doar două concepte - eu și lumea exterioară, precum și relația (conexiunea) dintre ele Ce fel de relație este aceasta, nu putem formula, dar arată peste tot: atât în proprietatea senzațiilor de durere de a ne aduce la conștiință, cât și în interesul l-ului nostru față de lumea din jurul nostru Această relație nu este altceva decât o conexiune mentală, o asociere logică și, prin urmare, în cele din urmă, conștiința este un gând, dar care nu funcționează, altfel ar fi recunoscut de noi, dar odihnindu-se, fixat constant în cap, și dacă ar fi posibil să-l modelăm, atunci l-am defini astfel: conștiința este gândul condensării noastre în mijlocul lumii exterioare Acum, două întrebări importante apar în mod firesc: i) despre semnificația ideilor călăuzitoare și) despre actul conștiinței în sine, i e ce inseamna sa fii constient? Ambele constituie partea activă a conștiinței, în timp ce în spatele gândului conștient general principal lăsăm sensul conștiinței pasive Ideea călăuzitoare și actul conștient, după cum vom vedea, sunt inseparabil fuzionate împreună; trăsătura distinctivă dintre ele este doar că primul este însoțit de un impuls volitiv și un anumit timp este fixat în cap Ideile directoare apar în general din percepții externe sau subiective și sunt uneori rezultatul unui proces de gândire, adesea unul foarte complex De obicei, au o aplicație restrânsă în viața de zi cu zi, dar în generația în creștere, mai ales, au o semnificație specială pentru ideea conștientă principală Compoziția acestuia din urmă, așa cum am văzut, include două concepte - eu și lumea exterioară;

ambele concepte sunt foarte complexe, atât de complexe încât în prezent este imposibil chiar să se prevadă limitele cunoașterii lumii și autocunoașterii, iar aceste două concepte se formează și se completează datorită activității ideilor călăuzitoare În acest sens, trebuie să considerăm conștiința ca pe ceva care adună Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI altceva, și exact în asta constă procesul de dezvoltare a conștiinței Ideile călăuzitoare în timpul Fixării lor sunt maeștri suverani în capul subiectului datorită faptului că două acte mentale nu pot fi combinate simultan în creier, că această idee înlocuiește complet ideea conștientă generală pentru un timp Aceasta este ceea ce psihologii numesc unitatea conștiinței Dacă în cele mai multe cazuri nu observăm așa-numita absorbție a conștiinței, atunci aceasta nu se datorează în niciun caz prezenței comune în creier atât a unei idei conștiente în general, cât și a unui gând de lucru, ci ca rezultat al alternanței, alternărilor în Fixarea unuia sau celuilalt; deci neatenție parțială sau o atitudine superficială față de percepții Dar dacă acest gând înlocuiește complet orice altă conștiință, adică Fixată constant, atunci viața conștientă este limitată doar de acea Sferă care intră în scopurile ei: aceasta este îngustarea orizontului conștiinței, limitându-l uneori la o singură idee, ca, de exemplu, în extaz Pe de altă parte, dacă o persoană este cumva distrasă de la gândul fixat de el și uită de el, atunci va fi într-o stare de inconștiență parțială; așa că, uneori intenționând să facă ceva, se apropie de locul desemnat, dar nu știe de ce a venit aici și TÒ trebuie să facă Aceasta, de altfel, dovedește și afinitatea reciprocă a conștiinței cu ideile călăuzitoare, deoarece aici se înlocuiesc vizual reciproc; diferența dintre ele este doar în volum, ci în caracterul temporal al ideii particulare Vedem astfel că ideile călăuzitoare nu numai că au sensul unei conștiințe active în sens restrâns, dar fiind Fixe, ele joacă un rol conștient în zona lor; și de aceea avem toate motivele să le numim conștiință parțială sau comună Unele dintre aceste idei își păstrează forța în Biblioteca "Runivers" F HARITONOV de foarte mult timp, iar uneori de-a lungul vieții noastre, exprimând diverse scopuri de viață, atitudini față de oameni, credințe etc În ceea ce privește rezultatul activității de ghidare a ideilor, care sunt reprezentările, conceptele, diversele combinații ale acestora, i e tot ideile, dar lipsite de impulsul voinţei, de exemplu ideea că ne aflăm într-o astfel de localitate, trăim într-un fel de timp etc , atunci toate acestea au o semnificație doar pentru actul de conștiință, spre care ne întoarcem acum Știm deja ce înseamnă "a fi conștient"; dar la cele spuse este necesar să se facă nişte explicaţii A fixa o idee general conștientă nu înseamnă a percepe impresii și a înțelege împrejurimile, pentru că aceasta este latura activă a conștiinței "A fi conștient" este o stare pasivă, când impresiile sunt doar percepute și când nu există o singură idee definită în cap, darămite un gând; semnul obiectiv al acestei stări este absența atenției; aceasta poate fi numită semi- conștiință, în care rămânem uneori după somn, prânz, muncă obositoare și, de asemenea, în momentele de uitare, când există lene sau reticență de a percepe mediul înconjurător, - într-un cuvânt, când activitatea activă a creierului scade dintr-un anumit motiv la minimum - În cursul normal al vieții, rămânem întotdeauna în sfera conștiinței comune; dacă nici măcar nu suntem în activitate, atunci în creierul nostru, totuși, actul de conștientizare a tot ceea ce se întâmplă în jurul nostru și în noi înșine are loc în mod constant Deci, ce înseamnă să fii conștient? - Actul conștiinței constă în următoarele Fiecare percepție evocă în memorie o reprezentare corespunzătoare, iar uneori,

dacă impresia nu este obișnuită, atunci evocă amintiri binecunoscute asociate cu ea, într-un cuvânt, ia naștere trecutul istoric al acestei percepții În al doilea moment are loc o comparație mentală a acestui trecut cu prezentul; acesta este un act de conștiință Dacă impresiile sunt obișnuite, atunci Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI - acest act este evaziv, pentru că are loc instantaneu, ca să spunem așa clar: de parcă organele de simț înseși ne certifică că totul este într-o ordine legală Dar în cazul în care comparația se dovedește a fi un fel de neobișnuit, fie în impresia însăși, fie în condiția apariției ei, atunci actul conștiinței se dezvăluie de prima mână în Forma judecății despre neobișnuința fenomenului; problema se poate opri aici sau rezultatul activității de raționament a creierului poate fi ideea de a investiga cauzele neobișnuitului, adică apariţia unei idei călăuzitoare Din cele spuse, este clar că pentru o comparație completă este necesar ca percepția dată prezentă să fie exactă și cuprinzătoare, adică astfel încât această impresie să fie percepută nu numai corect, ci și în legătură cu tot ce este în jur în loc și timp; altfel actul de conștiință va fi incomplet, unilateral, iar rezultatul va fi necugetare Deci, de exemplu, să presupunem că într-un moment în care ești foarte ocupat, un cerșetor intră în biroul tău pentru pomană; nu înțelegi nepotrivirea înfățișării lui, înțelegi doar că ți se cere de pomană, iar supărat doar refuzi sau îi arunci o monedă În plus, dacă o persoană fixează orice idee de conștiință comună, de exemplu urmărește un anumit scop, sau dacă o percepție dată atinge una dintre ideile de conștiință comună urmărite de o persoană, atunci în momentul percepției această idee trebuie să fie prezentă și pusă în legătură cu impresia; altfel, în cele din urmă va apărea din nou un defect, iraționalitate în ceea ce privește ideea de conștiință comună, dacă aceasta cade, este uitată sau nu are timp să apară în timp în memorie Așa că, de exemplu, o mamă bolnavă, auzind țipetele copilului ei, uită de poziția ei și se grăbește să țipe din pat, sau tu, în grabă sau în distracție, întinzi mâna către inamicul tău în timpul unei întâlniri Deci, actul de conștiință este o comparație a prezentului cu trecutul Biblioteca "Runivers" F HARITONOV lym a acestei perceptii *) Este clar că acest act este concludent, combinând în sine termenii: înțelegere, considerație, rațiune Este clar din definiția unui act de conștiință că acesta nu poate avea un loc în care să nu existe amintirea experienței trecute a percepției Prin urmare, copiii care percep orice impresie pentru prima dată se raportează în mod natural la ea fără un act preliminar de conștiință: în ei, impresia evocă imediat gândul călăuzitor despre studiu, care la copiii vorbitori este clar indicat de întrebarea: "ce este aceasta?" pierde experiența trecută, apoi actul conștient nu este, de asemenea, efectuat, ceea ce vedem adesea în demența senilă Din același motiv, nu suntem conștienți de ideea general conștientă; totuși, în ceea ce privește ea, trebuie de asemenea să remarcăm că atunci când suntem în conștiința generală, atunci nu avem o singură idee definită și chiar prin acest lucru nu există niciun motiv pentru a fi conștienți de nimic, astfel încât ideea general conștientă își pierde pe ale sale, așa spunem sensibilitatea Vă cerem să acordați atenție unei circumstanțe importante: conștiința, după cum vedem, este gândire, iar activitatea ei este gândirea; mai devreme, însă, am arătat că actul de a gândi este un act pur inconștient, mecanic, care își datorează existența numai unor cauze anatomice și fiziologice, cum ar fi actul de mișcare etc , și că participarea conștiinței la acest act nu cel mai puțin își schimbă caracterul, dar îi dă doar direcția cunoscută; astfel, aceasta dezleagă un alt nod și foarte semnificativ,

deoarece aceasta explică motivul apariției unei idei general conștiente într-o stare de inconștiență *) Aici îi dăm cuvântului "percepție" sensul cel mai larg, incluzând aici apariția în noi a oricărui gând, amintire etc , deoarece aceasta din urmă, așa cum vom afla mai târziu, pentru conștiința noastră de sine este același fenomen ca și un exterior impresie Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI Acum vom vorbi despre o schimbare a conștiinței, dar mai întâi vom atinge diferențele sale individuale la diferiți indivizi și uneori la același subiect, dar în condiții diferite Există oameni cu activitate mentală neobișnuit de rapidă, la care considerația, și în consecință actul conștient, are loc extrem de rapid; astfel de oameni nu se pierd niciodată și sunt capabili să urmărească mai multe obiective în același timp, ceea ce se realizează printr-o trecere rapidă și succesivă de la un gând controlant la altul și chiar un al treilea Dar cu un act mental atât de rapid, rezultatul activității conștiinței nu este superficial, doar că se petrece mai puțin timp pentru aceasta, iar în caz de nevoie, ideile călăuzitoare sunt amânate până când percepția este pe deplin asimilată și, mai mult, materia beneficiază, de asemenea, de comprehensiune (vigilență și perspectivă) Acest tip de conștiință poate fi numit aproape atotcuprinzător În oarecare contrast cu astfel de oameni sunt oameni cu un proces de gândire lent, deși profund Aici gândurile fixative stagnează mult timp; de aceea obiectul percepţiei este asimilat foarte exact în fiecare detaliu, aproape studiat, dar în detrimentul legăturii generale cu ceilalţi, şi de aici a frecventei unilateralităţi în judecată Astfel de oameni sunt împrăștiați ca urmare a fixării prelungite a unor anumite idei, de ex aici predomină conștiința împărtășită cu un orizont restrâns Într-un alt contrast cu atotcuprinzătorul este conștiința superficială Aici, cu aceeași viteză, gândirea nu atinge profunzimea cuvenită Gândurile de fixare durează cel mai scurt timp și sunt rapid înlocuite unele de altele, motiv pentru care asimilarea percepțiilor este cea mai superficială; actul cel mai conștient este efectuat în grabă, incomplet și uneori cade complet, astfel încât subiectul imediat după percepție trece la acțiune sau decizie, deci imprudență și chiar indiferență Biblioteca "Runivers" F HARITONOV judecata unor astfel de oameni; în plus, sunt de obicei împrăștiate, dar deja din abundența percepțiilor, cărora li se acordă doar o mică doză de atenție Avem acest tip de conștiință, de exemplu, într-o stare efectivă de bucurie puternică sau neașteptată În cele din urmă, există oameni cu o reacție leneșă a creierului și facultăți mentale plictisitoare Sunt foarte nereceptivi la impresii, apatici și percep mai mult decât percep, adică ei sunt mai mult într-o stare de conștiință pasivă și, prin urmare, absenta lor vizibilă, dar deja din non-percepție Uneori suntem în această stare după somn, după mâncare sau când suntem obosiți Dacă astfel de oameni sunt interesați de ceva, atunci intră complet în contemplație, deoarece, cu letargia gândirii, schimbarea ideilor de Fixare aici are loc extrem de lent; același lucru trebuie spus și despre actul conștient, pentru că ei sunt incapabili să perceapă rapid o serie de impresii care se succed în curând una după alta: sunt rătăciți, speriați sau furioși În perioada infantilă a unei persoane până la - ani, acest tip de conștiință este un fenomen comun Am prezentat aceste Forme ale conștiinței individuale ca fiind tipice, care apar într-o formă pură, departe de a fi adesea; în mod obișnuit observăm o anumită gradare a acestor Forme, una dintre ele predominând Acum - despre schimbarea conștiinței Dar acest subiect este prea vast și bogat în varietate, încât o examinare detaliată a lui ne-ar duce prea departe; în plus, personal am un număr extrem de limitat de

observații; prin urmare, vom trece în revistă doar Formele remarcabile ale slăbirii conștiinței Primul loc în frecvența cazurilor îl ocupă starea maniacală, ca Formă independentă și ca Fază binecunoscută în diverse boli psihice, tifos, intoxicație etc ; dar ne referim doar la primul, fără Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI orice complicatii Această stare se caracterizează printr-o exacerbare a tuturor controverselor mentale: procesul de gândire aici curge nu numai neobișnuit de repede, dar este adesea foarte profund, datorită ascuțirii memoriei - judecățile sunt semne, ascuțite; sentimentul mental este, de asemenea, mult crescut Această febră mentală, desigur reflectă asupra conștiinței active Datorită schimbării rapide a ideilor călăuzitoare, vedem agitație în comportamentul pacientului, apucându-se mai întâi pentru asta, apoi pentru alta fără a termina ceea ce a început; și în timp ce gândești sau îți amintești din același motiv, i e în absența unui fir de legătură, întregul proces de gândire este un fel de mozaic de gânduri separate, uneori pline de spirit, dar în masă corespunzând haosului incoerent Cealaltă parte a conștiinței active - actul conștiinței - suferă, de asemenea, foarte semnificativ, în primul rând, din cauza aceleiași grăbiri în cursul proceselor mentale: de îndată ce pacientul are timp să perceapă ceva, el deja răspunde, reacționează la el , astfel încât să nu existe un act intermediar al conștiinței timp, niciun loc unde să aibă loc, i e o persoană acţionează automat sau reflex Se întâmplă foarte des ca, după ce a răspuns deja la percepție, să existe o comparație cu realitatea înconjurătoare, adică este efectuat un act conștient, dar cu întârziere, iar apoi pacientul este clar conștient și rușine de actul său erupție În al doilea rând, într-o stare maniacală, sentimentul mental este acutizat, motiv pentru care chiar și impresiile obișnuite evocă o anumită emoție, iar altele chiar un afect; astfel de impresii, după ce au evocat o anumită reacție, nu lasă loc nici altor percepții, nici unui alt act psihic și, în consecință, unui act de conștiință: o persoană, absorbită de o impresie sau gândire provocată de aceasta, nu acordă atenție niciunuia ce este capabil să pună multe probleme Aici, pe lângă absența actului de conștiință, vedem și îngustarea orizontului conștiinței Deci, starea maniacală a personajului Biblioteca "Runivers" f HARITONOV zuetsya doar pierderea pură a actului de conștiință; prin urmare, atâta timp cât nu există epuizare mentală, contribuie puțin la apariția halucinațiilor; acesta din urmă nu poate apărea aici decât în mod reflex; dar odată ce apar, vor fi destul de strălucitori și lungi, deoarece, stârnind un sentiment emoțional puternic, împiedică, nu dau loc unui act conștient; dar când o persoană se desprinde în cele din urmă de imaginea care l-a înghițit complet și își acordă atenția asupra împrejurimilor, atunci actul de conștiință este finalizat, vederea dispare și pacientul își dă seama că halucinază Cea mai înaltă formă de manie, frenezia, este un adevărat vârtej de idei care ating o viteză terifiantă Aici nu se poate pune problema vreunui act logic O altă afecțiune, care nu este mai puțin frecventă, este melancolia Dar ne este greu să o considerăm ca pe o Formă pură, deoarece aici aproape întotdeauna se amestecă prostii, care vor face obiectul unei expuneri speciale În melancolie, o persoană este cuprinsă de dor, ajungând la punctul de durere psihică, la început fără rost (nemotivat); acest sentiment, în cazurile intense, devine unicul conţinut al întregii vieţi psihice a subiectului Și odată ce se întâmplă acest lucru, atunci în sfera sa intelectuală nu mai este loc pentru niciun alt act psihic: o persoană trăiește în afara conștiinței nu numai a lumii înconjurătoare, ci și a propriei sale, cu excepția melancoliei

deprimante Ceea ce se întâmplă atunci în sufletul lui este greu de spus, căci nu-și dezvăluie starea în nimic; un singur lucru poate fi afirmat că aceasta nu este o stare pasivă: expresia suferinței și efortul de a se retrage mărturisesc că mintea unei persoane este ocupată cu dorul său fără speranță În consecință, avem aici în fața noastră o îngustare a orizontului conștiinței, limitată la un singur sentiment subiectiv, și poate chiar o idee nedefinită sub forma unei așteptări la ceva teribil pentru personalitatea cuiva - Deși nu știm sigur starea mentală a melancolicului, dar a priori trebuie să-i permită să aibă cel puțin o idee despre ceva exterior, deoarece fără această condiție necesară, legătura lui cu lumea exterioară va fi ruptă - și trebuie să cadă în inconștiență Este foarte probabil ca într-un melancolic să ajungă uneori într-adevăr la punctul în care întregul său conținut mental este limitat doar la un sentiment de durere spirituală, atunci nu mai poate exista nicio îngustare a orizontului conștiinței (căci orice sentiment pur subiectiv poate fi subiectul activității conștiinței de sine, și nefiind conștient, despre care vom discuta mai jos), atunci legătura pacientului cu lumea exterioară se rupe cu adevărat și cade într-unul dintre tipurile de inconștiență - catalepsia, care apare foarte des în melancolie Cu toate acestea, repetăm că aceasta este doar presupunerea noastră - Forma obișnuită a melancoliei este probabil asemănătoare acelei stări în care ne lovește o mare durere: există imobilitate psihică; gândurile îngheață, sau vreo frază se întoarce involuntar în cap, de multe ori nu merge deloc la obiect și, deși persoana este complet absorbită de durerea sa, o rezolvă neîncetat, dar nu se gândește deloc la asta În consecință, aici gândul de nenorocire, fără a da loc vreunui alt act mental, nu dă însă el însuși lucru creierului, lăsând conștiința de sine să se contemple pasiv pe sine Această pasivitate, desigur, nu împiedică organele de simț să primească impresii, ceea ce menține legătura eului nostru cu lumea exterioară; dorința de singurătate și o atitudine ostilă față de orice obstacol arată doar că o persoană percepe impresii, dar este împovărată de pătrunderea lor activă în lumea sa interioară Melancolia acestei pasivitati este facilitată de faptul că această boală se dezvoltă în general pe baza funcția creierului din diverse influențe, kak - eșecuri frecvente, beție, pierderi de sânge, naștere etc - Este clar că aceeași pasivitate creierul deschide o cale largă pentru apariția halucinațiilor de origine reflexă și automată Cu această formă de melancolie, există o mare asemănare exterioară cu o stare specială numită prostie (stupiditasi, care apare în diferite boli, ca urmare a unei epuizări puternice a sistemului nervos din cauze fizice sau morale; epilepticii cad cel mai adesea în ea) după o criză Prostia se exprimă prin faptul că o persoană minte sau stă nemișcată, ca o statuie; nu numai că impresiile obișnuite nu sunt percepute de el, dar chiar și stimulii puternici, cum ar fi țipetele, împingerea și chiar durerea, abia provoacă o reacție slabă sub forma unei șoapte neclare sau a unei ușoare tresăriri; expresia facială este complet stupidă; nu există rezistență, ca în melancolie Reveniți în fire, pacienții transmit că nu au simțit nimic și că au fost doar împovărați de un gol îngrozitor în capul lor: nici un gând, nici o idee - nimic altceva decât un fel de zgomot sau cântat - Această imagine nu lasă nicio îndoială că aici avem în fața noastră o stare de conștiință pasivă, când în creier rămâne doar o idee conștientă generală inconștientă; această stare diferă de cazuri similare din viața obișnuită prin durata ei, datorită căptușelii patologice Aici nu există

o insensibilitate completă, prin urmare, nu se poate vorbi despre o respingere necondiționată a impresiilor; în plus, observăm aici și prezența unui act de conștiință de sine: o persoană este conștientă de un vid psihic - Evident, din cauza epuizării puternice a sistemului nervos, organele de simţ transmit impresii slab şi neclar, fără a provoca prin el anumite idei, ceea ce condiţionează golul psihic; în al doilea rând, din cauza aceleiași epuizări, există și pareza funcției scoarței cerebrale, de unde și absența gândurilor și a amintirilor; dar capacitatea de activitate încă nu dispare complet, iar o persoană cu Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI isi cunoaste starea generala prin perceptie directa, i e în afară de organele de simţ Acum să vorbim despre starea delirante Se știe din psihologie că în acest caz conștiința însăși ia parte la dezvoltarea ideilor delirante; aceasta presupune implicit că iluziile apar într-un mod inconștient, deși psihologii nu definesc în mod direct ce sunt iluziile Rolul conștiinței aici este de neînțeles: cum poate ea să participe la dezvoltarea delirului, când ne salvează de halucinații, iluzii și, de asemenea, delir, de ex ne scoate din condițiile vieții inconștiente; se pare că există o mare neînțelegere aici, deoarece unul este exclus de celălalt Vom însemna doar idei delirante, și nu un simplu delir, care apare doar cu o tulburare profundă a conștiinței și chiar într-o stare inconștientă Ideile delirante apar cel mai adesea în două moduri: i) în mod reflex, brusc, ca niște halucinații, și atunci se numesc idei violente sau obsesive;) sau sunt produsul unui act psihic cu o Funcție slăbită a scoarței cerebrale - O idee violentă este de fapt o halucinație sub formă de gândire și se naște în mod reflex despre o anumită percepție, adesea evazivă, cu care are un caracter asociativ conexiune; obsesia sa se datorează faptului că ideea include concepte care sunt lipsite de imagini și, prin urmare, un act conștient nu o poate risipi; cu alte cuvinte, aceastră idee este o percepție reală (internă) pentru conștiința noastră de sine și nicidecum o ficțiune - În ceea ce privește ideile delirante de altă origine, știm deja că gândirea în general are caracterul unei restaurări mecanice în memoria asociațiilor dobândite între reprezentări, concepte și idei și că asocierile rezultate, chiar și atunci când sunt conștiente, sunt uneori deplasate sau de-a dreptul absurde; dar de regulă nu durează mult, căci în clipa următoare un act de Biblioteca "Runivers" F HARITONOV cunoașterea - compararea cu realitatea sau cu ideile de conștiință împărtășită - și apoi astfel de idei sunt aruncate, nu asociate cu alte asociații, ca fiind noi dobândite Dar odată cu slăbirea funcției cortexului cerebral, adică atunci când memoria și capacitatea de concluzie sunt slăbite, actul de comparație menționat nu este efectuat și atunci astfel de idei rămân și sunt fixe (uneori sunt supuse modificărilor, modificărilor față de comparația cu realitatea de către pacientul însuși, de exemplu, la ipohondri sau sub influența interferențelor și instrucțiunilor exterioare, dar de obicei nu acest act este efectuat insuficient, nu cuprinzător) -De exemplu, îmi amintesc că la începutul tifosului am avut un gând delirante că trebuie să merg la rudele mele, care locuia de fapt la de mile depărtare de mine; Mi-am pus rochia pe spate și am vrut să plec, dar m-au oprit și au început să mă convingă; Am recunoscut imediat dezordinea din hainele mele și m-am simțit rușinat, căci pentru aceasta era suficientă o singură privire; dar nu a fost posibil să mă descurajez de un gând fals, pentru că, în i-x, nu știam de ce mi-a venit acest gând, în -x orizontul conștiinței mele era extrem de restrâns de absența în memoria mea a conceptul locului șederii mele este imposibil să descurajez

complet un ipohondriac care își imaginează că are un șarpe în stomac, deoarece memoria lui slăbită și-a pierdut acea asociere de idei în virtutea căreia ideea finală a imposibilității un astfel de Fapte este pus la punct De îndată ce o idee delirante a fost creată și rămâne Fixă în cap, atunci ea, ca gândire călăuzitoare, are un rol pervertit de conștiință activă: nu joacă doar rolul de conștiință comună în sfera activității sale, ci uneori acționează și dincolo de limitele acestei sfere Pentru ilustrare, să luăm cazul apariției bruște a unui gând violent că "poți fi otrăvit prin vase de cupru " Conștiința la început este complet păstrată: o persoană este conștientă că această idee i-a apărut fără niciun motiv aparent , și încearcă să scape de ea, deși în zadar Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI Dar Acesta din urmă, contrar voinței și conștiinței, umple cu sine întregul conținut mental al unei persoane și îl controlează: el spală și curăță vasele de mai multe ori, dar gândul obsesiv nu dispare și nu-i dă odihnă, obligându-l să se spele totul iar și iar fără sfârșit În acest moment, la o persoană poate apărea temporar o idee călăuzitoare normală, scutindu-l de un gând obsesiv, iar apoi subiectul se odihnește Fizic și moral; dar un motiv evaziv, de exemplu Privind din nou un medicament sau un buton de alamă evocă un gând obsesiv Astfel, acesta din urmă doar într-o anumită regiune a percepției și la intervale domină voința omului și adesea brusc și fără motiv dispare complet Dar se mai întâmplă să se repare cu încăpățânare, epuizând persoana până la capăt și epuizând funcția creierului; apoi subiectul, deja fără luptă, se predă chinuitorului său, care devine singurul stăpân al sferei sale psihice În astfel de cazuri, rolul conștiinței active este îndeplinit în întregime doar de o idee delirante Cel mai important lucru este că începe să joace un rol conștient în afara sferei sale: fiecare impresie este comparată doar cu gândul fix, nu contează dacă una se potrivește sau nu cu cealaltă, iar rezultatul este o întindere, o întindere judecată violentă laterală sau de-a dreptul absurdă Dacă, de exemplu, un bărbat a văzut o înmormântare, apare gândul că otrava i-a udat deja corpul că a început să se evapore și să otrăvească alți oameni; M-am uitat la aragaz - apare gandul la volatilitatea otravii de la caldura; de aici se dezvoltă teama de a fi atins etc Într-un cuvânt, totul - potrivit și nepotrivit - este ajustat la un singur standard, totul este privit dintr-un singur punct de vedere Deci, o stare delirante este o schimbare a conștiinței în sensul literal, deoarece nu există nici o idee clară a tot ceea ce este actual, nici ideile corespunzătoare ale conștiinței comune necesare pentru fiecare act conștient, dar există doar una idee permanentă de amăgire Întrebări de filosofie, KN JJ Biblioteca "Runivers" δO Φ HARITONOV În unele cazuri, de ex în tifos și delirium tremens, iluziile sunt în continuă schimbare Adesea sunt produsul viselor somnoroase; aici memoria slăbită nu reproduce destul de clar că ideea dată este produsul unui vis, iar, pe de altă parte, actul de conștiință este foarte incomplet din cauza pierderii memoriei atât a întregii imagini a împrejurimilor, cât și a trecut Datorită unui mod special de origine, ideile delirante în nebunia epileptică merită atenție: aici par să apară într-un mod exclusiv automat în momentul declanșării unei crize Ideea delirante apare brusc și deodată se deplasează și nu dă loc nici unei idei de conștiință comună până la sfârșitul atacului Deoarece ceea ce se întâmplă de fapt aici nu este o pierdere a conștienței, ci o perversiune a acesteia și o îngustare a orizontului ei, este foarte firesc să nu se acorde absolut nicio atenție la tot ceea ce este în afară, sau să fie întâlnit ca o piedică, uneori conducând epilepticul A se enerva Acest lucru este, de asemenea,

în concordanță cu faptul că nu există o inconștiență completă la epileptici: după un atac, își amintesc vag ceva, mai ales dacă sunt ajutați în acest sens; se știe că din această cauză unii autori, precum Zamt și Falre, recunosc prezența unei anumite cote de conștiință la epileptici Faptul că toate crizele repetate sunt complet identice în acțiunile pacientului, în opinia noastră, indică tocmai originea automată a ideii delirante la epileptici: având în vedere existența în creier a unei mase de reprezentări și idei, este destul de firesc că, în caz de excitație bruscă, dintre toate acestea au cele mai multe șanse de a reapărea în memorie sunt cele care sunt cele mai proaspete în memorie, iar la o a doua criză vor apărea din nou datorită asocierii cu senzația experimentată în momentul atacul Vom încheia revizuirea modificărilor conștiinței cu demența și, deși, având în vedere marele nostru interes, ar trebui să ne referim la catalepsie și hipnoză, deoarece ambele Biblioteca "Runivers" LA CHESTIUNEA CONSTIINTEI Întrucât nu sunt încă suficient studiate din partea conținutului mental al subiectului, nu îndrăznim să vorbim despre ele Apropo de demență, nu includem aici idioția, în care nu există o slăbire a conștiinței, ci doar subdezvoltarea ei în sensul că ideile care apar despre sine și lumea exterioară sunt aici aproape la începutul lor Demența se exprimă prin căderea întregii sfere mentale în general, dar pentru conștiință aici este importantă doar declinul capacității de gândire și memorie În primul rând, se observă o slăbire a primei: considerația devine din ce în ce mai plictisitoare și, în același timp, se desfășoară extrem de lent Drept urmare, majoritatea percepțiilor rămân fără asimilare logică sau sunt direct vizibile, deoarece subiectul este capabil să îmbrățișeze cu ochiul mental doar un cerc foarte restrâns de impresii, asupra căruia se concentrează în totalitate, adică el trăieşte constant în orizontul restrâns al conştiinţei Este clar că, datorită acestui fapt, cursul obișnuit al fenomenelor vieții rămâne în afara percepției conștiente și, prin urmare, în primul rând, memoria se descompune în evenimente proaspete, actuale; iar ceea ce a fost perceput în mod conștient stă în memorie în mod izolat și, prin urmare, nu poate fi reprodus în modul obișnuit La aceasta trebuie adăugat că prezența ideilor delirante este adesea observată la cei slabi la minte; atunci, desigur, miezul vieții conștiente se micșorează și mai mult În cele din urmă, declinul capacității de gândire face un alt pas înainte - și atunci actul conștient aproape că nu este realizat, motiv pentru care subiectul rămâne preponderent într-o stare pasivă și duce o viață reflexă și automată Scăderea capacității de gândire progresează rapid odată cu debutul atrofiei memoriei Această atrofie se extinde în primul rând la conexiunile asociative dintre reprezentări: așa vedem că o persoană recunoaște un obiect, dar a uitat numele acestuia: sau, de exemplu, îi aduci un pahar de vodcă, pe care o ia și începe să bea, dar la prima inghititura * Biblioteca "Runivers" F HARITONOV x îl respinge cu dezgust: evident, legătura logică dintre gustul arzător al vodcii și senzația plăcută ulterioară este ruptă în el Desigur, ideile de conștiință comună, ca conexiuni logice, sunt cel mai probabil să fie dezorganizate Când vine vorba de dezolarea urmelor de impresii, atunci există o distrugere completă a conștiinței: ideea de sine a osului și a lumii exterioare se pierde treptat Atunci subiectul pierde deja conceptul de obiecte cele mai obișnuite, uită de folosirea și proprietățile lor, de ce dezînvață să se îmbrace, să mănânce etc - într-un cuvânt, coboară la nivelul unui sugar în ceea ce privește conținutul mental F Kharitonov (Până la următoarea carte) Biblioteca "Runivers" Pozitivismul lui Nontus Consider că este necesar să prefațez

acest articol cu o prefață scurtă În i i și , am plasat în "Buletinul străin", publicat de regretatul V T Korshem, o serie de articole sub titlul: "Tendințe moderne în filozofie" Mai întâi s-a făcut o descriere a tendințelor filozofiei germane moderne, apoi am trecut la franceză După articole despre filozofia catolică și spiritismul francez, am continuat să caracterizez pozitivismul francez și, bineînțeles, m-am oprit în principal asupra filozofiei lui Comte În articolul meu, am acordat o importanță mult mai mare acelei laturi a activității lui Comte, din care a apărut școala pozitivistă, condusă de LaFitte (pozitivismul ortodox), și, dimpotrivă, nu am apreciat foarte mult școala de pozitivism a lui Comte, care i-a acceptat doar pe acesta "Curs de filozofie pozitivă" și în care Littre era șeful Venerabilul editor V T Korsh, care până atunci nu protestase în niciun fel împotriva părerilor mele, a fost rătăcit în legătură cu articolul meu despre Comte Preferința mea pentru LaFitte lui Littre i s-a părut lui V T Korsch prea paradoxal și în opiniile filozofiei După ce am primit vestea despre aceasta, i-am sugerat lui V T Korsh să facă o notă în articolul de la redactori, în care să-și exprime dezacordul față de părerea mea, în calitate de angajat el Biblioteca "Runivers" A KOZLOV M-am simțit inconfortabil acceptând propunerea mea, pentru că în preferința mea pentru Lafitte Littre există "ceva de genul ăsta", mi-a scris V Th Korsh, ceea ce nu pot publica într-o revistă fără a renunța public la convingerile mele fundamentale Totodată, mi-a trimis articolul meu, considerând că este imposibil să îl plasez în jurnal dacă nu sunt de acord să-i dau dreptul de a schimba sau șterge unele dintre locurile marcate de el Din partea mea, am decis să nu fiu de acord cu acest lucru și, în timp ce încă mă gândeam la V T Korsh, a primit vești de la Sankt Petersburg că jurnalul Zagranichny Vestnik era întrerupt Și așa mai am un articol despre Comte acolo, parcă ar fi fost îngropat de viu, pentru că jurnalul nu avea nicio distribuție și, între timp, în opinia mea, nu ar fi inutile în literatura noastră filosofică, atunci mi-am luat intenția de a le rescrie complet, în conformitate cu concepțiile mele filozofice actuale și, în general, cu starea modernă a literaturii filosofice și a criticilor, să le extind sfera și locul, cu acordul respectați editori ai "Probleme de Filosofie și Psihologie", în acest jurnal Voi începe această întreprindere cu un articol despre pozitivismul lui Comte Bineînțeles că articolul care mi-a rămas de atunci apare acum complet refăcut, actualizat și extins *) *) Acest articol a fost întocmit, în primul rând, pe baza propriei cunoștințe cu scrierile lui Comte, iar apoi pe baza studiului și lecturii multor scrieri și articole despre filosofia sa Mă voi mărgini să subliniez câteva scrieri despre pozitivismul lui Comte cunoscute de mine, pe care le consider utile celor care ar dori să se familiarizeze singuri cu acest subiect Acestea sunt, de exemplu, lucrările lui John Stuart Mill, Lewis și Littre referitoare la Comte, un articol despre pozitivism în Dictionnaire des sciences philosophiques al lui Franck ( ), multe articole critice ale lui Renouvier și colaboratorii săi în Critique Philosophique, articole despre Comte sau filozofie pozitivă în jurnalul lui Ribot Revue philosophique În ultimul timp pot indica lucrările deosebit de valoroase ale lui Gruber "August Comte, Biblioteca "Runivers" POZITIVISM i:OUTA ÕÕ proprietățile pozitivismului în general Filosofia lui *Comte este un fel de pozitivism în general În acest articol, voi sublinia mai întâi pe scurt proprietățile generale ale pozitivismului, oriunde apare el (în Grecia, Franța, Anglia, Germania etc) și sub orice nume s-ar putea numi "*) Aceste proprietăți sunt după cum urmează Pozitivismul neagă metafizica ca știință, dar nu

definește niciodată strict și clar ce înseamnă prin ea Dacă generalizăm tot ce neagă pozitiviştii sub denumirea de metaofizică, atunci putem spune că Laid Begriìnder des Positivismus Sein Leben und seine Lehre Freiburg, ( ) și "Der Positivismus vom Tode August Comte's bis auf unsero Tage" Freiburg, ( ) În literatura rusă am folosit lucrările: "Experiența unui studiu critic al fundamentelor filozofiei pozitive a lui V Lesevici SPb , "Învățătura lui Og Comte on Society" de S Smolikovsky Varșovia, ( ) - și mai ales lucrarea domnului Chicherin * publicată în aceeași revistă: "Filosofia pozitivă și unitatea științei" *) Pozitivismul apare sub urmatoarele denumiri: senzationalism, scepticism, empirism, critica, antropologism, fenomenism, evolutionism Aceste denumiri sunt derivate din faptul ca in special expresiile istorice ale pozitivismului au predominat una sau alta latura a caracterului general al acestui curent filozofic De exemplu în termenul "senzualism" iese în prim-plan punctul pozitivismului că la baza oricărei cunoștințe sunt senzațiile simțurilor externe; în termenul de "antropologism" iese mai ascuțit ideea că nu există altă cunoaștere, în afară de umană, și că, ca atare, este complet relativă etc Întrucât pentru orice obiect care se află în curs de dezvoltare, este firesc de a lupta pentru integritate și pentru unificarea elementelor sale individuale, apoi pentru știința filozofică în general și pentru fiecare dintre direcțiile sale în special, sarcina este stabilită, chiar dacă nu este recunoscută în mod clar de reprezentanții științei, de a reduce la cel mai mic posibil numără atât diferitele direcții ale întregii științe în general, cât și ramificarea secundară a oricărei direcții Mai mult, deoarece unul dintre mijloacele importante pentru îndeplinirea acestei sarcini este stabilirea unui astfel de concept și termen, al cărui sens și semnificație ar putea servi cel mai convenabil ca un banner comun pentru toate diferențele dintr-o direcție, atunci, din acest punct de vedere , Comte, care și-a numit pentru prima dată sistemul filozofic pozitivism, și în toată activitatea sa filozofică, ferm pe un termen ales, a oferit un serviciu indubitabil atât științei filozofice în general, cât și ramificațiilor ei pozitiviste mai sus numite, deoarece, după cum se întoarce în prezent, toți încep de bunăvoie să se grupeze sub acest nume comun Biblioteca "Runivers " A KOZLOV ei se referă la doctrina obiectelor care nu sunt supuse experienței senzoriale sau, în general, despre substanțe, ființe, concepebile de minte ("-esențe") Concret, pozitiviștii resping doctrina spiritului în general, și mai ales a lui Dumnezeu, a sufletului sau a eului nostru *) La fel, pozitiviștii neagă doctrina substanțelor sau corpurilor materiale (atomi), deși sub acoperirea științelor naturale exacte (mecanică, astronomie, fizică, chimie) trec mai mult sau mai puțin evident sau imperceptibil în materialism În plus, pozitiviștii neagă în mod natural: doctrina lumii ca un întreg unic, constând din ființe sau substanțe care acționează reciproc, doctrina procesului lumii în întregimea sa și conexiunea inseparabilă și, desigur, doctrina cauzelor prime și ultimei obiective Fenomenele și procesele pozitiviștii biologici se reduc la fenomene mecanice Neputând nega fenomenele psihice, deși nu sunt date în experiența senzorială, pozitiviștii încearcă să le reducă la fenomene fiziologice, nervoase, considerându-le pe acestea din urmă drept o cauză complet suficientă a fenomenelor psihice În ceea ce privește întrebarea care sunt fenomenele vitale sau psihice în sine (în esența lor) și cum au provenit din cele fizice și organice, pozitiviștii resping în general necesitatea și caracterul rezonabil al unor astfel de investigații și explicații, deoarece ele ar duce numai la produse de Fantezie , esențe și substanțe

metafizice **) *) Unii pozitiviști consecvenți nu consideră deloc necesar să dispute metodic existența spiritelor și mai ales a lui Dumnezeu, sufletul, ci stau ferm pe faptul că este imposibil să nu știm absolut nimic despre aceste obiecte și, prin urmare, acest punct poate în cazuri particulare servesc ca o modalitate de tranziție de la pozitivism la un sistem religios, bazat pe credință Desigur, în cazul pozitiviștilor, ca, din păcate, în filosofie în general, rămâne nedefinit ce înseamnă a fi, a exista și de unde derivă aceste concepte De cele mai multe ori, ele implică vag că "a exista" înseamnă a fi supus unei senzații sensibile (parsipri) **) În legătură cu refuzul de a investiga esența și originea ya'leash este admisă de pozitiviști sub cutare sau cutare nume Biblioteca "Runivers " POZITIVISM KONT Această latură negativă a direcției pozitiviste corespunde învățăturii pozitive, care afirmă că numai lvl gigle și faptele date în experiență sunt supuse cunoașterii Verificarea, punerea în ordine, clasificarea și generalizarea acestor Fapte în legi constituie în pozitivism sarcina unor științe separate, particulare În fine, predominanța filosofiei practice asupra teoretică aparține proprietăților generale ale direcției pozitiviste a filozofiei Negând ființe sau substanțe, negând independența și independența fenomenelor psihice față de cele Fiziologice și Fizice, negând legătura universală, pozitiviștii consideră în mod firesc ca cea mai importantă și mai accesibilă sarcină filosofică nouă să găsim forme de astfel de viață socială în care oamenii, stăpânind legile fenomenelor prin cunoaștere și bazându-se pe forța socială colectivă, ar putea principiul a ceva care există, dar în același timp, necondiționat "geosis & shipe Acest incognoscibil existent, pe care, însă, nu îl amestecă cu necunoscutul, care este accesibil, în condiții favorabile, cunoașterii, desigur, este o contradicție, ceea ce indică faptul că conceptele de cunoaștere și conștiință nu au fost elaborate în pozitivism, iar despre confuzia lor (vezi detalii) despre acest subiect în "Cuvântul meu") Ca urmare a asumării acestei realități date (desigur, în conștiință, după părerea mea), dar de necunoscut, unele ramuri ale pozitivismului se numesc agnosticism *) Deși în general în filozofie conceptele de experiență, fenomene și fapt nu sunt clare și dezvoltate, dar mai ales această ambiguitate predomină în rândul filozofilor tendinței pozitiviste, care idolatează experiența, fenomenele și faptele Una dintre concepțiile lor greșite majore este că experiența este un mijloc al metodei principale de cunoaștere și, în plus, al celei mai sigure cunoașteri Din păcate, având în vedere imposibilitatea de a discuta aici în detaliu acest subiect, voi spune doar că experiența pe care o avem în comun cu animalele, în sensul strict al cuvântului, nu dă cunoștințe, care se formează prin intermediul unui activitate specială de gândire în legătură cu imaginația Experiența oferă doar un motiv pentru formarea cunoștințelor și elemente pentru aceasta Nu mai puțin profundă este eroarea pozitiviștilor, potrivit căreia fenomenele și faptele par să existe de la sine izolat, în asemănarea lucrurilor vizibile din spațiu Fenomenele și faptele nu există nicăieri decât în actele unei ființe cunoscătoare, gânditoare și imaginare care, în conformitate cu propriile nevoi și scopuri cognitive, evidențiază aceste sau alte stări ale conștiinței sale și le pune, ca obiecte separate, spre înțelegere prin gând Biblioteca "Runivers " A KOZLOV se adaptează la fenomene și ele la sine și atinge fericirea, pe cât posibil, rapid și complet Ce este fericirea și cum apare și se formează acest concept, dacă fericirea este posibilă și cum, pozitivismul nu se gândește prea mult la aceasta, considerând-o suficient de cunoscută din experiență În

general, se poate spune că în teoria moralității direcției pozitiviste, principiul principal este în mod firesc eudemonismul, care ia forma fie a sistemelor moral-sociale ale socialismului (fericirea pentru toți), fie a ght-tylitarismului (fericirea este posibil de un miliard de număr) Dogmatism Comte; lipsa teoriei cunoașterii Acum, de la aceste proprietăți generale ale pozitivismului, care aparțin și filozofiei lui Comte, voi trece la trăsăturile sale particulare, dintre care în acest articol este posibil să le indicăm doar pe cele principale, și apoi foarte pe scurt Caracterul general al pozitivismului lui Comte se remarcă prin spiritul de dogmatism și de claritate cu care își desfășoară sistemul *) Una dintre cele mai importante trăsături ale pozitivismului lui Comte este lipsa unei teorii a cunoașterii, care este acum recunoscută de pozitiviști ca fiind singurul conținut al cunoașterii filozofice Kont ignoră complet întrebările despre originea cunoașterii și legile ei de bază, despre procesele activității cognitive, în special despre legile și formele de gândire și așa mai departe Conceptele de bază ale oricărei cunoștințe și științe (existență, esență, fenomen, subiect, obiect, materie, forță, cauză, scop, pt *) Subliniind aceste neajunsuri ale filozofiei lui Comte, nu vreau deloc să-i stric forțele și abilitățile Neaparținând susținătorilor pozitivismului în general și lui Comte în special, nu pot să nu-l recunosc ca un om nu numai de o mare forță mentală și morală, dar nici măcar nu pot nega unele servicii preponderent negative pe care le-a adus științei filozofice Această evaluare nu este în niciun fel contrazisă de neajunsurile pe care le-am observat - dogmatism și simplitate, de care numai oamenii slabi din punct de vedere mental și moral sunt complet eliberați, de obicei evadând din ei într-un port sigur, exprimat în poziția: pe de o parte, unul nu pot decât să mărturisesc, dar pe de altă parte, trebuie să recunoaștem" Biblioteca "Runivers" POZITIVISM KONT XS) cal, asemănări, diferențe, identitate, egalitate, spațiu, timp etc) sunt folosite de el fără nicio definiție și studiu al sensului și genezei lor * **)) Același arbitrar dogmatic apare în afirmația lui Comte, fără nicio investigație prealabilă, că mintea umană este prea limitată pentru a cunoaște "natura de bază a ființelor" sau "modul de origine a fenomenelor" etc *) Lipsa de logică și psihologie în sistemul de științe al lui Comte În absența unei teorii a cunoașterii, Comte nici măcar nu se pune problema de a explica și justifica Faptul de a împărți cunoașterea în științe separate El acceptă dogmatic Faptul existent al acestei diviziuni și inventează artificial o bază pentru ordinea și clasificarea științelor Și aici dogmatismul său direct se dezvăluie în mod clar prin faptul că el se îndepărtează brusc de tradițiile care predomină chiar și printre filozofii de o direcție înrudită și exclude din sistemul științelor cele două discipline filosofice principale: loshka și ihachologgy Tocmai am văzut că el acolo nu este o teorie a cunoașterii (logica în sensul cel mai larg), dar el nu recunoaște logica sau știința legilor și formelor gândirii (așa-numita logică formală) ca știință și general acceptată, începând cu Aristotel pentru că toate științele o reprezintă, ca să spunem așa, în practică, în aplicare Metodele gândirii științifice trebuie studiate în primul rând în metodele matematicii - această știință este *) Este de la sine înțeles că gândirea copilărească de naivă a lui Comte nu poate fi considerată o investigație asupra originii ideii de spațiu, că este o generalizare a observațiilor experimentale, de exemplu, "când ne gândim la amprentă (à l' empreinte) lăsată de un corp într-un mediu lichid" **) În lucrarea sus-menționată a domnului Lesevici, deși în general admite că Comte nu

are o teorie filosofică a cunoașterii, se văd totuși niște "rudimente ale criticii filozofice" Din partea mea, nu văd absolut niciun indiciu și "rudimente" ale unei teorii critice a cunoașterii la Comte Biblioteca "Runivers" A K L O V b proprietatea, care este adevărata bază a filozofiei pozitive, și în metodele altor științe! i!) Logica, care stabilește în mod abstract metodele de investigare și regulile de argumentare, este la fel de inutilă, potrivit lui Comte, ca și teoriile abstracte ale mersului, vorbirii și acțiunilor similare, pe care oamenii învață să le execute perfect fără teorii și reguli abstracte, ar fi inutil Ca să nu mai vorbim de faptul că Comte nici măcar nu bănuiește că actele atât ale cunoașterii și gândirii noastre, cât și ale altor activități (simțire, simțire) sunt disponibile la discreția noastră directă (mai precis, conștiința), - prin urmare, ele sunt fapte directe despre subiectul care se numește om - cu toate acestea, chiar dacă această observație directă ar fi imposibilă, nevoia științifică a oamenilor nu ar putea fi satisfăcută cu observații fragmentare ale activității lor de gândire în produsele sale și concluziile superficiale din aceste observații Aceasta înseamnă că este necesar ca operațiile gândirii să fie sistematic separate din conținutul științelor elaborate cu ajutorul lor într-o știință specială numită logică Totuși, necesitatea acestei științe este indicată cel mai clar de erorile logice grosolane pe care le fac chiar și marii oameni de știință, de îndată ce părăsesc sfera specialității lor și, uneori, chiar în această sferă și, în sfârșit, acele erori, care pot fi găsite destul de mult câţiva în chiar Comte A doua știință general recunoscută, psihologia, Cont *) Pentru Comte, atât în perioada "filozofiei pozitive", cât și mai mult în perioada ulterioară a "politicii pozitive", matematica a înlocuit logica atât ca știință a cunoașterii, cât și ca știință a gândirii Desigur, Comte nici nu bănuia că în această privință se apropie oarecum de adevăr, căci matematica este, în esență, o știință nu a declarațiilor, deși poate fi aplicată acestora, ci a metodelor și actelor de activitate cognitivă a însăși substanța noastră gânditoare De aici rezultă fiabilitatea necondiționată, inteligibilitatea și universalitatea cunoștințelor matematice De asemenea, rezultă că exemplele din matematică pot servi drept cea mai bună ilustrare pentru legile și regulile logicii, ca știință a gândirii Biblioteca Runiverse POZITIVISM CONT a negat pe acea bază presupusă "anatomică" că în creier există un singur organ pentru operații mentale (observare, gândire etc) identic" "O persoană care gândește", spune el, căzând grosolan în materialism și identificând substanța noastră gânditoare cu acel organ al creierului, care, conform Frenologiei lui Gall acceptată de Comte, ar trebui să fie responsabil de Funcțiile intelectuale, "nu se poate bifurca" și se observa pe sine în vremea când el observă şi studiază fenomenele Deci, Comte, cu obişnuita sa simplitate, concluzionează falsitatea şi imposibilitatea psihologiei ca ştiinţă bazată pe observarea de sine Este de la sine înţeles că dacă Comte ar avea propria sa propoziţie principală, acea filozofie ar trebui să se bazeze numai pe Fapte , înțelese corect - ceea ce îi era însă imposibil, întrucât nu avea o concepție precisă despre ceea ce este Faptul - atunci s-ar fi abținut de la concluzia sa grăbită despre imposibilitatea autoobservării, căci nu există un fapt mai demn de încredere decât credința tuturor oamenilor că nu numai că observă, gândesc etc , ci că știu direct despre operațiunile lor de observare, gândire etc Dacă mai departe Comte nu ar fi un "filozof pozitiv" , dar un adevărat Filosof-Metafizician, atunci s-ar opri mult timp în reflecție și îndoială asupra celei mai fundamentale probleme a

cunoașterii umane și, dacă nu ar fi rezolvat-o complet, ar fi găsit o cale mai bună de ieșire din dificultate decât negarea psihologiei pe bază "anatomică" *) O astfel de ieșire s-a prezentat în mod natural, de exemplu, în ideea că, chiar dacă oamenii nu ar putea în mod direct *) Oricât de naivă ar fi argumentarea lui Comte împotriva psihologiei ca știință și oricât de simplă ar fi negarea ei, există și o latură serioasă, care a fost observată și de filosofii metafizici, de exemplu Schopenhauer, Herbart și alții, cărora le-a fost greu să recunoască posibilitatea Biblioteca "Runivers" A capre l o v b conștienți de acțiunile lor mentale, ar putea face acest lucru amintindu-și La urma urmei, toată lumea și toată lumea știe din propria experiență că, prin amintire, restaurăm în detaliu astfel de acțiuni, gânduri și sentimente, de care, aparent, nu eram deloc conștienți la momentul în care au fost efectuate și experimentate Având în vedere diferența puternică dintre pozitivismul lui Comte și celelalte Forme ale lui, în special cele predominante în Anglia, nu va fi inutil să spunem câteva cuvinte pentru a explica această diferență Când este această direcție, începând cu Locke și mai ales cu Hume *) a pus acolo rădăcini mai adânci, apoi a trecut de acolo în Franța, unde, conform spiritului cunoașterea cunoașterii cuiva sau posibilitatea ca subiectul cunoașterii să fie în același timp obiectul său Dar peste tot, în toate cazurile acestei dificultăți, ea vine întotdeauna din faptul că fie substanța în general este negata (Kont), fie substanțialitatea subiectului cunoaștere este negata (Schopenhauer), fie chiar dacă substanța este recunoscută, este greșit înțeleasă (Herbart) Ideea este că subiectul și obiectul, care sunt într-adevăr unul și același, în actul gândirii se încadrează în mod necesar în două părți: subiectivul și obiectivul Uitând sau neștiind acest lucru, oamenii și filozofii fundamentează aceste concepte de subiect și obiect și le înțeleg separat și în general, în afară de gândire Această amăgire se întărește mai ales în raport cu așa-numita lume materială, unde propriile noastre stări, cu ajutorul fanteziei, capătă aspectul unor realități complet independente, în timp ce ele nu există nicăieri decât în actul reprezentării Apoi, această relație falsă este transferată de la imaginile materiale în sfera nematerială, din zona așa-numitei experiențe externe în zona experienței interioare (experiența, strict vorbind, este una, nu două) Atunci apare (de exemplu, la Comte), o cerință aparent fundamentală ca aceeași substanță, în diferitele sale funcții, să stea înaintea ei înșiși, la fel ca și cum materialul ar fi un obiect în fața unui subiect spiritual, nematerial care îl studiază (adică să-l observăm și noi - simțim, adulmecăm, privim în jur etc , așa cum observăm o piatră, un copac etc) Totuși, toată această dificultate este rezolvată cu succes prin considerarea că unul și același subiect funcționează în același timp în activități diferite, și este conștient de actele acestor funcții și le înțelege ca apartenența sa *) Hume îl consideră și pe Comte principalul său predecesor filosofic, deși există motive să se creadă că cunoașterea lui cu filosofia lui Hume nu a fost deosebit de profundă și a fost făcută cel mai probabil în tinerețe În orice caz, recunoașterea psihologiei de către Hume a avut un efect la fel de puțin Biblioteca "Runivers" POZITIVISM KONT G națiunea, cu sistemul social al Franței și cu tradițiile filozofice care o dominau, de exemplu, din cartezianism, caracterul ei s-a schimbat mai mult sau mai puțin Empirismul și senzaționalismul englez în secolul al XVIII-lea, care acasă, prin Hume, a căpătat caracter de scepticism, pe pământ francez în aceeași perioadă a căpătat un caracter mai dogmatic și chiar metafizic, de exemplu în Condillac*), enciclopediști și așa mai departe

Filosofia naturală mecanică engleză (Newton) printre francezi a căpătat caracterul de naturalism sau hilozoism (Buffon, Robinet, Diderot) Diverse direcții: hilozoism, panteism, spiritualism superficial, deism rațional s-au împletit colorat și combinat între ele și extrem de ușor și chiar fără o conștiință clară a filozofilor înșiși au trecut în cel mai crud materialism și ateism (de exemplu, la Diderot, Voltaire, Cabanis) , etc) Liberalismul politic și social englez a trecut pe pământul francez în doctrine revoluționare care amenințau cu distrugerea și în cele din urmă au distrus existența niya pe Comte, precum și recunoașterea acesteia ca știință de către D S Mill, deși, potrivit lui Comte (într-una dintre scrisorile sale către Mill, "creierul" lui Mill "vibra în ton cu creierul lui (al lui Comte)" probabil că Hume l-a influențat mai mult pe Comte prin critica sa asupra conceptelor filozofice de substanță și cauză și prin învățătura sa conform căreia prin cauzalitate ar trebui să se înțeleagă doar urmărirea constantă a fenomenelor unul după altul *) Deci, de exemplu, deși senzaționalismul și scepticismul lui Hume în Anglia și Senzaționalismul lui Condillac în Franța a venit ambele din aceeași sursă, empirismul lui Locke, dar reprezintă diferențe importante La fel ca la Hume, la fel și la Condillac, senzațiile cu sentimente servesc ca sursă primară pentru toată viața mentală, dar la Hume ambele grupuri de stări mentale sunt acceptate empiric în toată diversitatea compoziției lor ca un fapt primar; Condillac, pe de altă parte, construiește dogmatic o ipoteză foarte complicată, dar artificială, conform căreia toate senzațiile noastre variate sunt produse treptat de la prima senzație, și anume atingerea; iar toată varietatea sentimentelor noastre este produsă din primul impuls sau dor nedefinit În același mod, sunt deduse artificial diverse forme de viață mentală și sentimente superioare: atenția, memoria, imaginația, rațiunea, iubirea, ura și așa mai departe Exact în același mod, artificial și dogmatic, Condillac îmbină senzaționalismul cu recunoașterea unui suflet nemuritor, Dumnezeu, legea morală Biblioteca "Runivers" kozlov sistemul social și statal existent Părerile pozitiviste ale lui Comte s-au dezvoltat tocmai sub influenţa tuturor Formelor şi curentelor indicate acum ale secolului al VIII-lea Dar, pe lângă aceste influențe, Comte a fost încă foarte puternic afectat de influența creșterii inițiale într-o familie strict catolică și legitimistă și de influența Bisericii Catolice asociată acesteia, care, amestecându-se și contopindu-se cu toate, aparent, opuse ea, curente descrise acum, s-a exprimat într-o formă religioasă foarte originală de catolicism, care, totuși, trebuie atribuită nu creștinismului, ci idolatriei filozofice P h i l o so Ph i i i n a u k u K o nta Ierarhia Științelor Teoria cunoașterii, logica, psihologia, metafizica și etica sunt de obicei părți, elemente sau aspecte ale oricărei doctrine filozofice După cum am văzut, nu există primele trei în filosofia lui Comte; metafizica este exclusă de pozitivism în general Mai jos vom vedea că etica lui Comte nu poate fi recunoscută ca parte a unui sistem filozofic Atunci întrebarea este, pe ce bază Comte însuși și alții numesc filozofia sa de predare? Singurul motiv pentru aceasta, în opinia mea, poate fi binecunoscuta zicală a lui Aristotel: "dacă trebuie să Filosofezi, atunci trebuie să Filosofezi, dacă nu trebuie să filosofezi, atunci trebuie să Filosofezi (adică, demonstrând că nu trebuie să filosofezi) Filosofează); de aceea, în fiecare caz şi întotdeauna, trebuie să filosofăm Pozitivismul lui Comte nu este altceva decât o încercare neclar conștientă, dar pur și simplu dogmatică de a distruge filosofia ca știință și, prin urmare, de a scurta activitatea de gândire a unei persoane la cea mai înaltă

formă de manifestare Dar, în același timp, această încercare este un fel de sinucidere, căci însăși arma care a distrus filozofia aparent nu putea fi numită cu alt nume decât filozofie *) *) În orice caz, încercarea lui Comte este un fel de tentativă criminală de a insulta măreția celor mai gânditori și filosofi Pozitivism KONT Întrucât în Comte nu există nimic asemănător nici ca formă, nici prin conținut cu o definiție sistematică a filosofiei, voi cita acum câteva propoziții aruncate la întâmplare de el în diverse locuri în care dorește să caracterizeze pseudofilozofia pe care a descoperit-o, numită de marele nume de "filozofie pozitivă" Astfel, dintr-un loc, vedem că sarcina "filozofiei pozitive în comparație cu științele pozitive" este de a preda despre "generalități (généralités) aparținând diferitelor științe", sau despre relațiile generale ale legilor științifice între ele În altă parte ne întâlnim cu ideea că "conceptul de univers, în precaritatea și obscuritatea sa, trebuie exclus din filosofia pozitivă, iar conceptul de lume, în claritatea sa, devine cel mai amplu pe care ne putem permite să îl dezvoltăm cu succes" *) Apoi ne întâlnim cu multe fraze și epitete pentru a glorifica "filozofia pozitivă" - în sensul că este "reală", "utilă", "de încredere", "corectă", "relativă", "organică", "exclude metafizica, teologia" ", "tot felul de fantezii despre absolut", și stă doar "pe Faptele disponibile organismului nostru" **), se ocupă doar de "legile științifice reale ale fenomenelor" etc Neputând înțelege din instrucțiunile date acum, ce este rațiunea și, prin urmare, nu fără motiv, unii critici ai lui Comte au negat învățăturii sale dreptul de a fi numită filozofie *) Întrucât Comte sub lume de aici înțelege un singur sistem solar și fenomenele care au loc pe el, desigur, pe cele materiale, atunci lumea, ca subiect al filosofiei, ar trebui să intre în mod corect într-una dintre științele sistemului lui Comte - astronomia **) Este greu de găsit în istoria filozofiei ceva naiv și mai grosolan decât aceste "fapte accesibile organismului nostru" Cred că, în primul rând, organismul nostru însuși este un fapt și, ca toate celelalte fapte, este accesibil doar minții gânditoare, în care există Funcția organismului constă, desigur, nu în perceperea faptelor și prelucrarea lor în cunoaștere, așa cum cred Comte și alți filosofi pozitivi din punct de vedere științific ca el, ci în percepția, procesarea și asimilarea alimentelor, precum și în selecția a tot ceea ce este nepotrivit vieţii organice Întrebări de filosofie, carte eu; A KOZ L O V • există acele "generalități" care, în sistemul lui Comte, ar trebui să deosebească filosofia de alte științe, trebuie să ne întoarcem la acel departament al acesteia, al cărui conținut, fără legătură cu nici una dintre științele particulare, poate fi luat ca o proprietate specială de filozofie și anume: la primele două prelegeri ale "Cursului de filosofie pozitivă" Aici găsim două puncte, în special lăudate de adepții lui Comte ca fiind cele mai importante isprăvi filosofice ale sale: clasificarea sau ierarhia științelor și legea celor trei stări *) În absența teoriei lui Comte a cunoașterii, a logicii și a psihologiei și, în consecință, a conceptului corect despre ceea ce este cunoașterea, știința, nu se putea aștepta a priori o clasificare satisfăcătoare a științelor Și într-adevăr, clasificarea sau ierarhia științelor îi stă alături, pe motive aleatorii și arbitrare Plecând de la științele care au intrat istoric în sistemul învățământului public modern, el caută în mod artificial și bâjbâit temeiuri pentru unificarea și legătura lor reciprocă între ele, fără a bănui că aceste temeiuri nu stau în ceea ce el numește fenomene, ci doar în oameni substanță cu toate activitățile

ei și mai ales în ea *) Toate scrierile lui Comte se împart în două jumătăți majore: "Curs de filozofie pozitivă" în volume și "Sistemul politicii pozitive" în volume A doua jumătate reprezintă o aplicare la viața practică - individuală și socială - a începuturilor elaborate de predarea teoretică a primei jumătăți Cele șase volume ale "Cursului" cuprind conținutul științelor particulare și caracteristicile lor generale din punctul de vedere al filosofiei pozitive Dar la începutul și la sfârșitul acestui "Curs" există două mici secțiuni, desemnate de Comte sub denumirea: "Préliminaires généraux și Résumé général et conclusion" Conținutul primei secțiuni conține acele "generalități științifice" pe care Comte nu le-a putut include în conținutul științelor particulare și atribuite "filozofiei pozitive în general" A doua divizie sau CV-ul nu aparține nici unei științe particulare, dar nu include nici "generalități" speciale El prezintă o evaluare a conținutului și doctrinei celor șase științe, după unirea lor printr-o metodă comună, și apoi semnificația acestor metode și doctrine pentru dezvoltarea ulterioară a societății umane Biblioteca Runiverse pozitivism KONTA activitate cognitivă care se deschide în conștiința noastră imediată Având în vedere să reducă la cel mai mic număr posibil acea zonă a cunoașterii umane, care ar trebui inclusă în clasificare, Comte împarte deja și la vremea lui un cerc destul de extins al acestor cunoștințe în științe și arte, pe baza unor informații foarte neclare în general, și mai ales cu el, diferențe în conceptele de cunoaștere și acțiuni *) După ce a exclus artele din clasificare, Comte își simplifică încă sarcina împărțind științele în abstracte și concrete Neavând nici cea mai mică suspiciune cu privire la inconsecvența și teoria încă predominantă a formării conceptelor și a împărțirii lor în abstract și concret, el transferă în mod arbitrar și contrar acesteia acești termeni din reprezentări sau concepte la care pot fi, în virtutea acestei teorii, aplicat în mod legitim , la științele la care aplicarea lor este deja lipsită de sens **) Dar, oricum ar fi, prin subordonarea științelor concrete abstractului ***) și, prin aceasta, privându-le de independența lor *) Ca și cum cunoașterea ar consta în altceva decât acțiunile sau actele unei ființe gânditoare În general, Comte, fără să-și dea seama, împărtășește ideea actuală, dar mai degrabă naivă a cunoașterii, potrivit căreia ele, ca și lucrurile materiale, există separat de actele de gândire care le desfășoară, ca și cum în depozite diferite, cum ar fi ca: cărți, biblioteci, muzee, studii și, în final, capete sau creier ale oamenilor de știință etc **) Știința nu poate fi nici abstractă, nici concretă, pentru că nu este un concept, ci un întreg sistem de concepte și, desigur, întotdeauna un sistem de așa-zise concepte abstracte ***) Împotriva subordonării științelor concrete față de cele abstracte, se poate obiecta pe bună dreptate că nu științele concrete, care, după Comte, sunt angajate în aplicarea legilor generale ale fenomenelor unuia sau altuia dintre ele, depind asupra celor abstracte care formulează aceste legi generale, dar invers, pentru că legea nu este altceva decât o expresie a ceea ce se întâmplă în mod constant în fenomene (lege - se întâmplă, se întâmplă), prin urmare, presupune că faptele sau fenomenele au fost mai întâi studiate , iar apoi a fost formulat într-o lege ceea ce este constant sau se întâmplă în ele Este evident că Comte, care cere în principiu ca cunoașterea sau știința să se limiteze doar la studiul nu a esențelor, ci a fenomenelor, în acest caz cade inconștient în metafizica respinsă, implicând prin lege o proprietate care decurge din însăși natura metafizică a unui substanță sau ființă * Biblioteca "Runivers" A KOZLOV valoare, Comte stabilește că doar șase științe abstracte de bază sunt

supuse clasificării și le aranjează într-o astfel de ordine ierarhică: i) matematică,) astronomie, h) fizică,) chimie,) fiziologie {biologie},) socială fizică sau sociologie Conform acestei scări ierarhice a științei, crede Comte, se urmează după semnificația lor logică și științifică, adică astfel încât cei mai înalți din serie studiază legile fenomenelor cele mai generale, simple și abstracte, în timp ce cele inferioare trec treptat la legile fenomenelor mai complexe, mai particulare și mai puțin abstracte Legile studiate de ştiinţele superioare au influenţă asupra legilor celor inferioare, astfel că dependenţa ştiinţelor unele de altele este proporţională cu simplitatea şi generalitatea descrescătoare şi cu complexitatea şi particularitatea crescândă a fenomenelor studiate Toate științele depind de matematică, nu numai pentru că este un tip de operații logice, ci și pentru că toate fenomenele sunt supuse mărimii, în timp ce mărimea nu depinde de alte proprietăți ale fenomenelor În fine, în aceeași ordine, după Comte, științele s-au dezvoltat și în istorie și în ea ar trebui studiate din punctul de vedere al "filosofiei pozitive" Această clasificare a lui Comte și a fundamentelor sale au fost supuse diverselor critici, și mai ales de gânditori de aceeași direcție pozitivă *) Deci, de exemplu, s-a subliniat pe bună dreptate că așa-numita matematică concretă (geometrie și mecanică) a lui Comte, după fenomenele studiate în ea, nu aparține deloc, din punctul său de vedere, matematicii, ci Fizică; că Fizica, Chimia, Biologia nu depind deloc una de alta, ci că toate depind de o rădăcină comună - fizica moleculară; că astronomia, ca știință abstractă, nu este altceva decât o ramură a fizicii, în timp ce știința concretă este o ramură a naturii *) De altfel, nu pot să nu observ că acești filozofi, în ciuda exactității, faptului și "caracterului științific" lor, nu sunt de acord și se ceartă între ei la fel de mult ca metafizicienii "neștiințifici" Aceasta înseamnă că sursa dezacordului nu se află în metoda de filosofare, ci în altceva! · Biblioteca "Runivers" POZITIVISM KONT -istoria naturală etc La fel de adevărat este că relația științelor între ele nu poate fi exprimată în conceptul de dependență ierarhică (și, în consecință, în schema unei serii liniare), ci în conceptul de asistență reciprocă (consens) Nu mai puțin adevărată este remarca că conceptele care servesc drept criteriu de ierarhizare a științelor: simple, abstracte generale, sunt luate arbitrar de Comte ca unisens și sunt folosite ambiguu * **)) La aceste observații critice, la rândul meu, voi adăuga că în absența definițiilor termenilor în Comte: "fenomen, fapt", orice adjectiv atașat acestora cu scopul de a le explica duce doar la rezultatul opus, adică spre întuneric şi confuzie mai mare^*') De îndată ce clasificarea științelor, care pentru Comte este singura "generalitate" care nu putea intra în conținutul vreunei științe anume, se dovedește a fi complet insuportabilă, atunci, în consecință, filosofia, ca știință specială, în conținutul ei , este ceva imaginar în sistemul său, care în cele din urmă și va fi confirmat când vom vedea acum că faimoasa lege a trei state *) Deci, de exemplu, folosește conceptul de simplu atât în sensul de a fi mai ușor de studiat, cât și în sensul simplității compoziției **) Prin urmare, de exemplu, expresiile: fenomene mai simple, mai complexe, excită inevitabil gândul la un fenomen absolut simplu Deși absolutul a fost în general exclus din filosofia pozitivă de către Comte, totuși, un fenomen absolut simplu poate fi văzut în amploarea care face obiectul celei mai înalte științe, matematica Dar Din păcate, în opinia mea, valoarea nu există ca fenomen, adică în experienţa senzorială Deși magnitudinea este aplicată fenomenelor senzoriale atunci când le

comparăm mental între ele, totuși nu este altceva decât un act sau un punct de vedere al minții noastre În același mod, se poate vorbi de fenomene mai abstracte și mai puțin abstracte doar atunci când există un fenomen absolut abstract, precum, de exemplu, conceptele absolut abstracte (realitatea) ale lui Hegel de ființă pură și neant Mai mult, atunci când Comte vorbește despre fenomene mai mult și mai puțin generale, întrebarea este, cu cine sau cu ce au ele în comun? Ea trebuie să fie comună fenomenelor, deoarece, după Comte, nimic altceva decât un fenomen nu poate fi obiect de cunoaștere În general, el folosește termenul de fenomen în mod ambiguu, chiar cu trei semnificații: uneori înseamnă lucruri materiale separate, alteori înseamnă una sau alta latură sau proprietate a acestor lucruri in abstracto, apoi, în sfârșit, un eveniment, o schimbare și așa mai departe Biblioteca "Runivers" A KOZLOV chiar mai puțin decât clasificarea poate fi recunoscută ca conținut al filosofiei, ca știință distinctă de științele particulare Aceasta înseamnă că filosofia lui Comte nu este altceva decât o încercare directă și foarte consecventă de a distruge prin rădăcini filosofia reală (pe care el o numește metafizică), opunându-i o enciclopedie a științelor formate istoric, conectate artificial și arbitrar Dar dacă, conform citatului de mai sus al lui Aristotel, filosofia poate fi negata de Filosofie, atunci unde este acea filozofie, în numele căreia - nu imaginar, ci de fapt, deși nu își dă seama - Comte neagă adevărata filozofie? Ea, voi răspunde la această întrebare, este ascunsă în ceea ce Comte numește "religie pozitivă", căci ea, ca orice altă religie, împreună cu elementele care intră în conștiința religioasă, include în componența sa elementul filozofico-metafizic • A Kozlov (Urmează sfârșitul ') Biblioteca "Runivers" Fundamentul datoriei morale (Continuare *) IV Forme tipice de eudemonism Activitatea morală a unei persoane este o ispravă dificilă de lepădare de sine și uitare de sine, - un sacrificiu continuu din partea individului de dragul unor scopuri mai înalte sau, așa cum se spune uneori, obiective, nu numai plăcere și confort, pacea și succesul exterior, dar și tot ceea ce este drag sufletului ei - tot pământul nym afecțiunile, bucuriile și dorințele ei nobile, chiar dacă este necesar, toate drepturile ei naturale, fără a exclude cele mai înalte și mai legitime drepturi ale omului la viață și libertate Deci, pe bună dreptate spun reprezentanții rigorismului etic, care de obicei se opune eudemonismului, și li se pare jignitor și scandalos să afirme că orice etică este totodată eudemonism evident sau ascuns, este fără greș etica sentimentului și a fericirii și că Singurul lucru pe care toată lumea îl căuta și pe care l-ar putea căuta mereu apărând printre oameni, doctrine și sisteme morale sunt "stabilirea și dezvăluirea idealului fericirii adevărate și a binelui persoanei umane, căile și mijloacele de realizare a acestuia " *) Vezi Q Phil și Psych , nr (martie) Ne cerem scuze cititorului că din cauza unor circumstanțe neprevăzute, pur personale, continuarea articolului a trebuit să fie amânată pentru atât de mult timp Biblioteca "Runivers" N GROT Indignarea rigoriștilor, atunci când este sinceră, este extrem de simpatică, căci este inspirată de cele mai înalte impulsuri morale, dar se bazează totuși pe o serie întreagă de neînțelegeri Oponenții eudemonismului ar trebui să se gândească: de ce, printre eudemoniști, există și au existat întotdeauna predicatori ai rigorismului strict în morală, adepți ai ideilor de lepădare de sine și uitare de sine, datorie morală și faptă morală, mortificare a cărnii și eului complet - sacrificiul individului pentru cea mai înaltă sarcină de a sluji idealurile de bunătate, frumusețe, adevăr? Într-adevăr, în această

privință este suficient să ne referim la învățăturile morale ale lui Socrate și Platon, eudemoniști fără îndoială Nu există o dispută despre cuvinte și, de fapt, rigorismul etic este atât de opus eudemonismului? La urma urmei, nu degeaba cel mai mare dintre rigoriști, Kant, s-a dovedit a fi un eudemonist deghizat de cel mai înalt grad Eudemonistul deschis, care propovăduiește rigorismul moral și isprăvile de lepădare de sine, îi spune doar adversarului său: "și totuși, propovăduind uitarea de sine a personalității, animală și materială, intelectuală și chiar juridică, suntem amândoi cu tine - și tu și eu - până la urmă ne referim la binele așa-zisul nostru moral, spiritual, nemuritor, în orice sens, personalitate și dacă nu am crede în acest bine, nici nu am începe să predicăm uitarea de sine / - Da, dar uitarea de sine a personalității, răspunde rigoristul, atunci doar complet, când uită de ea însăși chiar și ca "persoană morală", când își pierde complet cumpătul, se contopește cu lumea, cu alte personalități el poate uita el însuși în așa măsură încât încetează chiar să-și amintească existența binelui și a răului, a moralului și a imoralului, și nu numai a vieții și a morții; dar ea a dobândit mai devreme capacitatea de a se uita de ea însăși în acest fel - prin educație morală și autoeducație, suprimarea tuturor Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE rezistențe egoiste care ar putea-o opri pe calea binelui și dezvoltarea în sine a obiceiului de a acționa după sugestiile celor mai nobile înclinații ale inimii Și a făcut această autoeducație în mod conștient Dar în numele a ce? - desigur, în numele binelui individului, de dragul satisfacției mai înalte, spirituale, a ființei morale La urma urmei, nu întotdeauna, și anume, doar în momentele unui impuls brusc de sentimente nobile și sublime, o persoană morală poate fi într-adevăr într-o stare de uitare de sine și poate obține ieșirea din sine și fuzionarea cu lumea Altfel, ar trebui să afirmăm că orice activitate morală umană este o nebunie continuă, o stare de a fi stăpânit de o forță străină puternică, necondiționat ostilă existenței individului Dacă am recunoaște că activitatea morală este o activitate conștientă, și nu una inconștientă; atunci trebuie să aibă și motive conștiente, care, desigur, trebuie căutate nu în impulsuri trecătoare și adesea într-adevăr semi-conștiente, precum fulgerul care luminează conștiința în momentul realizării unei isprăvi, ci în toată munca conștientă anterioară a minții și voință, care dă unei persoane una sau alta dispoziție și caracter moral, care apoi hotărăște automat și involuntar modalitățile de acțiune în acele sau alte cazuri de viață Și în această lucrare prealabilă și liberă a minții și voinței, care stă la baza imputarii ulterioare a acțiunilor, conștientul, motivul reeducarii personalității este binele ei ideal, binele ființei sale morale La aceste argumente ale eudemonistului, adversarul, oarecum scos din poziție, răspunde de obicei de la celălalt capăt: da, dar veți fi de acord că particularitatea activității morale constă tocmai în faptul că își stabilește în mod conștient scopuri obiective care merită în afara personalității, de exemplu bunătatea, ascultarea de Dumnezeu, binele comun, armonia lumii etc , și nu binele subiectiv al persoanei însăși Biblioteca "Runivers" N GROT "Dar care sunt scopurile și chiar scopurile activității umane", întreabă eudemonistul? Obiectivele sunt imediate și îndepărtate; imediat sau empiric, și mai profund, mediator, și - mai departe - final, rațional, dând sens primului și celui de-al doilea Mă duc la poștă să trimit o scrisoare de bani unui prieten bolnav și sărac Scopul meu imediat este să trimit o scrisoare, scopul meu suplimentar este să ajut un prieten și să-i fac o favoare, scopul meu este să-mi calmez conștiința, iar ultimul și ultim scop este să

satisfac un impuls moral puternic, sau poate chiar "Salvează-mi sufletul " Dintr-un punct de vedere cunoscut, toți aceste scopuri sunt obiective, căci nu mă refer la interesul meu îngust egoist sau subiectiv, când s-ar putea să ajut un prieten din ultimele mijloace (și atunci este tocmai actul meu care primește cea mai înaltă semnificație morală) Dar pentru asta, din alt punct de vedere, primul scop este să trimită o scrisoare prin poștă - cel mai obiectiv, pentru că nu privește deloc subiectul meu, - al doilea este mai puțin obiectiv, pentru că iubesc un prieten și, făcându-i plăcere, îmi fac mie, a treia și a patra sunt și mai puțin obiective și chiar deja subiective, pentru că în a ajunge la ei, sunt preocupat de binele meu și de satisfacția mea propria voință Dar care este scopul superior: să trimit o scrisoare de bani, să mulțumesc unui prieten și să-l ajut sau să-mi satisfac voința morală și să-mi salvez sufletul, adică "a atinge perfecțiunea morală"? aceste cuvinte sunt la fel de atente ca atunci când folosești cuvintele "personalitate, bunătate a persoanei, uitare de sine" etc Pentru ca acestea să nu fie doar cuvinte frumoase și fraze goale, trebuie să înțelegeți cu strictețe conceptele și atunci veți ajunge la concluzia că există personalitate și personalitate Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE Õ (două personalități complet diferite), bun și bun în două sensuri diferite, scopuri obiective, și într-un alt sens și scopuri obiective, adică, cu alte cuvinte, acel rigorist care gândește la fel de strict pe cât se simte bine să-și dea, în primul rând, , o relatare clară a sensului conceptelor pe care intenționează să le folosească Așa răspunde eudemonistul conștient adversarului său; prin urmare, prima lui datorie este, desigur, definirea exactă a conceptelor și mai ales conceptul de eudemonism Există eudemonism și "eudemonism" - două, și poate mult mai multe, eudemonisme foarte diferite, care, totuși, au atât de trăsături comune între ele încât este imposibil să nu îmbrățișăm aceste viziuni asupra lumii parțial diferite și parțial chiar opuse într-un singur termen Prin urmare, înainte de a încerca să îndeplinim sarcina pe care am schițat-o mai devreme de revizuire istorică și critică a tendințelor proeminente ale moralei, pentru a dovedi inevitabilul eudemonism al tuturor învățăturilor morale, trebuie să stabilim mai precis sensul general al acestui concept și principalul particular concepte, intrând în el "Eudemonismul , la fel ca majoritatea conceptelor filozofice, ca însuși conceptul de "filozofie", este un descendent al unei idei care avea un sens complet diferit de cel de acum, mult mai restrâns și pur local Adjectivul "eudaimon", fericit, înseamnă în greacă literalmente: "posedarea unui demon bun", sau, după cum a exprimat ultima literatură, "geniu bun" Ideea este pur greacă, ca toată "demonologia" Evident, eudemon înseamnă inițial "favorizat de cer" - "norocos", deși același sens poate fi urmărit în istoria conceptului de "fericire" (participare, împărtășire, împărtășire - cf soarta) Dar foarte curând termenii eudemon și eudemonia dobândesc de la gânditorii greci au un sens mai larg și mai abstract și încep să desemneze nu numai exteriorul Biblioteca "Runivers" H GRO T b noroc, dar și bunăstare interioară, pur spirituală și satisfacție spirituală Această expansiune și înălțare a sensului acestui concept a fost întărită în special de învățătura lui Socrate despre coincidența firească a fericirii și virtuții și despre demonul care trăiește în sine, prin care el a înțeles "o voce interioară care îl îndemnă", ce trebuie făcut și ce nu ar trebui să fie "- în sens pur moral *) În orice caz, Platon, Aristotel și urmașii lor dau conceptului de "eudaimonia" un sens generic larg și pun fericirea adevărată, reală - cea mai înaltă - în activitatea spirituală a unei

persoane, în puritatea și virtutea sa morală **) Termenul eudemonism pentru a desemna învățăturile și tendințele binecunoscute ale moralității, în virtutea cărora ideea fericirii individului, chiar dacă în sensul cel mai înalt, este deschis *) De aici, probabil, binecunoscuta încercare a lui Platon de a înnobila conceptul de "eudaimonia" prin producerea termenului de demon din "δαήμων", rezonabil, rezonabil (φρόνιμος) și fraza sa, pe care o pune în gura lui Socrate, că fiecare persoană bună ar trebui să fie recunoscută ca fiind cunoscută cu sensul "demonic" atât în timpul vieții, cât și după moarte (vezi Crat , B și C) **) Deosebit de caracteristic în această privință este locul din Timeul lui Platon (, c), unde el proclamă fericit în mod deosebit (διαφερόντως ευδαίμων) pe cel care se străduiește pentru adevăr, slujește divinului și nemuritor, și drept urmare a un convietuitor interior al unui demon bine pus la punct (ευ κεκοσμ^μένον τον δαίμονα) Cel mai caracteristic lui Aristotel este pasajul (Eth Nik X, , b, -) unde vorbește despre sensul lui θεωρία, adică activitate mentală, în fericire (ώστειράν η ευδαιμονία θεωρία τις) și pe această bază neagă capacitatea de a fi fericiți cu animalele (των •wor άλλων ζώων ουδέν ευ δαιμονειοδαιμονειδαήεπονει,δήεπονει,δήεπονει,δήεπονώ, θεωρίας) După greacă există, totuși, un alt termen pentru denumirea de beatitudine spirituală, μακάριος, pe care Alexander Grant îl comentează lui Nick, etica lui Aristot numește "un terni mai entuziast, decât ευδαίμων" Dar Grant admite și că "nu se păstrează nicio distincție foarte marcată între E a M " (The Eth oi Arist Lond , , p) și Platon și Aristotel înșiși folosesc adesea acești termeni în mod sinonim mier în Platon Pol I În u , A Conv , D etc În Aristotel-Eth Nie I, , a, și X, , b, , Polit VIT i b etc Pentru istoria termenilor δαίμων și ευδαιμονία vezi Max Heinze Der Euãmonismus in der griech filozofie Leipz esp pp , , g, - Are și date interesante despre istoria termenilor μάκαρ, ολ^ιος, ο\ ιο δαίμων 't Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE este recunoscută ca bază a activității morale umane, a apărut în vremurile moderne *), și în special a fost menită să caracterizeze ideea călăuzitoare a moralității grecești și apoi tendințele conexe în noua filozofie Kant în scrierile sale etice, din câte ne amintim, nu a folosit încă acest termen **), ci a contribuit la formarea lui opunând brusc morala, ca doctrina fericirii (Glückse-ligkeitslehre), unei alte morale, ca doctrină a moralei sau a moralei în sens strict (Sittenlehre) Schopenhauer, care, după cum se știe, își începe critica față de morala kantiană cu cuvintele: "Kant are un mare merit în fața eticii, ceea ce a curățat-o de orice eudemonism Etica anticilor era eudaimonică; etica celor noi este în cea mai mare parte doctrina mântuirii Dintre antici, singura excepție este Platon: etica lui nu este eudemonistă; dar pentru asta este mistic " ****) Cu aceste cuvinte, Schopenhauer *) Inutil să spunem, se pare că acest termen nu are nimic în comun cu ευδαιμόνισμα a lui Platon (Epist VSh, C) și ευδαιμονισμός a lui Aristotel (Eth Nik IV, , b, E Eud II, b, și Reth I, , b,) - concepte care denotă: primul este un obiect recunoscut ca sursă de fericire, al doilea este recunoașterea sau pronunțarea cuiva fericit (în contrast cu έπαινος și εγκώμιον) Cel mai nou termen de eudemonism se formează prin analogie cu toți termenii filozofici care denotă o anumită direcție a gândirii sau a învățăturii (realism, idealism, materialism etc) **) Deși termenul Eudãmonist apare ocazional la el Vezi Anthropologie, I Th i Buch, § * ***) N-am găsit nicăieri istoria termenului Eudâmonismus, nici măcar în Gesch der philos Terminologie Eucken ( ) și în articolul său "Zur Gesch der Parteinamen" (Beitr z Gesch d neueren Philos , vom d Deutschen

Heidelb) Nu se găsește în unele lexiconi filozofice, de exemplu Sincer Totuși, deja Krug (Encykl philos Lexicon, I, Leipz) în articolul Eu-dămonie folosește termenii Eudãmonisten, Eudãmonismus ****) Vezi Schopenhauer, Die beid Grundprobl der Ethik Grundlage der Moral, II § , p (s-te Aulì) Biblioteca "Runivers" i g p o t b încearcă să restrângă și să limiteze sensul termenului eudemonism Dar, în același timp, este ciudat că nu-l recunoaște pe Platon ca pe un eudemonist, care el însuși a stabilit în mod conștient fericirea spirituală ca scop al activității umane și, prin urmare, a dat o interpretare mistică a conceptului și termenului eudaimoniei, și chiar mai ciudat că puțin mai departe, recunoscând pentru Kant meritul curățării eticii de eudemonism, Schopenhauer recunoaște propria sa învățătură despre binele cel mai înalt și despre coincidența în viața de apoi a virtuții și a fericirii drept "eudemonism clar(r)*) Evident, Popenhauer nu era încă destul de ferm în utilizarea acestui termen Dacă doctrina lui Kant despre cel mai înalt bine este eudemonismul, atunci, desigur, din acest punct de vedere, doctrina mântuirii sufletului, pe care Schopenhauer o opune mai întâi eudemonismului, trebuie recunoscută și ea ca eudemonism Și Kant însuși a considerat-o Forma lui Glückselig-keitslehre **) Nu este mai puțin adevărat că învățătura lui Schopenhauer însuși despre adevărata mântuire a voinței prin autonegarea ei este și o formă de eudemonism, concluzie la care ajunge celebrul student al lui Schopenhauer, Ed Hartmann (Phãnomenol d sittlichen Bewussts p) Necesitatea extinderii conceptului de eudemonism la toate învățăturile și sistemele morale care pun conștient sau inconștient ideea de bine și de fericire a individului, fie el material sau spiritual, extern sau intern, pământesc sau ceresc, este ultima și cea mai înaltă criteriu pentru aspirațiile morale ale unei persoane, ne face - *) Ibid , § , p Pentru diferența dintre înțelegerea largă și îngustă a termenului eudemonism și legitimitatea mai mare a celui dintâi, vezi broșura lui Pfleiderer, Eudãmonismus și Egoismus Leipz **) Într-o singură notă în Grundleg ? Metaph d Sitien Kant subsumează pe bună dreptate conceptului de GlückseligKeitslehre chiar și binecunoscuta învățătură a moraliștilor englezi despre simțul moral ca bază a moralității, deși doctrina simțului moral era, ca și Kant, o teorie a categoriilor imperativ, urmărește să ofere moralității o bază independentă de considerațiile despre fericirea individului (vezi II, Abth Emtheil all mògi Princ der Sittlichkeit) Biblioteca "Runivers" A FONDAT VENNAGO DATORIE Să ne întoarcem acum la întrebarea formelor tipice, posibile din punct de vedere psihologic, de eudemonism Există o singură cale pentru aceasta Conceptul de eudaimonie, fericire, binele individului, include inevitabil ideea uneia sau alteia combinații de sentimente și sentimente, iar sistemul de sentimente și sentimente al unei persoane este un sistem strict închis Așadar, pentru a elucida principalele Forme de eudemonism, este acum necesar să continuăm oarecum analiza scurtă a sentimentelor pe care am făcut-o în ultimul capitol Am subliniat deja că întregul sistem de sentimente și sentimente ale unei persoane ia naștere pe baza a două fenomene fundamentale ale vieții mentale - satisfacția și nemulțumirea voinței, ca instinct de a fi și ca efort conștient pentru a fi și a manifestărilor sale Astfel, acest sistem de fenomene mentale poate fi epuizat de două concepte generice: sentimente de satisfacție și insatisfacție Prima clasă de sentimente și sentimente, numită plăcută, este indicată în special de conceptele de plăcere, plăcere, bucurie, fericire, beatitudine A doua clasă, senzațiile și sentimentele neplăcute, se exprimă, după intensitatea și calitatea lor interioară, prin conceptele de durere, suferință,

întristare, nenorocire, chin, angoasă Am arătat deja că în folosirea tuturor termenilor enumerați există nuanțe care pot fi folosite pentru o clasificare conștientă, științifică a diferitelor etape și Forme de satisfacere a voinței, deși am observat în același timp că sensul acestor expresiile în uz obișnuit este foarte arbitrară și confuză Acum, după ce ne-am propus dezvăluirea Formelor posibile din punct de vedere psihologic ale eudemonismului, trebuie inevitabil să revenim dintr-un nou punct de vedere la chestiunea Formelor și etapelor de bază ale senzațiilor și sentimentelor plăcute și neplăcute, din combinațiile cărora un alt generic ideea de fericire este compusă, ca bază generală și motiv al activității umane, valoare Deja filozofi antici, Platon Biblioteca "Runivers" N GRO T ъ iar Aristotel, a notat pe bună dreptate trei etape sau momente ale existenței umane și sentimentul de bunăstare corespunzător acestuia *) Cel mai de jos nivel este funcțiile plantelor ale organismului, care vizează conservarea, refacerea și dezvoltarea țesuturilor și organelor corpului Etapa de mijloc este funcțiile animale ale organismului, care vizează cheltuirea energiilor acumulate în țesuturile și organele corpului, în procesul de interacțiune mentală a acestuia cu alte corpuri și lucruri Cel mai înalt nivel îl reprezintă de fapt funcțiile umane ale organismului, în ansamblu, ca persoană rațională, adică activitatea sa psihică sau spirituală superioară, având ca obiect interacțiunea nu cu lucrurile și corpurile, ca atare, ci cu lumea ca întreg și cu manifestările ei spirituale - cu ființele vii și cu ființa ideală a lucrurilor neînsuflețite (cu idei) Această ultimă etapă a existenței este exprimată prin procesele spirituale de cunoaștere, creativitate, interacțiune morală cu lumea Trei Soere ale existenței corespund diferitelor niveluri ale bunăstării umane:) Există sentimente plăcute și neplăcute de satisfacție asociate cu funcțiile pur fizice sau vegetale ale corpului și ale organelor sau ale membrilor săi individuale - cu circulația sângelui, respirația, digestia, nutriția, excreția Aici, simpatia este asociată cu respectarea sau încălcarea a legilor de material ale existenței corpului , cu atingerea sau eșecul în atingerea scopurilor acestor procese vegetale, care se reduc la menținerea integrității și vitalității părților individuale ale corpului și a întregului său Aceasta este coepa așa-numitei sensibilități organice) Există senzații și sentimente plăcute și neplăcute asociate proceselor semi-psihice - senzuale *) Vezi învățăturile lui Platon despre părțile sufletului și uch Aristotel - despre abilități - Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE percepția, mișcarea, lucrul creierului Activitățile unor organe ale corpului sunt direcționate nu direct spre păstrarea energiilor vitale ale organismului, ci, dimpotrivă, spre cheltuirea lor în legătură cu unele scopuri deja obiective, deși au cea mai strânsă legătură cu animalul individual instinctul fiinţei organismului Desigur, aceste activități pot fi efectuate în beneficiul sau în detrimentul organismului însuși; dar în sine au întotdeauna un obiect și o sarcină dincolo de limitele sale Prin urmare, senzațiile și sentimentele, care însoțesc și exprimă condițiile pur vegetative ale funcționării organelor de mișcare și percepție, precum și creierul, aparținând în întregime primei categorii, sunt profund diferite de senzațiile care însoțesc propriile funcții obiective Acest lucru se manifestă cel mai clar în diferența dintre senzațiile musculare pur organice (oboseală, senzații de veselie și prospețime a țesuturilor) de așa-numitele senzații musculare și senzații care reglează mișcarea ca atare, adică, direcția sa, Forma, oportunitatea și joacă un rol chiar și în cunoașterea lumii exterioare (senzații de greutate, distanță,

fizicitatea obiectelor etc), precum și în cunoașterea de sine a unei persoane - în formarea ideilor despre energia și abilitățile interne (sentimente de efort, forță, impotență) Astfel, nu există nicio îndoială că, pe lângă bunăstarea vegetativă, există și un animal, pe jumătate mental, în care sentimentele plăcute și neplăcute sunt asociate nu cu respectarea legilor refacerii și conservării corecte a țesuturilor sale, ci cu corectitudinea și completitudinea exercițiului sau lucrului organelor în interacțiunea ființei sale animale cu obiectele din jur și alte ființe: aceasta este sfera sensibilității psiho-organice H) Există sentimente plăcute și neplăcute asociate cu activități pur mentale, sau mintale și spirituale - contemplare estetică, reflecție, invenție și creație - Questions of Philosophy, sq eu; Biblioteca "Runivers" H GROT activități de calitate, publice și alte activități de ordin moral Aici, desigur, funcționează aceleași organe de interacțiune animală a organismului cu lumea, dar în sentimente nu procesul însuși al muncii lor, corectitudinea sau incorectitudinea acestuia este exprimat și evaluat, ci rezultatele sale complet obiective , succesul său în raport cu anumite scopuri stabilite de gândire și voință Aceste sentimente nu mai sunt legate direct de separarea animală a organismului și sunt complet abstracte de instrumentele cu care se desfășoară activitatea Sentimentul plăcut al unei îndatoriri îndeplinite, o descoperire făcută prin gândire, un ideal artistic realizat sau înțeles, desigur, poate ridica activitatea creierului, poate rafina susceptibilitatea simțurilor, crește energia mușchilor și chiar mai mult, crește metabolismul, accelerează circulația sângelui, respirația, excreția Dar este destul de clar că sentimentele plăcute menționate se vor referi totuși nu la aceste rezultate secundare, care vor fi percepute cu ajutorul unor sentimente speciale de ordinul întâi și al doilea, ci la rezultatul obiectiv al activității mentale în sine Și aceste sentimente superioare au într-adevăr atât de puțin de-a face cu existența organismului plant-animal, încât de cele mai multe ori fac să uite de interesele sale imediate, înecând chiar și durerile și suferințele asociate cu încălcarea normelor de activitate a celor doi sistemele de organe menționate Aceasta este cea mai înaltă clasă de sensibilitate pur psihică și un oarecare antagonism între ea și cele două precedente este fără îndoială În extazul artistic, o persoană nu simte uneori manifestările celor mai puternice instincte de foame și sete, nu simte epuizarea creierului și a energiilor musculare și abia atunci, când activitatea sa spirituală s-a încheiat, se instalează o reacție iar cele două forme inferioare de sentiment de sine sunt restaurate, uneori cu o intensitate deosebită În extazul muncii mentale, omul uită până acum de personalitatea sa animală, Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE care o expune uneori, în accese de așa-zis entuziasm ideologic și starea corespunzătoare de "distracție", la anumite pericole indubitabile, sau cel puțin realizează acțiuni ridicole, uneori absurde, expunându-l la batjocura de aproapele, adică dăunându-i personalitatea animală Dar o persoană atinge o putere specială de distragere a atenției de la condițiile existenței plantelor și animalelor în extaz moral, în care suferă calm și adesea conștient nu numai diverse pericole, ci chiar torturi fizice și torturi care îi pot duce personalitatea animală la moarte completă Se pare că nu sunt necesare dovezi mai elocvente în favoarea propoziției că există trei etape principale ale bunăstării care sunt de fapt accesibile unei persoane, legate de cele trei momente principale ale existenței sale - vegetativ sau pur fizic, animal sau semi -psihic, și propriu-zis uman sau spiritual Desigur, împotriva

distincției absolute dintre senzațiile și sentimentele fizice, semipsihice și pur mentale, se poate obiecta că în orice bunăstare există momente fizice și psihice: în plecarea proprietății celei mai grosolane, materne, ca Ei bine, este momentul, există un moment de "mental , la Creierul și alte organe "fizice" ale unei persoane lucrează pentru cea mai înaltă activitate spirituală Dar nu se poate nega, totuși, că corelarea unuia și a celuilalt moment în diferite Forme de activitate este diferită; și chiar se poate presupune a priori că, dacă într-un proces există două momente sau două laturi diferite, atunci este posibil ca fiecare dintre ele să predomine și apoi să fie mai mult sau mai puțin complet echilibrat Între timp, diferența dintre momentele mentale și fizice din activitatea umană, indiferent de modul în care este interpretată relația lor reciprocă, nu este negata de nimeni, nici măcar de cei mai extremi materialiști Distragere treptată și inevitabilă a simțurilor umane Biblioteca "Runivers" Г Р despre Т ъ de la baza lor inițială - Funcțiile fizice, din Funcțiile, nevoile și interesele organismului său fizic, este unul dintre pilonii principali în construirea conceptului de al patrulea, nivel ideal de bunăstare, absolut spiritual, care presupune detașarea completă a energie mentală din trupul său, Instrumente fizice cărora le tratează indiferent, disprețuitor și chiar uneori, după cum am văzut, direct ostile deja la a treia etapă a "activității spirituale" care este cu adevărat accesibilă unei persoane Perspectiva și idealul energiei absolute a sentimentului de sine, cu detașarea completă a spiritului de corp, apar în mintea umană destul de natural, pe baza experienței interne și externe, adică inductiv, ca să spunem așa progresul, iar pe de altă parte, cunoscând infinitatea teoretică a oricărei mișcări în natură, dacă aceasta nu întâmpină obstacole, sau dacă obstacolele sunt accesibile eliminării, mintea umană nu poate permite ca dezvoltarea "detașării spirituale" să se oprească la jumătate și brusc rupe Dacă superioritatea spiritului și a conștiinței de sine asupra organismului este deja afirmată cu atâta succes în limitele organismului însuși, atunci de ce să nu admitem că această victorie evidentă și reală a spiritului asupra opoziției corpului și asupra limitărilor instrumentele sale este doar o etapă de tranziție către o renunțare completă la aceste instrumente și către o asemenea plinătate a stăpânirii de sine a spiritului, care exclude deja posibilitatea oricărei lupte, orice amestec și reacție? Aceasta este originea necondiționat legitimă, logică și psihologică a ideii unui nivel superior de bunăstare, după toate probabilitățile accesibil unei persoane, ca personalitate pur spirituală, nemailimitată de reveniri la existența animală și vegetală, ci absolut liber şi renunţat la toate condiţiile fizice ale fiinţei Etapele dezvoltării sentimentelor umane nu sunt, evident, altceva decât o scară ascendentă a libertății treptate și din ce în ce mai mari Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE dorința voinței unei persoane dintr-o sarcină pur conservatoare - protecția integrității și inviolabilității corpului său Dependența completă a sentimentelor de această sarcină în prima etapă și creșterea independenței și apoi ostilitatea sentimentelor lor față de această sarcină în etapele următoare inspiră involuntar ideea că limita și sfârșitul mișcării vor fi independența absolută, plenitudinea infinită de detașare și libertate, adică beatitudine supraumană și supraorganică Această psihologie naturală a sentimentelor oferă o bază solidă pentru definirea granițelor și formelor de eudemonism în evaluarea scopurilor subiective ultime ale activității umane Evident, patru categorii principale de eudemonism sunt teoretic posibile, în funcție de nivelul

de sentiment de sine în care acesta plasează centrul de greutate și adevăratul sens al existenței umane Într-adevăr, în ceea ce privește fiecare zonă a bunăstării, se poate presupune că este reală, fundamentală, iar toate celelalte sunt o înșelăciune, un miraj sau o ficțiune Cu toate acestea, înainte de apariția unor învățături care pot purta numele de etică și, în special, eudemonistă, conștiința de sine a unei persoane trece prin mai multe etape naturale de dezvoltare La nivelul cel mai de jos și cel mai naiv, unei persoane trebuie să i se pară că tot ceea ce face și poate face în mod conștient ar trebui să fie îndreptat doar spre păstrarea ființei sale organice, a vieții sale în sensul cel mai material și imediat al cuvântului Conștiința lui de sine se naște atunci când tocmai a ieșit învingător din lupta sa crudă, pur fizică, pentru existență - cu forțele naturii și cu alte ființe vii, când este încă înconjurat de tot felul de pericole materiale și trebuie să-și dirijeze cea mai vie atenție la găsirea mijloacelor să se hrănească, să-și protejeze corpul de foame, frig și tot felul de dușmani vizibili și invizibili ai vieții sale Cea mai înaltă activitate a spiritului îi este inaccesibilă, iar funcțiile animalelor - percepția, mișcarea, lucrul creierului - sunt complet date suntem în slujba sarcinilor existenței vegetative, obținerea hranei, aprovizionarea cu căldură etc Singura fericire imaginabilă în acest stadiu este plinătatea saturației, normalitatea tuturor funcțiilor corpului, plinătatea senzațiilor de căldură și lumină, pace și relaxare dintr-o luptă pur fizică cu natura și, în paralel, eliminarea suferinței asociate cu nemulțumirea celor mai materiale dorințe și instincte și cu încălcarea celor mai fundamentale norme ale existenței fizice Deasupra acestui ideal gândul nu se poate ridica la început Nici măcar nu este capabil și nu are timp să înțeleagă farmecele mișcării, percepției și considerării ca funcții independente ale organismului, în afara sarcinii originale, utilitare, de a păstra organismul de la moarte și de a-și continua existența, căreia îi servesc încă pe deplin Dar apoi vine conștiința unei anumite siguranțe în cele mai importante nevoi materiale Este timpul liber, poate uneori sațietate Forța acumulată în exces necesită exercițiu și manifestare Începe dezvoltarea celei de-a doua, animale Forme de sentiment de sine *) Mișcarea și percepția devin uneori, dintr-un simplu mijloc, un scop în sine, o sursă de bunăstare deosebită, superioară, deși pur animală Atunci când o persoană aflată într-un stadiu inferior de dezvoltare, precum animalele, caută instinctiv în jocuri, alergări, simulări de luptă etc , satisfacerea nevoii de mișcare, i e cheltuirea unui exces de forță, iar în cânt, decorarea corpului, etc - satisfacerea nevoii unei percepții mai perfecte, atunci încă nu există semne ale unei viziuni speciale asupra lumii O nouă viziune asupra lumii se manifestă atunci când o persoană preia organizarea corectă a mișcărilor, percepțiilor și lucrului creierului său sub forma unei creșteri a satisfacției pe care le aduc, pentru că prin aceasta demonstrează *) Sperăm că cititorul va înțelege că înfățișăm aici nu o schemă istorică strictă, ci o schemă istorică ideală sau ideală a dezvoltării perspectivei unei persoane asupra lumii ·   pentru prima dată, că le-a recunoscut valoarea independentă și a început să le pună pe picior de egalitate, iar apoi mai presus de plăcerile asociate cu bunăstarea vegetativă inferioară a corpului În această etapă se nasc dansuri, jocuri organizate, se creează primele instrumente muzicale etc Încă o nouă viziune asupra lumii se manifestă în acea etapă de dezvoltare când o persoană, după ce a atins o anumită sofisticare a activității sale

pur animale, începe să înțeleagă semnificația ei generală, non-individuală și își găsește satisfacție în implementarea acelor sarcini obiective la care percepția sa , mișcarea și munca creierului sunt direcționate,- când începe să se bucure de frumusețea naturii, de combinațiile de lumină și sunet de impresii, indiferent de scopul utilitar de a-și exercita organele și forțele, când începe să creeze și să reconstruiască el însuși lumea pentru a-și satisface nevoia nou apărută - de a servi ideilor, atunci când creează arhitectură, muzică, poezie, ca artă Și totuși o viziune nouă și mai înaltă a lumii, când, nefiind satisfăcut deplină de idealurile sale obiective în forme concrete de creativitate, începe să viseze la o satisfacție absolută dincolo de limitele lumii materiale și ale existenței pământești și creează imagini ale religiei, abstracția filozofiei și primele formule ale științei menite să înțeleagă iulie încă neînțeles sensul și structura universului Aceste patru viziuni posibile și care apar succesiv asupra lumii sunt primii germeni ai celor patru categorii principale de eudemonism Dar ei înșiși nu le compun încă Am spus că fiecare sistem de eudemonism, ca doctrină, este legat de presupunerea că o singură formă de sentiment de sine este adevărată, reală, iar restul sunt imaginare În plus, eudemonismul este un concept care exprimă direcția moralității, adică teoria conștientă a comportamentului În consecință, a început dezvoltarea eudemonismului, precum și a moralității în sine Biblioteca "Runivers" N, GROT Se găsește numai atunci când în conștiința de sine a unei persoane toate cele patru viziuni asupra lumii sunt deja date în diferența lor, când există deja rudimentele religiei, filosofiei și științei, prin care problema este pusă mai întâi destul de conștient Doar atunci când o persoană se înțelege pe sine ca o ființă ideală, stabilindu-și în mod conștient obiective și căutând modalități de activitate care să depășească limitele ființei pur individuale, ca o ființă care își controlează activitatea, își discută sarcinile și este capabilă să le realizeze în mod conștient, atunci - și numai atunci - face o morală ca teorie și set de reguli de comportament În același timp, începe alegerea conștientă a uneia sau alteia Forme de activitate, sub forma realizării celei mai mari satisfacții a nevoilor individului și, odată cu aceasta, în învățăturile despre comportament apar diverse Forme de eudemonism Desigur, morala naturală, ca una sau alta viziune asupra lumii, chiar instinctivă, poate fi găsită chiar și în obiceiurile și obiceiurile animalelor, și nu numai ale oamenilor primitivi, dar morala reală este o doctrină și un sistem și apare numai cu apariția religiilor, ca primă etapă generalizările și formularea conștientă a întrebării scopurilor vieții Deci, deși toate cele patru categorii principale de eudemonism sunt potențial încorporate în dezvoltarea treptată a viziunii asupra lumii a omului primitiv, dar eudemonismul, ca direcție a moralității, apare pentru prima dată doar pe baza antagonismului acestor inițiale, deja gata- făcut viziuni asupra lumii Și iată direcțiile sale principale: Tot ce este pământesc este imperfect Oamenii mor fără să fi atins satisfacerea dorințelor și nevoilor lor; prin urmare, viața pământească este o tranziție către cer Acolo, și numai acolo, trebuie să cauți plenitudinea satisfacției, plinătatea fericirii și a beatitudinii Dar perspectiva vieții de apoi și a vieții cerești nu este ceva necondiționat sigur, este doar o speranță Plenitudinea satisfacției spirituale este realizabilă pe pământ Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE lѢ, cu un anumit aranjament rezonabil al vieții În consecință, fericirea cea mai înaltă, fără îndoială reală, este tot aceeași pământească, deși spirituală,

pentru că orice altceva în viața pământească este prea trecător și fragil - Dar ce este satisfacția spirituală? - Este doar satisfacerea nevoilor naturale ale individului, adică animal Bucurându-se spiritual, o persoană își satisface setea de existență individuală, de exercitarea forțelor și energiilor sale Cea mai înaltă fericire este plinătatea și exercitarea normală a forțelor vitale Exercitarea fortelor vitale? Dar când sunt resimțite forțele vitale cel mai deplin, cel mai realist? - Când toate nevoile corpului sunt satisfăcute, când armonia funcțiilor corpului este realizată Orice altceva este o amăgire a simțurilor, un produs al imaginației Singurul lucru real este viața corpului, plenitudinea și intensitatea senzațiilor sale Acestea sunt cele patru puncte de vedere principale ale teoriilor originale ale comportamentului Dezvoltarea lor, așa cum sperăm să confirmăm mai târziu din punct de vedere istoric, este parțial opusă ordinii de dezvoltare a viziunii naturale asupra lumii Cel puțin eudemonismul din ultimă categorie, ca doctrină conștientă bazată pe negarea valorii satisfacției spirituale și pe recunoașterea speranțelor iluzorii pentru o existență diferită, mai bună, apare relativ târziu; dimpotrivă, visele de fericire dincolo de mormânt sunt, fără îndoială, prima formă de eudemonism conștient care se găsește în cele mai primitive religii Din punct de vedere psihologic, acest lucru poate fi explicat prin faptul că Formele inferioare ale eudemonismului sunt rodul dezamăgirii și al îndoielii cu privire la atingerea Formelor superioare de fericire și beatitudine; iar idealul celei mai înalte beatitudini de dincolo de mormânt este, la rândul său, primul impuls către construirea unei teorii a moralității, adică comportament îndreptat în mod conștient către realizarea unei sarcini înalte și dificile Cu toate acestea, principalele categorii de eudemonism indicate de noi nu sunt încă toate formele tipice posibile ale acestuia În i-x, Biblioteca "Runivers" N GROT se poate presupune că cele patru categorii principale de eudemonism pot fi reduse la două clase principale: până la urmă, în două categorii de eudemonism, predomină ideea de bine spiritual, în celelalte două - binele materialului, fizic , și gândim, în al treilea rând, și la idealul sintezei sau integrării acestor două Forme generale de eudemonism într-una singură - în teoria compatibilității și armoniei complete a bunăstării spirituale și materiale a individului În , fiecare dintre cele patru categorii principale de eudemonism, la rândul său, admit două ramificații particulare: sentimentele, după cum am văzut, sunt indicatori de satisfacție și nemulțumire a voinței Ce este mai important: să cauți satisfacție și să lupți pentru plăcere sau să eviți nemulțumirea și suferința? Ce este mai real plăcere sau durere? Ce este pozitiv și ce este negativ: ar trebui să fie recunoscută plăcerea doar ca absență a durerii, sau, dimpotrivă, suferința ca doar absența plăcerii și nevoia ei nesatisfăcută? Evident, fiecare categorie principală de eudemonism indicată poate avea două forme principale: pozitivă și negativă În fiecare zonă a bunăstării, sarcina comportamentului poate fi pusă în două moduri: fie scopul este de a obține o satisfacție completă, fie întreaga sarcină este doar de a elimina nemulțumirea într-o anumită zonă de bunăstare, recunoscut ca fiind cel mai real, i e în domeniul bunăstării - vegetal, animal, uman și, ca să spunem așa, divin De aici și posibilitatea, pe de o parte, a trei forme noi, generalizate și generice de eudemonism - materialist, spiritualist și sintetic; pe de altă parte, opt soiuri particulare, diferențiate ale acestuia Toate aceste noi (conform definiției noastre) forme de eudemonism pot fi exprimate în felul următor: D) Sarcina vieții și a comportamentului este, în general, satisfacerea completă a

nevoilor organismului - vegetal și animal și eliminarea tuturor nemulțumirilor sale, deoarece Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE spre satisfacția și nemulțumirea organismului și a instinctului său de a fi, toată bunăstarea lui este redusă) Sarcina vieții și a comportamentului este satisfacția spirituală și eliminarea nemulțumirii spirituale, adică plinătatea bunăstării spirituale în acest secol și în viitor, pentru satisfacerea bunăstării organice și fizice este o fantomă și un vis inactiv Nimic altceva decât răul și suferința provine din îndeplinirea acestei sarcini) Sarcina vieții și a comportamentului este de a reconcilia nevoile organismului fizic și ale personalității spirituale, de a atinge plenitudinea fericirii și a fericirii, pământească și cerească, fizică și spirituală, iar această sarcină este complet fezabilă cu o anumită organizare rezonabilă de comportament Așa sunt, ca să spunem așa, formele integrate ale eudemonismului Diferențierea celor patru idealuri de bază ale fericirii duce la rândul său la formarea a opt învățături mai particulare: I Completitudinea existenței fizice, vegetative, a unui organism este singura sarcină reală a activității umane; totul este prea nesemnificativ, slab și iluzoriu pentru a oferi unei persoane fericire și satisfacție adevărată Dar aici există două posibilități: Plăcerea fizică, ca semn al satisfacției complete și intense, este singurul scop demn al vieții și al comportamentului Plăcerea fizică este o fantomă Satisfacția nevoilor este de neatins, setea de plăcere este nesățioasă, iar îndeplinirea acestei sarcini duce doar la suferință și boală Suferința este mult mai reală decât plăcerea Întreaga sarcină este de a evita suferința fizică limitând nevoile, distrugând dorințele II Satisfacția pur fizică este brută și fragilă Nu dă fericire Există o altă satisfacție, mai subtilă și de durată - în plăcerile, deși animale individuale, dar mentale, și în eliminarea organicelor Biblioteca "Runivers" N GRO T ъ nemulțumire de acest ordin superior Dar și aici sunt posibile două perspective: I Cele mai înalte plăceri ale animalului uman sunt percepția, mișcarea, gândirea Aceste plăceri sunt absolut reale Ele trebuie căutate, trebuie să lupți pentru ele, bucurându-te de natură, de viață, de percepția schimbării nesfârșite a fenomenelor, de propria mișcare în mijlocul schimbării universale, de predarea celor mai înalte pasiuni și de munca creierului Toate aceste plăceri superioare sunt o fantomă Pasiunea și entuziasmul sunt sursa nenumăratelor suferințe Mai bine este pacea și abstinența, o atitudine nepasională și echilibrată față de lume Virtutea este mai bună, ca instrument de luptă împotriva patimilor și ca mijloc de a evita tot felul de neliniște și nenorociri III Fiecare satisfacție din lumea aparențelor este fantezie Fiecare vis de fericire individuală, fenomenală, este absurd Singurul lucru care satisface în această viață este contemplarea nesemnificației sale, această înălțare la ideal, această cunoaștere a esenței lucrurilor, pătrunderea în natura lor intimă Dar chiar și aici sunt posibile două puncte de vedere: Fericirea pătrunderii dincolo de limitele mișcării, schimbării, fenomenelor instabile, în lumea idealului este disponibilă unei persoane Cea mai înaltă fericire pământească este contemplarea frumuseții, a legilor eterne ale ființei, a esențelor și ideilor lucrurilor, înțelegerea și punerea în aplicare a normelor eterne de frumusețe, bunătate, armonie Toate aceste plăceri superioare, pur spirituale, sunt reale Omul este înconjurat de mișcare și schimbare și nu poate pătrunde dincolo de ele El este incapabil să înțeleagă și să îmbrățișeze adevărata natură a lucrurilor, esența și legile lor, deși numai pentru aceasta ar merita să ne străduim Toate încercările de a pătrunde dincolo de Fenomenal nu duc decât la suferință, la o

conștiință mai intensă a nemulțumirii și a nesatisfăcătorului voinței Fericirea, relativă, este realizabilă numai prin abstinența completă de la orice cunoaștere și activitate, prin educarea Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE lipsa de pasiune absolută a sufletului, care realizează idealul de pace senină și indiferență IV A visa la satisfacție în viața pământească, umană este în general absurd Pe pământ, omul nu întâlnește decât suferință Toate plăcerile și plăcerile ordinii pământești sunt ficțiune, toată satisfacția din această lume este un vis inactiv Viața pământească este doar un test, o etapă de tranziție către alta, cerească, singura esențială, pentru că în această lume totul este Fenomenal, totul este o fantomă, mișcare și schimbare Dar chiar și aici, totuși, două puncte de vedere sunt posibile: Viața viitoare promite satisfacție adevărată, completă și absolută, cea mai înaltă și singura fericire reală Întreaga sarcină este să vă pregătiți în mod adecvat pentru aceasta, să îndurați o încercare dificilă, să meritați cea mai mare recompensă pentru răbdare, să salvați în sine ceea ce este cel mai bun, cel mai înalt, care este singurul lucru real al unei persoane - acel început care va fi fericit - a salva dijiuy Existența viitoare este doar o continuare a prezentului Adevărata esență a omului este voința de a trăi, de a fi Satisfacția cu ea nu este niciodată posibilă Organismul și personalitatea pământească sunt ele însele numai produse ale acestei voințe de satisfacție care caută și nu atinge niciodată, produsul încarnării sale libere și libere Fericirea, relativă, stă tocmai în mortificarea completă a acestei voințe, care tânjește după întrupare și nu dobândește nimic ce poate fi îndepărtat, care este însăși esența ființei, a suferinței Desigur, fericirea unei persoane este dincolo de lumea fenomenelor, dar nu în beatitudinea imaginară a satisfacției personale, ci în singura beatitudine posibilă a lipsei de voință, mortificarea absolută a însăși setea de existență personală Idealul este scufundarea absolută în neant, moartea nesfârșită a individului Acestea sunt cele mai importante și tipice, strict diferențiate din punct de vedere psihologic Forme de eudemonism Cititorul a învățat deja, desigur, în definițiile pe care le-am făcut, cunoscute Biblioteca "Runivers" N GROT istorice, foarte vechi și stabile Forme ale opt viziuni etice asupra lumii exprimate în termeni Hedonism (scopul vieții este plăcerea fizică) Cinismul (scopul vieții este eliminarea fizicului Danii, mortificarea nevoilor trupului) - Epicureismul (scopul vieții este plăcerea mentală, satisfacerea pasiunilor) Stoicismul (scopul vieții este mortificarea patimilor, virtutea este ca abstinența și reținerea de sine) Platonismul (scopul vieții este o ființă pământească ideală) formarea, cunoașterea ideilor lucrurilor, frumusețea și armonia lor și implementarea acestor idei în activitatea umană și în organizarea lumii) Scepticism (scopul vieții este neînfricarea absolută) ste, abstinența de la orice cunoaștere și activitate) ' Creștinismul (scopul vieții este mântuirea sufletului și fericire) Budism (scopul vieții este mortificarea absolută voință, inexistență absolută, nirvana) Dacă ne întoarcem acum la trecerea în revistă a Formelor mai generale și mai integrate ale eudemonismului indicate anterior, atunci ne amintim și de unele dintre binecunoscutele Forme istorice ale viziunilor etice asupra lumii: Aristotelismul a fost o încercare de a realiza cea mai largă formă sintetică de eudemonism (Scopul vieții este plinătatea satisfacției spirituale și materiale) Învățătura lui Socrate a fost cea mai veche formă de eudemonism spiritualist, în care s-au contopit idealurile fericirii spirituale pe pământ și în cer - Doctrina lui Democrit a fost una dintre cele mai vechi forme de eudemonism

materialist Negarea vieții de apoi a condus inevitabil la idealul satisfacției complete a personalității animale (εύΘυμία, εύ έςτώ), de altfel, în învățătura morală a lui Democrit Gedo   Õ nismul și epicureismul nu sunt încă diferențiate, așa cum în învățătura lui Socrate platonismul și eudemonismul moralei creștine nu sunt încă diferențiate Cele patru forme inițiale de eudemonism sunt întruchipate în principal în învățăturile religioase și viziuni naționale și etice asupra lumii: I Religia persană (Zoroastru) conținea etica fericirii cerești ca ideal, dar într-un sens mai general decât etica creștină și budismul >*- Confucianismul în China a fost, după cum se știe, fi-losofia plinătății satisfacției spirituale pământești ✓ - Viziunea etică asupra lumii a grecilor, exprimată în mitologia lor, a fost întruchiparea ideii și idealului de satisfacție completă individual-animal, așa cum demonstrează clar ideile lor despre viața zeilor - Viziunea etică asupra lumii a unor popoare semitice (fenicieni, babilonieni) întruchipează idealul celei mai complete satisfacții materiale, senzuale, așa cum o confirmă unele trăsături ale concepțiilor religioase ale acestor popoare*) Astfel, dacă deocamdată lăsăm deoparte succesiunea istorică a sistemelor și tendințelor eudemonismului și ținem cont doar de clasificarea lor logică, în funcție de amploarea idealurilor și fără nicio evaluare - deocamdată - a demnității lor, atunci vom obţine următoarea schemă: *) Nu strică să remarcăm că am dat aici doar câteva exemple ale formelor originale de eudemonism Au existat multe religii și viziuni populare asupra lumii și este nevoie de un studiu special pentru a le clasifica pe deplin Mai mult, nici o viziune populară religioasă și etică asupra lumii nu a fost și nu putea fi o formă pură de eudemonism; toate erau un amalgam de idealuri pământeşti şi cereşti de fericire Se poate vorbi doar de tendința predominant eudemonistă a acestor viziuni asupra lumii N GROT Forme diferențiate: Forme primare: Forme integrate: S Idealul plăcerii senzuale (hedonism) O eu O fa sunt cam eu w o eu E tr> Idealul de a ucide senzualitatea (cinism) S in l fa tz sunt cam eu eu L> Fa' eu oh Idealul deplinătăţii plăcerii mentale sau animale (Epicureism) S * fa Ü l o fa i o G·· O s Idealul de a înfrâna aspirațiile și pasiunile animalelor, i e ideal animal nepatimire (stoicism) O eu ESTE* fa S O eu Idealul satisfacției spirituale în contemplarea și întruchiparea frumuseții, adevărului, bunătății (platonism) Idealul abstinenței spirituale deplină și al liniștii complete (scepticism) Idealul beatitudinii spirituale ale vieții de apoi a ființei absolute (creștinismul) Idealul mortificării complete a voinței de a trăi și atingerea beatitudinii inexistenței (budismul) s O eu Asa de O E O În cazul în care o' sunt cam fa u S fa o si eu oh eu oh fa eu O eu O   Aceste cincisprezece forme majore de eudemonism, odată apărute, se repetă constant în istoria conștiinței de sine umane și îmbrățișează fără îndoială toate perspectivele esențiale pentru fericirea și satisfacția individului Dar ar fi o greșeală să credem că ele epuizează în cele din urmă toate sistemele etice care au apărut vreodată și sunt accesibile imaginației, în măsura în care pot fi recunoscute drept "Forme tipice" ale eudemonismului O altă împărțire este posibilă, precum și o combinație de sentimente, dacă le considerăm ca bază pentru unul sau altul ideal al fericirii, care este scopul explicit sau ascuns al existenței și activității umane În consecință, în evoluția ulterioară a sistemelor morale, odată cu dezvoltarea susceptibilității nervoase și emoționale a oamenilor, în legătură cu complicarea vieții societății,

precum și cu aprofundarea conștiinței de sine a individului, ar trebui să existe apar idealuri noi, mai complexe și mai fin împărțite pentru a satisface voința și a elimina și nemulțumirea ei, adică noi idealuri de fericire și beatitudine și, odată cu ele, forme noi, mai speciale, de eudemonism A determina teoretic și, ca să spunem așa, a priori, toate aceste ramificații particulare ale idealurilor fericirii este absolut de neconceput Nicio imaginație cea mai înflăcărată nu poate prevedea acele combinații capricioase de sentimente mai rafinate, care pot apărea conștiinței personalităților umane, infinit diverse în structura lor spirituală, în condițiile mereu schimbătoare ale dezvoltării culturale, posibilele fundamente ale vieții morale activități Adevărata sarcină a oricărei clasificări științifice este de a găsi un astfel de principiu care să fie în concordanță tocmai cu legea de bază a oricărei dezvoltări - infinit, posibilă fragmentare, combinații și abateri individuale Această clasificare este cea mai ideală și naturală, sub care orice fenomen individual dat și nou descoperit se va potrivi inevitabil chiar și atunci când Întrebări de filosofie, KN IJ Biblioteca "Runivers" N GROT a apărut mult după apariția clasificării în sine *) Prin urmare, sarcina analizei noastre finale, în acest capitol, va fi să arătăm doar câteva dintre modalitățile de diferențiere și integrare ulterioară a acestor Forme principale de eudemonism și în niciun caz nu ne propunem scopul de a epuiza toate manifestările sale posibile Ele pot fi într-o zi epuizate de însăși istoria omenirii, procesul de creație spirituală a ei, dacă doar există limite ale istoriei și ale proceselor ei creative În primul rând, să remarcăm, totuși, că nu toate formele principale de eudemonism pe care le-am indicat sunt în mod egal supuse unei diferențieri și diviziuni ulterioare Dacă luăm doar cele patru categorii principale de teorii eudemoniste pe care le-am indicat, cu ramificațiile lor duale, atunci nu este greu de înțeles că idealurile extreme ale satisfacției pur materiale și ale celei mai înalte beatitudini cerești sunt cele mai puțin accesibile pentru o izolare ulterioară, deși pentru cu totul alte motive Idealul unui eudemonism inferior, organic, îmbrățișează o sferă atât de îngustă și mizerabilă a sentimentelor, încât aparent nu există unde să meargă mai departe decât diferențierea pe care am indicat-o în conceptele de hedonism și cinism Bucurați-vă *) Acest lucru este recunoscut și de Ed Hartmann, care, în lucrarea sa extinsă Phãnornenologìe des sittlichen Bewusstseins Prolegomena zu jeder kûnftigen Ethik Berlin, (XXIV -), primește o sarcină asemănătoare cu a noastră "Hier kam es", spune el, "nur auf Vollstãndigkeit der principiei! mõglichen Formen des sittlichen Bewusstseins, nicht aber auf vollstândige Berichterstattung über die historisch wirklich gewordenen Formen desselben an, uni so mehr als letztereseh ten rein und ungemischt auftreten " (VI) Din păcate, clasificarea lui Hartmann nu are valoare științifică, deoarece suferă de o lipsă de unitate de principiu și pune într-un plan sau o perspectivă puncte de vedere complet incomensurabile: motive subiective, scopuri obiective și fundamente absolute ale moralității În consecință, zecile de "Moralprincipien" diverse descoperite de el adesea nu se exclud reciproc, iar unele dintre ele sunt inevitabil combinate într-un singur sistem Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE ideile purului fizic reprezintă atât de puțină varietate și sunt atât de organic legate între ele, încât idealul hedonismului nu mai poate fi subdivizat În același mod, dacă idealul activității vieții este eliminarea durerilor și suferințelor fizice, atunci această sarcină nu poate fi diferențiată în continuare, căci cel care se teme de durerea fizică se teme de

orice: întregul punct este în intensitate și nu în calitate - la fel ca în câmp plăcerile trupeşti Dar această diferență de intensitate este deja o întrebare complet subiectivă: un hedonist este mai capabil să se bucure de senzațiile gustative, altul de sex și așa mai departe În același mod, unui cinic (în sensul original, grecesc antic) se va teme mai mult să sufere de nemulțumirea nevoilor gustative - și le va plictisi, celălalt - de nemulțumirea față de nevoia de căldură și pace și va eradica acest lucru nevoie și așa mai departe că hedonismul și cinismul, ca doctrine, nu au primit o dezvoltare istorică ulterioară și în istoria moralității, după cunoscutele școli socratice, nu au avut un singur reprezentant major, deși în viață aceste două viziuni asupra lumii găsit și, probabil, va găsi mulți adepți pentru o lungă perioadă de timp de acum încolo Primul se explică tocmai prin sărăcia și mizeria idealurilor, al doilea prin accesibilitatea și vizibilitatea lor generală extremă Pe de altă parte, este destul de clar că perspectiva fericirii cerești nu permite, deși din alte motive, diferențieri deosebite distincte Adevărat, dacă comparăm învățăturile lui Hristos cu învățăturile urmașilor Săi, atunci - învățăturile despre viața de apoi a diferitelor confesiuni creștine, teologi creștini, secte și filozofi; iar pe de altă parte, pentru a compara învățăturile vechilor budiști despre Nirvana cu învățăturile ultimilor pesimiști, chiar și Schopenhauer, se va obține o imagine destul de diversă a învățăturilor despre fericirea vieții de apoi și a inexistenței Dar din moment ce totul este aici - ha- * Biblioteca "Runivers" n GROT un dat, o presupunere, un vis, apoi doctrina raiului și iadului a fost întotdeauna mai mult sau mai puțin nedefinită, iar adevăratele rădăcini ale diferitelor tipuri particulare de eudemonism ceresc ar trebui căutate în ideile oamenilor despre Formele de beatitudine pământească realizabile în mod realist Nicio imaginație nu este capabilă să deseneze o asemenea imagine a bucuriilor cerești de a fi sau a neființei (Nirvana), ale căror culori nu ar fi împrumutate în întregime din singura lume a senzațiilor și sentimentelor pământești accesibilă acestei "imaginații" Cu toate acestea, vom reveni și mai modern la cea mai instructivă, doctrină creștină a fericirilor Transformările sale, cel puțin în limitele propovăduirii lui Hristos și a Sf Pavel și înainte de scrierile lui Toma de Aquino, desenează foarte instructiv subiectivitatea construcțiilor minții umane în acest domeniu Nicio imaginație umană nu poate merge mai sus decât ceea ce a dat Isus Hristos în învățătura Sa despre "fericire" Orice încercare de a depăși această limită duce la degenerare În mod similar, încercările sunt zadarnice, într-un alt domeniu, de a depăși învățăturile lui Buddha despre Nirvana Visele lui Schopenhauer și Hartmann despre auto-mortificarea lumii sunt aceeași denaturare urâtă a învățăturilor originale ale budiștilor, ca și teoriile teologilor medievali, din genul lui Toma d'Aquino, despre fericirea contemplării vieții de apoi a vieții de apoi tortura crudă a păcătoșilor, este o denaturare grosolană a învățăturilor lui Hristos Construcția filozofică rațională nu are nicio posibilitate de a pătrunde în domeniul credinței religioase, nu pentru că este lipsită de dreptul de a critica, ci doar pentru că nicio inducție și deducție logică în acest domeniu nu este capabilă să înlocuiască sentimentul viu și Fantezia Eudemonismul de ordinul al patrulea cel mai înalt este: fie o credință profundă în fericirea eternă ideală a vieții de apoi, a cărei formă nimeni nu o poate imagina în mod concret, fie o credință nu mai puțin profundă în fericirea eternă a inexistenței, ceea ce este și mai dificil a se îmbrăca în imagini reale Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE Cu toate

acestea, nu mai puțin se poate spune că cele două Forme de eudemonism din a patra, cea mai înaltă etapă, nu se pretează la o diferențiere logică ulterioară, nu prin sărăcia conținutului idealurilor lor corespondente, ci, dimpotrivă, datorită lor bogăție infinită și absolută, greu de imaginat pentru o oaie cu minte limitată, culmile acestor idealuri Având o anumită premoniție a unei alte existențe și a bucuriilor corespunzătoare acesteia, o persoană nu poate îmbrăca această premoniție în imagini distincte ale contemplației: orice încercare de a risipi ceața coboară idealul de pe piedestalul său înalt și îl îmbracă în hainele unor senzații care nu corespund pentru el, aspirațiile și sentimentele inerente existenței pământești limitate a individului Pentru-το dintre cele două categorii rămase de învățături eudemoniste, fiecare este deschisă diferențierii ulterioare a Formelor; dar în timp ce perspectivele posibilelor direcții speciale ale eudemonismului de ordinul doi (animal sau psiho-organic) sunt încă extrem de limitate, formele posibile de eudemonism de ordinul al treilea (spiritual sau uman) sunt infinit de diverse De aceasta ne vom convinge acum dintr-o analiză psihologică ulterioară Epicureismul, în spiritul său, este o doctrină care propovăduiește preferința pentru plăceri mai înalte, mai subtile - inferioare, grosolane Epicureismul în noua filozofie, spre deosebire de hedonismul grosier, a găsit de mai multe ori noi adepți Este suficient să ne amintim de Gassendi și de asociații săi din secolul al XVII-lea, materialiștii francezi din secolul al XVIII-lea (Helvetius) și morala materialismului germano-italian în secolul prezent Nu vom examina acum în detaliu soarta istorică a epicureismului în noua filozofie Dar rețineți că această formă de eudemonism poate fi diferențiată psihologic în patru direcții Plăceri mai înalte și mai subtile: acestea sunt I) intelectuale,) estetice (distingem plăcerile estetice pur subiective și egoiste de plăcerile profund obiective și complet altruiste Biblioteca "Runivers" N GROT b încântare și satisfacție artistică),) volitivă și) cinetică (asociată cu mișcarea, cu activitatea externă) Această clasificare este legată de împărțirea psihologică a patru momente din interacțiunea mentală a lumii umane - momente:) percepția obiectivă (reprezentare),) percepția subiectivă (sentiment),) acțiune subiectivă (mișcare voliționată internă),) acţiune obiectivă (mişcare externă) *) Acum, dacă ne adâncim mai aproape de idealurile diferitelor epicurieni antici și noi, atunci în unii va fi tocmai preponderența momentului intelectual, în alții - esteticul, în al treilea - ideea celui mai înalt valoarea placerilor asociate cu exercitarea fireasca a vointei (predicarea legitimitatii patimilor: Helvetius); în al patrulea rând, este ușor de observat dominația idealului plăcerilor pur cinetice (epicureismul atletic modern, întâlnit mai ales la englezi) La fel, idealul echilibrului stoic și al ecuanimității, în măsura în care stoicismul și-a găsit ecou în noua filozofie, a priori permite diferențierea în cele patru direcții indicate, fiind o predică a abstinenței și statorniciei: i) în domeniul creierului sau mentalului munca,) în domeniul impresionabilității și sensibilității,) în domeniul voinței și) în domeniul comunicării active cu lumea Acestea sunt idealurile de: i) ecuanimitate intelectuală,) liniște a contemplației,) statornicie a caracterului (nepasiune) și) imobilitate externă și calm exterior - iar predominanța fiecăruia dintre ele poate fi deja remarcată parțial în învățături ale diverșilor stoici antici **) *) Vezi o fundamentare detaliată a acestei clasificări în Psihologia sentimentelor, , capitolul ș-i **) La stoicii greci, primele două idealuri au prevalat, la romani, idealurile de

statornicie a caracterului și de calm în acțiune CH GAN E DATORIA MORALA Mai mult decât atât, diferențierea idealurilor de fericire animală, atât pozitivă, cât și negativă, nu poate merge, deoarece fiecare dintre cele patru sfere indicate ale celui mai înalt sentiment de sine animal, la rândul său, pare a fi nu mai puțin închisă și dificil de disecat decât sfera sentimentului de sine vegetativ în întregime Moralistul care recunoaște viața pasiunilor și a afectelor ca fiind deosebit de valoroase nu poate, fără a se contrazice, să recomande anumite pasiuni și să le respingă pe altele Este la fel de puțin posibil să se limiteze și să se specializeze idealul invers al impasibilitatii și caracterului de nezdruncinat, sau idealul plinătății plăcerilor estetice și așa mai departe Orice diferențiere ulterioară a sentimentelor în fiecare dintre zonele indicate de interacțiune mentală duce deja la construirea diferitelor idealuri spirituale care depășesc sarcina îngustă a autosatisfacerii voinței individual-animal Diferența dintre sferele bunăstării intelectuale, estetice, voliționale și cinetice rămâne în vigoare chiar și la nivelul activității pur psihice, obiectiv-spirituale Dar idealurile pe care personalitatea spirituală a unei persoane, renunțând la interese strict subiective (egoiste), și le poate stabili în fiecare domeniu, așa cum vom vedea acum, sunt infinit diverse, tocmai pentru că sunt idealuri obiectivate ale subiectului, pentru că înseamnă satisfacție nu individuală, ci voință generală, în măsura în care ea constituie adevărata esență a personalității spirituale a omului Dar înainte de a trece la o trecere în revistă a unora dintre posibilele diferențieri ale doctrinelor eudemoniste de ordinul trei, trebuie să remarcăm mai clar un aspect esențial care distinge în întregime întregul eudemonism al acestei categorii de cele două inferioare Eudemonismul gradelor inferioare este individualist sau fonetic În schimb, cea mai recentă critică a dezvoltat ideea de eudemonism social pentru a desemna N GRO or doctrine care, la fel ca cel mai recent utilitarism, fac ca idealul activității morale umane să nu fie individual, ci binele comun Dar conceptul de eudemonism social *) este prea îngust și greu de corect din punct de vedere logic, dacă avem în vedere ideea de moralitate, care este într-adevăr opusul eudemonismului egoist individual Cert este că așa-numitul eudemonism "social", sau utilitarism, în ideea sa inițială este o doctrină destul de potrivită pentru conceptul de eudemonism egoist individual, căci binele comun în această doctrină este doar calea și condiția (conditio sine qua) non) pentru realizarea personală, cu alte cuvinte, a unui egoism îmbunătățit și a unui epicureism complicat În general, utilitarismul în toate etapele dezvoltării sale, conform principiului nostru de clasificare, este o formă mai complexă, integrată de eudemonism, care are mai multe ramificații speciale și totuși în toate acestea este în același sau într-un alt grad include idealul de bine egoist individual Vom ajunge la o evaluare a diferitelor forme de utilitarism mai jos Deocamdată, am vrut doar să subliniem inconsecvența logică a ideea de eudemonism social - în presupusa sa opoziție la "individ" Opusul eudemonismului individual-egoist nu este așa-numitul eudemonism social, ci eudemonismul non-egoist, sau mai exact, eudemonismul antiegoist sau idealist Acest din urmă termen este legitim deoarece eudemonismul celor două ordine inferioare are o tentă materialistă și a fost întotdeauna propovăduit de materialiști (cum au fost hedoniştii, cinicii, epicurienii și majoritatea stoicilor) Rețineți că aici preferăm punctul de vedere "idealist" opus materialismului mai degrabă decât punctul de vedere "spiritual" *) Mier Hartmann: Phãnomenologie, p și urm

Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE tualistic" (recunoașterea unei substanțe speciale a sufletului), deoarece conceptul de idealism, excluzând orice materialism, este mai larg și mai bogat în conținut decât conceptul de spiritism Deși în cele mai multe cazuri eudemonismul idealist presupune o credință în substanțialitatea sufletului și în existența lui dincolo de mormânt, au existat totuși astfel de Forme ale acestuia, care, fiind ostile metafizicii materialismului, nu erau mai puțin ostile învățăturii metafizice a lui duhovnicii În acest caz, ele erau fie legate de doctrina panteistă a unității substanței cu două atribute (Spinoza), fie de doctrina empirică a cunoașterii numai a "fenomenelor" experienței externe și mai ales interne (idealismul etic englez), fie în cele din urmă, ei s-au bazat pe doctrina idealismului critic despre cognoscibilitatea nu numai a fenomenelor, ci și a formelor a priori de realitate care se dezvăluie în conștiința de sine a unei persoane (idealismul etic german) Astfel, conform fundamentelor lor metafizice, eudemonismul primelor două ordine a fost întotdeauna materialist, iar eudemonismul celor două ordine superioare a fost întotdeauna idealist, dar eudemonismul idealist poate fi, evident, la rândul său spiritualist, panteist, empiric sau pur idealist Pentru a ilustra mai clar această diferență, să o exprimăm în Formule mai detaliate: Interesele individualității animale în om nu au valoare morală Numai o viață pur spirituală, cu bucuriile ei cele mai înalte, are valoare, întrucât principiul spiritual în om există separat și independent (eudemonismul spiritualist) Interesele individualității animale nu au valoare, dar nu pentru că substanța spiritului este independentă și separată de substanță, ci pentru că viața spirituală este adevărata bob interior și cel mai înalt conținut în ființa unei singure substanțe mondiale (eudemonismul panteist) Interesele individualității animale nu au valoare Biblioteca "Runivers" H GRO T'b noi, dar nu pentru că substanța spiritului este separată și nemuritoare și nu pentru că spiritul este atributul interior și cel mai valoros al unei singure substanțe lumii - nicio substanță nu este deloc cognoscibilă - ci datorită faptului că, în experiența directă, noi găsi teren pentru recunoaștere mai înaltă, viața interioară, ostilă egoismului și intereselor pur materiale ale vieții animale și oferind cea mai mare satisfacție personalității noastre date empiric (eudemonismul empiric) Interesele individualității animalelor nu au preț; dar întrucât substanțele sunt de necognoscibil, iar fenomenele experienței sunt instabile și infinit variate, este necesar să se caute sprijin pentru ideea celei mai înalte satisfacții spirituale în formele și normele înnăscute ale spiritualului și, în special, ale organizării morale a unei persoane (critic-eudemonism idealist) Evident, la toate formele de eudemonism idealist tocmai amintite, care s-au format odată cu dezvoltarea unei noi filozofii, i e noua metafizică și teoria cunoașterii, se caracterizează printr-o trăsătură monotonă - ostilitatea față de egoism, individualism și materialism Satisfacția - fie că este vorba despre nevoile inferioare sau superioare ale unui organism ca organism - nu poate avea nicio valoare morală Omul, ca om rațional, își găsește satisfacția reală doar în viața spirituală, indiferent de ce explicație i-am da Strict vorbind, doar eudemonismul idealist poate fi recunoscut ca etic, din punct de vedere al principiului, stabilit în final de Kant și recunoscând incompatibilitatea fundamentală a moralității și egoismului, și, în consecință, a "materialismului" Din acest punct de vedere, se poate distinge, bineînțeles, între cele două tipuri principale de eudemonism - etic și fals-etic (Egoistische PseudomoraP de Ed Hartmann), care

contrastul coincide cu interpretarea corectă a contrastului lui Kant cu Gliìckselig-keitslehre (într-un sens condamnabil) şi Sittenlehre Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI IIINECESARE Dar, deși nu vom insista asupra acestui lucru, din moment ce o evaluare critică urmează, iar acum întreaga noastră sarcină este să evidențiem varietatea reală a posibilelor Forme de eudemonism Lăsând deoparte cel mai înalt eudemonism spiritualist transcendent, adică Să aruncăm o privire mai atentă la diferitele învățături despre beatitudinea vieții viitoare, despre care am vorbit deja, ce forme principale pot lua inevitabil în dezvoltarea sa istorică eudemonismul de ordinul al treilea, care face satisfacția spirituală a persoanei umane pe pământ ca un ideal comun Viața și activitatea spirituală au patru direcții principale, reprezentând o complicare a momentelor inerente existenței psiho-organice a unei persoane Aceste directii sunt: I) cognitie sau activitate mentala;) percepția artistică și creativitatea; h) activitate volitivă sau morală (în sens strict) și) activitate pur practică sau public-stată Aceste patru direcții ale activității spirituale reprezintă însă o complicație semnificativă a celor patru momente ale existenței psiho-organice, deoarece ideea de cunoaștere include, pe lângă percepție și gândire, care constituie momentul predominant, și sentimentul și voința , și o serie de manifestări externe; în același mod, ideea de percepție artistică și creativitate, pe lângă munca de simțire care predomină aici, include în mare măsură munca gândirii, voinței și organelor de mișcare; Ideea activității morale, împreună cu momentul volițional dominant, include și: munca gândirii (elaborarea de idei sau scopuri obiective), munca de simțire (fundamentarea idealurilor) și munca de obiectivare externă (activitatea în ea) sens propriu) În sfârșit, activitatea pur practică a unei organizații sociale presupune participarea gândirii, simțirii și voinței Așa se explică de ce fiecare dintre direcțiile indicate ale vieții spirituale este: I) un anumit tip de activitate și, prin urmare, comportament,) Biblioteca "Runivers" N GROT un anumit fel de satisfacție a voinței,) un anumit tip de apreciere a acestei satisfacții cu sentimentul,) manifestarea unei idei și idealuri obiective (scop și plan) Prin urmare, fiecare dintre aceste activități devine subiect de evaluare morală și este o sursă de idei speciale al comportamentului, în ciuda faptului că activitatea morală, în sens restrâns, este doar una dintre cele patru sfere În sensul rezultatelor deosebite, domeniile de activitate indicate corespund: I) știință,) art) religie,) stat și lege, i e pensiune organizata Dar toată lumea știe cât de larg cuprinde idealul general al perfecțiunii spirituale toate aceste sfere ale activității umane, adică un ideal pur moral Și de aceea, la rândul ei, fiecare clasă de activitate introduce în etică idealuri speciale de satisfacere a voinței, adică fericirea și beatitudinea personalității spirituale Idealurile de adevăr, frumusețe, bunătate și legitimitate, sau dreptate, par la prima vedere separate Dar împlinirea fiecăruia are o legătură atât de strânsă cu binele personalității spirituale, încât este involuntar tentat să caute în fiecare dintre ele pe rând relația cea mai strânsă cu acest bine, adică, să presupună în fiecare astfel de elemente sau idei particulare care ar putea exprima însăși esența acestui bine și cea mai completă și absolută satisfacție a voinței corespunzătoare acestuia Poate că o astfel de căutare este o amăgire și o neînțelegere, deoarece tărâmul real al moralității este tărâmul voinței Dar, într-un fel sau altul, astfel de căutări au fost și probabil vor fi repetate mult timp și, în consecință, eudemonismul idealist a luat cele mai diverse forme Pe cele

mai importante dintre ele ne propunem să le cercetăm Care pot fi idealurile obiective ale gândirii în aplicarea la organizarea comportamentului moral, în ceea ce privește obținerea celei mai mari satisfacții a voinței? BAZA DATORIEI MORALE) Idealul satisfacerii instinctului de adevăr interior sau ■adevăr în viața individului (Clark, Wollaston) *)) Idealul satisfacerii nevoii intelectuale de adevăr exterior în viața și activitatea individului (Rousseau, parțial L Tolstoi)) Idealul satisfacerii dorinței de libertate externă și egalitate internă, ca condiții pentru un posibil adevăr în relația reciprocă a tuturor indivizilor (idealul etic al enciclopediștilor francezi)) Idealul de a satisface nevoia mai largă de adevăr universal în lume, i e luptă pentru dreptate absolută, în plus, acest ideal general include idealurile particulare de adevăr intern și extern, egalitate și libertate Acesta este idealul unei ordini mondiale intelectuale universale (Hegel, Schleiermacher) Care pot fi idealurile sentimentului în aplicare la organizarea conduitei morale? ') Idealul de a satisface instinctul de măsură sau armonia interioară a individului (Fergusson, Wolf)) Idealul satisfacerii nevoii de completitudine artistică exterioară și armonie a vieții personale (Goethe, etica romantismului)) Idealul satisfacerii dorinței de armonie și frumusețe în relațiile diverselor personalități, i e la implementarea măsurii și a armoniei artistice în viața societății: idealul simpatiei sau simpatia armonioasă a oamenilor (Sheftesbury, Ad Smith, parțial Herbart)) Idealul de a satisface nevoia mai largă de armonie universală a lumii, i e plinătatea interiorului și exteriorului *) Citând între paranteze reprezentanții unora dintre punctele de vedere indicate în domeniul moralității, ne rezervăm dreptul de a limita oarecum aceste comparații în viitor, întrucât puține dintre doctrinele istorice ale moralității din ultimele trei secole au fost complet forme pure ale eudemonismului idealist al uneia sau alteia dintre categoriile indicate Din nou, este doar o chestiune de idealuri predominante n gro t 'v puțină dezvoltare: idealul unei ordini mondiale estetice universale (Leibniz și Schelling) Care sunt idealurile speciale ale voinței ca principiu moral cel mai înalt?) Idealul satisfacerii dorinței de armonie interioară a voinței personalității însăși, i e idealul unei conștiințe satisfăcute și calme și al sentimentului moral (Betler, Getcheson, Makintogp)) Idealul satisfacerii nevoii de manifestare externă normală și recunoaștere a voinței personale și evaluarea sa invariabil corectă: idealul unui simț satisfăcut al demnității morale (Fichte)) Idealul satisfacerii dorinței de acord și coincidență a voinței individului cu alte voințe personale: idealul realizat de iubire și compasiune (Cumberland, Schopenhauer)) Idealul de a satisface cea mai largă nevoie de unitate și solidaritate a tuturor manifestărilor de voință din lume: principiul ordinii morale mondiale (Kant) Care sunt, în sfârșit, idealurile de activitate, cât de departe are ca scop organizarea finală a comportamentului, sub forma satisfacerii voinţei, şi în ce măsură aceasta din urmă, la rândul ei, urmăreşte întruchiparea exterioară?) Idealul satisfacerii instinctului de ordine interioară în activitatea individului, idealul regularității sale interne (Spinoza?)) Idealul satisfacerii nevoii de garanție externă și recunoașterea activității organizate: idealul dreptului natural (Hugo Grotius)) Idealul de a satisface aspirațiile pentru echilibrul tuturor activităților personale: idealul de stat (Hobbes)) Idealul de a satisface o cerere mai amplă în echilibrul tuturor activităților din lume și natură: principiul și idealul organizării mondiale, sau idealul progresului

(sociologi: Comte, parțial Spencer și Guyot) În cele din urmă, toate aceste idealuri spirituale superioare Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE aptitudinile, atunci când sunt atinse, oferă o fericire mai mult sau mai puțin durabilă personalității umane ideale, adică fiecare dintre ele aduce cu sine un anumit set de sentimente complexe și stabile, reprezentând diverse forme de bucurii și beatitudine "relativă" (spre deosebire de beatitudinea "absolută", care se poate concepe numai cu detașarea completă a spiritului de condițiile materiale) Prin urmare, toate aceste idealuri, devenind bazele călăuzitoare ale sistemelor etice, dau drept rezultat o serie de Forme noi, mai speciale de eudemonism*) Am avertizat că nu visăm să epuizăm teoretic toate Formele particulare de eudemonism de "ordinul al treilea" Dar numai direcția pozitivă a sistemelor eudaimoniste din această categorie (fiecare Formă pozitivă poate presupune unele negative) **) este suficientă pentru a vedea cât de diversă poate fi diferențierea idealurilor celei mai înalte bunăstări spirituale a personalității umane Deocamdată ne-am dorit, cât se poate de clar, să lămurim poziția conform căreia sistemele eudemoniste de ordinul al treilea, fiind bazate pe o diferențiere complexă a ideilor abstracte, de care se leagă cea mai înaltă bunăstare spirituală a unei persoane, reprezintă cea mai mare varietate de Forme Acest lucru va deveni și mai clar dacă evidențiem unele dintre fenomenele de eudemonism care au apărut din integrarea unor idealuri morale mai particulare Găsim un exemplu curios de astfel de integrări în diverse forme de utilitarism Principiul general al utilitarismului este că satisfacerea individului, ca personalitate animală, este imposibilă fără unele concesii la cele mai înalte nevoi ale sale spirituale *) Aproape toate idealurile activității umane pe care le-am indicat sunt menționate ca "principii morale" separate în clasificarea lui Hartmann în Fenomenologie (vezi în special IJ Abth) **) Idealurile pozitive ale adevărului, armoniei, iubirii și drepturilor corespund idealurilor negative - eliminarea minciunilor, dizarmoniei, dușmăniei și lipsei de drepturi Biblioteca "Runivers" N GRO T ъ stym Ideea principală a tuturor doctrinelor utilitare este, desigur, în primul rând, satisfacerea nevoilor umane individuale Dar cum se poate realiza acest lucru? Calea este triplă:) Recunoașterea și satisfacerea instinctului moral de simpatie este necesară numai pentru realizarea cât mai bună a bunăstării animale a individului, de dragul folosirii lui nestingherite - beneficiile materiale ale vieții Acesta este utilitarismul mai vechi și mai deschis al școlii Bentham, reprezentând o transformare deosebită a epicureismului, ușor înnobilat de platonismul creștinizat Servirea aproapelui este doar o condiție negativă pentru o slujire mai calmă a nevoilor animalelor) Recunoașterea și satisfacerea instinctului moral de simpatie este necesară deoarece este unul dintre Factorii puternici și inevitabili ai fericirii pământești a individului Această doctrină, care și-a găsit cea mai bună expresie în învățăturile morale ale lui J St Mill, recunoaște instinctul antiegoist sau moral și alte aspirații amno-egoiste ale individului ca fiind egale Este imposibil să nu admitem că omul este un animal rafinat în gusturile sale, dar trebuie să admitem și că pentru propria sa liniște sufletească trebuie să plătească un larg tribut instinctului de simpatie și publicitate, nu de dragul materialului exterior beneficiu, ci de dragul necesității morale interne Acesta este epicureismul, perfect echilibrat de platonismul creștinat) Recunoașterea și satisfacerea instinctului moral de simpatie sau altruism, ca Factor legitim și firesc în viața naturii, este necesară în sine Egoismul se transformă treptat din egoismul

personalității în egoismul genului, care este "altruismul" personalității Pro *) Creștinizarea platonismului constă în recunoașterea slujirii aproapelui drept cea mai înaltă fericire spirituală de pe pământ Biblioteca "Runivers" BAZA DATORIEI MORALE procesul este inevitabil, trebuie să luăm în calcul Sensul principal al vieții morale constă în acest egoism generalizat și autonegativ Dar un om nu poate trăi numai din asta Are nevoie de confort, plinătate de senzații, bunăstare animală, ca un plus necesar Fără el, viața nu va fi completă "Plenătatea vieții" este adevăratul ideal În același timp, satisfacția spirituală aparține adevăratului sens, iar satisfacția materială este o condiție negativă (morala evolutivă a lui Spencer) Vechea doctrină "sintetică" a lui Aristotel este reamintită involuntar; dar Aristotel este actualizat și ajustat de Herb Spencer la nivelul modern al cunoștințelor și conceptelor Moralitatea evolutivă a lui Spencer este și utilitarism, dar acest utilitarism este aristotelism creștinat și dacă ne amintim că Aristotel a fost încă o verigă de tranziție de la Platon la Epicur, atunci este clar încotro se îndreaptă morala evolutivă a lui Spencer forme integrate de eudemonism modern Nu spunem că acestea sunt singurele Deci nu există nicio îndoială că cele patru categorii principale de eudemonism indicate de noi se repetă în diverse combinații și diviziuni, integrări și diferențieri Omenirea a creat patru idealuri de fericire: idealul de a satisface instinctele ființei cărni și pur organice, idealul de a satisface instinctele de viață sau de existență animală, idealul de a satisface aspirațiile de activitate spirituală și creativitate, condițiile existenței a cărnii, precum și a vieții și activității pământești limitate" Aceste patru idealuri se străduiesc să se absoarbă unul pe celălalt, sunt mereu în război între ele și se împacă din nou, se combină între ele și din nou devin din ce în ce mai izolate, pentru ca mai târziu să încerce din nou să fuzioneze împreună și să ajungă la un compromis final Întrebări de filosofie, carte eu; Biblioteca "Runivers" N GROT 'b Aristotel și Spencer - primul și ultimul cuvânt al științei - și douăzeci și două de secole între ele! Și tot același vis de reconciliere dintre cer și pământ, idealurile existenței animalelor joase și existenței spirituale înalte Va reuși reconcilierea, este posibil? Mai multe despre asta înainte Personal sperăm să dovedim mai târziu că nu poate exista o reconciliere între idealurile hedonismului și epicureismului, pe de o parte, și platonismului și creștinismului, pe de altă parte, pe baza moralității pure și că însăși căutarea unei astfel de reconcilierea este determinată de motive rele și este un semn al declinului simțului moral în rândul societății Prin urmare, compromisurile etice marchează tocmai epocile de decădere morală și degenerare și, de obicei, preced mari răsturnări în viața spirituală a omenirii Nicholas Grot, Biblioteca "Runivers" Friedrich Nietzsche Critica moralității altruismului *) I pr Nietzsche și natura scrierilor sale - Problema moralității - Scopul activității și moralitatea practică - Definirea lor în conștiința morală modernă - Compasiunea: partea sa psihologică și valoarea morală - · Moralitatea altruistă și primul său motiv este utilitatea - Al doilea motiv al moralității altruismului și al tendinței sale este frica de suferință și eliminarea individului - Morala "turmă" și reducerea omului - Necesitatea unor noi idealuri -io Individualismul și interregnum moral - Și "Superom" și idealul aristocratic - Creativitatea și aspirațiile eudemoniste ale omului - Noua Poruncă - Problema valorii moralei - Concluzie I La începutul anului , bolile psihice au pus capăt activității literare a filozofului, poetului și compozitorului, Friedrich Nietzsche În Rusia,

se pare, nu mulți sunt familiarizați cu el: cel puțin numele lui a început să apară abia recent și apoi ocazional în literatura noastră de jurnal În Germania însăși, căreia îi aparține Nietzsche în limba sa, opiniile sale au început să se răspândească și să dobândească admiratori abia în ultimii ani înainte de moartea lui tristă Poate că prea mulți au fost tăiați de urechea discursului său paradoxal și de negarea lui irevocabilă a idealurilor morale moderne și a opiniilor stabilite; alţii au fost probabil jigniţi de convingerea lui profundă a golului *) Redactorii hotărăsc să publice pentru cititorii ruși o expunere a doctrinei morale a pr Nietzsche, cu scopul de a arăta ce fenomene ciudate și dureroase dau naștere la binecunoscuta direcție a culturii vest-europene în prezent Un scriitor și gânditor talentat, nu lipsit de strălucire și inteligență, pr Nietzsche, orbit de ura față de religie, creștinism și Dumnezeu însuși, predică cu cinism indulgența totală față de crimă Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY și lipsa de viață a științei moderne, în caracterul mizerabil al civilizației de afaceri și industriale a epocii noastre, în declinul și umilirea întregii culturi europene actuale; alții, probabil, au fost tulburați de atitudinea lui disprețuitoare față de problemele sociale și politice, de batjocura lui răutăcioasă a liberalismului și a ideilor democratice și a mișcării muncitorești și a socialism; poate că unii au fost jigniți de vrăjmășia lui arzătoare, plină de entuziasm deosebit, față de religie și creștinism Într-un cuvânt, nu există aproape niciun aspect al vieții sociale și culturale în care Nietzsche să nu fi stat în contradicție acută cu idealurile și partidele conducătoare, stârnind pretutindeni opoziție instinctivă față de acea provocare interioară care se aude constant în toată opera gândirii sale și în toate opiniile lui Nietzsche nu ar îndrăzni să clasifice mulți filozofi în sensul restrâns obișnuit: nu a lăsat un singur studiu complet în nicio zonă a cunoașterii filozofice, deși aproape că nu există nicio problemă filozofică serioasă pe care Nietzsche să nu atingă în lucrările sale El ar putea fi mai degrabă clasificat drept moralist, în vechiul sens al cuvântului, ca Pascal, Laroche Foucault, Leopardi sau Schopenhauer Leah, la cea mai groaznică desfrânare și cădere morală în numele idealului de perfecționare a reprezentanților individuali ai rasei umane, în timp ce masa umanității este blasfemiat recunoscută ca un piedestal pentru exaltarea neînfrânate și fără limite ale legii și moralității, "genii", ca însuși Nietzsche, nu reținuți Și ce lecție mare și instructivă este soarta acestui mândru nefericit, care a ajuns într-un azil de nebuni ca urmare a ideii fixe că el este Creatorul lumii Adevărata groază este provocată de această mare și binemeritată pedeapsă a nefericitului ateu care și-a imaginat că este un zeu Într-un jurnal filosofic era imposibil să treci în tăcere un fapt atât de major și instructiv din istoria aberațiilor filosofice moderne În următoarea carte a revistei, vom publica o analiză mai detaliată a laturii filozofice a învățăturilor lui Nietzsche de către unii dintre colaboratorii revistei (Lopatin, Astafiev și Grot) Versiune Biblioteca Runiverse FRIEDRICH NIETZSCHE în Aphorismen zur Lebensweisheit Scrierile lui Nietzsche, cu excepția celor două mai vechi *), sunt culegeri de "aforisme" separate, dar despre cele mai diverse probleme de viață, cunoaștere, artă, unite în liber, ușor conectate din interiorul grupului Aforismele sunt un stil literar deosebit, adus la cel mai înalt grad de perfecțiune de către Nietzsche, dacă nu creat de el pentru prima dată tocmai în această formă Fiecare astfel de aforism - nu mai mult de una sau două pagini, uneori doar câteva rânduri - reprezintă un grup de gânduri separat, strâns legat și complet

interior, exprimat într-o formă concisă, integrală, terminată artistic Nietzsche spune într-un loc, cu un regret vizibil, că în Germania nu se găsește o singură persoană care să îndrăznească să lucreze la două pagini de proză ca pe o statuie: Nietzsche a fost cel care a lucrat la aforismele sale și chiar uimesc cu puterea și flexibilitatea limbajului lor, prin abilitățile uimitoare de a transmite cele mai evazive și capricioase nuanțe de gânduri și dispoziții și prin grația Formei sale, acum plastice și parcă bătute, acum sonore și expresive, ca muzica Cărțile celei mai bune perioade a lui Nietzsche - Menschliches Allzu-menschliches, Morgenrõthe și Frõhliche Wissenschaft - reprezintă, desigur, cele mai bune exemple de proză germană, fără a exclude Goethe și Schopenhauer *) Вотъ полный перечень сочиненiи Нищце: i) Nașterea tragediei sau grecitatea și pesimismul;) Reflecţii intempestive: L D Strauss, mărturisitorul şi scriitorul; II Despre beneficiile și dezavantajele istoriei pentru viață; III Schopenhauer ca educator; IV R Wagner la Bayreuth;) Uman, prea uman O carte pentru spirite libere Rătăcitorul și umbra lui) Zorii Gânduri despre prejudecățile Niorale;) Știința veselă ("la gaya scienza");) Așa a vorbit Zarathustra O carte pentru străin și pur, части;) Dincolo de bine și de rău; Preludiu la o filozofie a viitorului;) Despre genealogia moralei Un pamflet;) Cazul lui Wagner O problemă a muzicienilor;) Gôtzendàm-merung sau Cum să filosofezi cu déni hammer, и и) Dionysos-Dithy-ramben Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY Conținutul aforismelor lui Nietzsche este foarte divers: majoritatea sunt consacrate diverselor probleme ale filosofiei și științei, vieții umane și activității morale; foarte multe se referă la probleme de artă, estetică, psihologia creativității artistice, literatură, muzică, istoria culturală, istoria și psihologia religiei; adesea ele se transformă fie în simple semne de observații și reflecții ale vieții, presărate cu vorbe pline de spirit și dulci, fie în izbucniri lirice și poezii în proză, "scântei și ciudatenii bruște ale singurătății mele", așa cum le numea Nietzsche Gândurile din care au crescut aceste aorisme i s-au născut lui Nietzsche nu în munca lui de birou, ci în timpul lungilor sale plimbări solitare*), acum în munții îndepărtați ai Tirolului, acum pe malul mării în nordul Italiei sau sudul Franței, unde a condus un pustnic viața după o profesie de zece ani la Universitatea din Basel Cărțile lui Nietzsche sunt epocile vieții sale personale și impresiile pe care le-a trăit; unitatea lor este unitatea personalității sale, unitatea stării de spirit care le pătrunde, unitatea acelor curente principale pe care a mers gândul său El nu a căutat să-și aducă gândurile într-un sistem coerent, complet logic; spune într-un loc: "Mă neîncrez în taxonomi și îi evit; lupta pentru un sistem este o lipsă de decență", "Conștiința mentală" - das intellektua-le Gewissen, în cuvintele sale - nu i-a permis, de dragul sistemului, să considere drept adevăr ceea ce era, poate, doar o acoperire pentru un gol în sistem sau o completare a locurilor goale din acesta; iar francheţea şi mândria nu-i permiteau să se lege de o convingere odată exprimată doar pentru că fusese odată exprimată Gândul lui critic puternic a lucrat neobosit la același lucru *) Referitor la opinia lui Flaubert "on ne peut penser et écrire qu'assis", Nietzsche remarcă: "Das Sitzfleisch ist gerade die Sünde wider den heiligen Geist Nur die ergangenen Gedanken haben Werth Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE probleme de bază, cu entuziasm și ardoare care nu a părăsit-o niciodată; dar ea nu știa și nu putea suporta liniștea, iar rezolvarea problemei nu o mulțumi pur și simplu ca oprire în căutare Este posibil pentru un gânditor rar? a găsi tot atâtea contradicții ca la Nietzsche;

dar pentru asta, din cărți rare, trebuie să suporte o impresie atât de directă a mobilității vie a gândirii și a lucrării sale subterane, subminându-se și distrugându-se pentru totdeauna În această privință, Nietzsche, în temperamentul său mental, parțial în părerile sale, amintește foarte mult de unul dintre cei mai nobili și mai talentați scriitori ruși, a cărui viață a fost același chin al sincerității și, de asemenea, a trecut în analiză nesățioasă și zdrobirea nemiloasă a celui mai drag iluzii si afectiuni : vorbim despre A I Da, știu de unde încep: Nesaturat ca flacăra, strălucesc și mă consum; Ailes ceea ce înțeleg devine ușor, cărbune - Alies ceea ce las în urmă: Fiamme, cu siguranță sunt! Este clar că atunci când prezentăm opiniile lui Nietzsche, trebuie să ținem cont atât de aceste contradicții ale acestora, cât și de subestimarea lor frecventă, și de acea perspectivă fluctuantă a stărilor de spirit, care uneori schimbă atât iluminarea și caracterul vederilor sale Mai mult decât atât, atunci când sistematizează opiniile lui Nietzsche, de multe ori trebuie să desprinzi gândurile individuale din acel întreg și, parcă, revărsate grup, din care face parte, dintr-un aforism Nietzsche aparține categoriei tocmai a unor astfel de gânditori, pe care cu siguranță trebuie să-i cunoști în propriile lor scrieri pentru a-i cunoaște în forma lor reală, așa cum nicio expunere nu este în măsură să ofere realitatea Biblioteca "Runivers" V P REIMAGE d) SKII noțiuni despre geniul artistic și filosofic al lui Platon celor care nu sunt familiarizați cu adevăratele sale opere Filosofia lui Nietzsche este indisolubil legată de întreaga viață a individului, iar conturul ei complet este posibil doar pe fundalul istoriei psihologice Un astfel de eseu nu face parte din sarcina noastră în prezent și ne propunem să caracterizăm doar o ramură a filozofiei lui Nietzsche - doctrina moralității Dar nici nu o vom lua în întregime, întrucât multe dintre aspectele sale, pentru a fi înțelese, ar necesita o expunere a concepțiilor religioase și istorico-culturale ale lui Nietzsche Ne vom opri doar asupra unuia dintre curentele principale și, în plus, relativ independente, ale teoriei sale morale - asupra criticii acelui sistem de vederi morale, pe care Nietzsche îl consideră dominant în conștiința modernă a omenirii și care poate fi numit un termen comun pentru morala socială sau moralitatea altruismului După cum am menționat, Nietzsche a atins, adesea accidental și din mers, aproape toate ramurile filosofiei, de la metafizică și teoria cunoașterii până la estetică și filosofiile istoriei, religiei și dreptului Dar, mai ales, gândul său a fost atras de întrebările de filozofie morală: problema moralității în sens strict - originea și semnificația normelor și idealurilor activității umane și problema viziunii morale asupra lumii - semnificaţia și valoarea umană viaţă Nu numai interesul teoretic și "curiozitatea obiectivă impersonală" l-au atras către aceste probleme: în ele vedea sarcina vieții sale, afacerea lui personală "Toate marile probleme", spune el, "necesită mare dragoste", cu toată pasiunea și cu acel entuziasm pe care o persoană îl aduce într-o afacere dragă ei "Există o diferență uriașă în modul în care gânditorul se raportează la problemele sale: fie personal, văzând în ele soarta, nevoia și, de asemenea, cea mai bună fericire, sau "impersonal", atingându-le și apucându-le Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE degete de gândire rece și curiozitate; probabil că poți să-ți dai cuvântul că, în ultimul caz, nu va rezulta nimic "(Frõhliche Wissenschaft,) "De ce", spune Nietzsche, "nu am întâlnit încă pe nimeni, nici măcar în cărți, care să susțină moralitatea într-o poziție atât de personală, care să cunoască morala ca pe o problemă și să simtă această problemă ca o nevoie

personală, un chin , pasiune și voluptate? După cum puteți vedea, până acum moralitatea nu era deloc o problemă, ci mai degrabă ceva asupra căruia oamenii au căzut de acord în cele din urmă după toată neîncrederea, certurile și contradicțiile - locul sacru al lumii, unde până și gânditorii oftau calm, prindeau viață și se odihneau din ei înșiși "(Frõhl Wissenschaft, Z) Filosofii s-au străduit până acum să justifice moralitatea și fiecare dintre ei credea că a justificat-o; moralitatea în sine era privită de toată lumea ca ceva "dat" Au neglijat sarcina mai modestă, aparent "acoperită de praf și mucegai", de a culege mici Fapte ale vieții morale a omenirii, descrieri și istoria conștiinței morale, în diversele ei Forme și diferitele stadii de dezvoltare *) Tocmai pentru că moraliștii erau prea grosolan familiarizați cu faptele morale, în extragerea arbitrară sau reducerea accidentală, sub forma moralității oamenilor din jurul lor, a clasei lor, a bisericii lor, a modernității lor, a climei sau a centurii pământești, tocmai pentru că erau prea prost familiarizati, si nu foarte dispusi sa se familiarizeze, cu popoarele, vremurile si epocile trecute, ei nu s-au confruntat cu adevarate probleme de morala, care apar doar la compararea diferitelor vederi morale Oricât de ciudat ar părea, în întreaga "știință a moralității" care a existat până atunci, nu exista încă problema moralității, nici măcar nu exista suspiciunea că *) O serie de astfel de sarcini descriptive sunt indicate în Frõhl Wissenschaft, Vezi și Zur-Genealogie der Moral, nota la sfârşitul primei părţi Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY este ceva problematic aici Ceea ce filozofii numeau "justificarea moralei", pe care o cereau ei înșiși, era, în realitate, doar o formă învățată de încredere și credință în morala dominantă, un nou mod de a o exprima și, prin urmare, pur și simplu o poziție factuală în cadrul un anumit sistem de concepte morale, - chiar, în cele din urmă, un fel de negare a însăși posibilității și a dreptului de a pune această morală ca pe o problemă - în orice caz, complet opusul studiului, descompunerii, vivisecției și criticii a acestei credințe particulare în morală (Jenseits von Gut und Bõse, i b) Între timp, pentru a pune cu adevărat în serios problema moralității și a valorii ei - ca să nu mai vorbim de a o rezolva - este necesar să ne ridicăm nu numai deasupra concepțiilor morale private, oricât de răspândite și general recunoscute, oricât de adânc ar fi înrădăcinate în sentimentele, viața și cultura noastră: trebuie să ne ridicăm peste și dincolo de orice aprecieri morale, ca atare, să trecem "dincolo de bine și de rău", și să trecem nu numai abstract, în gândire, ci și în sentimente și în viață "Pentru a vedea cât de sus se ridică turnurile în oraș, trebuie să ieși din oraș" (Frõhl Wiss ,) "- Prin morală (Moral) se înțelege în general un sistem de norme care determină activitatea umană; în aceste norme se fac anumite cerinţe sentimentelor, atitudinilor şi acţiunilor umane, iar valoarea acestora din urmă este determinată de îndeplinirea acestor cerinţe Respectarea voluntară a unor astfel de norme, în gândire, dispoziție și faptă, constituie moralitate în sens subiectiv (Moralitât) Normele și idealurile morale pot fi foarte diferite în conținutul lor: istoria vieții morale a omenirii reprezintă o varietate neobișnuită de opinii morale; pe de altă parte, normele individuale pot intra în conflict unele cu altele în cadrul aceleiași Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE sistem moral: ilustrații ale acestuia pot fi găsite câte doriți în viață și literatură Acest lucru ridică inevitabil întrebarea: care este diferența de conținut și ce determină demnitatea comparativă a normelor și idealurilor morale? Diferențele în conținutul moralității constau în diferența dintre scopurile superioare

care sunt stabilite conștient sau inconștient pentru o persoană în astfel de sisteme morale, iar valoarea relativă a acestora din urmă este determinată de valoarea atât a obiectivelor superioare ale acestor sisteme, cât și a acestora tendințe reale (care, desigur, pot coincide și nu cu scopurile) Dar este evident că o măsură de o asemenea valoare nu mai poate avea un caracter moral în sine; trebuie neapărat să se afle undeva în afara moralității "Spuneți", remarcă Nietzsche într-un loc, "că morala compasiunii este mai înaltă decât moralitatea stoicismului Dovedește-o! Dar rețineți că nu se mai poate măsura, TÒ, "mai înalt" și ceea ce este "inferior" în morală, cu criterii morale, pentru că moralitatea absolută nu există Prin urmare, duceți-vă standardele altundeva" (Morgenr ,) În același mod, dacă conținutul preceptelor morale presupune stabilirea unui scop superior de activitate sau de viață, din care ele decurg, ca consecințe logice, atunci gradul de autoobligație al acestor precepte va depinde de natura scopului Dar este evident că "numai dacă omenirea ar avea un scop general recunoscut, abia atunci s-ar putea spune:" ar trebui să acţionăm într-un fel sau altul Până acum, nu există un astfel de obiectiv Prin urmare, cerințele moralității nu pot fi făcute în raport cu umanitatea - aceasta este nesăbuință sau un joc gol A recomanda omenirii un scop cunoscut este cu totul altceva: aici scopul este conceput ca ceva dependent de bunăvoința noastră, iar dacă omenirea ar fi mulțumită de ceea ce i se oferă, atunci s-ar putea da pe această bază și moralitate Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY orice lege, din nou, din proprie voință Dar până acum s-a crezut că legea morală ar trebui să stea deasupra arbitrarului; oamenii voiau să nu se dea ei înșiși această lege, ci să o ia de undeva, să o găsească undeva, să asculte de poruncile care vin de undeva" (Morgenr Iθ) Între timp, răspunsul la întrebarea ce trebuie făcut și pentru ce este relativ ușor de dat, atâta timp cât este vorba despre nevoile imediate, cele mai grosolane ale unei persoane individuale; dar pe măsură ce ne ridicăm în domenii de activitate mai fine, mai largi și mai importante, cu atât mai incert și, prin urmare, mai arbitrar, va fi răspunsul Și aici tocmai aici trebuie exclus orice arbitrar al deciziilor: așa poruncește autoritatea moralității; o frică și reverență vagă ar trebui să ghideze riguros o persoană tocmai în timpul acelor acțiuni ale căror scopuri și mijloace nu îi sunt deloc clare în mod direct, iar aici autoritatea moralității este legată de gândire în acele lucruri în care se presupune că ar putea fi periculoasă a gândi "în mod fals"- -e după mintea ta, mare sau mică Dacă mintea umană crește atât de încet încât au existat oameni care au negat această creștere în raport cu dezvoltarea omenirii în ansamblu, atunci ce este mai de vină pentru aceasta decât o prezență atât de solemnă, preceptele morale omniprezente, care nu face deloc permite exprimarea întrebării individuale - "de ce și cum"? Nu este oare întreaga noastră educație îndreptată spre a ne face să ne simțim patetici și să ne ascundem în întuneric tocmai atunci când rațiunea ar fi trebuit să privească cât mai clar și rece posibil, și anume, în toate împrejurările cele mai înalte și mai importante ale vieții? (Morgenr ,) Dacă numai din obiectivul clar conștient și, în plus, recunoscut al moralității, orice normă a activității sale poate urma pentru o persoană, atunci întrebarea este cum este determinat scopul moralității în conștiința modernă a omenirii și ce înseamnă să rezulte din asta, Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE acestea moralitatea practică, îndatoririle și virtuțile și care este sensul și prețul lor interior^ "Scopul moralității, spune Nietzsche, este de obicei definit în acest

fel: este de a păstra umanitatea și de a o duce mai departe Dar, la urma urmei, aceasta este doar o formulă și nimic mai mult Salvează pentru ce, mergi înainte unde? Nu este cel mai esențial omis în Formula, răspunsul la aceste întrebări, pentru cine și unde? Este posibil, prin intermediul acestei Formule, să se stabilească măcar ceva pentru doctrina îndatoririlor, care nu ar fi fost deja stabilit acum, în tăcere și inconștient? Este posibil să vedem din ea cu suficientă claritate dacă ar trebui să luptăm pentru existența cea mai lungă posibilă a omenirii sau pentru cea mai mare eliberare posibilă a ei de animalitate? moralitate practică! Să presupunem că am dori să oferim omenirii cea mai înaltă inteligență disponibilă Acest lucru, desigur, nu ar însemna deloc să se garanteze omenirii cea mai lungă vârstă posibilă pentru aceasta Sau să presupunem că acest ultim scop ar fi "fericirea mai mare" Dar ce se înțelege aici: cel mai înalt grad pe care oamenii l-ar putea atinge treptat, sau fericirea medie posibilă a tuturor (care, de altfel, nu poate fi definită și calculată deloc)? Și de ce anume ar trebui "morala" să servească drept drum către aceasta? La urma urmei, în general, datorită ei, nu s-au deschis surse atât de abundente de neplăcere încât să se poată crede mai degrabă că, cu fiecare rafinare a moralității, o persoană a devenit până acum nemulțumită de sine, de aproapele său și de viața lui? (Morgenr jub) Cu toate acestea, în ciuda ambiguității indicate în determinarea scopului final al moralității, o viziune generală predomină în umanitatea modernă cu privire la ceea ce constituie exact caracterul moral și valoarea morală a acțiunilor și stărilor de spirit ale unei persoane Acțiunile morale sunt unanim recunoscute ca acțiuni care nu au egoism Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY sau motive egoiste, cauzate de simpatie sau compasiune față de aproapele, animată de dorința de bine și de folos comun; moralitatea se identifică cu simpatie, compasiune, lepădare de sine, sacrificiu de sine, subordonarea personalității cuiva față de interesele societății sau ale umanității În acest "curent principal de mo- de dragul epocii noastre" Nietzsche vede rezultatul influenței exercitate asupra Europei de către creștinism, reflectarea și ecoul acestuia În măsura în care învățătura Bisericii despre necesitatea unică și necondiționată a mântuirii personale eterne a încetat să domine în conștiința europeană, împreună cu dogmele pe care se sprijinea această învățătură, o credință secundară în "iubire", în "dragostea aproapelui", a început să iasă în prim-plan -mai ales în forma pe care caritatea bisericească a luat-o în practică Cu cât Occidentul a renunțat în viață și a gândit mai mult la autoritatea Bisericii și a învățăturilor ei, cu atât mai mult a căutat în cultul iubirii pentru umanitate un fel de justificare pentru o astfel de renunțare și ruptură A nu rămâne în urmă idealului creștin în această privință, ci a-l depăși pe cât posibil, a fost stimulul secret al tuturor liber-gânditorilor francezi, de la Voltaire la O Comte; iar acesta din urmă, cu celebra sa Formula vivre pour autrui, a mers de fapt mai departe decât creștinismul (hat das Christenthum überchristlicht, în fraza lui Nietzsche) Schopenhauer pe pământul german, J Stuart Mill pe limba engleză - au acordat cea mai mare importanță doctrinei sentimentului de simpatie și compasiunii sau beneficiului celorlalți ca principiu suprem al activității; dar erau doar un ecou: tocmai aceste învățături au izbucnit cu forță rapidă peste tot, în forme grosolane și subtile, aproximativ de pe vremea Revoluției Franceze, și toate sistemele socialiste, parcă, s-au așezat involuntar pe terenul comun al aceste învățături (Morgenrõthe,) "Religia compasiunii" și "religia umanității" au luat acum locul pe

care morala religioasă îl ocupase înainte
frpdrkhzh vntsshe Să ne oprim în primul rând asupra acelor obiecții pe care Nietzsche le face împotriva doctrinei compasiunii ca început al moralității Întrucât Schopenhauer a fost cel care a dat acestei doctrine o formă sistematică, tocmai cu el Nietzsche este luat în considerare în principal în critica sa Schopenhauer descrie compasiunea ca o senzație directă a suferinței altcuiva, ca și cum ar fi a lui, ca eliminarea, cel puțin parțială, a diferenței care există între doi indivizi și pe care se bazează egoismul fiecăruia dintre ei - în general, ca participare directă, independentă de orice considerente străine - în primul rând la suferinţa altei persoane şi apoi - la reducerea şi eliminarea ei Schopenhauer consideră că acest proces "nu a fost inventat, nu a fost prins de vânt, ci cel mai frecvent eveniment" (Grundl d Moral, pp OS și urm) Nietzsche consideră că o astfel de descriere, precum și aplicațiile pe care le face Schopenhauer despre ea, sunt prea grosolane din punct de vedere psihologic și sunt mai fictive decât luate din observațiile reale ale vieții În primul rând, ar fi foarte inexact să vorbim despre uitarea de sine în compasiune De exemplu, de ce ne grăbim după o persoană care a căzut în apă în fața noastră, deși nu avem deloc dispoziție față de el? Din "compasiune"; ne gândim aici doar la o altă persoană De ce ne doare și ne este greu să vedem o persoană tușind sânge, chiar dacă simțim ostilitate și furie față de el? Din "compasiune"; se pare că nu ne mai gândim aici la noi înșine -De fapt, așa se întâmplă: cu compasiune, nu ne gândim în mod conștient la noi înșine, ci gândim foarte puternic în mod inconștient, așa cum facem inconștient mișcările cele mai oportune și rezonabile în sens opus partea când piciorul nostru alunecă "Nenorocirea cu o altă persoană jignește trecutul; dacă nu i-am fi ajutat pe cei din urmă, ne-ar fi dovedit neputința noastră, poate munca noastră   sost Uneori, ea în sine implică o diminuare a onoarei noastre în ochii altora sau în ochii noștri Uneori, în nenorocirile și suferințele altuia se află un indiciu;; un pericol pentru noi; da, ele pot acționa dureros asupra noastră pur și simplu ca semne ale fragilității vieții umane în general și ale pericolelor la care se află -, supus Și așa scăpăm de o astfel de conștiință dureroasă și jignitoare și răsplătim pentru ea printr-o acțiune plină de compasiune; în ea, prin urmare, poate exista un fel subtil de autoapărare sau chiar răzbunare Că ne gândim cu tărie la noi înșine se vede din decizia pe care o luăm în toate cazurile în care am putea scăpa de vederea unei persoane suferinde, nevoiașe, îndurerate: decidem să nu facem asta, dacă putem ajuta, cum oameni mai puternici, sau dacă suntem siguri de aprobare, dacă vrem să ne simțim fericirea în contrast cu nenorocirea altcuiva sau dacă sperăm să scăpăm de plictiseală printr-un asemenea spectacol După cum se poate observa din aceste exemple, experiența contrazice puternic faptul că compasiunea este omogenă cu suferința la vederea căreia se naște A numi compasiune ceea ce trăim la spectacolul nenorocirii altcuiva și care poate fi de o natură foarte diferită, ar fi eronat și ar duce la eroare, deoarece în toate împrejurările este tocmai o astfel de suferință, de care suferă cel dinaintea noastră liber: este al nostru precum suferința lui este a lui Doar această suferință este de care scăpăm atunci când facem actul de compasiune Dar nu numai acest motiv, dorinta de a ne elibera de suferinta, ne induce la asemenea actiuni; adesea în astfel de cazuri ne supunem impulsului pozitiv al plăcerii Deja în însăși emoția compasiunii există o plăcere de netăgăduit; intră, de exemplu,
  măsura, parte integrantă a

plăcerii pe care tragedia o provoacă în noi Aceeași plăcere apare în noi la vederea opusului nenorocirii altuia - propria noastră poziție Mai mult, simțim, fără îndoială, plăcere și, în plus, nu pasivă, ci atrăgătoare către activitate, cu conștiința puterii noastre, adică la ideea că putem ajuta doar dacă vrem, la gândul de laudă și recunoștință, dacă ar fi să ajutăm, la însăși nevoia de ajutor, întrucât acțiunea, reușind treptat, dă în sine plăcere celui care îndeplinește ea - mai ales când simțim că acțiunea noastră pune capăt unei nedreptăți revoltătoare "Toate acestea", spune Nietzsche, și multe altele, sunt "compasiune"; și cât de stângace se dovedește limba noastră cu cuvântul ei ciudat în fața unui astfel de lucru polifonic (Morgenrõthe, ; Menschliches, I, SW) Experiența contrazice și faptul că în compasiune există un fel de înțelegere deosebit de sensibilă, pătrunzătoare, a suferinței altcuiva În compasiune, o persoană satisface în primul rând nevoia propriilor sentimente Cu cât această nevoie este mai puternică, cu atât se gândește mai puțin la celălalt care servește la satisfacerea acestei nevoi; el devine nepoliticos și de foarte multe ori jignește (Morgenrõthe,) Cele mai profunde și mai strâns legate suferințe cu personalitatea noastră sunt de obicei de neînțeles și inaccesibile pentru aproape toți ceilalți oameni; în ele suntem un mister pentru aproapele nostru, chiar dacă am mâncat din aceeași ceașcă cu el Dacă oamenii observă că suferim, suferința noastră este în mod constant interpretată în cel mai superficial și plat mod; proprietatea esențială a emoției pline de compasiune este că ea expune suferința altuia tocmai din caracterul său propriu, personal; Întrebări de filosofie, nr θ Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY "binefăcătorii" noștri, mai mult decât dușmanii noștri, ne diminuează valoarea și ne umilesc voința Cu cele mai multe dintre binecuvântările care se dovedesc oamenilor afectați de nenorocire, există ceva revoltător în neînțelegerea și frivolitatea cu care o persoană plină de compasiune joacă soarta: nu știe absolut nimic despre toată acea conexiune interioară și acea legătură care se numesc nenorocire pentru mine sau pentru mine pentru tine, ca să nu mai vorbim de acele cazuri când suferința este o necesitate reală, cu tot ce este legat de ea în economia sufletului: trezirea unor noi nevoi, creșterea rănilor vechi, ruperea cu epoci întregi ale trecutului și experimentat, într-un cuvânt, când , conform unei expresii mistice, "calea către propriul rai trece prin voluptatea propriului iad" Fericirea și nenorocirea sunt frați: cresc împreună, dar împreună rămân mici și nesemnificative O persoană plină de compasiune nu înțelege toate acestea, se străduiește să ajute cu orice preț și cât mai curând posibil, iar prin intervenția sa nesolicitată de multe ori nu face decât să banalizeze suferința altora (cf Frôh-liche Wissenschaft,) sF Iată, în general, obiecţiile lui Nietzsche la caracterizarea psihologică a compasiunii lui Schopenhauer "Acestea sunt îndoielnice", spune el, "am vyserish, cu același lucru, pe care Schopenhauer îl dă despre compasiune, dorind să ne transforme în marea ei veste, de parcă compasiunea nu este suficientă, atât de rău descrisă - există toate peste toate faptele morale trecute și viitoare și tocmai datorită unor astfel de proprietăți, care sunt compuse direct pentru el de Schopenhauer "(Mog-genrõthe,) Și, în general, poate fi făcută compasiunea un principiu al activității morale? A cere ca o persoană să sufere nenorocirea altuia așa cum suferă el însuși de pe urma ei înseamnă, în esență, a cere Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE dublarea inutilă și inutilă a suferinței *) (jenseits von Gut und Bõse,) Dacă cineva, prin experiment, ar încerca, pentru o anumită perioadă de timp, să nu rateze

în mod deliberat nicio ocazie de compasiune în viața practică și și-ar fi imaginat în mod constant în sufletul său fiecare nenorocire pe care ar putea să o găsească în împrejurimile lui, ar deveni inevitabil bolnav și melancolic fără nici un folos pentru nimeni (Mog-genrõthe, ; cf Menschliches, I,) A privi propriile evenimente de viață așa cum le-am privi dacă s-ar întâmpla altora poate fi un mijloc foarte util de medicină mentală; judecăm mult mai obiectiv sensul și semnificația unui eveniment atunci când ni se întâmplă altora și nu nouă; dimpotrivă, cererea de a suferi nenorocirea altuia, așa cum suferă el însuși de pe urma ei, va duce inevitabil la faptul că punctul de vedere egoist al celui care suferă, cu toată exagerarea sa adesea nedreaptă, va trebui să devină punctul de vedere al o altă persoană, cea plină de compasiune, astfel încât noi va trebui să suferiți și propriul sine și al altei persoane, și astfel să vă împovărați de bunăvoie cu dubla nerațiune, în loc să slăbiți pe cât posibil povara propriei nerațiuni" (Morgenr ,) Generand astfel suferinta reflectata inutila, compasiunea interfereaza in acelasi timp cu eliminarea suferintei initiale care a provocat-o Compasiunea este un efect relaxant și, prin urmare, dăunător Dacă, ca urmare a compasiunii, în unele locuri, suferința este eliminată sau redusă indirect, atunci astfel de consecințe aleatorii și în general nesemnificative nu schimbă deloc natura de bază, dăunătoare a compasiunii: ea "paralizează o persoană în toate momentele decisive și o leagă pentru a ajuta " mână sensibilă "(Ar putea - *) Să remarcăm în treacăt că o asemenea obiecție față de compasiune, deși dintr-un punct de vedere diferit, a fost făcută de Kant Vezi Metaphysik der Sitten, Tugend-lehre § (ed Hartenstein'a, p) * Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY genr ,) Nu vom fi în măsură să ajutăm oamenii sau să le aducem mângâiere dacă dorim să fim doar un ecou al durerilor lor Mai mult, "dacă ne lăsăm întunecați de durerile și suferințele celorlalți muritori și întunecăm propriul nostru cer, cine va suporta consecințele unei asemenea întunecări? - Da, aceiași muritori, pe lângă toate propriile greutăți" (Morgenrõthe ,) Și într-adevăr, reversul compasiunii este de foarte multe ori o profundă ostilitate față de orice bucurie a aproapelui, bucuria lui în fața a ceea ce vrea și a ceea ce poate; oamenii care sunt prea receptivi la compasiune (Mitleiden) sunt rareori capabili să simpatizeze cu bucuria altuia (Mitfreude), care este un alt tip și mult mai valoros de atitudine simpatică față de oameni (Morgenr , O; Menschl , ,) Acestea din urmă, însă, nu pot fi stabile fără propria bucurie, fără mulțumire de sine: altfel nu vom face decât "însuflețim propriii noștri demoni în vecinii noștri" (Pr Wiss , ; Morgenr , și) Compasiunea nu este singurul fel de sentiment simpatic, iar moralitatea compasiunii este doar una dintre Formele speciale pe care le poate avea moralitatea altruismului Compasiunea are o culoare emoțională deosebită, tonul său moale, dureros de sentimental, oarecum răsfățat, melancolic, care o deosebește de alte tipuri de simpatie Preferința pentru "compasiune" în evaluarea morală față de alte forme, mai puternice, mai proaspete și mai sănătoase, ca să spunem așa, mai "masculin" de sentiment social - ar putea apărea doar într-un mediu prea susceptibil de suferință, prea frică de suferință, văzând în el primul rău, iar în uşurare de el este primul bine şi virtute Acesta este un mediu cu vitalitate redusă, cu rezistență și energie a voinței reduse, un mediu obosit de viață sau îndoit sub greutatea sa și degenerează De aceea moralitatea compasiunii apare atât de corect - Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE în mijlocul civilizațiilor în declin și decrepite, cu simptomul lor constant de pesimism, o viziune obosită, tulbure și lipsită de viață

asupra vieții Așa a fost și în India, așa a fost și în mediul în care creștinismul s-a născut în epoca decăderii lumii antice; același lucru, crede Nietzsche, se întâmplă în civilizația europeană modernă ' Oh Să ne întoarcem acum la moralitatea altruismului în general Nietzsche neagă existența unor astfel de acțiuni în care nu ar exista amestec de egoism, la fel cum neagă existența compasiunii pure În cărțile sale sunt împrăștiate o întreagă masă de observații psihologice subtile și pline de duh care arată prezența diferitelor tipuri de egoism latent chiar și în astfel de forme de relații umane, unde nici măcar umbra iubirii de sine conștiente sau inconștiente nu poate fi bănuită Fără a intra în detalii (întrucât opiniile lui Nietzsche în acest caz nu sunt deosebit de noi), să luăm două sau trei exemple "Un autor bun, sincer devotat operei sale, în ciuda intereselor sale personale, își dorește să apară cineva care să dezvolte același subiect mai bine decât el, să rezolve complet întrebările conținute în ea și, ca să spunem așa, să-l distrugă O fată iubitoare vrea să mențină fidelitatea iubirii sale chiar dacă iubitul ei este infidel Soldatul vrea să cadă pe câmpul de luptă pentru patria sa, pentru că în victoria patriei sale își câștigă și dorința cea mai dragă și cea mai înaltă O mamă îi oferă copilului ei ceea ce se lipsește: somn, cea mai bună mâncare, uneori sănătatea, starea ei Sunt toate acestea libere de egoism, stări "neegoiste"? Sunt aceste manifestări ale moralității cu adevărat miracole, deoarece se presupune că sunt "imposibile și totuși reale", în cuvintele lui Schopenhauer? "Nu este clar că în toate aceste cazuri o persoană iubește ceva propriu (Etwas von sich) - un gând, o dorință, o muncă - ^ iubește mai mult decât celălalt lucru (Etwas anderes von sich), că el, prin urmare, își împarte făptura Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY și să sacrifici o parte din ea pentru alta? În ce mod sunt aceste cazuri esențial diferite de, de exemplu, atunci când un bărbat încăpățânat spune: "Lasă-i să mă omoare pe acest loc, dar nu voi ceda nici un pas"? O înclinație spre ceva (dorință, atracție, efort) există în mod egal în toate cazurile de mai sus; predarea ei, cu toate consecințele ei, nu este în orice caz ceva "dezinteresat", străin de egoism (Menschl , I, ; Jens von Gut u Bõse,) De fapt, prin ce se deosebește actul unei persoane încăpățânate de celelalte exemple de tăgăduire de sine date mai sus, similare cu acesta din punct de vedere psihologic, și de ce numai acestea din urmă au valoare morală în ochii noștri? Diferența dintre aceste acțiuni este doar că unele sunt utile pentru vecinii noștri, pentru societate, pentru familie, în timp ce altele sunt inutile sau dăunătoare Valoarea morală atașată sacrificiului de sine se bazează, așadar, pe presupusa sa utilitate pentru societate sau trib · Într-adevăr, "pretutindeni unde întâlnim moralitatea, găsim o clasare și o distribuție ierarhică a impulsurilor și acțiunilor umane Aceste evaluări și distribuiri sunt întotdeauna o expresie a nevoilor comunității, ale turmei: ceea ce îi este în primul rând util este cel mai înalt standard de valoare pentru toți oamenii individuali În morală stă ghidul pentru ca individul să fie o Funcție a turmei și să se prețuiască pe sine doar ca o astfel de Funcție Întrucât condițiile pentru conservarea unei comunități erau foarte diferite de condițiile pentru conservarea alteia, existau multe opinii morale foarte diferite; și având în vedere transformările esențiale încă viitoare ale turmelor și comunităților, statelor și societăților, se poate prezice dinainte că vor exista mult mai multe moralități foarte diferite" (Pr Wissensch , ll) Ar fi o mare greșeală să credem că în conceptele de "bine" și "rău" o colecție de experimente adevărate privind Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE õ "expedient" și

"nerezonabil", de parcă ceea ce se numește bine este cu adevărat util pentru păstrarea rasei, iar ceea ce se numește rău îi este dăunător De fapt, impulsurile "răi" sunt la fel de utile, utile pentru păstrarea rasei și necesare ca și cele "bune"; doar funcția lor este diferită Cel mai "dăunător" este util rasei, pentru că menține în sine sau, prin acțiunea pe care o îndeplinește, în alții asemenea înclinații, fără de care omenirea s-ar fi scufundat sau s-ar fi putrezit de mult Ura, răutatea, prădarea, pofta de putere și tot ceea ce se numește rău - toate acestea sunt elemente esențiale ale acelei minunate economii a păstrării rasei - este adevărat, o activitate foarte scumpă, risipitoare și, în general, eminamente economie nebunească - dar care, după cum s-a dovedit, ne-a păstrat Cei mai puternici și mai răi oameni au dus până acum omenirea înainte cel mai mult: au aprins constant din nou pasiuni adormite (fiecare societate bine organizată potolește pasiunile), au stârnit constant un sentiment de comparație, contradicție, luptă pentru un nou, îndrăzneț, necunoscut , i-au forțat pe oameni să-mi opune opiniile ƀniyam , idealurile idealurilor: au făcut-o - ridicarea armelor, răsturnarea pietrelor de hotar, injuriile obiectelor de respect universal; dar şi prin întemeierea de noi religii şi doctrine morale În fiecare profesor și predicator al noului există aceeași "răutate" care îi face pe cuceritori să fie urâți, deși este exprimat mai subtil, nu pune imediat mușchii în mișcare și tocmai de aceea îi face să nu fie atât de urâți Noul, în toate împrejurările, este predominant rău, ca acela care "se străduiește să cucerească, să răstoarne vechile pietre de hotar, să distrugă vechile altare și să rupă vechile atașamente; numai vechiul este bun "Oamenii buni" din toate timpurile sunt cei care dezgroapă și deschid gândurile vechi și adună roade din ele; ei sunt fermierii spiritului Dar fiecare pământ până la urmă Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY epuizat, iar plugul celui rău trebuie să treacă din nou peste el (Pr Wiss , i, ; Jens v Gut u Bôse, ,) : De ce, atunci, nu sunt impulsurile "malefice", nu pasiunile imperioase și aspirațiile individuale, ci tocmai sentimentele simpatice și acțiunile de sacrificiu de sine și de lepădare de sine sunt recunoscute, în opinia omenirii moderne, ca benefice în primul rând, dacă nu? exclusiv și să primească o sancțiune morală în acest sens? - Pentru a înțelege această trăsătură caracteristică a conceptelor noastre morale și a motivelor sale, trebuie să se acorde atenție celei de-a doua trăsături esențiale a sentimentelor și acțiunilor altruiste, pe lângă presupusa lor utilitate Când lăudăm o persoană care se sacrifică, se lepădă de sine, în general virtuoasă, îl lăudăm pe cel care nu își cheltuiește toată puterea și mintea pentru păstrarea, dezvoltarea, exaltarea, îmbunătățirea, extinderea puterii și a puterii sale, ci trăiește cu modestie în raport cu el însuși și fără pretenții, fără multe gânduri, poate chiar indiferent și ironic Cele mai multe dintre aceste virtuți, cum ar fi hărnicia, ascultarea, castitatea, respectul pentru autoritate și putere, dreptatea - de obicei sunt dăunătoare proprietarilor lor - mai ales atunci când sunt reale, pline de virtuți și nu mici "atractii" către virtute (cum spune Nietzsche) Lăudăm, de exemplu, o persoană harnică, deși poate prin hărnicia sa să-și strice ochii sau să dăuneze prospețimii și originalității minții sale; ne compătimește, dar îl respectăm pe tânărul care "s-a sfâșiat de munca lui", căci judecăm astfel: "pentru societate în ansamblu, pierderea chiar și a celor mai buni oameni individuali nu este un mare sacrificiu Păcat că sunt necesare astfel de sacrificii! Dar, desigur, ar fi mult mai rău dacă oamenii ar gândi altfel și ar acorda mai multă valoare conservării și dezvoltării lor

decât să lucreze în beneficiul societății Și acum ne pare rău pentru acest tânăr, nu de dragul lui, ci pentru că în persoana lui societatea și-a pierdut un devotat " și un instrument care nu se gândește la sine Poate că uneori ne va trece prin minte dacă nu ar fi mai util în interesul societății dacă acest tânăr ar lucra mai puțin altruist și ar avea mai multă grijă de sine; recunoaștem, poate, beneficiul acestuia din urmă, dar totuși considerăm mai înalt și mai durabil un alt beneficiu, care constă în însuși Faptul sacrificiului și în manifestarea vizuală a stării de spirit a animalului de jertfă - Adevărat, acestea bune-'; copiii sunt adesea asociați cu interesele personale ale proprietarilor lor; pentru a educa într-o persoană și a introduce în ea înclinații virtuoase, de foarte multe ori ele indică o astfel de legătură; dar, până la urmă, această educație urmărește un alt scop: ea urmărește, printr-o serie întreagă de motive și beneficii, să creeze în om un asemenea mod de a gândi și a acționa, care, transformându-se în obișnuință, atracție și pasiune, să domine în el și asupra lui în ciuda avantajului său suprem, dar pentru asta "în interesul binelui comun" Astfel, atunci când lăudăm virtuțile, lăudăm de fapt caracterul lor în ele, ca instrumente, și apoi instinctul care domină orbește fiecare virtute, care nu se lasă limitată de considerentele beneficiului ultim al individului - pe scurt, nerațiune în virtute, în virtutea căreia omul individual permite să se transforme într-o funcție a întregului (Frõhl Wissenschaft,) Aproape toată lumea este acum încântată să audă că societatea este pe calea adaptării individului la nevoile societății și că fericirea și, în același timp, sacrificiul unei persoane individuale constă în a se simți membru util și instrument al întreg / Adevărat, în prezent există încă o mare ezitare cu privire la unde ar trebui căutat toată această chestiune: fie într-un stat existent, fie într-un stat care urmează să fie întemeiat, într-un popor, sau într-o frăție de popoare, sau în noi comunități economice mici Oamenii se gândesc mult la asta acum, se îndoiesc, se ceartă și se luptă
■ cu pasiune și entuziasm; dar în mod surprinzător, există aici un acord armonios în cererea ca persoana, l, să renunțe la sine până când, în Forma de adaptare la întreg, își regăsește cercul stabil de drepturi și îndatoriri, până când devine ceva cu totul nou și diferit Oamenii se străduiesc, fie că își recunosc sau nu, la nimic altceva decât la o transformare fundamentală, chiar la slăbirea și eliminarea individului; ei caută și acuză neobosit tot ceea ce se presupune că este rău și ostil, risipitor, costisitor, luxos în forma de până acum a existenței individuale; ei speră, ca să spunem așa, să conducă o economie morală mai ieftină, mai sigură, mai egală și mai întreagă, când există doar corpuri bune și membrii lor Tot ceea ce răspunde într-un fel la această atracție, care formează corpuri și membri, și la instinctele sale auxiliare, este implicit recunoscut drept bun; totul este considerat o virtute care fură individului de cea mai nobilă iubire de sine și de iubire de sine, puterea la cea mai înaltă supraveghere a lui însuși, libertatea și responsabilitatea sa cea mai prețioasă (Morgenr , ; Frõhl Wiss ,) \/ Astfel, a doua trăsătură caracteristică a sentimentelor și acțiunilor sociale constă în influența lor depersonalizantă, în tendința lor de a echilibra fiecare individ cu nivelul mediu al masei sociale, în netezirea acelor acuțete individuale care ar face o personalitate puternică prea neliniștită pentru vecinii ei si pentru societate Nu este greu de ghicit motivul care ne determină să asocieze inconștient aprobarea morală cu tocmai astfel de sentimente și acțiuni: este frica de individualitate și de pericolul pe care individualitatea

îl prezintă pentru mersul calm al vieții O astfel de frică cere - ca cea mai înaltă, cea mai importantă și cea mai urgentă - ca viața să fie eliberată de tot acel caracter periculos pe care l-a avut cândva și că fiecare Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE toată puterea lor; prin urmare, numai acele acțiuni sunt considerate "bune" care tind să întărească atât securitatea generală, cât și sentimentul acestei securități, adică acțiunile provocate și dirijate de simpatie (Morgenr , ,) ■ Când o societate este stabilită în ordinea ei și protejată împotriva pericolelor externe și a fricii de ele, atunci multe impulsuri puternice și periculoase, cum ar fi spiritul de întreprindere, curajul nebunesc, răzbunarea, viclenia, prădătorul, pofta de putere, care înainte, când au fost utile și necesare pentru lupta împotriva unui inamic extern, nu numai că s-au bucurat de aprobare, ci chiar au fost crescute și cultivate, treptat încep să fie considerate dublu periculoase și catalogate drept imorale Perspectiva morală este acum determinată de cât de periculoasă sau periculoasă pentru egalitate este, în general, cutare sau cutare părere, stare sau afect, voință sau talent; frica din interior societatea devine o sursă de moralitate Cele mai înalte și mai puternice instincte, atunci când străpung cu pasiune, ridică individul sus peste nivelul mediu al conștiinței turmei, dăunează bunăstării societății, sentimentului ei de valoare de sine, credinței sale în sine; în consecinţă tocmai aceste înclinaţii vor fi cel mai probabil calomniat și condamnat O întoarcere exaltată și independentă a minții și a spiritului, dorința de a fi și de a sta singur, chiar și o minte mare, încep să fie considerată ceva periculos; tot ceea ce ridică individul deasupra turmei și inspiră teamă aproapelui începe să fie numit rău; starea de spirit temperată, modestă, supusă, autoechivalentă, mediocritatea pasiunilor - dobândește onoare și glorie morală În fine, într-o stare foarte liniștită, trec din ce în ce mai mult cazurile și nevoia de a-și educa sentimentele pentru severitate și fermitate; acum orice strictețe, chiar și în justiție, începe să încurce conștiința; fermă și sublimă măreție și proprie Biblioteca "Runivers" ILO V PREOBRAZHENSKY această responsabilitate față de sine aproape jignește și inspiră neîncredere "Există un moment în istoria societății, de înmuiere dureroasă și efeminație, când începe să mijlocească și, mai mult, destul de serios și conștiincios, chiar și pentru cel care îi face rău - pentru criminal Pedeapsa începe să pară cumva de prisos și nedreaptă; este evident că ideea de "pedeapsă", "nevoia de pedeapsă" provoacă suferință societății, inspiră frică "Nu este suficient ca criminalul să fie sigur? De ce altfel pedepsi! E atât de groaznic " *) Cu aceasta moralitatea timidității își trage concluzia finală (Jenseits von Gut u Bósc,) "Dacă cineva se hotărăște", spune Nietzsche, "să examineze conștiința europeanului modern, în spatele celor mii de falduri morale și colțuri ascunse, el va observa constant unul și același imperativ - imperativul timidității turmei: "ne dorim ca într-o zi să existe nu-ți mai fie frică"; voința și calea către acest "într-o zi" peste tot în Europa se numesc acum progres Dacă aruncăm o privire generală asupra tabloului lui Nietzsche despre conștiința morală dominantă: frica de pericolele și suferințele vieții - și idealul unei existențe calme și încrezătoare; frica de o tensiune mare a pasiunilor, independența voinței și a gândirii, o individualitate originală și clar exprimată - și dorința de a se uni într-o masă impersonală, omogenă *) Trebuie menționat că ceea ce condamnă Nietzsche aici nu este o atitudine blândă față de criminal, ci presupusul său motiv și cauză, laxitatea sentimentului Nietzsche însuși respinge necondiționat orice fel de

pedeapsă a criminalului, dar dintr-un cu totul alt punct de vedere: el crede că pedeapsa nu face decât să corupă atât judecătorul, cât și inculpatul; el recunoaște în acest caz o singură instanță - instanța "criminalului" asupra sa; în practică, el reprezintă eliberarea definitivă a infractorului de orice fel de responsabilitate, în opinia sa, conceptele de "vinovăție", "păcat", "pedeapsă" etc , aparțin celor mai dăunătoare otrăvuri care au otrăvit vreodată conștiința unei persoane 'onorează -Vezi Morgenrõthe, , , ; menschliches p n; Gõtzendãmmerung, p ; Genealogie der Moral, Părți Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE si face din persoana un slujitor; în cele din urmă, idealurile rezultate ale egalității, cultul "publicității", înclinațiile simpatice, caracterele blânde și virtuțile utilitare, va fi clar de ce Nietzsche numește morala europeană modernă moralitatea animalelor de turmă ' Această morală și procesul cultural al cărui expresie și rezultat a fost *) și-au făcut treaba, și-au atins scopul Pătrunzând în toate domeniile vieții de zi cu zi și ale vieții culturale, determinând conștiința unei persoane în toate aspectele activității sale, această morală a îmblânzit și a înmuiat într-adevăr o persoană, a făcut-o un animal domestic, îmblânzit Dar ea a îndoit și a relaxat voința lui, a șters din el toate instinctele puternice și imperioase, a legat și liniștit toate pasiunile care bat într-o persoană: a distrus tot ce este magnific și luxos în el și l-a făcut mai simplu și mai ieftin Ea a făcut viața interioară a omului și a societății mai sigură, mai calmă, dar a făcut-o insipidă și incoloră; a făcut micile plăceri ale vieții mai accesibile tuturor, dar pentru asta a distrus de la rădăcină posibilitatea și capacitatea de mare bucurie, distrugând puterea și voința bună de a risca și suferi viața, a ei și a altcuiva Ea a făcut și face tot posibilul pentru a netezi inegalitatea dintre oameni, pentru a atenua predominanța firească a unuia asupra celuilalt și pentru a elimina pericolul care decurge din posesia și puterea omului asupra omului; dar pentru asta a nivelat oamenii, a făcut din mediocritate tipul și idealul omului "Egalitatea în drepturi" se transformă prea ușor în egalitate în nedreptate, adică într-o luptă comună împotriva a tot ceea ce este rar, străin, privilegiat, împotriva unei persoane mai înalte, a unui suflet mai înalt, a unui *) Nietzsche înseamnă istoria moralei creștine și mișcarea umanitară, democratică și socialistă care a apărut din ea Vezi Jens von Gut u Bose și Gen der Moral, passim - Semnificația interioară a acestui proces este de asemenea caracterizată acolo Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY responsabilitatea, împotriva plinătății creatoare a puterii și a dorinței regale de stăpânire (Iens) În profit, rămân oameni mai asemănători între ei, mai obișnuiți; firele mai rafinate, mai subtile și rare, mai greu de înțeles, rămân cu ușurință singuratice, iar atunci când sunt izolate, pier mai ușor în accidentele vieții și rareori lasă în urmă urmași Este necesar să se invoce forțe monstruoase pentru a opri acest proces natural, prea natural de asimilare (pro-gressus in simile), această transformare a omului în ceva la fel, obișnuit, care nu se ridică peste nivelul mediu, ca de turmă, vulgar (Jens ,) Unde vom găsi acum ceva perfect, cu adevărat complet, fericit, puternic, triumfător, un om care ar fi justificarea omului? Unde vom găsi norocul răscumpărător al omului, de dragul căruia ar fi posibil să păstrăm credința în om? Rasa umană se deteriorează În această rafinare și nivelare a umanității stă cel mai mare pericol al nostru, pentru că vederea unei astfel de umanități este obositoare Nu vedem pe nimeni care s-ar strădui să devină mai înalt și mai maiestuos; simțim că totul coboară și coboară, spre ceva din ce în ce mai slab, mai bun, prudent,

calm și mulțumit, mediocru, indiferent, chinezesc *); - omul, fără îndoială, devine "mai bun" Dar tocmai în aceasta stă acea mare nenorocire, acea soartă care apasă greoi asupra umanității Cu frica de om, am pierdut atât dragostea pentru el, cât și respectul față de el, și speranța pentru el, chiar și voința pentru el Vederea unui om este obositoare acum; ce este, atunci, nihilismul acum, dacă nu acesta? M Y obosit de om (Geneal der Moral, I, II-) Nu există tristețe, spune Nietzsche, care ar fi așa *) Nietzsche face o imagine vie a declinului cultural al timpului nostru în Unzeitgemassè Betrachtungen and Gõtzendammerung; întrebările pe care le ridică în ele sunt demne de cea mai profundă și serioasă atenție Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE sensibil, ca să vezi măcar o dată, să ghicesc și să simți cum o persoană extraordinară iese din cale și degenerează Dar cine are un ochi suficient de ascuțit pentru a vedea pericolul general al degenerării omului în general, care recunoaște acel accident monstruos care s-a jucat până acum cu viitorul omului, care ghicește pericolul fatal care constă în stupiditatea simplă și inofensivă? al "ideilor civilizației moderne" (moderne Ideen), și în general în toată morala creștin-europeană, el va suferi de o singură îngrijorare și teamă, cu care nu se poate compara alta Dintr-o privire, el va lua în considerare ceea ce ar putea fi crescut doar dintr-un om cu o concentrare favorabilă și încordare a forțelor și sarcinilor, el știe cu toată cunoștințele conștiinței sale cât de inepuizabilă este o persoană pentru cele mai mari oportunități, cât de des tipul a unei persoane a stat la decizii misterioase și noi scumpe; știe din amintirea lui cea mai jalnică despre ce lucruri jalnice a fost rupt, scufundat, făcut mizerabil viitorul cel mai mare și cel mai înalt Degenerarea generală a omului, reducerea lui la un animal de turmă perfect, transformarea lui într-un animal pitic cu drepturi și pretenții egale - toate acestea, desigur, sunt posibile Dar cine se gândește la această posibilitate până la capăt măcar o dată va experimentează cu un dezgust mai mult decât alți oameni - și poate că va vedea o nouă sarcină aici (Jenseits,) Nu este greu de observat că această sarcină constă în construirea de noi idealuri de viață și activitate, opuse celor predominante, în reevaluarea valorilor consacrate și actuale, în crearea de noi valori în lor loc, noi "tablete de binecuvântări" Am văzut mai sus că numai dintr-un scop auto-creat, recunoscut în mod liber și voluntar, poate apărea orice fel de "datorie" pentru umanitate, dar, desigur, îndatoriri voluntare și nu obligatorii forțat Doar idealuri create liber de libertate Biblioteca "Runivers" : V PREOBRAZHENSKY nym, umanitatea autoresponsabilă, poate determina pentru el valori reale care au un sens interior; și numai într-o luptă liberă și înălțătoare pentru acest ideal creat creativ, și nu într-o închinare sclavă în fața unei legi pozitive străine, oriunde ar fi ea dată, poate consta adevărata demnitate a activității omenirii Până acum, să repetăm după Nietzsche, un astfel de scop nu există: omenirea nu are o singură minte și voință; acele mari forțe culturale care au unit odată omenirea și au dat sens interior și semnificație ideală vieții sale, au fost multă vreme o povară grea pentru umanitate, limitându-i dezvoltarea și otrăvindu-i conștiința "După ce Buddha a murit", spune Nietzsche, "de secole și-au arătat umbra într-o peșteră" Umanitatea modernă din cercurile și reprezentanții ei mai înalte se desparte acum de vechii idoli, dar există încă multe peșteri în care umbrele lor s-au adăpostit, iar omenirea va trebui să lupte cu aceste umbre pentru o lungă perioadă de timp Idealurile morale predominante și respectul pe care le trezesc sunt o astfel de umbră Când, spune Nietzsche, vine acel

om al viitorului, care ne va mântui din idealul până acum dominant și din ceea ce a crescut din el, din marea repulsie, de la voință spre neant, din nihilism - acel clopoțel de amiază*) și marea decizie care eliberează din nou voința și dă pământului scopul său și speranța lui omului! io vDacă omenirea încă nu are un scop care să determine sensul existenței sale, atunci i se poate impune individului orice obligație de a renunța la personalitatea sa, de a o sacrifica într-un scop necunoscut, de a se sacrifica în interesul impersonalului mecanismul social și mișcarea sa progresivă oarbă? *) La amiază sunt cele mai scurte umbre Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE Pentru un individ poate apărea vreo restricție asupra libertății sale și a eforturilor sale de dezvoltare și îmbunătățire în conformitate cu propriile sale legi? Este posibil să-i ceri supunerea internă față de vreo lege sau autoritate exterioară care se află în afara lui? În fond, individul este începutul și sfârșitul omenirii, iar "slăbit, slăbit, stins, lepădându-se de sine și renunțând la sine, individul nu mai este bun de nimic bun" (Pr Wiss) Care ar putea fi rostul pentru ca individul însuși să lege lanțuri de prejudecăți morale, în loc să dea expresie deplină și completă personalității cuiva și forțelor inerente acesteia, la ce consecințe ar putea duce aceasta? Până la construirea unor noi idealuri de viață și de figură În realitate, comportamentul unui individ nu poate decât să se supună propriei minți, să fie ghidat doar de propria sa alegere, de gustul și de talentele sale Cel mai bine ne descurcăm, spune Nietzsche, dacă în acest interregnum devenim proprii noștri regi (Morgenr ,) Suntem responsabili față de noi înșine pentru viața noastră - să fim adevărații cârmaci ai acestei vieți și să nu o lăsăm să devină ca un accident fără sens (Schop ais Erzieher, p) Vom fi propriile noastre experimente și proprii noștri creatori Sarcina înaltă este de a dezvolta din sine o individualitate întreagă, completă, de a da stil caracterului cuiva, de a da unitate artistică tuturor manifestărilor de personalitate - în cunoaștere și iubire, în contemplare și acțiune Este un lucru grozav să devii tu însuți și să găsești satisfacție în sine: cine nu își găsește mulțumirea în sine este întotdeauna gata să o răzbune pe ceilalți; alții vor deveni victimele ei, "fie doar pentru un lucru, că vor trebui să suporte înfățișarea ei dezgustătoare; căci vederea unui om dezgustător ne face răi și posomorâți" (Pr Wiss , ,) Numai acțiunile autentice, pur individuale, au valoare reală, reală Ce este mai înalt decât filosofia Ka-Vovrosi, carte Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY orice popor, în orice moment, apreciază individualitatea, cu cât își recunoaște mai mult drepturile și avantajele, cu atât mai multe astfel de acțiuni apar în lume și, astfel, strălucirea și strălucirea onestității și sincerității, autenticității și autenticității în bine și în rău se extinde la vârste întregi și popoare, astfel încât ei, ca și grecii, chiar și după declinul lor să strălucească ca niște stele unui mileniu întreg (Morgenr ,) Sunt mulți oameni care s-ar putea preda fără grijă dorințelor lor, dar nu fac asta de frica unui rău imaginar natura acestor atracţii De aceea este atât de rar să găsim aristocratism spiritual între oameni, al cărui semn va fi întotdeauna - să nu-ți fie frică de tine, să nu te aștepți la nimic rușinos de la tine, să zbori fără ezitare acolo unde ne atrage - noi, născuți liber păsări - crezând că, indiferent cum zburăm, libertatea și lumina soarelui vor fi în jurul nostru (Fr Wiss , -) Nu există o singură morală salvatoare morală (allein-mora-lisch-machende morală); orice morală care se autoafirma exclusiv ucide prea multe forțe bune și costă umanitatea prea scump Câtă bogăție și energie valoroasă pândește deseori în proscrișii

societății, așa-zișii criminali, liber gânditori, oameni imorali, ticăloși*), care trăiesc, ca să spunem așa, în afara vălului legilor, cu stigmatizarea răutății și a unui rău constiinta, ruinati si ruinand pe altii? Nu, oamenii care se abat de la regulile moravurilor și opiniilor predominante, trăind după modelul lor și pe propria frică, oameni atât de des inventivi și rodnici, nu ar trebui să mai fie sacrificați; abate de la moralitate, în fapte și gânduri, nu ar trebui *) Nietzsche indică, printre altele, tipurile crescute în Casa morților de Dostoievski, pe care îl consideră cel mai profund dintre psihologii cunoscuți de el Gõtzendãmmerung, pp ião Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE mai considerat rușinos; să se facă nenumărate experimente noi în viață și organizare socială și să fie expulzată din lume această povară enormă a "conștiinței rele"; toți oamenii cinstiți și care caută adevărul ar trebui să recunoască aceste scopuri comune și să contribuie la triumful lor (Morgenr ,) "Și pământul moral este rotund", spune Nietzsche "Și pe pământul moral există antipozi! Iar antipozii au dreptul lor de a exista" (Pr Wiss) Până acum, omenirea a împărțit brusc acțiunile umane și oamenii înșiși în două jumătăți și și-a marcat jumătatea bună cu rușine morală Echilibrul perturbat trebuie restabilit Adevărat, prin aceasta se pare că reducem prețul așa-numitelor "acțiuni morale" - poate că, prin urmare, acestea vor fi efectuate mai rar, cel puțin pentru timpul în care evaluările noastre se vor afla sub influența opiniilor vechi Dar pentru asta vom întoarce omului curajul acțiunilor care au fost denunțate ca fiind "egoiste", le vom restabili prețul, îi vom elibera de conștiința proastă asociată lor (bõses G-ewissen) Și din moment ce până acum au fost cele mai frecvente și vor continua să fie așa, vom elibera o întreagă parte a vieții și acțiunilor umane de privirea rea Acesta va fi deja un rezultat foarte valoros: atunci când o persoană încetează să se considere rău, va înceta să fie rău *) (Morgenr , ; cf ibid) Nietzsche avertizează, însă, împotriva iluziilor inutile despre ceea ce el numește interregnum moral și generația care ar putea trăi în el Nu o epocă de aur și nici un cer fără nori nu va fi soarta acestor generații viitoare; și nu va exista bunătate și dreptate supraomenească, parcă nemișcată *) Ca exemplu în acest sens, Nietzsche oferă o viziune ascetică a dorinței sexuale ca o poftă rea și diabolică; din această cauză, imaginația omului medieval a fost poluată cu imagini urâte, aproape de neînțeles pentru persoana sănătoasă de astăzi Vezi Morgenrõthe, * Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY curcubeu, întinde-te peste câmpul acestui viitor Poate că acea generație, în general, va părea și mai supărată decât cea actuală, căci va fi sinceră, în rău și în bine; poate chiar dacă sufletul lui s-ar exprima vreodată într-un sunet plin, neîngrădit, ar fi ea ne-ar șoca și ne-ar înspăimânta sufletele, ca și cum s-ar auzi dintr-odată vocea vreunui spirit rău ascuns al naturii; Și totuși, spune Nietzsche, trebuie să admitem că pasiunea este mai bună decât stoicismul și ipocrizia, că a fi cinstit și sincer, chiar și în rău, este mai bine decât a te înclina în fața moralei tradiționale; că un om liber poate fi atât bun, cât și rău, dar un om neliber este o rușine a naturii și nu are parte în nicio mângâiere, nici cerească, nici pământească, și că oricine dorește să fie liber trebuie să devină astfel prin propriile sale eforturi, căci nici cărora libertatea nu poate cădea din cer ca un dar minunat (K Wagner în Bayreuth, pp -) II Dar există sarcini pentru individul liber dincolo și deasupra individualității sale? Cum poate viața individului să dobândească cel mai mare preț și cel mai profund sens? Cu ce scop își poate stabili un individ, pentru a nu-și pierde viața munca meschină, dar pentru a crea

din ea o faptă semnificativă și măreață? În viața umană nu există niciun sens interior încorporat în ea în prealabil, așa cum nu există nici în istorie sau în procesul lumii *) Numai prin propria sa voință o persoană dă sens vieții sale: el însuși își creează sensul și valoarea și, ca să spunem așa, o justifică a posteriori, punându-l sus și ♦) Nietzsche respinge necondiţionat orice interpretare morală şi religioasă a lumii În același timp, el remarcă pe bună dreptate că numai odată cu declinul credințelor religioase ar putea apărea problema valorii vieții în forma ei actuală, cu toată gravitatea ei apăsătoare În clarificarea acestui lucru, el vede meritul important al lui Schopenhauer și semnificația sa istorică Vezi Frohl Wiss Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE • un scop nobil Iar dacă a pierit în realizarea ei, spune Nietzsche, atunci nu există nici un "scop mai bun al vieții decât să pieri în marele și imposibil, argtae magnete prodigue" (Historie, p) Un astfel de scop pentru individ poate fi exaltarea, întărirea și înnobilarea personalității umane, poate puterea mare și măreția tipului uman și a culturii umane Omul este "inepuizabil pentru cele mai mari posibilități" și cine știe ce s-ar putea dezvolta dintr-un om cu concentrare și efort favorabil de forță Într-o lungă, grea muncă istorică și culturală, inconștientă și surdă, omul s-a ridicat din animal; i-au fost puse multe lanțuri pentru a dezvăța cum să se comporte ca o fiară; și într-adevăr, a devenit mai blând, mai spiritual, mai vesel, mai rezonabil decât toate animalele Dar suferă și mai mult pentru că și-a purtat lanțurile de atâta timp, încât i-a lipsit atât de mult aer curat și mișcare liberă Aceste lanțuri sunt grele și semnificative erori ale ideilor morale, religioase și metafizice Numai când această boală a lanțurilor va fi depășită se va atinge primul mare scop: despărțirea omului de animale (Rătăcitor, *) Acest obiectiv este deja atins, dar o persoană nu ar trebui să se oprească aici; el trebuie, ca să spunem așa, să se depășească pe sine, să lucreze și să dezvolte în sine puterea, frumusețea, profunzimea și splendoarea sufletului și a trupului - în general, tot ce măreț îi permite natura umană doar, în cel mai înalt grad - și prin aceasta să dea însemnând pentru sine şi pentru toată existenţa pământească Pe scurt și simbolic, această sarcină poate fi exprimată prin următoarea poruncă, pe care Nietzsche *) Cine dorește să știe mai detaliat în ce constă aceste "lanțuri" și "boală în lanț", vă recomandăm să apelați la părțile II și IП-ñ din Zur Genealogie der Moral (II Schuld, schlechtes Gewissen und Venvandtes) -III Was -bedeuten asketische Ideale) Biblioteca "Runivers" IбO V PREOBRAZHENSKY pune în gura idealului și dublului său, Zarathustra: "Superom este sensul pământului; să zică voia ta: supraomul să fie sensul pământului" (Also sprach Zarathustra, I,) O persoană este inepuizabilă pentru posibilități mari, dar o persoană nu este egală cu o persoană și nu este echivalentă; între oameni și natura lor există o diferență naturală în răni; între demnitatea și valoarea indivizilor există nenumărate grade și o ordine ierarhică (Rangordnung) "Egalitatea universală" este sfârșitul dreptății: adevărata ei voce necesită a da egal la egal, inegal cu inegal și niciodată să-l facă pe inegal egal (Gõtzendãmm ,) Prin urmare, ceea ce este adevărat pentru unul nu poate fi adevărat pentru altul, iar cerința unei morale pentru toți va fi o încălcare a dreptății tocmai în raport cu oamenii de cea mai înaltă valoare (Jenseits,) Va fi cea mai mare nedreptate dacă viața, dezvoltată mai puțin de toate, deja, mai săracă, rudimentară, va începe totuși să se stabilească drept scop și măsură a lucrurilor și, în interesul păstrării ei, să sape și să se zdruncine mai sus, mai mari și mai

bogate (Menschlich , I, prefață) p xiii) Cel de sus nu trebuie să se umilească până la nivelul unui instrument al celui de jos; simțul distanței (Pathos der Distanz) trebuie pentru toate vârstele să delimiteze și să separe sarcinile oamenilor Oamenii superiori au de o mie de ori mai mult drept de a exista; acest drept este avantajul unui clopot cu sunet plin față de un clopoțel crăpat și dezatonat; numai în ele este gajul viitorului; ei singuri sunt obligați și responsabili pentru viitorul omului; ce pot, ce trebuie să facă, ce nu pot și nu trebuie să facă oamenii inferiori; şi ca să poată face ceea ce trebuie, nu pot deveni slujitorii şi instrumentele oamenilor inferiori (Gen der Moral, III,) Ar fi o risipă nebună să facem din sănătos instrumentul bolnavului, sau din geniu instrumentul maselor Între timp, marea majoritate a umanității este Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE Este tocmai din cele mai multe copii ale tipului unei persoane - "suliță obscura, vagă a oamenilor mari tipărită pe hârtii sărace șterse clișeu" - oameni fără propriile gânduri și voință, ascunși în spatele extratereștrilor, mnan și extraterestru, sunt cusuți la larg răspândit interese, stări, nici la isprăvile înalte, incapabili de măreție, nici în bine, nici în rău și indiferenți față de aceasta, - oameni care nu sunt capabili decât să împiedice dezvoltarea liberă a unui mare om și a sarcinii sale, sau să fie un instrument în mâinile lui Mândria și fericirea omenirii nu sunt în acești oameni, idealurile și binecuvântările lor, garanția viitorului ei, înflorirea speranțelor ei și piatra credinței sale, nu sunt în ei, într-un cuvânt, sensul umanității Dimpotrivă, predominanța unor astfel de oameni și dominația maselor tinde inevitabil tocmai spre excluderea celor mai originali, remarcabili, rari și valoroși oameni, adică a unor astfel de oameni pe care se întemeiază orice speranță pentru înălțarea și înnobilarea omenirii De aici rezultă că sensul și valoarea masei sociale nu constă în sine, "că societatea poate exista nu de dragul societății, ci doar ca o fundație și o schelă pe care s-ar putea ridica un fel mai rafinat de ființe cea mai înaltă sarcină și, în general, la o existență mai înaltă , ca cei lacomi de soare și care se străduiesc pentru el plante cățărătoare de pe insula Java (se numesc Sipo Matador), care cu ramurile lor îmbrățișează și înfășoară stejarul până în sfârșit , sus deasupra ei, dar sprijinindu-se pe ea, sunt în lumină liberă, își vor dizolva coroana, mândri de frumusețea și fericirea lor "(Jenseits,) Numirea acestor aleși să fie nu o funcție a societății, ci sensul și justificarea supremă a acesteia; în această conștiință ei, cu o conștiință curată, pot accepta jertfa unei nenumărate mulțimi de oameni care, de dragul lor, trebuie Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY fi condamnat la o existență incompletă și redus la nivelul de sclavi și unelte (ibid) O astfel de societate ar fi în esență aristocratică Și într-adevăr, în opinia lui Nietzsche, orice exaltare a tipului uman a fost până acum și va fi întotdeauna opera unei societăți aristocratice, adică o societate al cărei însuși fundament este credința în diferența de valoare dintre om și om și în existența unei întregi scări ierarhice a unor astfel de diferențe și care are nevoie de sclavie în orice sens Fără Paθos, dezvoltarea, pe măsură ce el crește din carnea și sângele clasei diferite, din obiceiul constant al castei dominante de a-și vedea subordonații și armele și de a le privi de sus, din ea, aceeași constantă și posesiunea dedesubt în sine și departe de sine - acel alt patos, mai misterios - efortul pentru extinderea din ce în ce mai nouă a distanței în interiorul sufletului însuși, formarea treptată a stărilor și stărilor tot mai înalte, mai rare, îndepărtate și larg răspândite - nu ar fi putut crește niciodată - pe scurt, "depășirea de

sine a omului", adică tocmai exaltarea tipului uman" (Jens , *) În fața acestei sarcini creatoare - sarcina de a dezvolta cea mai înaltă putere și splendoare a tipului uman, înnobilându-l, ridicându-i puterea și frumusețea, trupească și spirituală - problemele fericirii și liniștii vieții, ■ proprii și cuiva al altuia, palid; merită să te sacrifici pe tine însuți și să te afli acestui ideal, iar străduința pentru el justifică și sfințește dreptul unei persoane la o altă persoană Îngustă și josnică, moralitate mic-burgheză, spune Nietz *) Un capitol special (Was ist vornehm?) din Jen-seis von Gut und Bõse este dedicat caracterizării aspectelor individuale ale ceea ce Nietzsche consideră aristocrație (Vornehmheit) Ca o întruchipare istorică a idealului aristocratic, Nietzsche indică lumea antică, Renașterea și secolul al XIV-lea în Franța Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE Mai degrabă, priviți în primul rând consecințele imediate și cele mai imediate ale acțiunilor noastre pentru ceilalți și conformați deciziile noastre cu acestea Mai înalt și mai liber să privească dincolo de aceste consecințe imediate pentru ceilalți și să contribuie la realizarea unor scopuri mai îndepărtate în caz de nevoie - chiar și prin suferința altora; cum, de exemplu, să promovăm dezvoltarea cunoașterii, indiferent de faptul că gândirea noastră liberă îi scufundă în primul rând pe vecinii noștri în îndoială, întristare sau ceva mai rău Nu ne putem trata aproapele cel puțin așa cum ne tratăm pe noi înșine? Și dacă nu gândim atât de îngust și răutăcios când vine vorba de noi înșine, de ce ar trebui să gândim așa când vine vorba de altceva? Să presupunem că căutăm să ne sacrificăm; TÒ ne poate interzice să sacrificăm împreună cu ei și cu vecinii noștri - așa cum a făcut statul până acum, sacrificând un cetățean altuia "de dragul intereselor comune" Și avem interese comune și poate mai comune: de ce nu pot fi sacrificați indivizi individuali din generațiile prezente generațiilor viitoare, astfel încât durerea, anxietatea lor, disperarea lor, eșecurile și strigătele lor de frică să fie necesare, pentru noul plug trebuie să spargă solul și să-l facă fertil pentru toți În cele din urmă, putem comunica vecinului nostru starea de spirit în care se va putea simți ca o victimă, îl putem convinge de sarcina pentru care îl folosim Nu avem compasiune? Dar chiar dacă ne depășim compasiunea și câștigăm victoria asupra noastră în luptă, nu este aceasta o poziție și o dispoziție mai înaltă și mai liberă decât în cazul în care ne simțim siguri doar atunci când suntem convinși că acțiunea noastră aduce plăcere sau durere aproapelui nostru? Dimpotrivă, prin jertfa care ne apucă atât pe noi, cât și pe aproapele noștri, întărim și înălțăm sentimentul general al puterii umane; chiar dacă nu am ajuns Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY nimic altceva, atunci aceasta ar fi deja o creștere pozitivă a fericirii (Morgenr ,) Dar nu prin durere și plăcere sunt determinate perspectivele finale ale vieții pentru om Omul, cel mai curajos animal, cel mai obișnuit cu suferința, nu neagă suferința în sine: o dorește, el însuși o caută, numai dacă i se arată sensul și rostul ei Nu suferința în sine este revoltatoare, ci lipsa de sens (Gen d Moral, III,) Și cele mai profunde aspirații ale omului nu sunt îndreptate către fericire; dacă are un scop în viață, atunci suportă orice mod de viață (Gõtzendãmm , p) Hedonismul, pesimismul, utilitarismul, eudemonismul, spune Nietzsche, toate aceste vederi care măsoară valoarea lucrurilor după plăcere și durere, adică conform stărilor însoțitoare și părților secundare - toate acestea sunt vederi care văd doar partea din față a lucrurilor, toate acestea sunt naive, pe care oricine este conștient de forțele creatoare, formând în sine, care simte conștiința artistică în sine, le va privi cu batjocură şi

regret iem "Vrei, dacă este posibil, să elimini suferința, te străduiești pentru bunăstarea oamenilor Ei bine, bunăstarea, așa cum înțelegeți - la urma urmei, acesta nu este un scop, acesta este sfârșitul, o stare care va face o persoană ridicolă și disprețuitoare, ceea ce o va face să-și dorească moartea Școala suferinței, a suferinței mari, a creat până acum tot ce este înalt în om Această tensiune a sufletului în adversitate, care crește puterea în ea, acest tremur al ei înaintea spectacolului de mare distrugere, ingeniozitatea și curajul ei în răbdare și nenorocirea îndurată, capacitatea ei de a interpreta și folosi nenorocirea în favoarea ei și tot ceea ce ea i s-a acordat vreodată , - inteligență, pretenție, inventivitate, mister, profunzime și măreție - toate acestea i-au fost dăruite în mijlocul suferinței, în școală și îndreptând mari suferințe "(Jens-,) La fel, nesiguranța, securitatea, mulțumirea Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE calitatea, liniștea și ușurința vieții constituie elementul real al omului; dimpotrivă, ei îl slăbesc și îi tocesc puterile și facultățile Omul este fertil, numai atunci când este bogat în contrarii; un om rămâne tânăr doar atunci când sufletul lui nu se întinde spre odihnă și nu tânjește după pace; și numai lupta educă o persoană la adevărata libertate (Gõtzendãmm T) Trebuie să trăiești în pericol pentru a obține cea mai înaltă fertilitate (Fr Wiss , ; Menschl , * I,) Человѣкъ сильнѣе всего росъ въ вышину тамъ, гдѣ опасность его положенія разросьталдо разросьтала вышину тамъ змѣровъ, гдѣ подъ долгимъ гнетомъ и принужденіемъ должны были развиться до утонсонч знтоніемъ должны бности къ изобрѣтательности и притворству, гдѣ его воля къ жизни должна была должна была дойтови зой воля къ ладанію și moshi (Jens ; Gõtzendãmm pp în continuare) Severitate, constrângere, înrobire, pericol în afară și în interior, "pe stradă și în inimă", nevoia de a se ascunde, de a se reține, tot felul de ispite și stimulente - tot ce este rău, teribil, tiranic, prădător și serpentin într-o persoană contribuie la fel de mult la ridicarea tipului uman, ca şi contrariile lor (Jenseits,) Fără ele, este posibilă o creștere puternică a virtuților umane; otrava care distruge natura slabă întărește pe cea puternică (Pr Wiss ,) În om, spune Nietzsche, creatura și creatorul sunt unite; în om există materie, şi un fragment, şi un surplus, şi lut, şi prostie şi haos; dar în el există și creatorul, și artistul, și duritatea ciocanului, și contemplarea divină și a șaptea zi de odihnă "Și simpatizi cu făptura din om, cu ceea ce trebuie adus în formă, rupt, falsificat, sfâșiat, ars, topit și purificat - ceea ce va trebui să sufere și trebuie să sufere! Nu, mila noastră, mila noastră convertită, se răzvrătește împotriva ta ca împotriva celei mai rele dintre toate slăbiciunile și efeminația" (Jenseits,) Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY Acum vom înțelege și "porunca nouă" pe care Nietzsche o dă în persoana lui Zarathustra și care trebuia să sune ca ultimul testament al lui Nietzsche pentru prietenii și oamenii care au aceleași gânduri *): "De ce sunteți atât de blânzi, frații mei, atât de cedați? De ce atâta negare și renunțare în inima ta, atât de puțină soartă în ochii tăi? La urma urmei, dacă nu vrei să fii rock, să fii neiertător, cum poți câștiga vreodată cu mine? Și dacă fermitatea ta nu vrea să strălucească ca fulgerul, să taie și să taie, cum poți crea cu mine? La urma urmei, toți cei care creează sunt fermi Și ar trebui să fie fericire pentru tine - pentru milenii să-ți întipărești mâna, ca pe ceară, pentru voința mileniilor să înscrii litere ca pe bronz, mai tare decât bronzul, mai nobil decât bronzul Doar cel mai nobil este absolut ferm Această nouă tăbliță o pun înaintea voastră, fraților mei: fiți statornici (werdet hart)!" Din

schița de mai sus a concepțiilor lui Nietzsche asupra moralității altruismului, în laturile lor negative și pozitive, nu va fi greu, credem, să ghicim răspunsul pe care Nietzsche îl dă la întrebarea pusă la începutul eseului despre valoarea și scopul moralității în general Era ușor de văzut care este acel extramoral, care stă "dincolo de bine și de rău", etalon după care Nietzsche determină valoarea moralității publice și care constituie un motiv intern care îl ghidează în construirea propriilor idealuri morale Moralitatea societății tinde să scadă energia vieții umane și împiedică posibila bogăție și luxurie a naturii umane, sau altfel este ea însăși o expresie a declinului vieții și a degenerarii omenirii În propriile sale idealuri, Nietzsche se străduiește fie să elimine obstacolele care interferează cu ale lui *) Sub titlul "Der Hatnmer redet" formează ultima pagină a ultimei lucrări filozofice a lui Nietzsche, Gõtzendammerung (cf Also spr Zarath Ili,) Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE la libera dezvoltare a vieții, în posibila varietate și bogăție (interregnum moral), sau la crearea unei asemenea Forme și a unor asemenea condiții de comunitate, care asigură cea mai puternică creștere și splendoare tipului uman și culturii umane (aristocratismul și eliminarea punctului de vedere eudaimonist asupra vieţii) Въ Baza acestor opinii este un singur gând: viața, energia și înflorirea ei, servește ca măsură a moralității, și nu invers, valoarea acestei vieți, declinul sau ascensiunea ei, este măsurată și prin valoarea incendiară a moralității, deoarece acesta din urmă are semnificație doar ca mijloc sau forță de viață, absolută dar nu are preț Pentru a clarifica mai bine această viziune generală asupra sensului moralității, vom da un exemplu concret, foarte caracteristic lui Nietzsche, al aplicării sale la o evaluare comparativă a două tipuri de viață morală, dintre care unul este moralitatea publicului luată ca subiect al acestui eseu Într-un loc, Nietzsche a spus că el considera naturi tropicale atât de puternice și imperioase, ca să spunem așa, ca Caesar, Alcibiade sau chiar Cezar Borgia și oameni ca el din Renaștere, ca exemple mult mai înalte și mai valoroase de tip uman decât, de exemplu, , persoana medie a timpului prezent Această preferință, dată lui Caesar Borgia, a stârnit o întreagă furtună de indignare morală împotriva lui Nietzsche (die ganze Ferocitãt der moralischen Verdummung, după cum spune el) Răspunzând la aceasta, Nietzsche întreabă dacă am devenit cu adevărat morali cu morala noastră "Noi, oamenii moderni", spune el, "foarte tandri, foarte sensibili la suferință și obișnuiți în o sută de moduri să primim și să arătăm atenție și respect, ne imaginăm cu adevărat că o umanitate atât de răsfățată pe care o reprezentăm, o unanimitate atât de atinsă în solicitudine, în pregătirea pentru ajutor, în încredere reciprocă - există un progres pozitiv cu care noi Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY a depăşit cu mult oamenii din vremea Renaşterii Dar așa gândește de fiecare dată, așa trebuie să gândească Un lucru este cert, că nu ne-am putea transfera în atmosfera Renașterii, nici măcar în gândurile noastre nu am putea fi transferați la ea: nervii noștri, ca să nu mai vorbim de mușchii noștri, pur și simplu nu puteau rezista acelei realități Dar această incapacitate nu dovedește deloc vreun progres, ci doar o altă dispoziție, de mai târziu, a naturii, mai slabă, mai răsfățată, mai sensibilă - din care se naște în mod necesar o morală care abundă în considerațiile altora Dacă ne abatem de la tandrețea și întârzierea noastră, de la îmbătrânirea noastră fiziologică, atunci morala noastră de "umanizare" își va pierde imediat valoarea (nicio morală în sine nu are un preț): chiar ne va inspira dispreț Pe de altă parte, nu există nicio îndoială că noi, oamenii

moderni, învăluiți în umanitatea noastră parcă într-un strat gros de vată ca să nu lovească nicio piatră, am fi livrat contemporanilor lui Cezar Borgia un asemenea spectacol comic, din pe care ar muri de hohote Slăbirea instinctelor ostile și de neîncredere - și acesta este "progresul" nostru - este doar una dintre consecințele declinului general al vitalității Să duci o existență atât de condiționată, atât de târzie ca a noastră, costă de o sută de ori mai multă muncă, mai multe precauții: și aici oamenii se ajută unii pe alții, și fiecare, într-o anumită măsură, este și un bolnav și o asistentă pentru un bolnav Aceasta se numește atunci "virtute"; dar printre oamenii care cunoșteau viața într-un mod diferit, mai plin, plin, mai risipitor, s-ar numi altfel, poate "lașitate", "flaciditate jalnică", "morală bebelușă" Moliciunea noastră a moravurilor este o consecință a decadenței; dimpotrivă, severitatea și cruzimea moravurilor pot fi rezultatul unui exces de viață; atunci poți să îndrăznești mult, să provoci mult, să te topești mult Ceea ce a fost cândva condimentul vieții avea să fie otravă pentru noi fii egali Biblioteca "Runivers" FRIEDRICH NIETZSCHE înăbușitoare (aceasta este și una dintre Formele puterii) - și noi suntem prea bătrâni, prea târziu pentru asta, iar morala noastră de simpatie - ceea ce s-ar putea numi l'impressionisme moral - este doar o altă expresie a suprastimularii inerente în tot ceea ce este degenerat Vremurile puternice, culturile înalte și maiestuoase văd în compasiune, în "dragostea pentru aproapele", în absența propriei personalități și în sentimentul acestei personalități, ceva disprețuitor Vremurile trebuie măsurate prin forțele lor pozitive, iar aici timpul Renașterii, atât de risipitor, atât de fatal și plin de pericole, se dovedește a fi ultimul mare timp, iar noi, cei mai noi oameni, cu grija noastră înfricoșată pentru noi înșine și dragostea față de aproapele, cu virtuțile noastre de harnicie, nepretențioșie, dragoste pentru legalitate, științificitate - noi, cei care colecționăm, tezaurăm, economisiți și asemănător mașinii, ne dovedim a fi un timp slab, iar virtuțile noastre sunt condiționate, cauzate de slăbiciune "(Gõtzendammerung, pp -) Cu aceasta putem încheia acest eseu Sarcina noastră nu includea o expunere completă a concepțiilor lui Nietzsche asupra moralității sociale, ci doar o caracterizare a direcției generale pe care a mers gândirea lui Nietzsche în acest domeniu; de asemenea, în idealurile pozitive ale lui Nietzsche, am luat doar acea parte și acele elemente ale acestora care au fost create spre deosebire de moralitatea altruismului negată de Nietzsche În primul rând, am încercat să arătăm și să facem de înțeles, dacă nu convingătoare, acea logică interioară care leagă pași succesivi, uneori salturi aparente în cursul gândurilor lui Nietzsche, și leagă într-un întreg împrăștiat de o mână generoasă, dar capricioasă, în diferite locuri și în cărți diferite reflecțiile separate, adesea fragmentare ale lui Nietzsche asupra moralității altruiste Aceste reflecții constituie un fragment dintr-un tot mai larg: am văzut cum însăși problema valorii moralității trece la Nietzsche într-o întrebare a valorii vieții Perspectivă morală Biblioteca "Runivers" V PREOBRAZHENSKY în sens restrâns, nu formează, așadar, decât un element constitutiv al concepției morale a lui Nietzsche și el însuși spune că critica sa asupra altruismului și a moralității în general constituie doar un caz particular al unei probleme mai ample, și anume "critica și aprofundarea pesimismului" " În consecință, înainte de o schiță completă a concepțiilor generale ale lui Nietzsche, și o critică a opiniilor sale private asupra moralității ar fi prematură - V Preobrajenski Biblioteca "Runivers" Sensul iubirii ARTICOLUL DOI eu -

Atât la animale, cât și la om, dragostea sexuală este supremă înflorirea vieţii individuale Dar întrucât la animale viața generică depășește decisiv individul, cea mai mare tensiune a acestuia din urmă este doar în beneficiul procesului generic Nu este că impulsul sexual este doar un mijloc pentru simpla reproducere sau multiplicare a organismelor, ci că servește la producerea de organisme mai bune prin rivalitatea și selecția sexuală Ei au încercat să atribuie același sens iubirii sexuale în lumea umană, dar, după cum am văzut, este complet în zadar Căci în umanitate, individualitatea are o semnificație independentă și nu poate fi, în expresia sa cea mai puternică, doar un instrument al scopurilor externe ale procesului istoric Sau, mai bine spus, adevăratul sfârșit al procesului istoric nu este de așa natură încât persoana umană să-i poată servi doar ca instrument pasiv și trecător Convingerea demnității irelevante a omului nu se bazează pe îngâmfarea de sine, nici pe Faptul empiric că nu cunoaștem nicio altă ființă mai perfectă în ordinea naturii Tot ceea ce Întrebări de filosofie, c eu; Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV demnitatea omului constă în Forma (imaginea) absolută a conștiinței raționale, fără îndoială, inerentă lui Fiind conștient, ca un animal, de stările trăite și trăit de el, văzând între ele cutare sau cutare legătură, și pe baza acestei legături, anticipând cu mintea sa stările viitorului, o persoană, de altfel, are și capacitatea de a-și evalua stările, acțiunile și toate Faptele în general, nu numai în raport cu acestea cu alte Fapte individuale, ci și cu normele ideale universale; conștiința lui despre fenomenele supranaturale ale vieții este încă determinată de rațiunea adevărului Conformându-și acțiunile acestei conștiințe superioare, omul își poate îmbunătăți la nesfârșit viața și natura, fără a părăsi limitele formei umane De aceea el este cea mai înaltă ființă a lumii naturale și adevăratul sfârșit al procesului de creație; căci pe lângă Ființa care este ea însăși adevărul etern și absolut printre toate celelalte, ceea ce este capabil să cunoască și să realizeze adevărul în sine este cel mai înalt - nu într-un sens relativ, ci într-un sens necondiționat Ce bază rațională poate fi inventată pentru crearea unor Forme noi, în esență mai perfecte, atunci când există deja o Formă capabilă de auto-îmbunătățire infinită, capabilă să găzduiască plenitudinea conținutului absolut? Odată cu apariția unei astfel de Forme, progresele viitoare nu pot consta decât în noi grade ale propriei sale dezvoltări, și nu în înlocuirea ei cu unele creaturi de alt fel, alte Forme de ființă fără precedent Aceasta este diferența esențială dintre procesul cosmogonic și cel istoric Primul creează (înainte de apariția omului) tot mai multe noi tipuri de ființe, iar primele sunt parțial exterminate, ca niște experimente nereușite, parțial, împreună cu noua imagine exterioară, coexistă și se ciocnesc accidental între ele, fără a forma vreun real unitate datorită absenței unei conștiințe comune în ei, care să le conecteze între ele și cu trecutul cosmic O astfel de conștiință comună apare în umanitate În lume Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII succesiunea animală a Formelor superioare din cele inferioare, cu toată corectitudinea și oportunitatea ei, este pentru ei un Fapte, necondiționat extern și străin, neexistând deloc pentru ei: un elefant și o maimuță nu pot ști nimic despre complexul proces geologic și biologic transformări care au determinat apariția lor efectivă pe pământ; un grad comparativ mai mare de dezvoltare a unei conștiințe particulare și individuale nu înseamnă aici vreun progres în conștiința generală, care este cu siguranță absent și la aceste animale inteligente, ca la o stridie proastă; Creierul complex al celui mai înalt mamifer servește la fel de puțin

pentru auto-iluminarea naturii în ansamblu, ca și ganglionii rudimentari ai unui vierme Odată cu umanitatea, dimpotrivă, printr-o conștiință individuală sporită, religioasă și științifică, conștiința universală progresează Mintea individuală de aici nu este doar organul vieții personale, ci și organul de amintire și divinație pentru întreaga omenire și chiar pentru întreaga natură Evreul care a scris cartea nașterii cerului și pământului (elle tol'dot hashammaim ve haaretz) și mai departe: iată cartea nașterii omului (ze sefer tol'dot gaadam), exprimat nu numai personal și național conștiință, dar prin ea pentru prima dată a strălucit în lume adevărul unității universale și atot-umane*) Și toate succesele ulterioare ale conștiinței constau doar în dezvoltarea și întruchiparea acestui adevăr, ele nu au niciun motiv și nu pot părăsi această formă atotcuprinzătoare: ce altceva poate face cea mai perfectă astronomie și geologie, cum să nu restaureze complet geneza raiului și pământ; exact în același mod, sarcina cea mai înaltă a cunoașterii istorice nu poate fi decât restaurarea "cărții nașterilor omului", adică succesiunea genetică în viața omenirii și, în sfârșit, activitatea noastră creatoare nu poate avea un scop mai înalt , cum să întruchipezi în imagini tangibile *) Dacă ei spun că aceste cuvinte sunt inspirate divin, atunci aceasta nu va fi o obiecție, ci doar o traducere a gândirii mele în limbaj teologic unsprezece*   este unitatea creată și proclamată inițial dintre cer, pământ și om Tot adevărul - unitatea pozitivă a tuturor - de la început este așezat în conștiința vie a omului și se realizează treptat în viața omenirii cu continuitate conștientă (căci adevărul care nu-și amintește rudenia nu este adevăr) Datorită extensibilității și inseparabilității infinite a conștiinței sale succesive, o persoană, rămânând el însuși, poate înțelege și realiza întreaga plinătate nemărginită a ființei și, prin urmare, nu sunt necesare și nu sunt posibile tipuri superioare de ființe care să o înlocuiască În limitele realității sale date, omul este doar o parte a naturii; dar el încalcă constant și consecvent aceste limite; în creațiile sale spirituale - religie și știință, moralitate și artă - se dezvăluie ca centru al conștiinței universale a naturii, ca suflet al lumii, ca potențial de realizare al unității absolute și, prin urmare, numai aceasta cea mai absolută în perfectă sa actul, sau ființa veșnică, poate fi mai înalt decât ea, acelea Dumnezeu și· Avantajul omului față de alte creaturi ale naturii - capacitatea de a cunoaște și realiza adevărul - este nu numai generic, ci și individual: fiecare persoană este capabilă să cunoască și să realizeze adevărul, fiecare poate deveni o reflectare vie a întregului absolut, un conștient și organ independent al vieții lumii Iar în restul naturii există adevăr (sau chipul lui Dumnezeu), dar numai în generalitatea sa obiectivă, invizibil pentru ființele private; le formează şi acţionează în ei şi prin ele - ca o forţă fatală, ca o lege a fiinţei lor, necunoscută lor înşişi, căreia se supun involuntar şi inconştient; pentru ei înșiși, în sentimentul și conștiința lor interioară, ei nu se pot ridica deasupra existenței lor parțiale date, se regăsesc doar în particularitatea lor, într-un mod separat   post de tot - deci, în afara adevărului; și de aceea adevărul sau universalul poate triumfa aici numai în schimbarea generațiilor, în persistența rasei și în moartea vieții individuale, care nu conține adevăr Dar individualitatea umană, tocmai pentru că poate conține adevăr în sine, nu este desființată de ea, ci este păstrată și întărită în triumful ei Dar pentru ca o ființă individuală să-și găsească justificarea și afirmarea în adevăr - atoate-unitatea - nu este suficient din partea ei să aibă o

simplă conștiință a adevărului - trebuie să fie în adevăr și, inițial și direct, omul individual, ca un animal, nu este în adevăr: el se găsește ca o particulă izolată a întregului universal și își afirmă această ființă parțială a sa în egoism ca un întreg pentru sine, vrea să fie totul în afară de orice, în afara adevărului "Egoismul?", ca principiu de bază real al vieții individuale, pătrunde și dirijează totul, determină în mod concret totul în ea și, prin urmare, nu poate fi în nici un fel depășit și abolit doar de conștiința teoretică a adevărului Până când forța vie a egoismului se întâlnește în om cu o altă forță vie opusă acesteia, conștiința adevărului este doar o iluminare exterioară, o reflectare a unei lumini străine Dacă omul ar putea conține adevărul numai în acest sens, atunci legătura individualității sale cu acesta nu ar fi internă și inseparabilă; propria sa ființă, rămânând ca un animal în afara adevărului, ar fi, așa cum este, condamnată (în subiectivitatea ei) să piară, rămânând doar ca idee în gândirea minții absolute Adevărul, ca forță vie care ia în stăpânire ființa interioară a unei persoane și o scoate cu adevărat din falsa afirmare de sine, se numește dragoste Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV schaya și nu desființarea individualității Numai datorită conștiinței raționale (sau, ceea ce este același lucru, conștiinței adevărului) o persoană poate distinge între ei, adică adevărata lui individualitate, din egoismul său, și de aceea, sacrificând acest egoism, predându-se iubirii, el găsește în ea nu numai o forță vie, ci și dătătoare de viață și, împreună cu egoismul său, nu își pierde ființa individuală, ci, dimpotrivă, o perpetuează În lumea animalelor, din lipsa propriei conștiințe raționale, adevărul care se realizează în dragoste, negăsind în ele un punct intern de sprijin al acțiunii sale, nu poate acționa decât direct, ca o forță fatală exterioară lor, luarea în stăpânire de ele ca niște instrumente oarbe pentru extratereștri sunt obiectivele lumii; aici dragostea apare ca un triumf unilateral al comunului, al genericului asupra individului, deoarece la animale individualitatea lor coincide cu egoismul în imediata ființă parțială și, prin urmare, piere odată cu el III Sensul iubirii umane în general este justificarea j salvarea individualităţii prin sacrificiul egoismului Pe această bază generală, ne putem rezolva sarcina noastră specială: să explicăm sensul iubirii sexuale Nu degeaba relațiile sexuale nu se numesc doar iubire, ci reprezintă și, prin recunoaștere generală, iubirea prin excelență, fiind tipul și idealul oricărei alte iubiri (vezi Cântarea Cântărilor, Apocalipsa) Minciuna și răul egoismului nu constă deloc în faptul că această persoană se prețuiește prea mult, își acordă o semnificație necondiționată și o demnitate infinită: în aceasta el este drept, pentru că fiecare subiect uman, ca centru independent al forțelor vii, ca potențial (posibilitate) de perfecțiune infinită, ca ființă capabilă să găzduiască adevărul absolut în conștiință și în viața sa - fiecare persoană în această calitate are Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII purtând semnificație și demnitate, există ceva necondiționat de neînlocuit și nu se poate supraestima pe sine (după cuvântul Evangheliei: ce va da o persoană în schimbul sufletului său?) Nerecunoașterea acestei semnificații necondiționate pentru sine echivalează cu renunțarea la demnitatea umană; aceasta este eroarea fundamentală și începutul oricărei necredințe: cine este atât de slab la inimă încât nici măcar să nu creadă în el însuși - cum poate să creadă în altceva? Principala minciună și răul egoismului nu constă în această conștiință de sine absolută și autoevaluare a subiectului, ci în faptul că, deși își atribuie pe bună dreptate o valoare

necondiționată, el / neagă pe nedrept celorlalți această valoare; recunoscându-se ca centru al vieții, ceea ce este cu adevărat, îi raportează pe ceilalți la circumferința ființei sale, lăsând în urma lor doar o valoare exterioară și relativă * Desigur într-o conștiință abstractă, teoretică, fiecare om care nu înnebunește în rațiune admite întotdeauna egalitatea totală a celorlalți cu sine însuși; dar în conștiința sa vitală, în simțirea sa interioară și în faptă, el afirmă o diferență infinită, o "incomensurabilitate" perfectă între el și ceilalți: el însuși este totul în sine și în sine, ei în sine sunt nimic Între timp, tocmai cu o astfel de autoafirmare excepțională o persoană și ea pot fi de fapt ceea ce pretinde a fi Acea semnificație necondiționată, acea absolutitate, pe care o recunoaște pe bună dreptate pentru sine în general, dar pe nedrept o ia de la ceilalți, are în sine doar un caracter potențial, este doar o posibilitate care cere realizarea ei Dumnezeu este totul, adică posedă într-un act absolut tot conținutul pozitiv, toată plinătatea ființei O persoană (în general și orice persoană individuală în special), fiind practic doar aceasta și nu alta, poate deveni totul doar înlăturând în conștiința și viața sa acea linie interioară care îl desparte de celălalt Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOGYEV ÿ "Acesta" poate fi "totul" numai împreună cu ceilalți; turnându-se împreună cu ceilalți, își poate îndeplini sensul necondiționat - să devină o parte inseparabilă și indispensabilă a întregului întreg, un organ independent, viu și unic al viata absoluta Adevărata individualitate este o imagine definită a unității totale, un mod definit de a percepe și asimila cu sine orice altceva Afirmându-se în afara oricărui alt lucru, o persoană își lipsește astfel propria existență de sens, își ia adevăratul conținut al vieții de la sine și își transformă individualitatea într-o formă goală Condițiile metafizice și fizice, istorice și sociale ale existenței umane în orice mod posibil modifică și înmoaie egoismul nostru, punând bariere puternice și variate în calea descoperirii sale în forma sa pură și în toate consecințele sale teribile Dar tot acest sistem complex de obstacole și ajustări, predeterminat de Providență, pus în aplicare de natură și istorie, lasă neatinsă însăși temelia egoismului, iese în mod constant de sub vălul moralității personale și sociale și, uneori, se manifestă cu desăvârșire claritate Există o singură forță care poate submina egoismul din interior, la rădăcină și, într-adevăr, îl subminează, și anume iubirea și, în principal, iubirea sexuală; Minciuna și răul egoismului constă în recunoașterea exclusivă a semnificației necondiționate pentru sine și în negarea acesteia la alții; rațiunea ne arată că acest lucru este nefondat și nedrept, dar iubirea desființează direct o asemenea atitudine nedreaptă, obligându-ne, nu într-o conștiință abstractă, ci într-un sentiment interior și o voință vitală, să recunoaștem pentru noi înșine semnificația absolută a celuilalt Cunoașterea în dragoste a adevărului celuilalt nu în mod abstract, ci în esență, transferând de fapt centrul vieții cuiva în afara propriei Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII particularitate empirică, ne manifestăm și realizăm prin aceasta propriul nostru adevăr, semnificația noastră necondiționată, care constă tocmai în capacitatea de a depăși granițele Ființei noastre Fenomenale Factuale, în capacitatea de a trăi nu numai în noi înșine, ci și în ceilalți Orice iubire este o manifestare a acestei abilitati, dar nu toata lumea o implineste in acelasi grad, nu toata lumea submineaza la fel de radical egoismul Egoismul este nu doar o forta reala, ci o forta de baza, inradacinata in centrul cel mai profund al fiintei noastre si din acolo pătrunzând și îmbrățișând toată realitatea noastră - o forță care

operează continuu în toate detaliile și detaliile existenței noastre Pentru a submina egoismul într-un mod real, este necesar să-i opunem cu același concret - definit și toată ființa noastră pătrunzătoare, surprinzând tot ce este în ea Celălalt, care trebuie să ne elibereze individualitatea de cătușele egoismului, trebuie să aibă o relație cu toată această individualitate, trebuie să fie un subiect la fel de real și concret, la fel de deplin obiectivat ca și noi înșine și, în același timp, trebuie să fie diferit de noi în totul pentru a fi cu adevărat diferit, adică manifestare, astfel încât relația unuia cu celălalt să fie un schimb complet și constant, o afirmare completă și constantă a sinelui în celălalt, o interacțiune și comuniune perfectă Abia atunci egoismul va fi subminat și abolit, nu numai în principiu, ci în toată realitatea sa concretă Numai cu această conexiune, ca să spunem așa chimică, a două ființe omogene și echivalente, dar complet diferite în formă, este posibilă (atât în ordinea naturală, cât și în ordinea spirituală) Biblioteca "Runivers" VLADIMIR SOLOVIEV crearea unui om nou, realizarea efectivă a adevăratei individualități umane O astfel de unire, sau cel puțin cea mai apropiată posibilitate pentru ea, o găsim în dragostea sexuală, motiv pentru care îi acordăm o importanță excepțională, ca fundament necesar și de neînlocuit pentru orice îmbunătățire ulterioară, ca o condiție inevitabil și constantă în care doar un persoana poate fi cu adevărat în adevăr IV Recunoscând marea importanță și înaltă demnitate a celorlalte tipuri de iubire, cu care falsul spiritism și moralismul impotent ar dori să înlocuiască iubirea sexuală, vedem însă că numai aceasta din urmă satisface cele două cerințe principale, fără de care abolirea hotărâtoare a sinelui în deplină comuniune vitală cu altul este imposibilă În toate celelalte tipuri de iubire, fie omogenitatea, egalitatea și interacțiunea dintre iubit și iubit, fie diferența cuprinzătoare de proprietăți care se completează reciproc, lipsesc Astfel, în dragostea mistică, obiectul iubirii se reduce în cele din urmă la o indiferență absolută care absoarbe individualitatea umană; aici egoismul este abolit doar în sensul foarte insuficient în care este abolit atunci când o persoană cade într-o stare de somn profund (cu care Upanishad-urile și Vedanta compară, și uneori identifică direct, unirea sufletului individual cu spiritul universal) Între o persoană vie și "Abisul" mistic al indiferenței absolute, din cauza eterogenității complete și a incomensurabilității acestor valori, nu numai comunicarea vieții, ci și o simplă compatibilitate nu poate fi: dacă există un obiect al iubirii, atunci nu există iubit - a dispărut, s-a pierdut, s-a scufundat ca într-un somn adânc fără vise, iar când se întoarce în sine, obiectul iubirii dispare și în locul indiferenței absolute a Biblioteca "Runivers" SENSUL IUBIRII diversitatea pestriță a vieții reale se dezvăluie pe Fondul propriului egoism, împodobit cu mândrie spirituală - Istoria cunoaște însă astfel de mistici și școli mistice întregi, unde obiectul iubirii era înțeles nu ca indiferență absolută, ci lua Forme concrete care i-a permis relații vii, dar -foarte remarcabil, aceste relații au dobândit aici un caracter complet clar și constant susținut al iubirii sexuale Dragostea parentală, mai ales cea maternă, atât în forța sentimentului, cât și în concretetatea obiectului, se apropie de iubirea sexuală, dar din alte motive nu poate avea o semnificație egală cu aceasta pentru individualitatea umană Ea este condiționată de Faptul de reproducere și de schimbarea generațiilor, cu o lege care guvernează viața animalului, dar neavând, sau în orice caz nu ar trebui să aibă, o asemenea semnificație în viața umană La animale, generația următoare își desființează direct și rapid

predecesorii și denunță lipsa de sens a existenței lor, pentru a fi acum, la rândul său, condamnată de aceeași lipsă de sens a existenței din partea propriilor generații Dragostea maternă în umanitate, care ajunge uneori la un înalt grad de sacrificiu de sine, pe care nu îl găsim în dragostea de pui, este o rămășiță, fără îndoială încă necesară, a acestei ordini de lucruri În orice caz, nu poate exista nicio îndoială că în dragostea maternă nu poate exista reciprocitate completă și comuniune vitală, fie și numai pentru că iubitul și iubitul aparțin unor generații diferite, că pentru acestea din urmă viața este în viitor cu noi interese independente și sarcini, printre care reprezentanții trecutului sunt doar ca umbre palide Este suficient că părinții nu pot fi scopul vieții copiilor în sensul în care copiii sunt pentru părinți O mamă care își pune tot sufletul în copiii ei, desigur, își sacrifică egoismul, dar în același timp pierde și ea individualitatea lor, iar în ele iubirea maternă, dacă menține individualitatea, păstrează și chiar sporește egoismul - În plus, în iubirea maternă nu există o recunoaștere adecvată a semnificației necondiționate a persoanei iubite, recunoașterea adevăratei sale individualități, deoarece pentru mama, deși urmașul ei este cel mai drag dintre toți, dar la fel ca descendenții ei, nu altfel decât la alte animale, adică, aici recunoașterea imaginară a unei semnificații necondiționate pentru altul se datorează de fapt unei conexiuni Fiziologice externe Cu atât mai puțin alte tipuri de sentimente de simpatie pot avea pretenția de a înlocui dragostea sexuală Prietenia dintre persoane de același sex nu are o distincție formală cuprinzătoare a calităților complementare și, dacă, totuși, această prietenie atinge o intensitate deosebită, atunci se transformă într-un surogat nefiresc al iubirii sexuale În ceea ce privește patriotismul și dragostea pentru umanitate, aceste sentimente, cu toată importanța lor, nu pot desființa prin ele însele vital și concret egoismul, din cauza incomensurabilității iubitului cu cel iubit: nici omenirea, nici măcar oamenii, nu pot fi pentru o persoană individuală același obiect concret, ca și el Este, desigur, posibil să-ți sacrifici viața unui popor sau omenirii, dar este imposibil să creezi o persoană nouă din tine însuți, să manifesti și să realizezi adevărata individualitate umană pe baza acestei iubiri extinse Aici, în centrul real, vechiul său sine egoist rămâne încă, iar oamenii și umanitatea sunt legate de periferia conștiinței ca obiecte ideale Același lucru trebuie spus despre dragostea pentru știință, artă etc După ce am subliniat în câteva cuvinte adevăratul sens al iubirii sexuale și superioritatea ei față de alte sentimente înrudite, trebuie să explic de ce este atât de slab realizată în realitate și să arăt cum este posibilă realizarea sa deplină Mă voi ocupa de asta în articolele următoare Vladimir Solovyov Fondatorul sistemului monismului transcendental (Despre sfârșit) IV Studiul problemei epistemologice a predeterminat deja problema "ontologică" În primul rând, critica scepticismului a condus, ca adevăr necesar, la recunoașterea existenței reale a sinelui, a non-sinelui și a principiului lor fundamental absolut În al doilea rând, critica monismului materialist și raționalist a condus la necesitatea interpretării relației dintre aceste realități nu ca un monism substanțial, ci ca un monism transcendental sau - ceea ce este același lucru - ca un dualism subordonat, suprem și relativ subordonat - si mai concret pentru a determina din acest punct de vedere relatia acestor realitati Kudryavtsev si-a dedicat teologia rationala indeplinirii acestei sarcini (un curs foarte amplu de "lecturi despre filosofia

religiei" si mai ales "lecturi despre dovezile de existența lui Dumnezeu") , psihologie rațională (în manual, p și urm) și cosmologie (un număr de monografii sistematizate în manual) Lăsând deoparte primele două părți ale ontologiei, datorită interesului deosebit al primei si lipsa Întrebări de filosofie, KN , Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY detalii monografice în dezvoltarea celui de-al doilea, ne mărginim aici doar la elucidarea punctelor esențiale ale celui de-al treilea, cu atât mai mult cu cât, în esență, ca zonă cea mai obscură și controversată, este de cel mai mare interes pentru caracterizarea principalelor punctul de vedere al filosofului nostru Deci, cum să înțelegem natura exterioară? Este, din punctul de vedere al filozofului nostru, un întreg mecanic auto-închis, străin de spiritul nostru și nepermițând influențe dintr-un principiu superior, sau este ceva asemănător cu noi, înrudit, viu? În ciuda utilizării pe scară largă a primei concepții în știința și filosofia modernă pozitivă, Kudryavtsev nu putea, desigur, să se alăture susținătorilor săi fără a contrazice principiile de bază ale filozofiei sale Și într-adevăr, cu toată puterea unui gânditor profund convins, el iese în apărarea celui de-al doilea membru al alternativei de mai sus El revine în mod repetat la această întrebare și reamintește constant că "precum există ceva în comun între Dumnezeu și om, și anume "spiritualitatea", care condiționează posibilitatea interacțiunii lor, tot așa între lumea fizică și spiritul uman, în ciuda diferențelor lor în în esență, există deja ceva în comun prin simplul fapt că ambii se încadrează în conceptul de a fi limitat Există o anumită conexiune internă care face posibilă interacțiunea lor" ("Metaph Analysis of Empirical Knowledge", p i)); că "granul cel mai interior al vieții naturii este analog și asemănător cu începutul vieții spirituale și că ambele începuturi lumești sunt revelația spiritului infinit, care, fiind independent și complet desăvârșit, totuși trăiește în toate, mișcă totul și dă viață tuturor" ("Are nevoie filozofia?" - p) Pentru a fundamenta această teză stabilită deductiv, filozoful nostru, ca însăși esența materiei cerută, este îndreptat în sens negativ, prin analiza atomismului materialist, a diverselor teorii antivitaliste și a teoriei transformării Este imposibil de interpretat, împreună cu reprezentanții atomismului materialist, lumea exterioară, totalitatea obiectelor și fenomenelor naturii, ca o combinație mecanică de particule de materie sau atomi discrete, inițiale, omogene, absolut indivizibile, - aici este primul poziție, care Biblioteca "Runivers" FONDATOR AL SISTEMULUI MONISMULUI TRANSCENDENTAL pe care autorul nostru o apără pe calea fundamentarii tezei sale principale de mai sus Privind dovezile empirice ale teoriei atomismului, el găsește că, din acest punct de vedere, niciuna dintre proprietățile de bază ale atomilor nu este atât de demonstrată, dar nici de demonstrată Că indivizibilitatea atomilor nu poate fi dovedită empiric - această propoziție, care a devenit deja obișnuită, nu este, desigur, nouă pentru autorul nostru; dar subliniază cu o perspicacitate remarcabilă că i alte proprietăți ale atomilor, omogenitatea sau identitatea lor și, în consecință, originalitatea lor, pot fi asimilate de el cu puțin drept De fapt, cum se poate vorbi de omogenitatea atomilor, când, în sensul uneia dintre cele mai importante dovezi ale teoriei atomismului (dovada chimiei, împrumutată din "proporțiile echivalente ale compușilor atomici"), au nevoie de să asimileze diferite greutăți, mărimi (fenomenul izomorfismului), formă sau figură (asumarea legii cristalizării) și calitate (corpi chimici simple - oxigen, hidrogen, azot etc) Și din moment ce am recunoscut diferența dintre atomi, trebuie neapărat să admitem că starea atomistă

a materiei nu este cea originală, deoarece trebuie să se datoreze, evident, unei forțe sau legi, necunoscute până acum, care a format materia sub formă de atomi Deci, chiar dacă atomii sunt recunoscuți, atunci din punct de vedere empiric nu le pot fi asimilate nici indivizibilitatea, nici omogenitatea, nici originalitatea Dar, într-un astfel de caz, care este avantajul atomismului materialist? Dacă atomii nu pot fi recunoscuți ca bază universală și originală a ființei, ci ca ceva produs și secundar, atunci evident că începutul principal și adevărat al ființei va fi deja în spatele lor și deasupra lor, va consta în forța care a produs diferența dintre atomii si in general 'materia Problema în favoarea atomismului nu este rezolvată de așa-numitele fundamente filozofice, care au început să fie înaintate deja din cele mai vechi timpuri Caracterul lor comun este că indică dificultatea care apare pentru gândire odată cu recunoașterea divizibilității absolute a materiei Într-adevăr, gândul la infinită divizibilitate a materiei prezintă dificultăți pentru mintea noastră, care se străduiește în fluxul divizibilității să se oprească mai întâi la ceva, mai departe indivizibil, ca la punctul de plecare Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY Da, în explicația naturii Dar nu rezultă încă din aceasta că de fapt, și nu numai în gândirea noastră, ar trebui să recunoaștem existența unor particule absolut "prime" indivizibile de materie - atomi Dimpotrivă, recunoscând atomii, ne confruntăm cu dificultăți mult mai mari decât dificultatea de a recunoaște divizibilitatea absolută a materiei - dificultatea de a gândi spațialul și materialul ca indivizibile, de a reprezenta spațiile goale care separă atomii și odată cu ea și acțiunea la distanță (ăctio in distans) etc Seriozitatea dificultăților cu care se leagă teoria atomismului a forțat mințile gânditoare să construiască alte ipoteze privind compoziția naturii exterioare, care sunt teoria materiei ca ființă continuă (continuum), teoria dinamică, atomismul matematic și monadismul Dar, la rândul său, fiecare dintre aceste teorii prezintă propriile sale dificultăți mai mult sau mai puțin grave Teoria materiei, ca continuum, duce la identificarea materiei cu spațiul, pe care într-adevăr o găsim la Descartes Atomismul dinamic și matematic, ca și monadismul, duc la extremele unui idealism negator de material, întrucât primul confundă forța cu substratul ei, cel de-al doilea confundă realitatea cu definițiile ei matematice, al treilea confundă spiritul cu materia Având în vedere toate aceste dificultăți, pentru a ne forma o concepție clară despre esența actuală a materiei, este necesar - așa concluzionează filozoful nostru - să recunoaștem că materia singură și în sine nu poate servi ca principiu independent al lumii fizice și că pentru a o explica, este necesar să admitem în ea acțiunea unor forțe ireductibile din ea, nemateriale, supuse legilor cunoscute ale interacțiunii lor armonioase, pe care forțele și legile le cer pentru explicarea cauzei primare, celei mai înalte Dacă chiar și pentru a explica compoziția materiei este necesar să se admită acțiunea în substratul material a unor forțe care nu pot fi derivate din aceasta, atunci cu atât mai mult trebuie să ne întoarcem la asumarea unor astfel de forțe atunci când explicăm ființe organice Aici, în acest punct al sistemului său, Kudryavtsev este un susținător al vitalismului, pe care îl apără, pe de o parte, având în vedere încercările de a explica viața organică prin legi mecanice și, pe de altă parte, de a o reduce direct la activitatea creatoare a primei cauze mecanic- Biblioteca "Runivers" FONDATOR AL SISTEMULUI MONISMULUI TRANSCENDENTAL Ô Organismele nu pot fi explicate logic prin diferența lor esențială față de materia anorganică în ceea ce privește

compoziția, formă, condițiile de origine, existență și distrugere și, în sfârșit, în ceea ce privește natura lor teleologică, ca să spunem așa, în ceea ce privește adaptabilitatea lor pentru a atinge anumite scopurile existenței: aceste proprietăți sunt mecanic decisiv inexplicabile Concepția conform căreia, având în vedere perfecțiunea înaltă a produselor organice, explicațiile acestora trebuie căutate direct în voința atotputernică și suprem rațională a Creatorului, în crearea constantă a ființelor organice sau aranjarea lor din materia anorganică (Descartes) nu poate fi recunoscute ca fiind complet satisfăcătoare -prin intermediul unor idei, prototipuri (arhetipuri), o aranjare specială a forțelor mecanice ale naturii (Lotze), etc Ideile și tipurile, după cum arată experiența, nu sunt niciodată pe deplin realizate în realitate, care prezintă întotdeauna diverse anomalii și deformări Cum să explic asta? Dacă cauza originală și adecvată a formațiunilor organice este gândirea și voința divine, atunci nu ne putem gândi de ce nu ar putea fi împlinită sau distorsionată Singurul remediu pentru această dificultate este să recunoști, în loc de tipuri sau idei, o forță de viață independentă Fenomenele de absență a completitații ideale și eșecurile formațiunilor organice arată tocmai că natura organică este o relativ independentă, deși provine de la Dumnezeu, începând, o forță vie, dar inconștient rațională, care, fiind limitată, nu poate dispune complet liber de descoperirile sale și necondiționat rezonabil, deoarece voința și gândul divin ar dispune de ele Ca analog al acestei forțe, Kudryavtsev indică binecunoscuta forță plastică a organismului, conform căreia organismul însuși poate restaura membrii răniți, chiar pierduți, vindeca rănile, înlocuiește funcțiile membrilor deteriorați sau pierduti prin acțiunea modificată a altele, etc , şi mai ales la animalele instincte Deci, forța vitală trebuie recunoscută Mulți nu le place însuși termenul "forță vitală" Dar nu este nevoie să insistăm asupra ei, deoarece într-adevăr, datorită obscurității și incertitudinii sale, a fost de mai multe ori o sursă de diverse neînțelegeri Esența problemei nu este deloc afectată Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY dă, dacă, urmând exemplul unor oameni de ştiinţă a naturii, fără a folosi acest termen, începem să vorbim doar de "cauza necunoscută nouă a fenomenelor care se produc în natura organică şi care le deosebesc de fenomenele anorganice" Kudryavtsev luminează viziunea vitalistă a esenței vieții organice cu o nouă lumină, explicând una dintre cele mai semnificative diferențe dintre ființele organice și cele anorganice - diferența de origine Din nou, el procedează în principal pe calea critică, prin analiza așa-numitei teorii a transformării sau "teoria transformării progresive a organismelor" După ce a remarcat de la început cu o prudență și o franchețe exemplară că "avand în vedere bogata literatură creată pe tema darwinismului, filosoful cu greu ar fi putut spune ceva nou aici", și că, prin urmare, spre deosebire de specialiștii în domeniul natural știință, filozoful ar trebui să se limiteze la o evaluare a celor mai importante, având o semnificație filozofică adecvată, fundamentele teoriei, Kudryavtsev conturează apoi două puncte centrale ale criticii sale: a) o analiză a temeiurilor faptice care pot fi prezentate în favoarea schimbării raselor și b) o analiză a explicațiilor ulterioare a metodelor și a motivelor acestei schimbări Deci, în primul rând, există temeiuri solide pentru a recunoaște însuși faptul transformării? Există două moduri de a rezolva această problemă - istorică, investigarea trecutului, și experimentală, investigarea prezentului Structura generală a cuplului organic reprezintă pentru noi o gradualitate strictă, o ascensiune de la cele mai joase forme organice

la cele mai înalte De aici se pune întrebarea: nu era această gradualitate și istorică? Și dacă da, nu ar trebui să privim istoria ființelor organice ca o tranziție de la formele inferioare la cele superioare? Raționamentul este foarte firesc și, aparent, consistent! Dar - concluzia de la apariția și originea treptată a organismelor (chiar dacă recunoaștem această gradualitate ca indiscutabilă) până la transformarea lor una în alta nu este logic corectă Lasă apariția formelor organice să se desfășoare progresiv; dar cum a avut loc această schimbare, fie că tocmai prin transformarea unui organism în altul, rămâne o întrebare Dovezi suplimentare Principiile geologiei și paleontologiei sunt departe de a fi atât de sigure încât pe baza lor se poate afirma cu certitudine că organismele primitive au fost mai puțin perfecte și complexe decât cele ulterioare Și dacă da, atunci nu mai avem temeiuri faptice să vorbim de o gradualitate strictă a apariției formelor organice Putem spune că cele mai simple forme primare au dispărut fără urmă? Dar, în acest caz, unde sunt formele tranzitorii-ulterioare? Desigur, ne putem aștepta, așa cum invită susținătorii transformării, ca geologia și paleontologia să descopere formele dispărute în timpurile moderne, cu o dezvoltare mai mare a acestora, dar aria de posibilă și plină de speranță este nelimitată: ne putem aștepta Tot Nimic mai mult decât cererea trecutului nu vorbește în favoarea teoriei transformării și a cererii prezentului Cel mai important dintre aceste argumente este, după cum se știe, faptul, afirmat de Darwin, al originii soiurilor cultivate, vegetale și animale prin selecție naturală: dacă, conchide Darwin, diferite soiuri pot fi ușor produse de om în scopurile sale iar într-un timp relativ scurt, atunci de ce nu pot fi produse de natură în scopuri proprii într-un timp incomparabil mai lung Dar defectul fundamental al acestui argument constă în faptul că în el concluzia care este adevărată cu privire la originea soiurilor în o rasă dată este, contrar experienței, aplicată la explicarea raselor în sine Mai mult, cu ce drept se face aici concluzia de la originea modificărilor în cercul de cultură al plantelor și animalelor până la metoda de formare naturală a raselor? Căci forțele care lucrează în procesul de schimbare culturală și în procesul naturii nu numai că nu sunt asemănătoare, ci chiar opuse: lucrează, direct sau indirect, mintea conștientă și voința omului, precum și condițiile speciale creat de viața unei ființe raționale; aici sunt forțele naturii, care acționează inconștient și invariabil conform legilor date Pentru a avea dreptul la concluzia de mai sus, susținătorii transformării ar trebui mai întâi să demonstreze că forța care guvernează natura este aceeași sau asemănătoare cu forța care operează în om, că aceasta, ca și mintea umană, calculează înainte, propune faţă de sine conştientul fl noi scopuri, selectează caracteristici care sunt utile în aceste scopuri etc Chiar mai mult: această putere nu ar trebui să fie doar analogă cu puterea rațională a unei persoane, ci mai mare decât aceasta, cu cât varietatea naturală a plantelor și animalelor este mai mare decât varietatea realizată artificial Cu alte cuvinte, această forță trebuie să fie creativă; dar este destul de evident că recunoașterea unei astfel de "puteri distruge" întreaga teorie a transformării naturale Deci, fundamentele faptice ale teoriei transformării sunt destul de controversate Acest lucru trebuie remarcat în analiza teoriei menționate, mai ales având în vedere faptul că natura controversată a fundamentelor faptice ale teoriei este de obicei ascunsă și retrogradată în plan secundar prin explicații ulterioare,

detaliate și adesea destul de duhovnice ale procesului de transformarea în sine, precum: lupta pentru existență, selecția sexuală etc În spatele acestor explicații, cel mai important lucru scapă cu ușurință - lipsa dovezilor unui fapt explicabil În acest caz, teoria transformării, în forma pe care i-a dat-o Darwin, este o încălcare tipică a regulii, care este în general destul de des uitată în știință, conform căreia "a posse ad esse non valet consequentia": spiritual și original , dar în orice caz doar explicații mai mult sau mai puțin probabile ale procesului de transformare a rasei au fost luate drept dovezi științifice neîndoielnice ale realității acesteia, adică posibilitatea unui fapt se identifică direct cu un fapt Nu este necesar ca noi să urmăm toate ramurile criticii complexe cărora filozoful nostru le supune această latură a teoriei transformării pentru a ne convinge că geneza lumii organice conturată de Darwin nu depășește cel mai scăzut nivel de probabilitate În acest scop, este suficient să luăm de la el doar două argumente: în primul rând, în explicarea primei și importante etape a procesului de transformare, i e posibilitatea sau capacitatea unei ființe organice de a produce nenumărate varietăți sau nuanțe la descendenții ei, principalul început al teoriei este, de fapt, cazul, care, desigur, subminează deja foarte mult drepturile teoriei "în semnificație științifică fără îndoială; în al doilea rând, la clarificarea celui de-al doilea punct important al procesului, păstrarea și transmiterea succesivă a celor mai potrivite pentru tipul de diferențe și trăsături, teoria permite astfel de explicații artificiale, tensionate și fantastice, care seamănă involuntar cu metodele și tehnicile de odinioară teleologi, Biblioteca "Runivers" FONDATORUL SISTEMULUI MONISMULUI TRANSCENDENTAL" deşi transformiştii vorbesc despre ele doar cu dispreţ extrem Această aleatorie și natura teleologică artificială a procesului de transformare, oricare ar fi celelalte argumente în favoarea teoriei, subminează în mare măsură credibilitatea validității sale științifice Nu, dacă transformiștii aveau nevoie de teleologie, atunci ar trebui să accepte teleologia nu artificială și mecanică, ci semnificativă, rezonabilă Dar, într-un asemenea caz, vor fi obligați să accepte presupunerile metafizice necesare ale acesteia: industria mondială, creația mondială, teismul În această ultimă direcție (adică spre teism) se fac de fapt corecțiile și modificările teoriei, pe care o suferă în timpurile moderne Naegels, Kelliker, Lange, Naudin și alții sunt înclinați să recunoască, ca principiu educațional intern, o forță organoplastică sau evolutivă specială, în care, desigur, nu se poate decât să se vadă triumful principiului vitalist asupra explicației materialiste a începutului a vieţii organice Din păcate, aceste discuții despre începutul special al vieții organice sunt de obicei pline de incertitudine Că existența unei forțe educaționale interne trebuie admisă în organisme este adevărat: altfel ființele organice s-ar fi transformat în simple mașini și nu ar fi fost ființe vii, capabile să se ridice pe treptele superioare ale regnului organic la ființe simțitoare, posedând o inteligență și activitate semi-conștientă, datorită cărora se adaptează la condițiile date de viață și aleg cele mai bune mijloace pentru conservarea acesteia și continuarea rasei Însă amploarea acțiunii acestei forțe nu este deloc extinsă, strict conturată de anumite limite, care sunt diferite pentru diferite rase (de exemplu, forța plastică nu creează niciodată nimic nou, ci reproduce doar vechiul după un plan dat, neschimbat) : într-un cancer, în loc de o gheară ruptă, crește una nouă etc) etc , dar nu poate exista o transformare semnificativă a animalului, generarea unui nou organ, cel puțin știința nu a indicat)

De aici rezultă că nu putem acorda o semnificație universală forței plastice inerente organismelor și, prin analogie cu aceasta, să creăm o forță plastică universală specială a naturii Și dacă, totuși, diversitatea Biblioteca "Runivers" A VVEDENSKY organismele vegetale și animale, o secvență strict rezonabilă în aspectul lor etc , îi obligă pe transformiști înșiși, involuntar și inconștient, să atribuie puterii care controlează procesul astfel de trăsături care nu merg deloc în forța naturală, ce mai rămâne de făcut gata, cum să nu recunoaștem în ea, bazându-se pe acele calități pe care evoluționiștii înșiși le asimilează, o putere superioară, care, ca ieșind dintr-o serie de forțe obișnuite, imanente ale materiei, trebuie definită ca o putere spirituală, originală, forță liberă, rațională, conștientă - ca Zeitate? " Deci, deși pentru a explica compoziția și geneza atât a substanței în sine, cât și a diferitelor rase de ființe organice, trebuie să recunoaștem un sistem de forțe educaționale relativ independente, aceste forțe în sine, la rândul lor, trebuie reduse la cele mai înalte, atotputernice rațional , forță divină care îi controlează Acesta este sensul esențial al concepțiilor ontologice ale filosofului nostru, dezvăluite pe larg și complet de el în diferite părți și departamente ale ontologiei sale, și mai ales în a doua parte, cosmologia v Desigur, avem departe de a epuiza opiniile filozofice ale lui Kudryavtsev, chiar și în punctele lor principale Numind filosofia sa sistem de monism transcendental, am folosit această expresie în sensul cel mai direct și propriu: este într-adevăr un sistem cu un centru bine deschis și complet completat (al doilea grup de științe, științele propriu-zise filozofice), cu obiective și planuri definite pentru științe propedeutice și aplicate *), dintre care, în plus, un grup (filozofia religiei) este expus cu atâta amploare și originalitate încât lucrările lui Kudryavtsev consacrate acestui subiect ar putea constitui o epocă în istoria acestei științe, dacă , din păcate, știința noastră rusă nu stătuse încă în afara fluxului istoric general Cu toate acestea, în ciuda tuturor acestor lucruri, suntem forțați să renunțăm la expunerea ulterioară *) de exemplu în monografia "Este nevoie de filozofie?" și sunt indicate foarte clar sarcinile și planul de construire a filosofiei științelor naturale și antropologice ■H °% w) Răspunsurile pozitive sunt grupate în tabele Voi da doar cifrele cele mai importante Dintre răspunsurile primite de la persoanele examinate de comisie, au fost negative și sau , % pozitive; studiate de medici și psihologi - negative și sau , % pozitive După naționalitate, persoanele care au dat răspunsuri sunt repartizate astfel: engleză: răspunsuri negative - (bărbați , femei); pozitiv, , (m j , f) Rusă: negativ - (m , f); pozitiv - u (m , f) Brazilieni: negativ - (m , f); pozitiv- (m , f) Alte naționalități: negativ-Y (m , f); pozitiv- (m , f io) Acest tabel, cred, indică cel mai bine că este imposibil să colectezi informații despre halucinații la persoanele sănătoase printr-o simplă cerere scrisă Biblioteca "Runivers" CONGRES EXPERIMENTAL PSIHOLOGII LA LONDRA Halucinatii vizuale pure i ooi (din care viziuni de oameni vii); împreună cu halucinaţiile altor simţuri - Auditiv pur ; împreună cu tactil Tactil - Cel mai adesea, halucinațiile apar între și de ani de viață, și anume la de persoane; mai tânăr de ani la de ani; între io şi - ; mai vechi de - După situaţia apariţiei halucinaţiilor, acestea au fost distribuite: halucinaţii vizuale la pat - ; în stare de veghe (nu mai puțin de cinci minute după trezire) - ; în interior - ; prin uși - ; nedeterminat- După conținutul halucinațiilor, acestea au fost distribuite astfel: oameni vii - ; morți - ; nerecunoscut - ; halucinații incomplete, vagi- ; îngerii și,

în general, conținutul religios- ; halucinații terifiante și bizare- ; animale - ; anumite obiecte neînsuflețite, ; lumina- ; obiecte nedefinite - ; nu este descris suficient și, prin urmare, nu este clasificat - Ultimul dintre cele douăsprezece tabele este foarte instructiv *) halucinații ale oamenilor vii Pe parcursul a ani Între și ani- Peste ani Timp nedefinit TOTAL Coincidență cu moartea ¡ văzut Alte meciuri I Nu se potrivesc ^ i Total ; iob ! i 3 ! Cei care sunt interesați de problema halucinațiilor la cei sănătoși (mai corect este să spunem la nebolnavi mintali) vor găsi informații complete în raportul congresului Cifrele pe care le-am dat *) Predicția lui Wundt (Philosoph Studieri, vol VIII, articol: Hipnotism și sugestie) nu era justificată, iar oamenii de știință englezi și-au dovedit obiectivitatea Comunicările doamnei Sedgwick și F W Myers a fost o manifestare foarte modestă a tendinței neștiințifice, mistice, a unei anumite părți a publicului englez (și nu oamenii de știință, deoarece niciunul dintre acești autori nu poate pretinde un astfel de titlu), iar Congresul nu poate fi responsabil pentru ele, cu atât mai mult cu cât acestea mesajele au trecut neobservate și au fost raportate la ședința secției, și nu la adunarea generală * Biblioteca "Runivers" V chizh în opinia mea, sunt de cea mai mare importanță și oferă o idee suficientă a rezultatelor acestui studiu Este greu de spus unde trebuie atribuit raportul doamnei Sedgwick "Experiențe în transmiterea gândirii" (a fost citit în secțiunea despre hipnotism, dar acest lucru nu este corect) Doamna Sedgwick, din câte se putea aprecia, s-a dedicat în întregime studiului acestor întrebări Pe lângă soții Sedgwick și prietena lor, doamna Alice Johnson, șapte persoane, ale căror nume nu sunt date, au servit drept destinatari În general, experimentele au fost efectuate în stare de hipnoză Agentul se afla la metri distanță de perceptor și era separat de uși încuiate Vorbitorul consideră că au fost luate toate măsurile de precauție pentru a evita înșelăciunea și autoînșelarea Perceptorul a perceput (ghicit) ideea cu ochii închiși, ca o imagine vizuală, sau ca o halucinație, pe o foaie de hârtie, sau în cele din urmă sub forma unei mișcări automate, cu care a notat pe masă Din păcate, vorbitorul nu a aflat cât de frecvente sunt erorile și, în general, întreg acest mesaj a fost izbitor în ciudateniile sale Nu voi vorbi despre raportul lui F W Myers "Inducerea experimentală a halucinațiilor", pentru că sunt gata să explic conținutul acestuia, ceea ce este mai mult decât ciudat pentru mine, prin faptul că nu am înțeles pe deplin autorul În orice caz, cred că cu cât publicul știe mai puțin despre halucinațiile induse artificial, cu atât mai bine IV După cum s-a spus, secțiunea despre hipnotizare a fost abordată cu multă râvnă și toate rapoartele, precum și obiecțiile și remarcile, au stârnit aplauze zgomotoase Multe doamne luau notițe cu sârguință și toate ascultau cu atenție O scurtă listă de rapoarte îl va convinge pe cititor că această atitudine a majorității membrilor Congresului se datorează ignoranței lor totale cu privire la acest domeniu de cercetare, deoarece, de fapt, s-a raportat foarte puțin Van-Eden a fost primul (și destul de amănunțit) care a citit raportul său "Fundamentals of Psychotherapy" Psihoterapia, sau vindecarea prin acțiunea sufletului asupra corpului, a fost stabilită doar recent, datorită cercetărilor asupra hipnotismului și sugestibilității Sugestibilitatea este baza psihoterapiei și, din moment ce sugestibilitatea extremă este o stare anormală care dovedește absența Biblioteca "Runivers" EXPERIENTA CONGRESA PSIHOLOGII LA LONDRA capacitatea de rezistență, atunci trebuie să fim întotdeauna atenți în aplicarea acestei metode de tratament, cu atât mai mult cu cât cu un astfel de tratament creștem inevitabil

sugestibilitatea Psihoterapia rezonabilă ar trebui să constea în concentrarea forțelor mentale, minții și voinței, adică medicul trebuie să ajute la întărirea acestui proces și apoi să-l folosească astfel încât sufletul să acționeze asupra corpului bolnav Aplicarea acestei metode este deosebit de dificilă la pacienții needucați, deoarece aceștia nu sunt foarte sugestibili Patologia celulară a lui Virchow a ignorat complet viața mentală a unei persoane, iar aceasta este cea mai mare greșeală a lui Virchow Abia acum medicii, grație muncii oamenilor de știință francezi, încep să înțeleagă și să folosească marea putere dezvoltată de suflet în raport cu corpul Participarea plină de viață arătată la aceste studii de către mulțime, amestecul acesteia în materie, șarlatanii exploatând curiozitatea mulțimii, aceștia sunt cei mai periculoși dușmani ai acestor studii atenția în sensul unei imagini așteptate sau pregătitoare a intrat întotdeauna în experimentele noastre Acestea au fost experiențe de apercepție, înțelegerea ultimului termin în sensul lui Herbart Deși afirmăm că în toate experimentele noastre de reacție și similare, se obțin timpi de identificare (a impresiei așteptate cu realul), noi, totuși, contrazicem viziunea general acceptată a acestor date, conform căreia acești timpi indică durata diferență (Unterscheidungszeit) Prin urmare, este de datoria noastră aici să aflăm care este eroarea acelor experimentatori, și anume Donders și Wundt, care s-au gândit în acest fel să găsească timpul de diferență Cât despre Donders, s-a gândit să găsească timpul de distincție prin intermediul acelei metode de reacție pe care o numește C-Metode *) Această metodă este aproape aceeași cu cea pe care am folosit-o în experimentele descrise mai sus, adică, reactantul a făcut o mișcare când a observat că impresia reală era tocmai cea condiționată și nu a reacționat dacă era o altă impresie Cu alte cuvinte, această metodă dă doar timpi de identificare, în cazul unei diferențe între stimulul condiționat și cel primit nu se produce nicio mișcare, iar timpul de percepere a acestei diferențe rămâne nedeterminat După aceeași metodă, au fost investigați Krik- b Auerdach și Kattell **) Wundt respinge metoda Donders În opinia sa, alegerea între producerea și neproducția unei mișcări este deja un act de voință, astfel că prin metoda Donders am măsurat nu un proces relativ simplu de discriminare, ci un proces de alegere mai complex (Wahlzeit ** *) Având în vedere acest lucru, Wundt propune *) Doiiders în Arh £ Anat, und Pliysiol **) Kries și Aierhacl) în Arh f die Gesam fiziol , p ; Calti ! în Phil Stud HI, p ***) Windt, Ph Ps , II, p Este imposibil să fim de acord cu această remarcă a lui Wundt, deoarece, în primul rând, dacă ar fi adevărată, atunci exact din același motiv s-ar putea argumenta că o simplă reacție este un act de alegere, întrucât și acolo se alege între a face o mișcare (la un stimul nou) și a nu o face (cu cele existente) În al doilea rând, oricine a reacționat conform metodei Donders știe că în acest caz, cel puțin după un anumit exercițiu, mișcarea se realizează automat, în coordonare cu un anumit tip de iritație Dacă Wundt Biblioteca "Runivers" Gi N LANGE metodă proprie de determinare a timpului de distincție Constă în faptul că reactivul trebuie să reacționeze la orice iritare, dar nu în același mod ca într-o reacție simplă - poate în curând, dar numai atunci când distinge proprietatea iritației primite, adică, de exemplu, recunoaște o culoare albă pentru alb, sau negru pentru negru *) Conform acestei metode, experimentele lui Tischer și Friedrich au fost efectuate în laboratorul psihologic din Leipzig **) Dacă metoda Donders în esență nu oferă timpi de diferență, ci doar identificări sau recunoașteri, atunci metoda lui Wundt are un dezavantaj incomparabil mai mare În primul rând, atunci

când reacționăm conform acestei metode, evident că nu avem nicio garanție obiectivă că reacția se face de fapt după recunoaștere, deoarece reactantul reacționează întotdeauna aici, iar diferența dintre ceea ce am numit mai sus stimulii principali și de control nu se aplică aici * **) În al doilea rând, această metodă nu distinge timpul de recunoaștere a asemănării de timpul de diferență: reacționând în ambele cazuri, obținem în ieșirea medie o valoare medie între unul și celălalt (și că acești doi timpi trebuie să fie strict distinși) , va fi prezentat mai jos) În al treilea rând și în cele din urmă, metoda lui Wundt ne oferă durata nu unei distincții simple, ci a uneia complexe Ideea este că există două moduri de a distinge A de aspectul lui B, C, D: fie acordați atenție exclusiv lui D, ignorând orice altceva, fie ■ țineți minte nu numai A, ci și , C, D și când apare iritația compară-l cu toate aceste posibilități și abia apoi reacționează Aparent, în metoda lui Wundt, reacția se desfășoară tocmai în ultimul mod, adică aproximativ după următoarea schemă: senzația Λ apare, este recunoscută ca , dar suntem conștienți că B nu este M și creăm (ibid) obiecte că aceeași coordonare automată are loc ca răspuns prin metoda la alegere, aceasta arată doar că această metodă nu dă timp și voință deloc *) Wrnidt, Ueber psychophys Methoden, p (Philos Stud I) **) Tiscber, Ueber die Unterscheidung, p ; Friedrich' Web die Apperceptionsdauer, p **k) Cât de dificil este subiectiv să se stabilească dacă a fost produsă o recunoaștere sau doar o simplă reacție, este evident din faptul că un experimentator atât de experimentat precum Cattel nu a putut, tocmai din cauza acestei incertitudini, să folosească metoda Calteli, loc cit , p Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI Mania acestei deosebiri este momentul mişcării reacţionare Acest lucru este indicat atât de unele expresii ale lui Tischer, care a folosit această metodă *), cât și mai ales de împrejurarea remarcabilă că, în timp ce durata distincției conform metodei Dondersane depinde de numărul de elemente distinse **), durata distincției conform metodei Wundt crește cu numărul lor ***) Această contradicție se explică pe deplin dacă acceptăm că Wundt măsoară nu o simplă recunoaștere, ci un act complex de comparație, care, evident, va fi cu cât mai lung, cu atât mai mulți termeni de comparație Așadar, vedem că ambele metode existente nu ne pot da valoarea diferenței: metoda Donders, prin care se obțin valorile noastre date în capitolele precedente, dă doar timpii de identitate, asimilare sau percepție, în timp ce Wundt metoda, dacă este cazul, măsoară timpul de comparație dificilă Pentru a constata relația dintre timpul de identificare și timpul de diferență, trebuie să renunțăm la principala caracteristică a metodelor existente, care toate măsoară timpul de identificare și diferența dintre impresia reală și cea așteptată Sarcina experimentului ar trebui să fie aici să se determine nu timpul de diferență, ci timpul necesar pentru recunoașterea diferenței existente în mod obiectiv între două lucruri, în raport cu timpul necesar pentru recunoașterea asemănării obiectiv existente Investigand astfel de cazuri, am ajuns la concluzia că conștiința diferenței (obiective) necesită mai mult timp decât conștiința asemănării (obiective) și nu pentru că două lucruri diferite trebuie percepute mai bine decât două lucruri identice, ci pentru că cel mai mult sentimentul de asemănare este mai simplu decât sentimentul de diferență, deoarece acesta din urmă pare să fie doar sentimentul de asimilare neurmat *) Tiseber, cit , p **) Deci, Calteli, distingând o culoare de alta, a găsit timpul de diferență - sau (pentru el și pentru Bergeri ', distingând o culoare de alte zece - și , adică valorile pot se spune că este același, căci diferența dintre și nu contează Aceeași

concluzie se obține atunci când distingem literele: diferența dintre o literă de alta necesita și și de la alte nouă și , în cele din urmă de la douăzeci și alte cinci - și } ΐσ (Cattell, Ps Unt , Plăcile XVII și XVIII, XXI, XXII și XXIII) **♦) Wundt, Ph Psih , II , p - Întrebări de filosofie, carte & Biblioteca "Runivers" N LANGE Tehnica acestui studiu a fost următoarea: înaintea reactivului, pe un fond albastru închis, două figuri au fost așezate una lângă alta, și anume A și Q în diverse comparații, și se cerea să se producă o mișcare reacționară doar în cazul în care figurile similare și asemănătoare situate au apărut, sau invers, numai atunci când sunt diferite *) În prima condiție avem, așadar, timpii necesari pentru conștiința asemănării, sub a doua, pentru conștiința diferenței În aceste experimente, așteptarea unei anumite imagini, adică atenția pregătitoare, a fost în mod evident eliminată, deoarece atât cazurile de asemănare, cât și cazurile de diferență erau mult diferite, dar a aștepta o asemănare (sau diferență) în general nu înseamnă nimic În tabelul următor comparăm rezultatele acestor experimente Tabelul VI FORME DE REACȚIE Date de la grupuri individuale de experimente Media generală Conștiința asemănării a două figuri (°) ( ) ( ) ° ( ) (!) ( ) dintre două figuri Aceste rezultate confirmă pe deplin ipoteza noastră: timpul de conștiință a similitudinii se dovedește a fi semnificativ (cu °/) mai scurt decât timpul de conștiință a diferenței dintre aceleași elemente Dacă diferența ar fi un act la fel de fundamental ca identificarea, o asemenea diferență ar deveni de neînțeles Adevărat, există o altă explicație pentru aceste date Se poate presupune cu exactitate că însăși percepția a două cifre egale, în afară de orice comparație, necesită mai mult timp decât percepția a două figuri identice Deși o astfel de presupunere în cazul percepției simultane a cifrelor vecine nu este foarte adevărată *) Cifrele au aparut ca urmare a coborarii paravanului, care pana in timp le acoperise Ecranul atașat la armătura electromagnetului a fost coborât atunci când experimentatorul a închis curentul, în timp ce, în același timp, perul a marcat pe kimograf momentul evenimentului (destul de similar cu modul în care s-a făcut în experimentele descrise anterior cu stimulare instantanee)) Reactivul a fost protejat de alte senzații vizuale și a observat ecranul și figurile printr-un telescop Biblioteca "Runivers" LEGEA PERCEPȚIEI asemănător, totuși dau respingerea sa experimentală Dacă însăși percepția a două figuri diferite necesită mai mult timp decât percepția a două figuri similare, atunci această diferență trebuie, evident, să-și păstreze semnificația întotdeauna, în toate condițiile mentale ale experienței, de exemplu și în cazul în care distingem o combinație cunoscută anterior de două figuri diferite de toate celelalte, atât conexiuni similare, cât și diferite În experimentele, ale căror rezultate sunt prezentate în următorul - al șaptelea - tabel, am reacționat exact la o singură combinație cunoscută anterior de două figuri diferite, deosebindu-l de toți ceilalți compuși Tabelul VII Гт,^-· - l - - FORME DE REACȚIE !Í Date din grupuri individuale de experimente Media generală Recunoașterea diferenței cunoscută în avans ( ) (3 ') oi ( ) ( ) ( ) '! ( ) Comparând media totală de de secunde cu timpul de conștiință a similitudinii a două cifre (dar nedeterminată în prealabil), i e cu valoarea $o σ (din tabelul VI), vedem că perceperea a două figuri diferite nu necesită întotdeauna mai mult timp decât perceperea a două figuri asemănătoare Astfel încât presupusa obiecție conform căreia diferența de timp de asemănare și de diferență, relevată de tabelul VI, pare să depindă doar de dificultatea mai mare de a vedea două figuri inegale decât două egale (în afară de orice comparație a

acestora), această obiecție se dovedește a fi neîntemeiată Dacă ne întoarcem de la datele obiective ale experimentului la dovezile conștiinței de sine, atunci și aceasta din urmă ne va arăta același lucru, și anume că există un sentiment special, simplu de asemănare sau identitate, și așa-numitul sentiment de diferența este doar o simplă absență a unui sentiment de asemănare Când primesc două senzații identice, experimentez un fel de sentiment specific de identitate, fuziunea lor, un sentiment pe care nu sunt în stare să îl înțeleg sau să-l rezolv Când, dimpotrivă, simt o culoare albastră lângă una roșie, atunci singurul lucru pe care îl găsesc Biblioteca "Runivers" N LANGE în mintea mea, este doar roșu și albastru și lipsa de asimilare a lor, dar nu simt nici un sentiment specific de diferență Desigur, toate acestea se referă doar la o simplă conștiință a asemănării sau neasemănării, deoarece într-un proces complex, de exemplu, o așteptare neîmplinită, experimentez un sentiment special de nemulțumire: când mă aștept să aud un sunet slab și să aud brusc un puternic unul, mă înfioră, experimentez o discrepanță între pregătire și evenimentul real, - într-un cuvânt, un fel de sentiment de diferență: dar acest sentiment are la fel de puțin de-a face cu conștiința simplei neasemănări ca și sentimentul de conformitate sau satisfacție care apare atunci când speranțele mele sunt justificate, până la simplul sentiment de asemănare Acesta nu este un simplu sentiment de deosebire sau diferență între două senzații sau idei, ci un complex foarte complex de frică bruscă, surpriză, un sentiment de inconsecvență în acomodarea organului de simț cu iritare căzând asupra lui, o serie de mișcări proprii neașteptate , și fenomene asemănătoare: sentimentul teoretic al neasemănării și aici nu Din acest punct de vedere, este destul de clar că conștiința asemănării durează mai mult timp decât conștiința asemănării: recunoaștem neasemănarea doar prin absența unui simț al asemănării; obiectele comparate trebuie, deci, în primul rând, să fie recunoscute de noi separat, apoi trebuie să treacă o anumită perioadă de timp, în care poate apărea un sentiment de asimilare și apoi deja, după expirarea acestei perioade, dacă acest sentiment nu a apărut , recunoaștem obiectele pentru diferite (adică, sentimente de asimilare nu excitante) Diferența este absența asemănării, iar asemănarea nu este doar absența diferenței, ci un sentiment specific de identitate, asimilare (Sfârșit, urmează) N Lange Biblioteca "Runivers" CRITICA SI BIBLIOGRAFIE I Revizuirea revistelor Vierteljahrssehrift für wissensehaftliche Philosophie, he-•rausgegeben v R Avenarius (vezi , cartea , pp -) F Rosenberger Despre dezvoltarea progresivă a rasei umane (, volumul , pp - ; , volumul n, pp -) Sarcina principală a acestui articol este de a respinge opinia conform căreia progresul rapid al științei și tehnologiei, care a fost observat în ultima vreme, nu numai că nu duce la o creștere a fericirii în umanitate, ci mai degrabă poate doar o reduce pe aceasta din urmă sau chiar distruge-l complet Autorul nu poate înțelege cum poate cineva să aibă o astfel de convingere și, în același timp, să se dedice întreaga activitate a vieții dezvoltării științei și aplicațiilor sale tehnice Autorul pleacă de la presupunerea că omul, atât fizic, cât și spiritual, este un organism complet unificat În ceea ce privește "spiritul", ideea de "eu", persoana, este expresia unității; în ceea ce privește "corpul", atunci această expresie este organul central al sistemului nervos, creierul; și ambele unități, la rândul lor, sunt conectate, datorită paralelismului complet al fenomenelor, într-un întreg unic care este de necompunet pentru noi Prin urmare, este absolut de neconceput ca o parte a ființei umane să fie capabilă de schimbare infinită și ca, în

același timp, toate celelalte părți să nu se schimbe, din această cauză, într-o direcție sau alta Progres nelimitat în științe, arte și tehnologie Biblioteca "Runivers" K WENTZEL L va fi, prin urmare, necesar să avem drept consecință o schimbare corespunzătoare în înțelepciune, virtute și fericire Autorul consacră prima parte a cercetării sale pentru a demonstra că creșterea cantității totale de cunoștințe umane, care nu poate fi supusă niciunei îndoieli, este, de asemenea, asociată în mod necesar cu o creștere a abilităților cognitive ale unei persoane, intelect sau înțelepciune: de-a lungul odată cu progresul cunoașterii umane, cu atât mai mult capacitatea ei în creștere nu numai de a percepe în sine această cantitate din ce în ce mai mare de material cognitiv, ci și de a o domina Cu toate acestea, faptul progresului științific, intelectual al omului este departe de a fi atât de pus la îndoială ca și faptul că progresul omenirii în ceea ce privește fericirea și virtutea A doua parte a cercetării autorului este consacrată infirmării acestei ultime îndoieli, programul căruia el însuși îl formulează astfel: "cunoașterea este putere; activitatea fructuoasă bazată pe această putere este cauza fericirii; de aceea, odata cu cunoasterea, creste si fericirea; dar activitatea rodnică în interiorul rasei umane este imposibilă fără virtutea acesteia din urmă, de aceea, din creșterea fericirii umane, putem trage concluzii și despre creșterea virtuții umane Înțelepciunea, fericirea și virtutea rasei umane sunt atât de strâns legate între ele, încât o schimbare într-una este imposibilă fără o schimbare în cealaltă A Ryl Investește în logică (, tetrar, i, pp i- ; tetrar , pp -) Avem aici o încercare de a clarifica unele dintre întrebările legate de teoria inferenței În primul capitol, autorul studiază conceptele în proprietățile lor esențiale și semnificația lor pentru cunoaștere în general, precum și acele modalități de reprezentare a unui concept prin intermediul altora, care se numesc definiții ale conceptelor Conceptele, în opinia autorului, ar trebui privite drept rezultate ale definițiilor, pentru că fie primesc primul început cu ajutorul definițiilor, fie prin acestea din urmă sunt exprimate și dezvoltate în continuare În conformitate cu aceasta, se pot considera conceptele ca definiții abreviate, iar definițiile ca concepte complet exprimate "În esență, între concept și definiție Biblioteca "Runivers" VIE RTE LJAHRSSCHRIFT FUR WISSENSCHAFTLICHE PHILOSOPHIE nu există nicio diferență " De aici autorul trage concluzia că definițiile nu constituie încă judecăți care exprimă ceva (Aussagen), deși au forma lor Expresia lor verbală nu trebuie să ne înșele cu privire la caracterul lor real Fiecare judecată expresivă este diferită de activitatea pur reprezentativă a minții: ea nu poate fi înțeleasă nici ca o legătură de concepte între ele, nici ca o împărțire a unei reprezentări întregi în concepte, deși fie una, fie alta este presupunerea ei Se aseamănă mai degrabă cu acele acte mentale care pot fi desemnate prin unicul nume comun al discuției (Beurtheilung) Toate aceste acte sunt de acord în sensul că presupun reprezentări la care se referă ca date Așa cum într-o evaluare estetică punem ceea ce reprezentăm în raport cu susceptibilitatea estetică a spiritului nostru, într-o evaluare morală o punem în raport cu normele voinței noastre, tot așa în exprimarea judecăților punem conținutul reprezentărilor în raport cu conștiința realității sau adevărului Aceste două predicate determină valoarea cognitivă a ceea ce este conținut în reprezentările noastre Împreună cu ei, atribuim acestui conținut independență față de activitatea noastră de reprezentare, în măsura în care aceasta din urmă poate fi considerată doar ca activitate subiectivă În al treilea capitol autorul face o privire de ansamblu

asupra diferitelor forme de judecată, iar în al patrulea se ocupă în mod similar de diferitele forme de inferență Ar fi nevoie de prea mult spațiu pentru a da socoteală de ambele Să notăm doar pe scurt punctul de vedere al autorului asupra procesului de inferență În acord esenţial cu Aristotel, el consideră o inferenţă ca fiind o judecată care se face cu ajutorul altor judecăţi; deducerea este doar o extensie a procesului de judecată Actul de inferență este un întreg proces de gândire în care există o interacțiune între judecățile care sunt verigi intermediare și judecata finală la care conduc, între premise și concluzia din acestea, astfel încât concluzia nu este mai puțin demonstrativă pentru premisele sale decât acestea din urmă sunt pentru concluzie i Întrucât deducerea este un întreg proces de gândire, atunci Biblioteca "Runivers" K WENTZEL între propoziții, care sunt combinate într-un întreg, trebuie să existe un fel de relație de identitate Doar în asumarea unor astfel de relații - fie că va fi identitatea subiectului judecăților sau un fel de relație care continuă printr-o serie întreagă de obiecte imaginabile de noi - și devine posibilă conectarea mai multor propoziții într-un singur întreg Prin urmare, nu există alt principiu pentru derivare (și dovezi) în afară de principiul identității Opinia potrivit căreia, pentru a lega două sau mai multe propoziții într-o singură concluzie, este necesară un fel de relație de identitate, fie între concepte sau obiecte ale conceptelor, ar trebui, în opinia autorului, să ia locul doctrinei tradiționale a identităţii conceptului de mijloc Începând să descrie diferitele tipuri de inferențe, autorul își exprimă părerea asupra teoriei silogistice, care, după cum spune el, nu poate avea decât interes istoric în prezent: un silogism nu poate reprezenta în niciun caz o formă generală pentru inferențe B Zeligkovici Poziția științifică a lui Ernst Platner în raport cu Kant în teoria cunoașterii și a filozofiei morale (, ttr, i, pp - ; ttr , pp -) Sarcina prezentei lucrări este de a chema din uitare un filosof care a fost important în noua filosofie, mai ales ca critic al lui Kant, și de a-i oferi recunoașterea pe care o merită Acesta este filozoful și fiziologul Leipzig Ernst Platner (-) Și autorul a fost cel care a vrut să facă lumină asupra atitudinii sale față de Kant, atât în teoria cunoașterii, cât și în filosofia morală El îl consideră însă pe Platner nu numai din punctul de vedere din care acesta din urmă apare, ca un oponent al lui Kant, ci încearcă și să restaureze întregul curs de dezvoltare al filosofiei sale Articolele lui Nietzsche "Măsurările probabilității și dovezile incertitudinii" și "Despre concept și obiect" ale lui Frege sunt esențial de natură polemică De remarcat, de asemenea, nota apologică și critică a lui Ville și despre lucrările lui Avenarius, "Critica experienței pure" și "Conceptul uman al lumii" În cele din urmă, în prima carte a revistei pentru acest an, găsim articolul final al lui Marty despre originea Biblioteca "Runivers" BEVUE FILOSOFICA limbaj, în care acesta din urmă analizează critic lucrarea lui P Ren despre "Originea și filosofia limbajului" K Wentzel Revue philosophique , ianuarie-aprilie B Pere Boala pesimismului (nr x) În sistemul general de psihologie, un mare decalaj este "psihologia bolilor și a stărilor de boală)) Datoria de a dezvolta această secțiune revine psihologilor medicali, dar, din păcate, până acum în scrierile medicale se pot găsi doar indicii izolate, și nu o imagine completă a stărilor mentale corespunzătoare grupurilor individuale de boli Peret, în articolul său, se bazează pe două lucrări medicale recente, Magalhaes și Huig, dintre care prima vorbește direct despre pesimism, iar a doua tratează anumite tulburări fizice, care, pe latura psihică, sunt însoțite, printre altele, de pesimism A Binet

Mișcări circulare la insecte (Nr) Autorul este de mult interesat de cercetările experimentale în domeniul psihologiei comparate, iar acest articol este rezultatul a mai multor ani de muncă asupra psihologiei insectelor Se bazează pe studiul mișcărilor circulare produse artificial la insecte - prin lezarea sau distrugerea anumitor noduri nervoase, în principal una sau ambele emisfere, așa-numitul nod supraesofagian, analog creierului vertebratelor Fenomenul "mișcării circulare)) este foarte complex și divers Bony numără patru tipuri principale de astfel de mișcări la vertebrate Pe baza propriilor observații și experimente, Binet stabilește încă trei tipuri de mișcări circulare (pentru unele insecte) În cazurile de mișcare circulară după lezarea emisferei drepte a nodului supraesofagian, animalul începe să se rotească în partea stângă, după accidentarea în stânga, în partea dreaptă, întotdeauna ca și cum ar fuge de partea lezată a corpului său Printr-o serie de experimente interesante, Binet demonstrează că aceste mișcări nu numai că nu sunt arbitrare, ci chiar câștigă cele mai puternice impulsuri volitionale Apoi, cu cât integritatea acestor emisfere este mai perturbată, cu atât este mai pronunțată tendința de circulație Dacă rana este slabă, atunci animalul pleacă în linie dreaptă, doar uneori Biblioteca "Runivers" V IVANOVSKI înșiră bucle rotunde pe această linie dreaptă Mișcări circulare "involuntare" asemănătoare apar și dacă o bucată de ceară este lipită de marginea uneia dintre elitre, singura diferență fiind că aici rotația are loc în direcția în care este lipită ceara Mecanismul acestor mișcări este același cu cel al mișcărilor circulare obișnuite, arbitrare și toate cele șase labe ale insectei participă la producerea acesteia Binet promite cercetări suplimentare în această direcție Liegeois Hipnotism și crimă (Nr) Liegeois, un asociat al lui Liebeault, Bernheim și alți "nansieni", în articolul său apără punctul de vedere al "școlii nansiane" asupra sugestiei post-hipnotice și subliniază pericolul pentru societate din eventualul abuz al acestor mijloace de către oameni răuvoitori După ce a subliniat semnificația hipnotismului în domeniul studiului vieții inconștiente, semnificația sa ca "vivisecție morală și mentală", autorul trece la "crimele experimentale", care sunt subiectul principal al articolului său Conform observațiilor sale, sugestiile criminale post-hipnotice sunt supuse a % dintre subiecții pe care a trebuit să experimenteze Voința unei astfel de persoane este paralizată și poate fi îndreptată către rău, sau poate fi inspirată de insensibilitate și inconștiență de ceva timp Ambele duc adesea la crimă O persoană care a fost hipnotizată într-un act criminal, se trezește simțindu-se normală, raționând înțelept, dar este urmărită de o idee necruțătoare Interesant este că subiectul interzis nu poate efectua acțiuni fie pentru că a uitat cum să le facă, fie pentru că are o halucinație negativă, iar subiectul, văzând, nu vede, iar auzind, nu aude Astfel, poate exista o "a doua stare sugerată" care rezultă din sugestie în timpul hipnozei În paralel cu aceasta, există și o "a doua stare spontană", o înlocuire completă a personalității anterioare cu o alta, în plus, o persoană, venind în fire, nu își amintește ce sa întâmplat cu el în timpul "a doua stare" Principala trăsătură a acestei "a doua stări", atât spontană, cât și sugerată, este că, pe parcursul cursului lor, o persoană duce o viață obișnuită și doar câteva momente ies în evidență din aceasta ' Liegeois dă multe exemple atunci când cunoașterea unui fapt după Biblioteca "Runivers" REVUE FILOSOFICA sugestiile hipnotice și prezența unei "a doua stări" ar fi putut împiedica judecătorii să acuze un bărbat care aparent acționează involuntar Așa este cazul ofițerului La Roncière, care a fost acuzat în

pe baza mărturiei unei fete presupuse rănite care și-a creat întreaga crimă, aflându-se într-o "a doua stare spontană" În cazul cerșetorului Castellane ( ), Liegeois vede "a doua stare inspirată de el în fată", în care ea, ascultându-i cu totul, s-a lăsat bătută, l-a urmat afară din casă etc O parte semnificativă a articolului constă într-o polemică cu principalii reprezentanți ai unei alte școli hipnotice, cu Charcot și Brouardel, care nu recunosc pericolele sugestiei post-hipnotice în aceeași măsură ca Nans Apropo, Liegeoi calculează că, dacă proporția sa din numărul celor supuși sugestiilor criminale este corectă, atunci trebuie să fie până la de astfel de persoane la Paris Leshal Timpul, natura și măsurarea lui (nr) "Întrucât timpul este doar o formă a sensibilității noastre, nu se poate pune problema de a-l măsura în sensul propriu al cuvântului, ci doar de a număra șirul fenomenelor; întrucât, totuși, există un număr imens de astfel de serii, dependente unele de altele, din care se naște conceptul de simultaneitate, atunci există o dificultate, deoarece două serii diferite nu dau numere proporționale pentru măsurarea perioadelor de timp Dar legile lumii materiale sunt simplificate dacă luăm o mișcare ca unitate; o asemenea presupunere poate produce în fenomenele psihice, dacă nu o corectitudine deplină, atunci măcar o ordine relativă aplicabilă fenomenelor care constituie baza vieţii Guardia Filosofii spanioli pr Cuba (nr i și) Într-un articol interesant, autorul oferă o imagine a trezirii mentale și a dezvoltării filozofiei pe pr Cuba Abandonată și devastată de spanioli, la sfârșitul secolului trecut, sub influența entuziasmului general și a fermentului din Europa, a început să dea semne de viață mentală Reprezintă un contrast binevenit cu stagnarea gândirii în Spania secolului nostru, unde fanaticul ultra-catolic Jacques Balmes (-) este considerat cel mai strălucit gânditor Cuba își datorează trezirea spirituală a doi gânditori, patrioți și educatori, Varela și Luz V Ivanovski Biblioteca "Runivers" II Recenzie de cărți N A Lyubimov Istoria fizicii Prima parte Perioada științei grecești Sankt Petersburg V+ p Fizica anticilor era strâns legată de filozofie, iar prima perioadă a filosofiei grecești a fost ocupată aproape exclusiv cu întrebări fizice De aceea cartea sus-menționată trebuie să aibă un interes filozofic De asemenea, este deosebit de interesant faptul că fizicianul a trebuit să ia în considerare întrebări filozofice Atunci când un om de știință pătrunde într-o zonă care se află în afara specialității sale, aceasta duce de obicei la descoperirea de noi puncte de vedere, deși se întâmplă altceva: scriitorul pare nou la ceea ce a învățat mai întâi, dar care în esență este cunoscut de mult Asta, de exemplu, i s-a întâmplat lui Kavelin când s-a apucat de psihologie Conținutul cărții domnului Lyubimov este foarte divers În cinci secțiuni, el consideră mai întâi relația și diferența dintre științele naturale antice și cele noi, apoi psihologia cunoașterii naturii, apoi viziunea asupra lumii a lui Platon și Aristotel, atomiștii, ca precursori ai științei noului timp și, în sfârșit, capitalul cunoștințelor fizice lăsat de antici G Lyubimov consideră pe bună dreptate știința ca fiind creația spiritului grec și vede motivul cunoașterii fizice nesatisfăcătoare a grecilor în absența experienței științifice, care "a condus absența filozofiei mecanice, care formează baza modernului stiinta naturii De aici inaplicabilitatea ideilor la fapte subliniate de Ewell Prin experiență științifică, domnul Lyubimov înseamnă "deliberat, cu scopul de a îmbogăți informațiile, realizate printr-o schimbare umană Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE mișcarea corpurilor, însoțită (?) de observarea modificărilor care apar în timpul acestei mișcări Această definiție a

experienței științifice ni se pare că nu este pe deplin satisfăcătoare În primul rând, nu este deloc aplicabilă în sfera istoriei și psihologiei; în al doilea rând, chiar și în domeniul mecanic, această definiție desemnează nu însăși esența experienței, ci doar latura ei exterioară Dar, fără să ne mai oprim asupra acestui lucru, să spunem câteva cuvinte în apărarea fizicii grecești Puterea minții grecești era gândirea speculativă și matematică În această sferă, grecii au obținut rezultate în virtutea cărora vor servi drept model pentru toate timpurile Dar nici cei care își amintesc de istoria ideilor astronomice, cel puțin în școala pitagoreică, sau de studiile zoologice ale lui Aristotel, nu le vor refuza observarea Și cine este capabil să tragă limita dintre experiență și observație? Dificultatea trasării acestei limite este explicată frumos de Claude-Bernard în Introduction à l'étude de la médecine expérimentale (Paris S) Dacă știința greacă s-ar fi dezvoltat mai mult timp, iar îmbunătățirile tehnice ar fi avut la fel de succes ca și știința, atunci cine ar fi putut prevedea ce rezultate ar fi obținut fizica printre antici Într-adevăr, chiar și în matematică, anticii nu cunoșteau nici algebra, nici doctrina cantităților infinitezimale; cu toate acestea, nu vorbim despre diferența dintre matematică dintre vechi și în timpul nostru Nu este la fel și cu fizica? Cu mijloacele tehnice pe care le posedau grecii, probabil că au atins cel mai înalt grad de dezvoltare posibil Mai mult, Democrit și Epicur erau greci și erau extrem de apropiați de principiile fizicii moderne Nu este o contradicție în ceea ce spune domnul Lyubimov? La pagina , el scrie: "filozofia mecanică fondată de Galileo, Descartes și Newton este exact ceea ce separă puternic noua știință naturală de cea veche"; iar la pagina el declară că învățătura anticilor despre atomi este fundamentul a tot ceea ce natură teoretică modernă-* cunoaştere Domnul Lyubimov spune însă că atomismul (p) este opusul viziunii platonico-aristotelice asupra lumii și este negativ în raport cu toată filosofia greacă antică Dar diferența sa față de alte sisteme nu este mai mult de Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE de exemplu stoicismul din platonism etc Democrit a fost foarte respectat de greci, iar scrierile sale au fost citite și foarte apreciate Ar fi în zadar să negăm poziția evidentă că experiența științifică a jucat un rol mai mic în Grecia antică decât în prezent; vrem doar să spunem că fizica anticilor se raportează la nou exact în același mod ca știința antică în general la nou, adică la nou ca o plantă tânără, nu puternică, neconsolidată la un copac luxuriant, îngrozit A doua carte, Psihologia cunoașterii naturii, conține o scurtă teorie a cunoașterii, așa cum și-o imaginează domnul Lyubimov, cu un adaos curios despre "sediul gândirii, conform anticilor" G Lyubimov distinge între două feluri de gândire: cu "ferestre închise ale sentimentelor" și cu "ferestre deschise ale sentimentelor", așa cum spune el la figurat, adică gândirea este experimentală și speculativă Domnul Lyubimov își imaginează însăși originea gândirii și materialul ei în felul următor: obiectele evocă impresii în creier, acestea trec în senzații care lasă urme, iar din acestea din urmă se formează imagini și concepte Domnul Lyubimov numește impresie acele modificări materiale care apar în creier în diferite puncte sub acțiunea obiectelor externe Dar când vorbește despre senzație și conștiință, evident că nu se referă la ceea ce psihologii înțeleg de obicei , ceea ce citim: "Impresiile ajung la conștiință, producând o senzație atunci când, în mod corespunzător cu modificările în punctele η p (este atașată o diagramă), apar unele modificări la punctele a și a " De aici reiese clar că, potrivit domnului Lyubimov, conștiința este o funcție o parte specială a

creierului și că diferența dintre impresii! Și sentimentul se reduce doar la diferența de starea oscilației particulelor creierului Din impresionantul și sentimentul lui G Lyubimov, care sunt mai intense, senzațiile, și care explică memoria și imaginile totalitatea senzațiilor, văzute pe fondul general al conștiinței, ca un fel de întreg separat " În cele din urmă, domnul Lyubimov vorbește despre concepte: "Apare o întreagă lume de imagini mentale care nu au obiecte corespunzătoare în exterior lumea Biblioteca "Runivers" RECEZA REGELE Pentru a desemna membrii acestei lumi mentale, cuvântul imagine devine deja îngust; recurgem la un nume mai larg: un concept care cuprinde toate categoriile de imagini "* Admitem că această apariție cardinală a cunoașterii umane nu ni s-a părut pe deplin satisfăcătoare, au rămas prea multe nespuse în ea, iar definiția termenilor nu diferă în acuratețea necesară; de altfel, nu putem fi de acord cu ideea că prof Lyubimov vorbește despre conștiință În plus, domnul Lyubimov vorbește despre obiectivare, adică despre procesul prin care se creează o imagine a lumii exterioare El numește obiectivificare (cum a făcut Helmholtz) inferență de la gândibil la real și distinge trei tipuri de ea: cotidian, iluzoriu și științific Trebuie spus, însă, că exemplele domnului Lyubimov nu sunt întotdeauna în întregime clare și detaliate De exemplu, el spune: "Experiența de viață în mod involuntar și fără conștientizarea premiselor duce la concluzia că nu avem de-a face cu imagini, ci cu obiecte care stau în fața noastră Mi-am întors capul, am închis ochii și nu văd luna; Mi-am întins mâna - mă întâlnesc, mișc vasul și altele asemenea Rolul acestor exemple nu este clar, pentru că mai departe despre lună, vas și altele asemenea, nu se spune nimic Obiectivizarea iluzorie este aceea care are loc cu ferestrele simțurilor închise, în care se obiectivează cuvintele, abstracțiunile Filosofia greacă suferă de o astfel de obiectivare, care nu este întotdeauna falsă, dar poate fi ocazional adevărată Când citiți observațiile domnului Lyubimov despre obiectivare, poate apărea o oarecare nedumerire, dacă autorul vorbește despre, combinând într-unul, două lucruri complet diferite: în primul rând, despre obiectivare, adică, despre procesul prin care stările subiective, de exemplu senzațiile capătă un sens obiectiv și, în al doilea rând, despre interpretarea senzațiilor și imaginilor, adică despre ce semnificație reală au acestea Cel puțin nu am putut găsi o distincție precisă în explicațiile domnului Lyubimov În ansamblu, trebuie spus despre a doua carte a domnului Lyubimov că este cea mai puțin satisfăcătoare dintre întreaga lucrare Este de la sine înțeles că nu este ușor pentru un autor să ia în considerare cele mai dificile întrebări ale teoriei cunoașterii în câteva pagini El însuși simte că teoriei sale i se poate reproșa senzaționalism, dar rezerva pe care o face la pp - , care ar trebui Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE servi drept scuză, este puțin probabil să atingă acest obiectiv Autorul spune că "în domeniul naturii exterioare, căruia îi este dedicat eseul, o astfel de idee de imagini și concepte legate de domeniul său este, desigur, permisă" O teorie poate fi adevărată sau falsă În primul caz, este permis în toate zonele, în al doilea, nicăieri; nu poate exista o teorie a cunoașterii care să fie corectă doar în știința naturii Principalul dezavantaj al Prof Lyubimov minte, ni se pare, într-o înțelegere incorectă a conștiinței: "Chestiunea conștiinței", spune el, "independentă de senzații, duce la următoarele Este posibil un astfel de fenomen încât subiectul să fie conștient de ceva, iar între timp particulele A > rămân în repaus, conducta nu vede, există mișcări în ele Totuși, în alt loc, în contradicție cu cele de mai sus, domnul Lyubimov spune că lumea

subiectivă este spirituală, întrucât elementul ei principal - senzațiile, din care se compun imaginile și conceptele - este un fenomen imaterial Totuși, care este imaterialitatea senzației? Este clar că prof Lyubimov își imaginează conștiința sub formă de particule în mișcare și consideră că întrebarea este doar dacă conștiința fără mișcare este posibilă sau nu, în timp ce aceasta nu constituie deloc natura conștiinței Să trecem acum la cea de-a treia carte, unde autorul tratează despre viziunea platonico-aristotelică asupra lumii În acest capitol, care l-a costat pe autor nu puțină muncă, sunt multe care nu aparțin istoriei fizicii De ce, de exemplu, în istoria fizicii se vorbește despre credințele lui Platon, despre psihologia lui Platon, despre transmigrare, despre idei? Doctrina naturii a lui Platon, găsită în Timeu, este prezentată de autor simplu și clar Totul arată că citirea lui Platon i-a făcut plăcere domnului Lyubimov, în timp ce citirea lui Aristotel, dimpotrivă, nu l-a mulțumit pe autor Autorul nostru le reproșează ambilor scriitori obiectivarea iluzorie, adică "gândirea, fiind închisă în lumea subiectivă a conștiinței, se imaginează pe sine în lumea obiectelor reale " - Autorul nostru nu este corect cu Aristotel: el crede că lucrările speciale despre știința naturii nu aparțin lui Aristotel însuși, ci esența operei științei grecești G Lyubimov nu explică exact ce crede el în același timp: Aristotel a adunat tot acest material gata făcut sau Biblioteca Runiverse RECENZIE carte este un fapt întâmplător că materialul a ajuns până la noi sub steagul lui Aristotel; Domnul Lyubimov pare să-l imagineze pe acesta din urmă Cu toate acestea, acest lucru este foarte greu de demonstrat Potrivit domnului Lyubimov, "zona creativității independente a lui Aristotel este zona speculațiilor sale" Dar unde sunt dovezile pentru o astfel de poziție? Iată cum este caracterizată această lucrare: "Recunoscând corectitudinea cunoașterii empirice și pornind din materialul faptic, din realitatea exterioară, Aristotel, după primii pași, părăsește contactul cu această realitate și nu mai revine la ea Nu există nicio verificare experimentală Reflecția devine exclusiv reflecție cu ferestre închise ale sentimentelor, precum reflecțiile lui Platon O investigare științifică a realității se realizează fără a atinge realitatea" (p iz i) G Lyubimov, așadar, conturează foarte pe scurt învățăturile fizice ale lui Aristotel (el numește viziunea asupra lumii a lui Aristotel geo- și antropocentrică) și expune în detaliu comparativ motivele erorilor filozofice ale lui Aristotel Nu există niciun motiv acum să fii nedrept cu Aristotel Dacă în secolele I și XVI au fost scrise tratate întregi împotriva lui Aristotel, atunci acest lucru a fost firesc și util, deoarece numele lui Aristotel a fost folosit pentru a distruge toată vitalitatea în știință, iar distrugerea falșilor aristotelici, desigur, ar fi trebuit să beneficieze știința Am înțelege critica viziunii aristotelice asupra lumii din punctul de vedere al filosofiei mecanice, al cărei reprezentant este domnul Lyubimov în aproape toată cartea; totuşi, la pagina citim următoarea opinie caracteristică: "Presumarea acţiunii în natura materială a principiilor împrumutate din lumea morală nu a dispărut însă nici în timpurile moderne Este prezent în multe teorii și, ca instrument de cercetare, sa dovedit de mai multe ori fructuoasă Nu se poate spune că viitorul științei ar trebui să ducă la eliminarea ei definitivă Este posibil ca sarcina viitorului să fie diferită Păcat că prof Lyubimov nu ne-a explicat cum își imaginează acest viitor al științei, dar ni se pare că sunt posibile doar două viziuni asupra lumii: fie mecanică, fie teleologică, adică Platon-aristotelian, pe care prof Lyubimov o consideră o obiectivare iluzorie În a patra carte,

domnul Lyubimov examinează învățăturile lui Democrit, Epicur și Lucretius Este firesc ca inima unui fizician să fie Questions of Philosophy, KN $ Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE perspectiva mecanică a antichității, atât de apropiată de cea modernă, trebuie să fie deosebit de încântătoare Într-o expunere interesantă și detaliată a domnului Lyubimov, notăm următoarea sa judecată: "Ideea structurii atomiste a materiei nu a condus, totuși, în știința antică la nicio consecință fructuoasă Capitalul cunoștințelor pozitive, atât cât a fost acumulat în epoca științei grecești, a crescut fără influența notabilă a teoriei atomiste Curentul dominant în filosofia antică a naturii era în esență antimecanic Idealizarea matematică a figurilor și modificările acestora, cu absența conceptului de rigiditate, au răspuns acestui curent, iar geometria antică a fost un factor important în știința naturală antică Dezvoltarea astronomiei, știința cea mai dezvoltată în domeniul științelor naturale antice, a mers în paralel cu dezvoltarea matematicii Doctrina care a proclamat fiabilitatea cunoașterii brute, senzuale și a construit lumea din bucăți indivizibile, care se ciocnesc reciproc și se repezi în spațiu, care diferă unele de altele doar prin dimensiune, formă și greutate, a putut dobândi semnificație numai atunci când a venit dominația filozofiei mecanice, iar atingerea mâinii care face experimente fizice și chimice a devenit un mijloc puternic de a descoperi minunile interacțiunii mecanice dintre corpurile și particulele testate În urma lui Epicur, a cărui învățătură este expusă pe poezia De rerum natura a lui Lucretius, domnul Lyubimov se referă la Arhimede ca fiind creatorul doctrinei mecanice a echilibrului Cea mai curioasă parte a lucrării domnului Lyubimov este cartea a cincea, în care este examinat capitalul cunoștințelor fizice lăsate de antici, adică acele achiziţii ştiinţifice care îşi păstrează valoarea şi astăzi Domnul Lyubimov împarte această carte în următoarele părți: i) doctrina structurii universului și a pământului ca parte a universului,) meteorologie,) optică,) informații mecanice,) informații despre magnetism și electricitate,) acustica și doctrina căldurii Trebuie remarcat faptul că în istoriile filosofiei antice se acordă prea puțin spațiu cunoștințelor științifice ale grecilor, de care depinde într-o anumită măsură dezvoltarea filozofiei Doar despre prima perioadă, nimeni nu se mai îndoiește că în ea rolul principal revine astronomiei și, în funcție de ea, ar trebui expuse sistemele filozofice ' Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Materialul, pe care domnul Lyubimov l-a localizat cu succes, este împrumutat de el din surse foarte diverse, vechi și noi; în același timp, se găsesc uneori informații inexacte De exemplu, domnul Lyubimov la p , urmărind istoria matematicii a lui Montucle, spune că Anaxagoras folosea deja gnomonul, dar gnomonul era cunoscut mult mai devreme decât Anaxagoras În general, trebuie spus că cartea domnului Lyubimov, scrisă într-un limbaj ușor și clar, va fi citită de mulți cu folos și interes Secțiunile a -a și a -a ale acesteia ni s-au părut cele mai interesante, în timp ce secțiunea a -a a fost mai puțin satisfăcătoare Oricine știe cu ce dificultăți trebuie să se confrunte în studiul istoriei științelor în antichitate va aprecia munca domnului Lyubimov Nu mai puțină dificultate va trebui să fie depășită de domnul Lyubimov în elaborarea istoriei puțin cunoscute a fizicii din Evul Mediu E Raddov W James Manual de psihologie Londra XIII+ p (Manual de psihologie) Această carte este o prescurtare a unei lucrări mari în două volume a lui James, publicată în sub titlul "Principies oí Psychology" (pentru o relatare a acesteia, a se vedea cartea celei de-a "Întrebări") inserții istorice, toate discuțiile

metafizice i, majoritatea citatelor și referințelor Astfel, potrivit acestuia, el "a rescris sau a corectat complet aproximativ două cincimi din părțile acestui manual" Câteva capitole ale unei lucrări mari omis; pentru aceasta, având în vedere nefamiliaritatea studenților cu fiziologia, sunt introduse mici capitole - despre simțurile externe (și organele acestora) James, în multe locuri în manualul său, insistă asupra necesității și comoditatii planului său, pe care îl numește "analitic", spre deosebire de modul "sintetic" de a prezenta psihologia convențională Iată, evident, planul adoptat în opera lui Ben, sau în recent publicat "The human mind d " · Selley Ben și Selly încep cu elementele, senzațiile/instinctele, poftele și apoi urcă treptat către forme mai avansate și mai complexe de viață psihică "Desigur", spune James, "că toți pedanții și iubitorii de abstracție (abstracționiștii) nu vor dori să-l părăsească Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE (mod sintetic de prezentare) Dar studentul care iubește plinătatea naturii umane va prefera să urmeze metoda analitică și să înceapă cu faptele mai concrete pe care le cunoaște din experiența cotidiană a vieții sale interioare determină cititorul pentru o clipă la presupunerea că aceste senzații sunt elemente care alcătuiesc cele mai înalte stări spirituale" (p -) "Imaginile clar definite ale psihologiei tradiționale constituie doar cea mai mică parte din viața reală a spiritului nostru Psihologia tradițională se comportă ca un om care ar spune că un râu este format doar din găleți, linguri, căni, butoaie și alte forme de apă Dar chiar dacă gălețile sau cănile ar sta cu adevărat în râu, apa ar continua să curgă între ele Și tocmai această apă curgătoare a conștiinței este pe care psihologii au trecut complet cu vederea Fiecare imagine definită din spirit este scufundată în această apă care curge în jurul ei și colorată de ea" (p) Acest gând despre coerența, unitatea, integritatea conștiinței, despre "pârâul sau râul" ei - constituie prima trăsătură caracteristică a operei, firul ei roșu, vizibil atât în planul și alegerea materialului, cât și în opiniile separate ale autorului De aceea James se ocupă în principal de acele fenomene mentale care indică totalitatea, unitatea, "fluxul conștiinței" Acest lucru explică și faptul că James tinde să recunoască existența sufletului ca bază care unește fenomenele mentale Părerile lui James nu pot servi, desigur, ca o respingere, ci ca o completare la opiniile general acceptate ale psihologilor englezi Deși este posibil să se găsească indicii ale fenomenelor de "conexiune" a vieții mentale, este totuși imposibil de a nega faptul că faptele de acest fel nu au fost suficient subliniate de psihologii menționați mai sus Desigur, deja asocierea indică faptul coerenței, iar însăși legea relativității amintește de relația unui fapt psihic dat cu toate celelalte fapte ale aceleiași persoane, de condiționalitatea sa prin întreaga sa structură; iar Bain spune că "o senzație repetată este o combinație a unei senzații reale cu tot ce rămâne dintr-o senzație anterioară (similară)", că "toate senzațiile primite nu conțin pentru prima dată o amintire a trecutului, care le oferă în realitate lor b adevărat; Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE caracterul" *), cu toate acestea, criticii au observat că întrebările despre fuziunea elementelor mentale, despre unitatea lor, au primit prea puțin spațiu de psihologia engleză **), Prin urmare, dorința de a investiga fenomenele și legile conexiunii mentale viata, adica fenomene și legile personalității, merge pentru a satisface o nevoie conștientă, încearcă să umple golurile observate în cercetările anterioare Autorul însuși nu se consideră asociat și vorbește despre ei la persoana a III-a (pp ιοί, etc), dar nu este greu de observat că, în general, el stă pe baza

psihologiei asociative, diferind , însă, din ea în unele întrebări, completând-o în altele El recunoaște asocierea pe deplin, așa cum este recunoscută de scriitorii englezi, dar respinge apercepția Potrivit lui James, percepția simplă și recunoașterea, clasificarea și denumirea și toate gândurile noastre ulterioare despre percepțiile noastre au un caracter aperceptiv Astfel, James recunoaște pe deplin asocierea, dar asocierea în sine este cu o căptușeală fiziologică Aceasta ne aduce la o altă caracteristică importantă a manualului lui James Aceasta este căptușeala fiziologică care stă la baza nu numai descrierea, ci și explicarea fenomenelor și derivarea legilor Autorul folosește toate datele de psihofizică și psihologie fiziologică care îi pot fi utile "Acum", potrivit autorului, "psihologia se află pe calea materialistă și, în interesul succesului ulterioar, trebuie să înainteze cu viteză maximă pe acest drum, chiar dacă cineva ar fi sigur că nu va ajunge niciodată în port fără să întoarcă din nou cârma " Formulele psihologiei, atunci când vor intra în compoziția generală a filosofiei, vor căpăta un alt sens față de cel pe care îl au acum, fiind obținute din punct de vedere al unui abstract și rupt din întreaga "știință a naturii" (p) Autorul este un spiritist convins, dar, datorită viziunilor sale largi și posesiunii complete a materialului, el poate pune "sufletul" la sfârșitul sintezei generale și nu-l prinde în fiecare observație și generalizare, introducând astfel dezordine și arbitrar în știință Acestea sunt cele mai proeminente trăsături ale opiniilor lui James *) Bain' Emoțiile și voința Traduit par Le-x Monnier, pp și **) Vezi de ex M M Troitsky: Manual de logică Cartea a treia, p Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Este imposibil să nu atrageți atenția cititorului asupra frumosului limbaj al lui Iacov, plin de imagini și expresii grațioase, și asupra alegerii abile a exemplelor care explică cu succes gândul Ego-ul face citirea cărții sale ușoară și distractivă Iată exemplul lui pentru a explica semnificația activității centrilor superiori ai creierului: "Un vagabond care trăiește din oră în oră; un țigan care își schimbă meseria în fiecare zi; o clădire de burlac numai pentru propria lui viață; tatăl care lucrează pentru o altă generație; un patriot care se gândește la întreg statul și la multe generații; și, în cele din urmă, filozoful și sfântul, cărora le pasă de întreaga omenire și de eternitate, formează o scară continuă, în care fiecare treaptă următoare este rezultatul unei detectări sporite a acelor forme speciale de acțiune care sunt inerente centrilor nervoși superiori , spre deosebire de cele inferioare V Ivanovski Lorenz Fischer L e o g i e d e g G e s i c h g sw a h g η e hmun g Untersuchungen zur physiologischen Psychologie und Erkentniss-lehre Mainz (Teoria percepției vizuale) Sarcina autorului este foarte originală: folosește datele psihologiei fiziologice pentru a rezolva întrebarea epistemologică despre natura percepției Teoriile actuale pot fi împărțite în trei grupe: Unii consideră obiectele exterioare ale percepției ca fiind ceva pur fizic sau ca lucruri ale lumii exterioare complet independente de noi Această teorie poate fi numită teoria fizică a percepției, "obiectivism absolut" sau "realism extrem" Alții înțeleg obiectele externe de percepție ca fiind ceva pur fiziologic, adică ca produse ale simțurilor noastre Prin urmare, această viziune poate fi desemnată teoria fiziologică a percepției, precum și "subiectivism" În cele din urmă, pentru al treilea, fenomenele de percepție par a fi pur psihologice, sau produsul sufletului nostru ca rezultat al excitațiilor externe Această doctrină o putem numi teoria psihologică a percepției sau idealism Principiul de bază al realismului

extrem este că percepem lucrurile așa cum există, iar ceea ce percepem există de fapt în mod obiectiv în afara noastră De Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Opinia lui Fischer, acest lucru nu este adevărat, deoarece numeroase exemple arată că ceea ce percepem este relativ, și nu pur obiectiv, adică se dovedește a fi diferit în funcție de diferitele condiții în care este perceput Revenind la o critică a subiectivismului fiziologiei moderne, Fischer începe cu Helmholtz Potrivit acestuia din urmă, calitatea senzației depinde în primul rând de caracteristicile aparatului nervos, iar apoi de calitatea obiectului perceput Calitatea senzației nu este deloc identică cu calitatea obiectului prin care este evocată; dar în termeni fizici este doar acțiunea unei calități externe asupra unui anumit aparat nervos, iar pentru concepția noastră o senzație este un simbol, un semn de cunoaștere pentru o calitate obiectivă Conform acestei teorii, deci, calitățile pe care le percepem prin intermediul simțurilor externe nu sunt ceva obiectiv, ci ceva subiectiv, inerent organelor noastre de simț Percepem direct doar excitații nervoase și nu percepem niciodată obiecte externe Se pune întrebarea cum se întâmplă acest lucru că percepem obiecte înzestrate cu calitățile senzațiilor noastre? Helmholtz răspunde la această întrebare: prin intermediul legii cauzalității înnăscute în noi, care se aplică senzațiilor noastre prin intermediul inferenței inconștiente Percepem o senzație, de exemplu, o culoare; suntem conștienți că această senzație este ceva complet subiectiv, care zace în noi, dar în același timp, prin intermediul inferenței inconștiente, ajungem la recunoașterea că această senzație nu ar fi putut fi creată de la sine Această atribuire a unei senzații date unei cauze cunoscute prin intermediul inferenței inconștiente face ca senzațiile să pară obiective Însă, potrivit lui Fischer (această obiecție a fost făcută înaintea lui de către Riehl), este nedrept să fim de fapt conștienți inițial de senzații ca primele excitații, deoarece nu avem cunoștințe înnăscute nici despre nervi, nici despre creier Apoi, după ce a supus teoria idealistă unei analize critice amănunțite (Descartes, Locke, Berkeley, Shuppe-Wundt) > Fischer trece la teoria viziunii Cel mai important lucru aici este problema proiecției în legătură cu ceea ce tocmai a fost Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți noua obiectivare a senzatiei Obiectivizarea logică este altceva decât proiecția optică, deoarece în acest din urmă caz starea subiectivă interioară nu numai că se raportează ideal la exterior, ci este într-adevăr plasată acolo, astfel încât să o percepem în lumea exterioară Și, în general, spre deosebire de Helmholtz, aici nu se poate vorbi despre vreo relație cauzală, deoarece proiecția optică chiar și în acest caz trimite impresia spre exterior, când cauzele excitației retinei nu sunt în lumea exterioară, ci în interior ochiul, ca de exemplu în cazul excitaţiilor mecanice şi electrice şi a aşa-numitelor urme negative De aici rezultă că aparatul vizual are capacitatea de proiecție Proiecția este un fel de proces dinamic bazat pe energia specială a retinei, care are capacitatea de a plasa în exterior acele imagini care cad pe ea și sunt percepute inconștient de suflet Acest proces are loc independent de conștiință și involuntar datorită mecanismului natural al aparatului vizual Desigur, în esența sa rămâne enigmatic pentru noi Dar aceasta nu poate fi o bază pentru a nega Fischer subliniază apoi modul în care teoria fiziologică a percepției vizuale poate fi folosită pentru a clarifica problema naturii a ceea ce este perceput Vedem, în circumstanțe normale, obiecte cu aceeași culoare, dimensiune și formă așa cum ne apar în imaginile retiniene pe care le simțim și le proiectăm involuntar în exterior

Fischer nu spune, așa cum se întâmplă adesea, că în actul percepției percepem imagini care ne cad pe retină, pentru că în realitate acest lucru nu este adevărat: privirea noastră nu este niciodată îndreptată spre interior, spre retină, ci întotdeauna spre exterior Mai departe de orice îndoială este Faptul că obiectele vizuale apar întotdeauna în fața ochilor noștri și, prin urmare, și în fața retinei noastre; le vedem mult mai mari decât imaginile retinei noastre și într-o poziție complet diferită decât sunt desenate pe ea Prin urmare, obiectele pe care le vedem nu sunt deloc imagini pe retină Dar poate obiectele vizuale sunt imaginile rețelei Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE chatki proiectat afară Dacă ar fi așa, atunci toate obiectele vizuale, fără excepție, ar avea numai proprietăți optice Dar experiența ne învață că, pe lângă proprietățile optice, au și alte proprietăți, așa cum demonstrează efectele lor asupra altor simțuri Prin urmare, putem spune că ceea ce percepi prin ochii tăi nu este nici o imagine internă a retinei, nici o imagine proiectată în exterior, ci acestea sunt lucruri care există în sine, independent de noi Dacă nu ar avea o existență independentă, cum ne-ar afecta atunci ochii și celelalte simțuri? Acest lucru, potrivit lui Fischer, dovedește obiectivismul relativ sau, așa cum își numește punctul de vedere, realismul critic Putem recomanda cartea lui Fischer ca o expunere foarte accesibilă și plină de viață a uneia dintre cele mai dificile întrebări din teoria cunoașterii Meritul cărții trebuie avut în vedere și faptul că în ea găsim un studiu destul de complet al teoriilor actuale pe această temă E Chelpanov Paul Carus Sufletul omului O investigație a aspectelor psihologiei fiziologice și experimentale Cu de ilustrații și diagrame Chicago Publicarea The Open Court C · XVI + p (Sufletul omului Un studiu al faptelor de psihologie fiziologică și psihologică) Această carte (un raport preliminar asupra ei a fost făcut în cartea a -a a Întrebărilor*, p și urm) nu prea corespunde titlului ei: dă nu atât o "investigație a faptelor psihologiei fiziologice și experimentale" ca o serie de argumente, când spirituale și interesante, când superficiale și amatoare, despre cele mai diverse subiecte filozofice și științifice Cel mai bine ar fi să-l numiți "un amestec filozofic", adică tot felul de lucruri filozofice, ca să spunem delicat După cum recunoaște însuși autorul în prefață, întreprinzând această lucrare, el a dorit să creeze o bază filosofică și psihologică pentru etica și "religia științifică", adică pentru acea viziune etică asupra lumii, care este proclamată în jurnalele editate de el "The Open Court" Biblioteca "Runivers" O B O R carte și Monistul Prin urmare, el vorbește aici despre tot ceea ce, în opinia sa, ar putea servi în acest scop: despre problema filosofică a spiritului, despre originea vieții organice, despre creier și sistemul nervos, despre nemurirea rasei, despre hipnotism , despre etică și despre religie Punctul central al viziunii despre lume a lui Carus este ideea unității substanțiale a spiritului și materiei și înțelegerea sufletului ca formă "Materia și spiritul", spune el, "ar trebui considerate ca una, nu ca identice, ci ca una Sunt la fel de inseparabile ca două fețe ale unei foi de hârtie Dacă le privim din partea spiritului, activitatea lor apare sub forma unor elemente de sentiment și sentimente reale de orice fel și grad Dacă le privim din partea materiei, activitatea lor apare ca mișcare sau ca diferite tipuri de energie potențială și cinetică În sine, această viziune nu este originală, deoarece, după cum se știe, aparține lui Fechner; dar expresia autorului nu este lipsită de o anumită particularitate Dacă toată diferența dintre spirit și materie se reduce doar la diferența de punct de vedere din care le considerăm, atunci este greu de înțeles de

ce ele formează doar unitate, și nu identitate În altă parte, autorul însuși spune că paralelismul lor nu poate fi înțeles decât ca identitate și că mișcarea și sentimentul sunt doar concepții abstracte Cu toate acestea, acest ultim punct de vedere, la rândul său, contrazice concluziile sale ulterioare Carus numește elementul de bază al vieții mentale sentiment (sentiment), înțelegând prin acest termen atât sentiment cât și senzație Fiecărui atom de materie este legat inseparabil un "element de simțire", iar fiecărei combinații de atomi îi corespunde o anumită combinație a acestor elemente Aceste combinații de elemente ale sentimentului sunt pe care le numim "suflet" Sufletul lucrurilor anorganice se află la un nivel potențial și se manifestă ca o forță care formează și leagă atomii, ca o formă activă a unui lucru În lumea organismelor, sufletul este același principiu formator, dar aici ajunge la nivelul conștiinței sau "sentimentului real" Cel mai înalt stadiu al dezvoltării sale este spiritul uman, care reprezintă cea mai complexă combinație individuală Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE "elementele sentimentului" Ca formă a corpului, spiritul uman nu există decât împreună cu trupul, ia naștere și dispare odată cu el Toate lucrurile și toate ființele individuale ale universului sunt supuse forțelor atotputernice, creatoare și distructive ale naturii și sunt legate de un sistem complex de legi și relații Această forță creatoare și formatoare a naturii și acest sistem de legi care guvernează lumea este sufletul lumii sau Dumnezeu "De aceea, Dumnezeu trebuie gândit ca fiind legea care a format și formează în mod constant lumea, care formează și reformează, dezvoltă și schimbă universul Dumnezeu este factorul care a produs sistemul solar din acumularea și circulația ceții lumii Dumnezeu este factorul care a creat viața vegetală și animală pe pământ El este lumina rațiunii care strălucește în minte și își găsește expresia cea mai divină în gândirea limpede și vorbirea articulată Dumnezeu, într-un cuvânt, este acea sursumă care animă pretutindeni natura, acea străduință în sus și înainte, care se manifestă în creșterea naturală a lucrurilor și în progresul evoluției Toate acestea, desigur, sunt foarte vechi, iar autorul greșește destul de mult când crede că fanteziile sale inocente sunt ultimul cuvânt al științei moderne Pe fundalul celui mai recent hilozoism biologic, strălucesc în fața noastră vechile umbre ale lui Platon și Aristotel, Giordano Bruno și Paracelsus, Schelling și Fechner Dacă viziunea asupra lumii a lui Carus diferă în vreun fel de vechile ipoteze filozofice, este doar prin lipsă de coerență și consistență Autorul numește această viziune caleidoscopică asupra lumii monism sau, "mai precis", pozitivism monist Desigur, trebuie să avem o noțiune foarte particulară de precizie și de pozitivism pentru a aplica acest ultim termen aici În afară de câteva paragrafe psihologice împrăștiate ici și colo, doar două secțiuni ale cărții sunt direct relevante pentru psihologia fiziologică și experimentală: secțiunea despre creier și sistemul nervos ("Fapte fiziologice ale activității creierului") și secțiunea despre hipnotism și fenomene înrudite ("Investigațiile psihologiei experimentale) Din păcate, ambele secțiuni, ca și restul conținutului cărții, poartă pecetea diletantismului și nu stau întotdeauna Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE nivelul științei În prima secțiune, este necesar să notăm ipoteza particulară a autorului despre organul fiziologic al conștiinței Pe baza unor mărturii, acum parțial infirmate, ale lui Meinert și Wernicke, Carus consideră că organul conștiinței ar trebui considerat nu cortexul cerebral, ci așa-numitele "corpi striați" (striata) Cortexul emisferelor cerebrale, în opinia sa, servește ca centru al activității nervoase inconștiente (reflexe), care

primește un "element suplimentar de conștiință" numai atunci când primul curent trece prin "corpul striat" (pp ,) - , și urm) Autorul propune această ipoteză judecății specialiștilor, dar este puțin probabil ca specialiștii să o discute serios Ca să nu mai vorbim de faptul că nu are suficient sprijin pentru ea însăși nici în studiile acelor autorități pe care le urmează Carus (de exemplu, Wernicke, conform ultimelor date, neagă legătura directă a striatumului cu corona radiata și cerebrală) cortex), ea contrazice toate cele mai recente observații anatomice și fiziologice Secțiunea despre hipnotism, intitulată "Investigații în psihologie experimentală" (de parcă psihologia experimentală ar investiga doar un singur hipnotism!), este tratată superficial și incomplet, pe baza unor informații preluate în mare parte din mâna a doua și a treia Pentru a explica fenomenele hipnotice, autorul adoptă teoria "dublei personalități", prin care înseamnă "dublarea sufletului central în cadrul unui singur suflet periferic comun" Cartea este publicată foarte frumos și este furnizată cu multe desene și diagrame excelente Aceste desene, împrumutate din cele mai bune lucrări și frumos executate, reprezintă interesul ei principal și poate singurul științific P Sokolov F M Wendt, profesor la Seminarul Femeilor Profesorale din Troppau Sufletul unei femei Experiență în psihologia feminină Traducere de S Spb IV-)-z p Traducatorul a adăugat la sfârșitul cărții o întreagă lungă discuție în spiritul feuilletonelor de ziare mici, plină cu extrase din diverși poeți, în special din Shakespeare, dar nu are valoare științifică și nimic Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE în "sufletul unei femei" nu explică Pentru că tocmai asta traducerea este făcută destul de prost "Experiența" lui Wendt este, în propriile sale cuvinte, rezultatul "a peste treizeci de ani de observare a femeilor și fetelor de diferite vârste și naționalități diferite" El a păstrat, în principal, "Doctrina sufletească a lui Herbart, ținând cont de rezultatele dezvoltării ulterioare a principiilor psihologiei lui Gsbart " "Prieten al femeilor și apărător al intereselor femeilor", autorul "nu a tăcut despre asemenea fapte care nu vorbesc în favoarea lor" Concluzia generală a autoarei este următoarea: "bărbații cu mai mare dexteritate și cu mai mare succes dispun de mecanismul lor psihic decât femeile, motivul pentru care constă în organizarea fizică a femeii, transmisă în ordinea eredității și, în principal, în acele organe care au o importanţă deosebită pentru procesele mentale" Acest fapt găsește, în opinia autorului, "sprijin nedorit într-o creștere irațională și nepotrivită" ' Autorul insistă în continuare "pe ușurința și viteza de interacțiune dintre iritația externă și suflet", asupra pasiunii femeilor pentru schimbarea impresiilor etc - gânduri, aparent deloc noi și deloc originale În general, autorul, deși "profesor de profesie", evident că nu a mers departe în materie El crede naiv că "prof Leipzig Strumpell a fost primul care a început cercetările și a dezvoltat o teorie profund gândită și solidă în domeniul legilor de bază ale vieții mentale în general Epigraful cărții este zicala: "Este ceva minunat în sufletul unei femei!", care este exploatat în mod repetat în text Pe alocuri autorul întâlnește opinii practice, cerințe practice solide, dar în general cartea nu satisface cerințele pe care avem dreptul să le facem unui astfel de eseu Însăși ideea "despre psihologia unei femei" nu este suficient de fundamentată V Ivanovski Wilhelm Ierusalim Laura Bridgman Erziehung einerTaub-stumm Blinden Un studiu psihologic Zweiter unveranderter Abdruck Wien p (Laura Bridgman Educaţia surzilor şi orbilor) Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE Povestea celebrei oarbe și surdo-mute Laura Bridgman aparține acelor experimente crude

ale naturii, care, deși cresc numărul umanității suferinde, au în același timp, parcă, un scop special de a servi scopurilor științei Întâlnește-ne cu rede anomalia psihologică, cu o creatură, lipsită de aproape toate mijloacele de stropire de introducere, această istorie tristă, dar profund instructivă ne arată, cum se dezvoltă viața spirituală cu astfel de condensuri excepționale, cum se poate ajunge la ea și ce înălțime niveluri pe care le poate atinge și ce nivel înalt poate atinge datorită unei educații rezonabile și grijulii Psihologul de aici nu numai că recunoaște o lume complet unică de senzații, gânduri și sentimente, dar găsește și cheia pentru înțelegerea multor fenomene obscure din viața spirituală a unei persoane normale Prin urmare, este imposibil să nu salutăm apariția excelentei lucrări a Prof Yeruzalem, care și-a propus să culeagă știri împrăștiate despre acest fenomen psihologic, le completează cu date noi și supune materialul colectat unei analize științifice amănunțite Cartea este scrisă pe baza unor documente americane autentice, printre care locul principal îl ocupă rapoartele acelui Institut pentru Nevăzători din Boston, unde a fost crescută Laura Bridgman Într-un eseu concis, clar și plin de viață, autoarea povestește circumstanțele vieții și ale creșterii Laurei, explorează trăsăturile percepțiilor și ideilor sale senzoriale, descrie formele de vorbire pe care le-a învățat și cursul dezvoltării sale mentale și îi prezintă emoționale viața și natura viselor ei În capitolul de încheiere, el oferă scurte informații despre alte patru cazuri similare din practica Institutului din Boston, inclusiv despre oarba și surdo-mută Helen Keller, un copil de geniu, a cărui dezvoltare neobișnuit de rapidă și bogată face să se aștepte foarte mult în viitor Dintre numeroasele fapte și concluzii interesante pe care cititorul le va găsi în această mică carte, le vom aminti doar pe cele principale Laura Bridgeman era destul de oarbă și surdă, și în mare parte surdă și gustoasă, așa că un mijloc pentru doar simțul tactil i-a servit efectiv ca percepție a impresiilor exterioare Ce dezvoltare fenomenală a realizat cu ea Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE sentimentul și cu ce succes le-a înlocuit pe toate celelalte pentru ea, se poate vedea din cele ce urmează Neputând să audă, Laura a simțit mișcarea undelor sonore prin intermediul atingerii și în acest fel a distins pașii și vocile oamenilor familiari "Adesea spunea că auzea cu picioarele Undele sonore, dacă erau suficient de puternice, au făcut o impresie foarte clară și asupra conștiinței ei De îndată ce a învățat să îmbine această impresie, care îi aparținea domeniului tactil, cu senzațiile cuvintelor: sunet (sunet) și urs (auzi), ea s-a exprimat adesea ca niște oameni complet normali Ultimul detaliu este foarte curios Evident, aici avem un caz deosebit de apercepție, a cărui particularitate este că, cu conceptul de "sunet" în mintea Laurei Bridgman, a fost combinată o latură complet diferită a fenomenului obiectiv decât cea a unei persoane normale Din aceasta devine clar cât de strâns este legată apercepția de asociere și cum depinde de una sau alta formă și direcție aleatoare a acesteia din urmă Lipsită de aproape toate impresiile obiective, Laura avea totuși o percepție foarte corectă și exactă a timpului Acest lucru este evident din faptul că ea putea să cânte corect optimi și patra la pian Autorul găsește aici o confirmare a părerii exprimate de el, Rielem și Münsterberg, că percepția timpului nu depinde de schimbarea impresiilor obiective, ci este rezultatul muncii interioare a conștiinței și al sentimentului de tensiune psihofizică legat de aceasta Pe lângă limbajul obișnuit al surdo-muților, cu ajutorul căruia Laura vorbea cu cei din jur, ea a învățat treptat să pronunțe mai multe (până la υ) sunete, care desemnau

pentru ea numele unor chipuri cunoscute Inițial, aceste sunete erau pentru ea doar o expresie directă a sentimentului ("zgomote emoționale") și erau rostite doar atunci când se gândea la o persoană celebră cu o simpatie deosebită; dar treptat și-au pierdut culoarea emoțională și au devenit doar nume Acest fapt curios trebuie să fie de mare importanță în problema originii limbajului, deoarece servește ca o confirmare decisivă a concepției că limba vorbită a apărut din sunete și strigăte emoționale "Iată", spune prof Ierusalim, putem într-un fel să vedem cu proprii noștri ochi, Biblioteca "Runivers" G> O B O R b k i i g z modul în care sentimentul este exprimat în sunete, cât de variate cauze, dând sentimentului o anumită culoare, modifică sunetul și îl fac să se articuleze, cum, în sfârșit, ca urmare a repetării frecvente, sentimentul devine plictisitor, iar sunetul devine un semn pur convențional * De mare interes psihologic sunt și remarcile autoarei despre dezvoltarea conceptelor abstracte la Laura, despre ideile sale religioase, despre sentimentele și visele ei estetice * Toate acestea fac o carte mică a Prof Ierusalimul este o achiziție foarte valoroasă pentru un psiholog Dar va fi citit cu viu interes și de educatoare, care din ea va face cunoștință cu metodele ingenioase folosite în educația Laurei Bridgman, și de fiecare persoană educată în general, căreia îi va povesti despre marele act al umanității care a restabilit lumina vieții și a gândirii unei ființe profund jignite de natură P Sokolov Alfred Binet Les alterations de la personnalité Paris: VIII-h p (Schimbări de personalitate) Apariția acestei cărți (constituind al -lea volum al Bibliotecii Științifice Internaționale) indică faptul că problema hipnotismului și sugestiei a intrat într-o nouă fază de dezvoltare De altfel, în cei zece sau cincisprezece ani de existență, literatura care se ocupă de problema hipnotismului, sugestiei etc , a atins proporții enorme: s-au adunat o mulțime de fapte referitoare la halucinații, anestezie, paralizie, tulburare, memorie, fragmentarea personalității, sugestia în starea de veghe etc Dar toate aceste fapte au fost studiate de fiecare cercetător din punctul său de vedere personal, din cauza cărora au apărut neînțelegeri nu numai în ceea ce privește explicarea unor fenomene, ci chiar și în ceea ce privește însăși existența lor Cu toate acestea, încetul cu încetul, s-a acumulat o cantitate suficientă de date, cu privire la care contradicțiile și dezacordurile au devenit imposibile: s-a format un fond general de fapte, ca să spunem așa, care stau în afara disputei și sunt recunoscute de toți Autorul cărții pe care o examinăm a fost cel care și-a propus să facă o trecere în revistă a acestor fenomene general recunoscute, pentru a rezuma rezultatele obținute "Mi se pare", spune el (p VIII), "împrejurările sunt favorabile Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE există o încercare de a face o lucrare eclectică În prezent, se observă un fenomen foarte curios: un număr semnificativ de cercetători care nu aparțin aceleiași școli, nici aceleiași națiuni, experimentează pe subiecte inegale, studiază întrebări inegale și adesea complet ignoranți unul de celălalt - vin la aceeași rezultat fără să știi; iar acest rezultat, la care se ajunge în diverse moduri și care stă la baza multor fenomene ale vieții spirituale, este o schimbare particulară a personalității, o scindare, sau mai bine zis, o fragmentare a sinelui nostru Se constată că la foarte mulți oameni, plasați în cele mai diverse condiții, unitatea normală a conștiinței este distrusă, se formează mai multe conștiințe separate, dintre care fiecare poate avea propriile sale percepții speciale, propria sa memorie și chiar propria sa morală specială caracter Cele trei părți în care autorul și-a împărțit cartea sunt ocupate cu o considerație a

"personalităților alternante", "personalități care coexistă" și "schimbări de personalitate sub influența sugestiei" Personalitățile intermitente sunt studiate din două puncte de vedere: în somnambulismul spontan și în somnambulismul indus Autorul remarcă pe bună dreptate că somnambulismul spontan prezintă un interes deosebit, având în vedere faptul că odată cu el influența observatorului este redusă la minimum; prin urmare, nu trebuie să ne temem că fenomenele pe care le observăm sunt rezultatul unei sugestii pur inconștiente din partea experimentatorului, ghidată de o teorie preconcepută Cazurile de personalități intermitente în somnambulismul spontan sunt deja destul de numeroase Cele mai cunoscute sunt: observațiile lui McNish despre o doamnă americană, observațiile lui Azam despre Felida *) și observațiile lui Burru și Bureau despre Ludovic al V-lea Aceste cazuri, cu toată diversitatea lor externă, sunt în esență complet asemănătoare între ele: cu faptul că că după o criză de scurtă durată, întregul aspect spiritual al subiectului • *) Cazul Felidei este descris în detaliu în articolul lui N N Bazhenov: "Aria și limitele sugestiei" ("Întrebări de filosofie", cartea) Întrebări de filosofie, KN IJ Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărţi se schimbă radical, vechiul subiect dispare, apare un nou subiect, complet străin vechiului, nereținând niciuna dintre amintirile inerente vechiului subiect și diferind de acesta prin comportamentul și caracterul său Iată, de exemplu, cazul descris de McNish: "O domnișoară bine crescută și educată, cu un fizic bun, a fost lovită brusc, fără niciun precursor, de un somn adânc care a durat câteva ore După trezirea ei, a uitat tot ce știa anterior, memoria ei nu a păstrat nici cunoașterea cuvintelor, nici cunoașterea lucrurilor; trebuia să fie învăţată totul din nou; așa că, ea a învățat din nou să citească, să scrie și să numere; încetul cu încetul făcea cunoștință cu chipurile și obiectele din jurul ei, de care se relata de parcă le-ar fi văzut pentru prima dată Câteva luni mai târziu, fără niciun motiv aparent, a căzut din nou într-un somn asemănător cu cel pe care îl trăise deja o dată După trezire, s-a dovedit că se afla în aceeași stare în care se afla înainte de primul vis, dar nu a păstrat nicio amintire din tot ce i s-a întâmplat în intervalul dintre ambele vise Schimbarea acestor două stări s-a repetat la pacient de mai multe ori pe parcursul a patru ani În Ludovic al V-lea nu avem două, ci șase stări diferite, fiecare dintre acestea fiind caracterizată de o stare particulară de memorie, caracter și organe de simț A doua secțiune, cea mai mare, este dedicată studiului personalităților coexistente Aici o personalitate nu o mai înlocuiește pe cealaltă, ci coexistă cu ea; dar în ciuda acestei coexistențe, cele două personalități sunt aproape complet independente una de cealaltă, fiecare având propria sa sferă specială de sensibilitate și activitate Există două condiții principale în care se observă o fragmentare a personalității: aceasta este insensibilitatea caracteristică istericului și starea de distragere a atenției Nu vom descrie această secțiune (care ar necesita prea mult spațiu), vom observa doar că în ea autorul împrumută foarte mult din remarcabila carte a lui Pierre Janet "L'automatisme psychologique", pe care am trecut-o în revistă în detaliu în a -a cartea "Probleme de filosofie" Trecând la acest rezumat, cititorul va vedea cum sunt senzațiile Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE nepercepute de subiectul afectat de anestezie isterica, se dovedesc a fi, totuși, percepute de o altă personalitate, care încetul cu încetul se formează din coordonarea acestor senzații extraconștiente, și cum apare starea de distragere care apare ca urmare a îngustarea câmpului conștiinței ajută la formarea acestei noi

personalități A treia secțiune a cărții este ocupată să demonstreze propoziția conform căreia sugestia provoacă în majoritatea cazurilor o fragmentare a conștiinței și că numai cu ajutorul unei astfel de fragmentări se poate realiza această sugestie: sugestia creează o personalitate secundară, secundară, care gestionează activitățile necesar pentru efectuarea actului propus; subiectul acţionează, după cum se spune, inconştient deoarece acţiunea sugerată se află în afara sferei conştiinţei principale Cititorul vede că autorul nu și-a propus să creeze o nouă teorie sau să publice fapte noi; dimpotrivă, scopul său a fost să reunească toate faptele general acceptate Prin urmare, nu găsim în cartea sa ipoteze strălucitoare de genul celor care apar în cartea lui Jean; din acest motiv cartea sa este de alt fel de interes: ea răspunde la întrebarea ce a adus studiul hipnotismului științei în cei zece ani de existență Să vedem cum răspunde autorul însuși la această întrebare În "Concluzia" sa, el indică în primul rând următoarea concluzie importantă și inevitabilă: "a noastră este coordonarea" Ceva care poate fi fragmentat, transformat, schimbat, nu este o substanță neschimbătoare, mereu egală cu sine, este o simplă tautologie Desigur, destul de mulți oameni vor observa că aceste fapte nu dovedesc nimic, deoarece se referă la anumite tipuri de activitate ale substanței noastre și nu spun și nu pot spune nimic despre sine Dar o asemenea obiecție ar fi simplă ignorati(c) elenchi Nimeni nici măcar nu se gândește să afirme că aceste fapte dovedesc nesubstanțialitatea lui l - nu, situația este cu totul alta: datoria de a dovedi că l este o substanță revine celor care o afirmă; adversarii lor se pot limita la a critica dovezile lor Dar cele mai puternice argumente care au fost prezentate vreodată de dogmatiști în favoarea opiniei lor despre substanțialitatea l-ului nostru, s-au bazat întotdeauna pe Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți în albastru auto-observarea^ acum sunt lipsiţi de dreptul de a da asemenea dovezi: li se arată că l, dat în auto-observarea noastră, poate fi fragmentat, transformat şi schimbat; ei arată că nu sunt altceva decât coordonare Acest lucru subminează la rădăcină toate argumentele dogmaticilor Referitor la a doua concluzie trasă de autor, va trebui să vorbesc mai detaliat "Un adevăr important", spune autorul (pp -h), "decurge din toate cercetările noastre psihologice; este că asocierea de idei este incapabilă să explice geneza personalității sau simpla sinteză a fenomenelor Să ne amintim câteva dintre faptele care dezvăluie perfect această împrejurare Subiecții a căror existență este împărțită în două stări spirituale diferite pot, aflându-se într-o stare, să nu-și amintească evenimente aparținând altei stări Un obiect care, în starea A, evocă o serie de amintiri, nu evocă nimic în starea Prin urmare, legile asocierii sunt supuse unor influențe superioare, care fie le permit să acționeze, fie le privează de puterea lor Că asocierea de idei nu este singurul principiu al vieții spirituale, nu voi argumenta împotriva acestui lucru; dar, totuși, nu pot considera corectă metoda de raționament a autorului Examinând încă cartea lui Janet, am subliniat (p ioo) faptul că, dacă problema fragmentării personalităților este pusă corect, atunci problema interacțiunii dintre aceste personalități fragmentate este lăsată fără atenția cuvenită Și această interacțiune există: ambele personalități se influențează reciproc Așa că, de exemplu, dacă faci, să zicem, cinci injecții pe brațul anesteziat al unei persoane isterice și o întrebi dacă a simțit aceste injecții, atunci, desigur, va răspunde că nu a simțit nimic; dar dacă îi ceri să se gândească la un număr, atunci se va gândi la cinci, aici înseamnă că senzațiile "inconștiente" au influențat conștiința Pe de altă parte,

dacă o persoană capabilă de așa-numita scriere automată se gândește la un cuvânt, atunci mâna ei poate, fără știrea ei, să scrie acest cuvânt Aici, deci, conștiința influențează acțiunile "inconștiente" În consecință, nu există o ruptură completă între cele două personalități, ci doar cele două personalități se raportează între ele de parcă ar fi ceva străin Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE Senzațiile percepute de conștiința secundară afectează și conștiința primară, dar ajung la aceasta din urmă, ca să spunem așa, mascate Astfel, fragmentarea conștiinței intră în contact cu erori de percepție - cu iluzii: conștiința secundară percepe aceste senzații corect și deci reacționează corect la ele, iar conștiința primară cade în cele mai ciudate erori atunci când le evaluează Putem chiar să subliniem cauza acestor erori De fapt, senzațiile A, B, C, care sunt controlate de conștiința secundară, ajung la conștiința primară într-un mod diferit față de senzațiile similare A', B', C', care nu sunt subordonate conștiinței secundare (de exemplu, înțepături ale unei mâini sănătoase) Însuși faptul formării personalității secundare arată că aceste senzații au fost sintetizate, iar într-un asemenea caz personalitatea primară va percepe doar rezultatul acestor senzații; forma și conținutul acestei rezultante vor depinde de gradul de perfecțiune al sintezei, dar este de la sine înțeles că această rezultantă va fi un fenomen de o cu totul altă ordine decât elementele din a căror coordonare decurge (după cum vede cititorul, am acordați termenului "rezultat" un sens oarecum particular) Astfel, remarca lui Binet că "un obiect care, în starea A, evocă o serie de amintiri, nu evocă nimic în starea B", nu spune nimic împotriva legii asocierii, tocmai pentru motivul că nu avem dreptul să afirmăm dacă acest obiect este cu adevărat nu provoacă nimic în starea B, căci, ca puncte de plecare, așadar, desigur, ambele lanțuri de asociații trebuie să fie atât de diferite încât este pur și simplu imposibil să se stabilească originea lor comună în marea majoritate a cazurilor De fapt, ceea ce pentru o conștiință va fi, să spunem, cinci înțepături, în toată concretetatea lor, înțepături însoțite de durere, atunci pentru o altă conștiință va fi o idee abstractă de cinci Acestea vor fi cele două puncte de plecare ale celor două serii de asociații; după aceasta, este posibil să fii surprins dacă nu există nimic în comun între aceste serii, chiar dacă pare că o serie nu există deloc? Să trecem acum la a treia și ultima concluzie a autorului referitoare la limitele conștiinței "Până acum", spune el (p), "s-a spus adesea că conștiința însăși determină Biblioteca "Runivers" RECENZIE La p și g limitele lor Astfel, activitatea nervoasă a fiecăruia dintre noi ar fi de două feluri: una, luminoasă, conștientă de sine; celălalt este orb, inconștient și redus la schimbări materiale care au loc în celulele și fibrele centrilor nervoși Autorul respinge pe bună dreptate o asemenea viziune asupra activității neuropsihice El notează că fenomenul de fragmentare a personalității indică faptul că "în afara conștiinței noastre se pot forma în noi gânduri conștiente, complet necunoscute nouă" (p) "În prezent", spune el (p), "este destul de imposibil să se determine natura, semnificația și prevalența acestor conștiințe (minore); este posibil ca conștiința să se dovedească a fi un privilegiu al unora dintre activitățile noastre mentale; este posibil ca acesta să fie peste tot în organismul nostru; este chiar posibil ca acesta să însoţească toate manifestările vieţii O astfel de viziune asupra conștiinței ni se pare mai științifică și mai potrivită cu realitatea decât cea în care conștiința este un simplu epifenomen, un adaos inutil la activitatea nervoasă care s-ar putea descurca fără ea Unii, după cum

știți, au construit o imagine atât de fantastică: oamenii trăiesc în vechiul mod, formează state, se luptă, scriu cărți, construiesc clădiri etc , etc , dar fac toate astea inconștient Dar acum știm că inconștientul este de fapt doar extraconștient (termenul lui Binet este subconștient, subconștient, nu poate fi considerat de succes), aflat în afara conștiinței noastre, dar nu lipsit de orice conștiință Pentru cititorii care ar fi interesați de cartea lui Binet, vă pot informa că o traducere a acesteia va apărea în jurnalul Russkoye Bogatstvo P Mokievsky Biblioteca "Runivers" Știri și note Următoarele cursuri filozofice sunt predate la Universitatea din Moscova în semestrul curent: Onorat prof M M Troitsky - logică (prelegeri pentru studenții familiei I) Ord prof N Ya Grot - psihologie (prelegeri pentru studenții familiei a -a); - filosofia lui Platon și Aristotel (prelegeri pentru clasicii familiei a V-a); probleme de etică (i lek) și citirea "Critica rațiunii practice" a lui Kant (i cap pentru cei care doresc) Extra, prof L M Lopatin - istoria noii filosofii (din prelegerea pentru cuvinte și istoria familiei a -a); seminarii despre noua filozofie (partea I) și principalele probleme ale cunoașterii (partea I pentru cei care doresc) prof conf univ kya S N Trubetskoy - istoria filozofiei antice (prelegeri pentru prima familie); eseuri de filozofie medievală (prelegeri) și seminar filosofic (ore pentru cei care doresc) prof conf univ A S Belkin - istoria filozofiei engleze (prelegeri pentru cei care doresc) prof conf univ P E Astas / ev - introducere in psihologie (ore pentru cei care doresc) În viitorul an universitar - , la Academia Teologică din Moscova vor fi predate următoarele cursuri de filosofie: Istoria Filosofiei Ord Profesorul P I Kazansky *) va citi istoria filozofiei grecești de la Thales la Aristotel inclusiv (prelegeri pe săptămână) - Metafizică (epistemologie, ontologie și cosmologie) Profesor asociat AI Vvedensky **) Profesor asociat de psihologie P IL Sokolov Programul cursului: Introducere în psihologie -I part Psihologie generală: psihofiziologică, metapsihologică și psihologică generală *) Până în prezent a deținut catedra de teologie morală Până acum am citit istoria filozofiei Biblioteca Runiverse LACĂȚI ȘI LACĂȚI probleme -II parte Psihologie specială: studiul unor grupuri separate de elemente mentale (prelegeri pe săptămână) În anul de față, I V Popov și П P Borisovsky, Primul a scris o teză de candidat despre "Conștiința, esența și originea ei"; al doilea, pe tema: "Filosofia morală a contelui L N Tolstoi înaintea procesului revelației și rațiunii creștine" La Universitatea din Sankt Petersburg, Vvedensky, care corectează poziția de profesor extraordinar A, PL, citește anul acesta istoria filosofiei antice (ore) și istoria filosofiei noi (de la apariția creștinismului până la Hegel și Comte, inclusiv , ore) - La Facultatea de Drept, citește istoria filosofiei E L Radlov (ore în clasa a III-a, corespunzătoare primului curs universitar) La Liceul Alexander E, L Radlov citește logica (ore în clasa a IV-a) și istoria filosofiei (ore în ultima clasă) La cursurile pedagogice pentru femei de la gimnaziile de femei din Sankt Petersburg psihologie (ore) se citește P I Voznesensky logica (ore) E L Radlov și istoria pedagogiei-Ya N, Kolubovski ' Următoarele cursuri sunt predate la Universitatea din Kiev în anul curent: Extraordinar prof A N Gilyarov - istoria filosofiei medievale și moderne (ore) și "Sărbătoarea" lui Platon (ore); Pr - Conf univ G I Chelpanov - psihologie (în semestrul de toamnă, timp de ore pe săptămână) și logică (în semestrul de primăvară, timp de ore); prof Eichelman - istoria filozofiei dreptului (ora I); prof Sikorsky - psihologie fiziologică (prima oră, în semestrul de toamnă) și

fiziologia vorbirii (prima oră, în semestrul de primăvară) - Conf univ al Liceului Demidov E N Trubetskoy a fost numit la Universitatea din Kiev ca profesor corecțional al enciclopediei de drept ^=□(c) - La Universitatea Odessa anul acesta, H N Lange citește psihologie (ore pentru studenții primelor două cursuri), istoria noii filosofii (ore) și o trecere în revistă a principalelor tendințe filozofice din secolul al XIX-lea A P Kazansky a anunțat logica (ore) și istoria filosofiei antice de la Aristotel (ore) Biblioteca "Runivers" PZVЪSTIYA II NOTE ·<χ$χ=- În Universitatea din Harkiv ord prof θ A Zelenogorsky în anul curent citește istoria filozofiei antice (ore pentru studenții semestrului I) și istoria noii filosofii (ore pentru studenții semestrului al -lea) În plus, o oră pe săptămână ar trebui să fie dedicată exercițiilor practice pe diverse cele mai importante întrebări filozofice (predominant metafizice) prof conf univ L £ Leikfeld citește psihologie (ore pentru semestrul) și conduce lectura dialogurilor lui Platon (ore pentru clasicii din semestrul) La Universitatea din Varșovia, în anul universitar care a început, hoardele prof G E Struve citește logica (pentru studenții cursurilor I și II ale Facultății de Istorie și Filologie) și istoria filosofiei antice (pentru cursurile III și IV ale Facultății de Istorie și Filologie și pentru cursurile I și II ale Facultății de Istorie și Filologie) Facultatea de Drept) În anul universitar următor, prof Struve va citi psihologie și istoria noii filosofii pentru studenții acelorași cursuri și facultăți În plus, prof Struve conduce în mod privat cursuri cu studenți care și-au exprimat dorința de a se familiariza mai bine cu aceste subiecte filozofice Scrierile lui Kudryavtsev sunt publicate de "Frăția Sf Serghie pentru asistența studenților și elevilor nevoiași ai Academiei Teologice din Moscova", căreia defunctul i-a lăsat moștenire toate lucrările sale tipărite și manuscrise Publicația este editată de o comisie formată din șase membri ai Consiliului Frăției (rectorul arhimandrit Anthony și domnii G A Voskresensk, D Y Golubinsk, P I Kazansky, I N Korsunsky și P I Tsvetkov} Până în prezent, s-a decis publicarea doar a celor lucrări ale defunctului care au apărut deja în tipărire Conform programului elaborat de profesorul Korsunsky, publicația va consta din trei volume, de aproximativ de pagini fiecare, fiecare volum urmând să fie împărțit în trei numere de aproximativ de pagini Primul volum va include o biografie a lui Kudryavtsev și articolele sale despre Introducere în filosofie și epistemologie, în al doilea volum vor fi publicate lucrări despre teologia naturală, al treilea volum va încheia articole despre cosmologie Din anumite motive s-a decis să se publice primul volum al doilea Biblioteca "Runivers" II A ȘASEA ȘI LUCARE volume și probabil va intra în vânzare în curând Prețul fiecărui volum prin abonament prealabil este de ruble, iar la publicare, ruble copeici; numerele individuale vor fi vândute pentru rub cop Primele două volume ale cunoscutului eseu al lui Iberweg-Heinze "Grundriss der Geschichte der Philosophie^" sunt în curs de pregătire pentru publicare în traducerea lui Ya N Kolubovsky În ediția rusă, așa cum s-a făcut în traducerea Istoriei noii filosofii (Sankt Petersburg,), peste tot se vor face referiri detaliate la literatura rusă La august, de ani la Moscova, A I Wilkiins a murit, care este articolul "Unul dintre posibilii minosostasanti, a fost expus în cărți de filozofie După un curs final al cursului Universității din Moscova, conform facultății naturale al laboratorului zoologic A I din Leipzig După ce a vizitat Italia și sudul Franței pentru a se familiariza cu sericultură, A I a intrat în serviciul guvernatorului general al Turkestanului și până în ultimele zile a participat activ la

dezvoltarea instituțiilor științifice și practice din regiune Specialitatea sa a fost cultivarea bumbacului și sericultura În cursul vieții sale, A I a participat la diferite tipuri de excursii de natură educațională și practică A lăsat în urma lui până la de lucrări și articole diferite (Prus Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică Întâlnire (HSP) octombrie Întâlnirea s-a desfășurat sub președinția lui N Ya Grot, în prezența a de membri titulari, membri ai concurenților și un număr semnificativ de vizitatori externi Citiți procesul-verbal al ședinței precedente În locul celor plecați de la Moscova, secretarul N A Ivantsov și tovarășul său Ya N Kolubovsky, au fost aleși: secretar temporar Iu P Bartenev, tovarășul său temporar H M Gorbov A propus să candideze la acțiune membrii Societății, președintele N Ya Grot și tovarășul său L M Lopatin: A S Belkin, A P Basistov, V N Ivanovsky; în membrii-concurenţi la propunerea tovarăşului Președintele N A Zverev a acceptat profesorul A, θ Garth Ordinea de citire a rezumatelor a fost declarată în anul curent Și-au exprimat dorința de a citi rezumate:) membru concurent V t Dolintsev Moise Maimonide ca filozof și psiholog) Ph D N V Bushev Principii de bază ale monadologiei evoluționiste) Ph D P E Astafiev Despre cunoașterea subiectului ca subiect al metafizicii) Ph D P A Kalenov Despre articolul lui P E Astafiev "Voința în cunoaștere și voința în credință") Ph D V P Sârbă Despre opiniile psihologice ale lui Meinert Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Președintele Societății, N Ya Grot, a citit raportul "Forme tipice de eudemonism" Raportul a fost publicat în nr -m "V F și Ps La dezbaterea rezumatului au participat L M Lopatin, P E Astafiev, N V Bugaev, V A Goltsev L Al Lopatin, fără să se ocupe de detalii, a atins conceptul de bază al eudemonismului Formularea cazului este foarte dificilă, iar chestiunea legitimității punctului de vedere eudemonist în morală s-a pus de mult Litiganții par să vorbească la fel de convingător, dar între timp diferă radical Au eudemoniștii dreptate că moralitatea fără satisfacție personală este imposibilă? Cu greu se poate obiecta serios la aceasta: elementul de satisfacție personală din domeniul activității morale nu poate fi în niciun caz aruncat, el vine peste tot Cu toate acestea, întrebarea este: acesta este sfârșitul activității morale sau există alte motive în ea? Vorbitorul a caracterizat multe sisteme morale, dar a ratat o diferență fundamentală: unii (hedonisti) spun că nu există bine și rău în ei înșiși, ideea este că o persoană va primi ca urmare a activității, totul este doar un mijloc (această viziune este parțial realizată în etica Spinoza); alții recunosc că, pe lângă mijloacele de a obține satisfacția morală, există binele și răul, ca începuturi independente; acest element joacă un rol major în toată etica religioasă și este cel mai important Pentru un exemplu de opus a două puncte de vedere, putem lua un sfânt și un ipocrit Acesta din urmă este mânat de frica de iad, de speranța răsplatei în rai; în primul, acest element se retrage în plan secund, se mișcă cu alte motive - un sentiment de iubire, respect și credință în ideal Să ne amintim de aplicație Pavel, care este gata el însuși să fie excomunicat de la Hristos pentru a-și mântui frații după trup Poate că momentul eudemonist este fundamentul natural, baza moralității, dar numai în sensul în care elementele chimice stau la baza vieții umane Morala începe doar atunci când idealul prevalează asupra plăcutului subiectiv Între eudemonism și punctul de vedere idealist în morală, relația este invers proporțională N Ya Grot a răspuns că nu a justificat deloc fundul Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ majoritatea formelor de eudemonism și în a doua parte a eseului său își va exprima părerile asupra adevăratului sens al

întregii doctrine Dar o neînțelegere apare de obicei tocmai din faptul că conceptul de eudemonism este limitat în mod arbitrar la cele două categorii inferioare ale sale (vezi rezumatul), și totuși ideea de eudemonism trebuie înțeleasă mai larg Există eudemonism materialist și idealist și există într-adevăr o relație invers proporțională între ele Comportamentul unui ipocrit aparține unui tip inferior, un sfânt - unuia superior Comportamentul creștin dă satisfacție morală, pentru care trăiește sfântul Cea mai înaltă formă de eudemonism neagă egoismul Vedem că toate sistemele rigoriste de morală trebuie, dintr-un anumit punct de vedere, să fie recunoscute ca eudemonism și este remarcabil că fiecare rigorist neagă tendința eudemonistă doar în propriul său sistem și o recunoaște în alții Deci Schopenhauer recunoaște eudemonismul în sistemul moral al lui Kant, iar Kant îl vede chiar și în învățătura Bisericii creștine Opinia despre necesitatea extinderii conceptului de eudemonism este împărtășită de Pfleiderer în cartea sa Eudämonismus und Egoismus ( ) El avertizează, de asemenea, împotriva confuziei arbitrare a eudemonismului cu hedonismul Lopatin, la rândul său, a obiectat că este imposibil să se extindă în mod arbitrar termenii, altfel totul ar fi confundat Baza moralității nu este un bun personal, ci ceva mai înalt decât individul Dezavantajul eudemonismului este că recunoaște, conform definiției referentului, fericirea persoanei care acționează ca singura bază și scop al activității, oricât de subtil am înțelege această fericire Există o altă morală, pentru care există ceva infinit mai înalt decât orice motive subiective, - ea singură poate avea pretenția la numele "om general" La aceasta, Grot a declarat că este necesar să se facă distincția între două personalități dintr-o persoană, iar binele care stă deasupra unei personalități (animale) este binele și fericirea altei personalități ■ Lopatin Sfântul nu se ghidează după motive personale: el face din criteriul comportamentului său ceva mai presus de propria satisfacție Vorbitorul însuși admite (vezi rezumatul) că la cel mai înalt nivel de activitate o persoană nu se gândește la personalitatea sa, de exemplu în stare de extaz Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ ILO Grotă Există două elemente în om Având nemurirea personală recunoscută (pe care adversarul o acceptă), trebuie să admitem că o altă persoană simte cea mai mare satisfacție spirituală decât cea care experimentează plăcerea senzuală în corpul Animal Lopatin insistă că într-o persoană există o singură personalitate, dar aspirațiile ei sunt opuse Grotă Să fie așa, dar are doi poli complet opuși, adică ca două personalități: unul inferior este animal, celălalt superior este spiritual Deși este adevărat că în dezvoltarea noastră morală trecem treptat de la subiectiv la obiectiv, obiectivul din noi rămâne totuși subiectiv Satisfacția spirituală a voinței este totuși experimentată de "subiect" sau personalitate Termenii subiect și obiect sunt foarte confuzi și instabili Nu putem în niciun caz să ne lepădăm de noi înșine; slujind idealurile obiective ale bunătății, adevărului și frumuseții, trăim în acea parte a noastră, care poate fi numită subiect mondial Lopatină Deși fiecare voință tinde spre satisfacție, totuși după unii această satisfacție este singurul scop, după alții este doar rezultatul inevitabil al unei acțiuni de succes Artistul, în timp ce creează sau contemplă frumusețea, nu se gândește la el însuși Și cele mai înalte fapte morale sunt acelea în care o persoană și-a demonstrat capacitatea de a se uita de sine A numi acest punct de vedere eudemonism nu poate fi decât o întindere Grotă Am făcut deliberat distincția între scopul obiectiv și baza subiectivă a moralității în abstract Cu cât ne ridicăm mai sus, cu atât scopul obiectiv iese în evidență, dar totuși elementul

de satisfacere a voinței individului nu dispare complet În timpul unei isprăvi spirituale, o persoană nu își amintește de sine, dar uitarea de sine apare doar la indivizii care se educă în mod conștient pentru comportament moral și este rodul unei culturi morale complexe, ghidată de idealul satisfacției spirituale ' P E Astafiev a declarat că, deși nu este de acord în multe privințe cu vorbitorul, i-ar obiecta în presă; între timp, se alătură părerilor lui L M Lopatin, că este imposibil de văzut baza moralității în satisfacerea voinței Acționăm nu pentru plăcere, ci pentru cauza în sine Nesatisfacerea voinței stă la baza moralității, deoarece altfel orice acțiune Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Acțiunea ar fi pe atât de morală, pe atât de multă satisfacție Grotă Satisfacția morală nu trebuie înțeleasă ca plăcere animală, ci doar satisfacția aspirațiilor de bine, adevăr, frumusețe - nu poate fi niciodată pe deplin atinsă, iar dorința de existență absolută a vieții de apoi este principalul indicator al naturii spirituale superioare a unei persoane; duce la al -lea ideal indicat (vezi Ref) Evdem idee trebuie să o înțelegem mai larg, pentru a nu fi ipocrit în activitatea morală, așa cum s-a întâmplat adesea până acum; este mai bine să mărturisim - și aceasta nu va fi o crimă - că nu putem în niciun fel să eliminăm elementul de satisfacție personală; dar acest lucru nu ne împiedică să recunoaștem scopurile obiective ale activității morale Astafiev Cu toate acestea, este imposibil de afirmat că întreaga bază a moralității se reduce la satisfacția voinței, iar în abstract satisfacția voinței este recunoscută ca comportament principal Grotă Rezumatul va avea încă o a doua parte și nu este încă terminat Sarcina criticii noastre ulterioare va fi tocmai aceea de a arăta că există o singură modalitate de satisfacere etică a voinței și o singură modalitate de comportament moral Astafiev Da, dar atunci criteriul moralității este satisfacția "morală", și nu fericirea, adică acest criteriu este adevărul - ideea de conduită adevărată Grotă A stabili ideea de comportament adevărat este sarcina științei eticii, iar satisfacția morală este încă fericire și fericire D h N V Bugaev De obicei, în clasificarea fenomenelor mentale este acceptat principiul împărțirii în minte, voință și sentiment, dar în abstract se pune o nouă schemă - momentul cinetic diferă de cel volițional Grotă Sper că am demonstrat în lucrarea mea de master "Psihologia sentimentelor" ( ) incorectitudinea tricotomiei psihologice și am fundamentat suficient împărțirea activității mentale în puncte Nu mi s-au făcut obiecții serioase față de această teorie și încetul cu încetul intră în psihologie o nouă diviziune O doctrină asemănătoare cu a mea a fost expusă de Schneider în scrierile Der Thierische Ville și Der menschliche Ville Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Astafiev Kozlov s-a opus teoriei tale Grotă Le-am scris un răspuns, iar prof Kozlov din nou nu s-a opus la mine Atunci H V Bugaev a formulat mai multe întrebări cu privire la detaliile clasificării sistemelor de eudemonism în raportul pe care îl citise D h V A Goltsev a remarcat că extinderea conceptului de eudemonism prezintă un anumit pericol Exemplul utilitariştilor arată că nu este necesară extinderea sensului unor concepte etice; dorind să reducă toată activitatea umană la egoism, ei au extins acest concept în așa măsură încât, conform învățăturii lor, atât o plimbare spre propria plăcere, cât și mântuirea, cu pericolul vieții, înecarea, sunt rezultatul unuia și aceluiași principiu Vorbitorul a stabilit faze ale eudemonismului, dar primele se referă doar la psihologie, și nu la etică, ele includ acțiuni care sunt indiferente din punct de vedere moral Morala începe abia din faza a -a, unde este criteriul spiritual al activității Grotă

În abstract, primele două faze sunt numite pseudo-etice Ele sunt incluse în morală pe baza faptelor istorice, și nu în mod arbitrar Morala este un ghid și un set de reguli de conduită Hedonismul, cinismul, epicureismul etc au căutat și ele aceste reguli și, prin urmare, sunt învățături etice, deși false Un exemplu cu extinderea conceptului de egoism nu contează, pentru că egoismul are opusul său - altruismul, iar eudemonismul este un concept în cadrul căruia este dată istoric opoziția a două puncte de vedere, luptă unul cu altul Vorbitorul ar fi trebuit să prezinte o imagine de ansamblu istorică a tuturor sistemelor morale Fie ca toate fazele dezvoltării moralității să includă eudemonismul, dar vedem o împărțire ascuțită a lor în două părți Morala începe doar acolo unde intervine ceva nou, ceva mai înalt Grotă Am avut în vedere astăzi să arăt formele psihologice ale sistemelor eudemoniste, în partea a doua a lucrării voi analiza critic demnitatea sistemelor date istoric Întâlnirea a fost închisă la ora : Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică Într-o ședință de urgență a Societății de Psihologie din mai , pe baza raportului comisiei de acordare a premiului D A Stolypin pentru cel mai bun eseu despre filosofia științei, s-a decis, printre altele: și unitatea de știință* cu deviza Έν καί πολλά, al cărui autor s-a dovedit a fi (după deschiderea plicului) membru de onoare al Societății B N Chicherin) Să-i exprime lui D A Stolypin profunda recunoștință a Societății pentru premiul întemeiat de acesta pe o temă din filosofia științei) Întrebați donatorul dacă ar fi de acord cu suma rămasă în i ooo r propune o temă nouă pentru un premiu pentru un eseu despre filosofia lui Og Comte; în caz de dezacord cu D A Stolypin, desemnați un termen de trei ani pentru atribuirea pe aceeași temă Întrucât în prezent s-a primit o declarație de la D A Stolypin adresată Societății de Psihologie că nu dorește să schimbe tema stabilită de acesta pentru acordarea premiului, atunci, în temeiul deciziei Societății din mai și a testamentului exprimată de donator, împreună cu această denumire, onoarea de a anunța condițiile pentru concursul Premiului Stolypin rămas pentru un nou mandat la ianuarie Condiții pentru premiul II PENTRU UN ESEU PE TEMA FILOZOFIEI ŞTIINŢEI Simțul Societății de Psihologie din Moscova anunță că, la sugestia lui D A Stolypin și le-a donat Biblioteca "Runivers" societatea psihologică fonduri, numește din nou prima în i ooo r pentru cel mai bun eseu pe această temă: "Revista arctică a poziției lui Auguste Comte cu privire la coincidența naturală (coïncidența spontană) a legilor primitive ale naturii anorganice cu legile de bază ale vieții organice și asupra efortului tuturor cunoștințelor umane reale către unitatea logică și științifică (unité logique et scientifique)" Vezi Cours de philosophie positive, leçons -me et -me, în special țări i din volumul VI, ediţia Littre Pentru o rezolvare completă a problemei, o atenție specială a filozofiei fizicii, chimiei și biologiei în principalele lor metode și legile de bază, așa cum sunt expuse în vol II și III "Curs" (Compară broșurile donatorului D A Stolypin: "Două filozofii - Unitatea științei - Învățăturile lui Og Comte - Începuturile sociologiei - Eseuri despre filosofie și știință - Legea mondială a echilibrului și armonie în natură și fenomene sociale" Moscova -) Termenul limită pentru depunerea eseurilor este ianuarie Acordarea premiului de către o comisie specială la Societatea de Psihologie va avea loc în aprilie La discreția comisiei, conform voinței donatorului, premiul poate fi împărțit între solicitanți, iar în cazul depunerilor nesatisfăcătoare, acordarea premiului sau a unei părți semnificative a acestuia poate fi reprogramată pentru un nou termen La concursul pentru premiu pot

participa toate persoanele care au absolvit studii superioare Eseurile trebuie scrise în limba rusă și livrate Universității din Moscova în numele președintelui Societății de Psihologie Numele și adresele solicitanților trebuie trimise în plicuri sigilate cu desemnarea pe acestea a motto-urilor sau epigrafelor eseurilor depuse Președinte al Societății de Psihologie din Moscova, nr I Grot Biblioteca "Runivers"